Raftul Denisei

Jon Krakauer

În aerul rarefiat

HUMANITAS fiction

JON KRAKAUER

În aerul rarefiat

O relatare personală
a tragediei de pe Everest

Traducere din engleză de
IOANA VÎLCU

EDITURA HUMANITAS fiction

e-Book v. 1.0

Pentru Linda;

şi în memoria lui Andy Harris, Doug Hansen, Rob Hall, Yasuko Namba, Scott Fischer, Ngawang Topche Sherpa, Chen Yu-Nan, Bruce Herrod, Lopsang Jangbu Sherpa şi Anatoli Boukreev

„Omul-masă [...] se joacă de-a tragedia, pentru că nu crede că tragedia efectivă ar putea fi verosimilă într-o lume civilizată.”[1]

Jose Ortega y Gasset

---

[1] *„Epoca «domnişorului mulțumit»”, în volumul Revolta maselor, trad. din spaniolă de Coman Lupu, Humanitas, Bucureşti, 2002, p. 146.*

Introducere

În martie 1996 am luat parte, în calitate de corespondent al revistei *Outside*, la o ascensiune ghidată pe Everest. Am fost unul dintre cei opt clienți ai expediției conduse de renumitul ghid neozeelandez Rob Hall. În data de 10 mai am ajuns pe vârf, dar cu ce preț!

Dintre cei cinci coechipieri ai mei care au urcat pe acoperişul lumii, patru, incluzându-l şi pe Hall, au murit într-o furtună nimicitoare care s-a pornit din senin când eram încă pe vârf. Până am ajuns la tabăra de bază, nouă cățărători din alte patru expediții deja muriseră, şi până la sfârşitul lunii urmau să mai piară încă trei.

Am fost extrem de afectat de cele în-

tâmplate şi mi-a fost greu să scriu articolul respectiv. Totuşi, la cinci săptămâni după ce m-am întors din Nepal, am predat revistei *Outside* un material care a apărut în numărul din septembrie. După ce am terminat de scris, am încercat să nu mă mai gândesc la Everest şi să-mi văd de viața mea, dar mi-a fost imposibil. Când încercam să-mi dau seama ce se întâmplase acolo eram cuprins de sentimente neclare şi mă obsedau împrejurările în care muriseră coechipierii mei.

Articolul din *Outside* era cât de precis se putea date fiind circumstanțele, dar termenul de predare fusese prea strâns, derularea evenimentelor, incredibil de complexă, amintirile celor care supraviețuiseră, deformate de epuizare, lipsă de oxigen şi şoc. La un moment dat, în timpul documentării, am rugat trei alpinişti să povestească o întâmplare de sus, de pe vârf, la

care luaserăm cu toții parte, şi nu am putut să cădem de acord asupra unor aspecte importante, cum ar fi data, ce s-a vorbit sau cine a fost prezent. La câteva zile după ce articolul fusese trimis la tipar, mi-am dat seama că unele detalii erau greşite. Majoritatea erau inadvertențe minore, de genul celor care apar inevitabil în articolele care trebuie să respecte un termen de predare, dar una dintre greşeli a fost de-a dreptul colosală şi i-a afectat puternic pe prietenii şi familia uneia dintre victime.

Mai puțin tulburătoare decât greşelile din articol au fost părțile pe care nu am putut să le public din lipsă de spațiu. Mark Bryant, redactorul-şef al revistei Outside, şi Larry Burke, editorul ei, mi-au alocat un spațiu extraordinar de mare ca să-mi spun povestea: am avut la dispoziție 17.000 de cuvinte, de patru sau de cinci ori mai multe decât are un reportaj obişnuit. Chiar şi

aşa, am simțit că versiunea mea e prea trunchiată, că nu am prezentat cum trebuie tragedia. Escaladarea Everestului m-a marcat puternic, şi pentru mine a fost extrem de important să descriu totul în cele mai mici amănunte, fără să mă limitez la un număr de semne. Cartea de față este rodul acelei dorințe.

Am întâmpinat dificultăți în munca de documentare, deoarece creierul nu mai funcționează cum trebuie la mare altitudine. Ca să nu mă bazez prea mult pe cum am văzut eu lucrurile, i-am intervievat pe majoritatea protagoniştilor amănunțit şi de mai multe ori. Când a fost posibil, am coroborat detaliile cu înregistrările din jurnalul de la tabăra de bază, unde oamenii încă mai gândeau limpede. Cei care au citit articolul din *Outside* pot observa discrepanțe între anumite detalii (legate de timp, în mare parte) din revistă şi cele din

carte; modificările sunt urmarea informațiilor nou apărute de la data publicării articolului.

Mai mulți autori şi redactori pe care-i respect m-au sfătuit să nu scriu această carte atât de repede; au insistat să aştept doi, trei ani, ca să pot privi lucrurile din altă perspectivă. Sfaturile lor au fost bune, dar m-am hotărât să le ignor – în mare parte pentru că amintirea celor întâmplate pe munte mă chinuia încontinuu. Credeam că dacă scriu cartea o să scap de povara Everestului.

Evident, nu s-a întâmplat aşa. Mai mult, sunt de acord că de multe ori cititorii au de suferit atunci când un autor caută catharsisul în scris, aşa cum am făcut eu. Dar am sperat că ceva tot o să iasă dacă mă descarc imediat după ce a avut loc tragedia, cât încă eram cuprins de mâhnire şi durere. Voiam ca relatarea mea să aibă acea

sinceritate crudă şi dură care s-ar fi putut pierde odată cu trecerea timpului şi cu vindecarea treptată a suferinței.

Câțiva dintre cei care m-au sfătuit să nu mă grăbesc cu scrisul îmi spuseseră să nu merg pe Everest. Erau multe motive ca să nu plec, dar încercarea de a cuceri Everestul este în sine un act irațional – triumful dorinței asupra rațiunii. Oricine se gândeşte serios să facă aşa ceva nu mai ascultă de niciun argument logic.

Adevărul e că ştiam că nu trebuie să merg pe Everest, şi tot am făcut-o. Astfel am luat parte la moartea unor oameni, iar asta o să-mi rămână mult timp pe conştiință.

Jon Krakauer
Seattle, noiembrie 1996

Dramatis personae
Everest, primăvara anului 1996[2]

Expediția ghidată Adventure Consultants

Rob Hall	Noua Zeelandă, conducător şi ghid principal
Mike Groom	Australia, ghid
Andy „Harold” Harris	Noua Zeelandă, ghid
Helen Wilton	Noua Zeelandă, manager la tabăra de bază
Dr. Caroline Mackenzie	Noua Zeelandă, doctor la tabăra de bază
Ang Tshering Sherpa	Nepal, sirdar la tabăra de bază
Ang Dorje Sherpa	Nepal, sirdar alpinist

[2] Nu toți cei care au fost pe Everest în primăvara lui 1996 se află pe această listă. (N. a.)

Lhakpa Chhiri Sherpa	Nepal, şerpaş alpinist
Kami Sherpa	Nepal, şerpaş alpinist
Tenzing Sherpa	Nepal, şerpaş alpinist
Arita Sherpa	Nepal, şerpaş alpinist
Ngawang Norbu Sherpa	Nepal, şerpaş alpinist
Chuldum Sherpa	Nepal, şerpaş alpinist
Chhongba Sherpa	Nepal, bucătar la tabăra de bază
Pemba Sherpa	Nepal, şerpaş la tabăra de bază
Tendi Sherpa	Nepal, ajutor de bucătar
Doug Hansen	SUA, client
Dr. Seaborn Beck Weathers	SUA, client
Yasuko Namba	Japonia, client
Dr. Stuart Hutchinson	Canada, client
Frank Fischbeck	Hong Kong, client
Lou Kasischke	SUA, client
Dr. John Taske	Australia, client
Jon Krakauer	SUA, client şi jurnalist

Susan Allen	Australia, trekker
Nancy Hutchinson	Canada, trekker

Expediția ghidată Mountain Madness

Scott Fischer	SUA, conducător şi ghid-şef
Anatoli Boukreev	Rusia, ghid
Neal Beidleman	SUA, ghid
Dr. Ingrid Hunt	SUA, manager la tabăra de bază şi doctorul echipei
Lopsang Jangbu Sherpa	Nepal, sirdar alpinist
Ngima Kale Sherpa	Nepal, sirdar la tabăra de bază
Ngawang Topche Sherpa	Nepal, şerpaş alpinist
Tashi Tshering Sherpa	Nepal, şerpaş alpinist
Ngawang Dorje Sherpa	Nepal, şerpaş alpinist
Ngawang Sya Kya Sherpa	Nepal, şerpaş alpinist

Ngawang Tendi Sherpa	Nepal, şerpaş alpinist
Tendi Sherpa	Nepal, şerpaş alpinist
„Big” Pemba Sherpa	Nepal, şerpaş alpinist
Jeta Sherpa	Nepal, şerpaş la tabăra de bază
Pemba Sherpa	Nepal, ajutor de bucătar la tabăra de bază
Sandy Hill Pittman	SUA, client şi jurnalist
Charlotte Fox	SUA, client
Tim Madsen	SUA, client
Pete Schoening	SUA, client
Kiev Schoening	SUA, client
Lene Gammelgaard	Danemarca, client
Martin Adams	SUA, client
Dr. Dale Kruse	SUA, client
Jane Bromet	SUA, jurnalist

Expediția MacGillivray Freeman

IMAX/IWERKS[3]

David Breashears	SUA, conducător şi regizor de film
Jamling Norgay Sherpa	India, conducător adjunct şi actor
Ed Viesturs	SUA, alpinist şi actor
	Spania, alpinist şi actor
Araceli Segarra	Spania, alpinist şi actor
Sumiyo Tsuzuki	Japonia, alpinist şi actor
Robert Schauer	Austria, alpinist şi cameraman
Paula Barton Viesturs	SUA, manager la tabăra de bază
Audrey Salkeld	Marea Britanie, jurnalist
Liz Cohen	SUA, manager al echi-

[3] Este vorba despre echipa care a realizat documentarul Everest, care a fost filmat la câteva zile după tragedia pe care Jon Krakauer o descrie în carte. (N. tr.)

	pei de filmat
Liesl Clark	SUA, producător şi scriitor
Wongchu Sherpa	Nepal, sirdar
Jangbu Sherpa	Nepal, şerpaş, cameraman principal

Expediția Națională Taiwaneză

„Makalu” Gau Ming-Ho	Taiwan, conducător
Chen Yu-Nan	Taiwan, alpinist
Kao Tien Tzu	Taiwan, alpinist
Chang Jung Chang	Taiwan, alpinist
Hsieh Tzu Sheng	Taiwan, alpinist
Chhiring Sherpa	Nepal, sirdar
Kami Dorje Sherpa	Nepal, şerpaş alpinist
NgimaGombu Sherpa	Nepal, şerpaş alpinist
Mingma Tshering Sherpa	Nepal, şerpaş alpinist
Tenzing Nuri Sherpa	Nepal, şerpaş alpinist

Dorje Sherpa	Nepal, şerpaş alpinist
Pasang Tamang	Nepal, şerpaş alpinist
Ki Kami Sherpa	Nepal, şerpaş alpinist

Expediția *Sunday Times* din Johannesburg

Ian Woodall	Marea Britanie, conducător
Bruce Herrod	Marea Britanie, conducător adjunct şi fotograf
Cathy O'Dowd	Africa de Sud, alpinist
Deshun Deysel	Africa de Sud, alpinist
Edmund Februrary	Africa de Sud, alpinist
Andy de Klerk	Africa de Sud, alpinist
Andy Hackland	Africa de Sud, alpinist
Ken Woodall	Africa de Sud, alpinist
Tierry Renard	Franța, alpinist
Ken Owen	Africa de Sud, jurnalist şi trekker

Philip Woodall	Marea Britanie, manager la tabăra de bază
Alexandrine Gaudin	Franța, administrator
Dr. Charlotte Noble	Africa de Sud, doctorul expediției
Ken Vernon	Australia, jurnalist
Richard Shorey	Africa de Sud, fotograf
Patrick Conroy	Africa de Sud, radio jurnalist
Ang Dorje Sherpa	Nepal, sirdar alpinist
Pemba Droje Sherpa	Nepal, şerpaş alpinist
Jangbu Sherpa	Nepal, şerpaş alpinist
Ang Babu Sherpa	Nepal, şerpaş alpinist
Dawa Sherpa	Nepal, şerpaş alpinist

Expediția ghidată Alpine Ascents International

Todd Burleson	SUA, conducător şi

	ghid
Pete Athans	SUA, ghid
Jim Williams	SUA, ghid
Dr. Ken Kamler	SUA, client şi doctorul expediției
Charles Corfield	SUA, client
Becky Johnston	SUA, trekker şi scenarist

Expediția Comercială Internațională

Mal Duff	Marea Britanie, conducător
Mike Trueman	Hong Kong, conducător adjunct
Michael Bums	Marea Britanie, manager la tabăra de bază
Dr. Henrikjessen Hansen	Danemarca, doctorul expediției

Kim Sejberg	Danemarca, alpinist
Ginge Fullen	Marea Britanie, alpinist
Jaakko Kurvinen	Finlanda, alpinist
Euan Duncan	Marea Britanie, alpinist

Expediția comercială a ghizilor din Himalaya

Henry Todd	Marea Britanie, conducător
Mark Pfetzer	SUA, alpinist
Ray Door	UA, alpinist
Michael Jorgensen	Danemarca, alpinist
Brigitte Muir	Australia, alpinist
Paul Deegan	Marea Britanie, alpinist
Neil Laughton	Marea Britanie, alpinist
Graham Ratcliffe	Marea Britanie, alpi-

	nist
Thomas Sjogren	Suedia, alpinist
Tina Sjogren	Suedia, alpinist
Kami Nuru Sherpa	Nepal, sirdar

Expediția solo suedeză

Goran Kropp	Suedia, alpinist
Frederic Bloomquist	Suedia, producător de film
Ang Rita Sherpa	Nepal, şerpaş şi membru al echipei de filmare

Expediția solo norvegiană

Petter Neby	Norvegia, alpinist

Expediția ghidată neozeelandeză-malaeză

de pe vârful Pumori

Guy Cotter	Noua Zeelandă, conducător şi ghid
Dave Hiddleston	Noua Zeelandă, ghid
Chris Jillet	Noua Zeelandă, ghid

Expediția comercială americană de pe vârfurile Pumori şi Lhotse

Dan Mazur	SUA, conducător
Scott Darsney	SUA, alpinist şi fotograf
Chantal Maudit	Franța, alpinist
Stephen Koch	SUA, alpinist şi snowboarder
Brent Bishop	SUA, alpinist
Jonathan Pratt	Marea Britanie, alpinist
Diane Taliaferro	SUA, alpinist
Dave Sharman	Marea Britanie, alpi-

	nist
Tim Horvath	SUA, alpinist
Dana Lynge	SUA, alpinist
Martha Johnson	SUA, alpinist

Expediția nepaleză de curățare a Everestului

Sonam Gyalcheen Sherpa	Nepal, conducător

Clinica Asociației de salvare himalayene (din satul Pheriche)

Dr. Jim Litch	SUA, doctor
Dr. Larry Silver	SUA, doctor
Dr. Cecile Bouvray	Franța, doctor
Laura Ziemer	SUA, asistent

Expediția Poliției de frontieră

indiano-tibetane a Everestului (au urcat din partea tibetană a muntelui)

Mohindor Singh	India, conducător
Harbhajan Singh	India, conducător adjunct şi alpinist
Tsewang Smanla	India, alpinist
Tsewang Paljor	India, alpinist
Dorje Morup	India, alpinist
Hira Ram	India, alpinist
Tashi Ram	India, alpinist
Sange Sherpa	India, şerpaş alpinist
Nadra Sherpa	India, şerpaş alpinist
Koshing Sherpa	India, şerpaş alpinist

Expediția Japonia-Fujuoka (au urcat din partea tibetană a Everestului)

Koji Yada	Japonia, conducător

Hiroshi Hanada	Japonia, alpinist
Eisuke Shigekawa	Japonia, alpinist
Pasang Tshering	Nepal, şerpaş alpinist
Pasang Kami	Nepal, şerpaş alpinist
Sherpa Any Gyalzen	Nepal, şerpaş alpinist

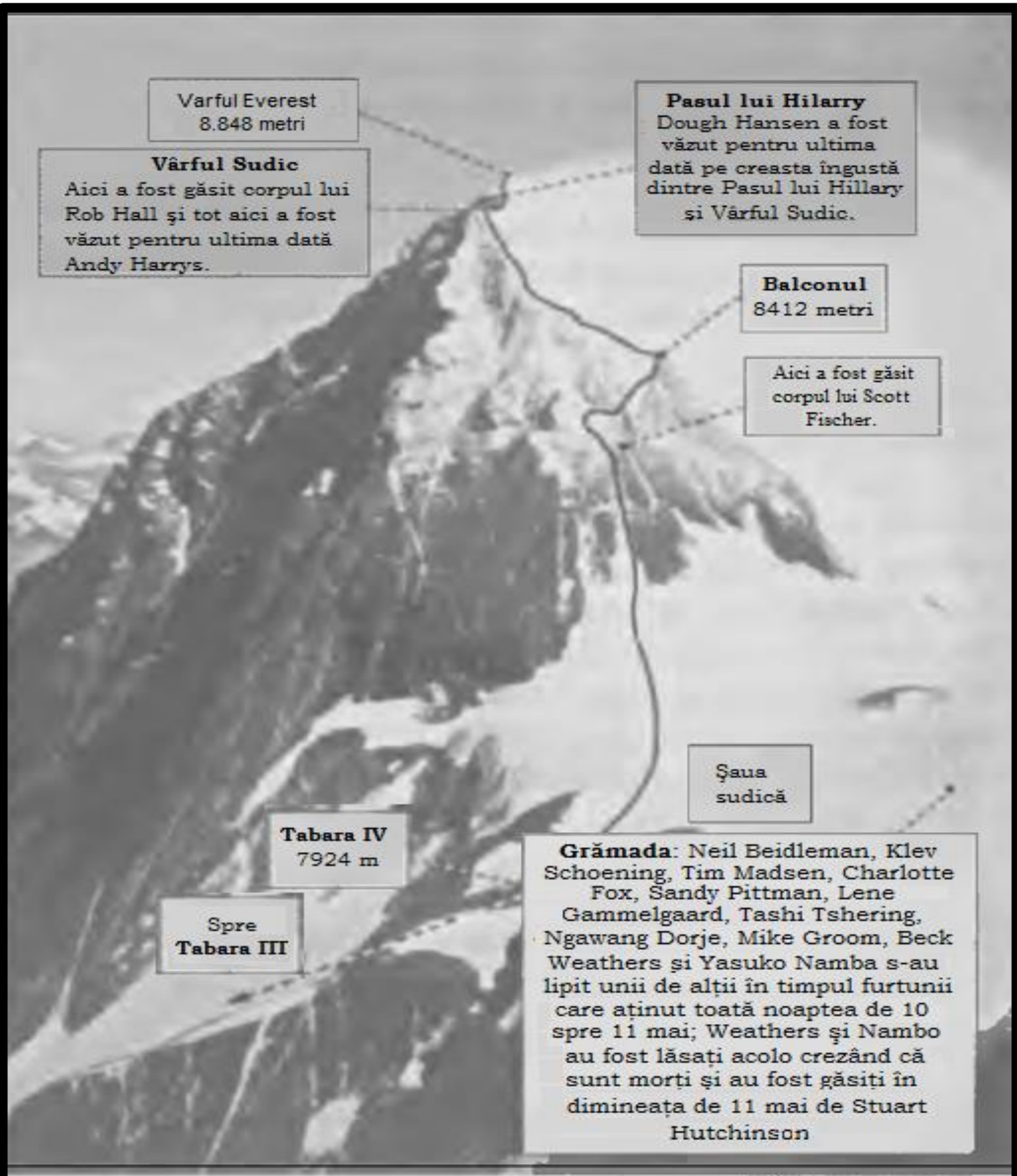
Varful Everest
8.848 metri
Vârful Sudic
Aici a fost găsit corpul lui Rob Hall şi tot aici a fost văzut pentru ultima dată Andy Harrys.
Pasul lui Hilarry
Dough Hansen a fost văzut pentru ultima dată pe creasta îngustă dintre Pasul lui Hillary şi Vârful Sudic.
Balconul
8412 metri
Aici a fost găsit corpul lui Scott Fischer.
Şaua sudică
Tabara IV
7924 m
Spre
Tabara III
Grămada: Neil Beidleman, Klev Schoening, Tim Madsen, Charlotte Fox, Sandy Pittman, Lene Gammelgaard, Tashi Tshering, Ngawang Dorje, Mike Groom, Beck Weathers şi Yasuko Namba s-au lipit unii de alţii în timpul furtunii care ţinut toată noaptea de 10 spre 11 mai; Weathers şi Nambo au fost lăsaţi acolo crezând că sunt morţi şi au fost găsiţi în dimineaţa de 11 mai de Stuart Hutchinson

Versanţii superiori ai Everestului văzuţi de pe vârful Lhotse

Se poate observa cum pana de zăpadă caracteristică Everestului este spulberată de vânt de pe creasta sud-estică, traseul standard spre vârf.

Foto © Ed Viesturs

CAPITOLUL UNU

Vârful Everest, 10 mai 1996, 8.848 de metri

Ai impresia că un cordon înconjoară partea de sus a acestor creste semețe şi că nimeni nu poate să treacă de el. Dar adevărul e că, la altitudini de peste 7.600 de metri, corpul uman este grav afectat de presiunea atmosferică scăzută şi, devenind imposibil să faci mişcări prea tehnice, chiar şi consecințele unei mici furtuni ar putea fi fatale, că ar fi o mică şansă să reuşeşti dacă ai avea parte de cele mai bune condiții meteorologice, că nimeni nu poate să-şi aleagă ziua în

care urcă pe ultima porțiune a traseului…

Nu, nu este extraordinar că Everestul nu a cedat în fața primelor încercări de a-l escalada; ba chiar ar fi fost surprinzător şi foarte trist dacă s-ar fi întâmplat contrariul, deoarece munții măreți nu sunt aşa. Poate că noii noştri colțari, noii bocanci cu tălpi de cauciuc, epoca noastră în care totul se cucereşte mai uşor pe cale mecanică ne-au făcut puțin mai aroganți. Am uitat că muntele încă are ultimul cuvânt şi că vom putea ajunge pe vârf doar la timpul cuvenit. Altfel de ce ni s-ar părea alpinismul atât de fascinant?

Eric Shipton, 1938,
Pe acel munte

În timp ce stăteam cocoțat pe acoperişul

lumii, cu un picior în China şi celălalt în Nepal, mi-am curățat de gheață masca de oxigen, m-am întors cu un umăr împotriva vântului şi, dus pe gânduri, am privit uriaşul platou tibetan de jos. Într-un mod vag, detaşat, înțelegeam că întinderea de sub picioarele mele constituia o privelişte spectaculoasă. De multe luni visam la acest moment şi la sentimentele care urmau să mă cuprindă. Dar acum, că eram în sfârşit acolo, pe culmea Everestului, nu reuşeam să-mi adun energia necesară ca să îmi pese.

Era după-amiaza devreme, în ziua de 10 mai 1996. Nu mai dormisem de 57 de ore. Singurele lucruri pe care m-am forțat să le mănânc în ultimele trei zile fuseseră un bol de supă cu tăiței şi nişte arahide glazurate. Timp de mai multe săptămâni suferisem de o tuse convulsivă de pe urma căreia m-am ales cu două coaste fracturate.

Prin urmare, aveam dureri groaznice şi respiram cu mare greutate. La 8848 de metri creierul primea aşa de puțin oxigen, încât capacitatea mea mintală era ca a unui copil înapoiat. În aceste condiții, nu prea puteam simți mare lucru în afară de frig şi oboseală.

Ajunsesem în vârf la câteva minute după Anatoli Boukreev – un ghid rus care lucra pentru o expediție comercială americană – şi chiar înainte să sosească Andy Harris, un ghid din echipa neozeelandeză din care făceam şi eu parte. Deşi pe Boukreev abia dacă-l ştiam bine, în ultimele şase săptămâni ajunsesem să-l cunosc bine şi să-l simpatizez pe Harris. Le-am făcut rapid amândurora patru poze tipice pe vârf, apoi m-am întors şi am început să cobor. Ceasul arăta 13.17. În total petrecusem mai puțin de cinci minute pe acoperişul lumii.

Imediat m-am oprit ca să mai fac o poză, de data aceasta cu Creasta Sud-Estică, cea pe care urcasem. Focalizând imaginea pe nişte alpinişti care se apropiau de vârf, am observat ceva ce-mi scăpase până atunci: spre sud, unde cerul fusese senin cu o oră înainte, Pumori, Ama Dablam şi celelalte vârfuri mai joase din jurul Everestului erau acum ascunse în spatele norilor.

Mai târziu – după ce şase cadavre fuseseră descoperite, după ce căutările altor doi alpinişti fuseseră abandonate, după ce chirurgii îi amputaseră coechipierului meu Beck Weathers mâna dreaptă cangrenată – lumea s-a întrebat de ce, atunci când vremea a început să se înrăutățească, alpiniştii aflați pe ultima porțiune a traseului nu au acordat atenție semnelor. De ce ghizi veterani himalayeni au continuat să urce, să împingă de la spate mulțimea de

amatori neexperimentați – dar care plătiseră fiecare până la 65.000 de dolari ca să fie duşi în siguranță pe Everest – într-o evidentă capcană a morții?

Nimeni nu poate să vorbească în numele celor doi conducători ai grupurilor ghidate, deoarece ambii sunt morți. Dar pot să confirm că nimic din ce am văzut în după-amiaza zilei de 10 mai nu a indicat faptul că o furtună nimicitoare se apropia amenințător. Pentru că mintea mea era afectată de lipsa de oxigen, norii care se ridicau deasupra impresionantei văi de gheață, cunoscută sub numele de Circul Vestic[4], mi s-au părut inofensivi, vagi, lip-

[4] Western Cwm (pronunțat „cum“) a fost numit aşa de către George Leigh Mallroy. Acesta l-a zărit prima dată în timpul expediției pe Everest din 1921, când se afla în Lho La, o trecătoare înaltă la granița dintre Nepal şi Tibet. Cwm înseamnă vale, circ, în galeză. (n. a.)

siți de substanță. Strălucind în soarele puternic al amiezii, nu păreau diferiți de norii de convecție care se ridicau din vale aproape în fiecare dimineață.

În timp ce coboram eram foarte îngrijorat, dar nu din cauza vremii: verificând manometrul buteliei de oxigen, am văzut că acesta era aproape gol. Trebuia să cobor – rapid!

Porțiunea superioară a Crestei Sud-Estice este formată dintr-o serie de trepte de piatră, cu multe cornişe, şi zăpadă bătută de vânt, care şerpuiesc pe o distanță de patru sute de metri, de la vârf până la o creastă secundară, numită Vârful Sudic. Din punct de vedere tehnic, nu e greu să treci de creasta zimțată, dar drumul e foarte expus. După ce am coborât de pe vârf şi am mers târşâit timp de cincisprezece minute deasupra unui abis de 2.000 de metri, am ajuns la faimosul Pas al

lui Hillary. Este o trecătoare importantă de pe creastă, pentru coborârea căreia ai nevoie de anumite cunoştinţe tehnice. Când mă prindeam de coarda fixă şi mă pregăteam să fac rapel peste marginea Panelului, am văzut ceva îngrijorător.

Nouă metri mai jos, la baza Panelului, mai mult de doisprezece oameni aşteptau la rând. Trei alpinişti se cățărau deja pe coarda pe care mă pregătisem să cobor. Nu aveam de ales: m-am desprins de coarda comună şi m-am dat la o parte.

Aglomerația era provocată de alpinişti din trei expediții: echipa din care făceam parte – un grup de clienți aflați sub conducerea renumitului ghid neozeelandez Rob Hall, un alt grup ghidat condus de americanul Scott Fischer şi o expediție necomercială taiwaneză. Mişcându-se cu viteza melcului, cum se întâmplă la peste 8.000 de metri, cei de jos s-au chinuit să urce Pa-

sul lui Hillary unul câte unul, în timp ce eu îmi aşteptam nerăbdător rândul.

Harris, care coborâse de pe vârf la scurt timp după mine, m-a ajuns din urmă. Voiam să economisesc puținul oxigen care-mi mai rămăsese, aşa că l-am rugat să închidă valva de la regulatorul care se afla în rucsac, ceea ce a şi făcut. În următoarele zece minute m-am simțit surprinzător de bine. Mintea mi s-a limpezit. Chiar eram mai puțin obosit decât atunci când aveam oxigenul pornit. Apoi, dintr-odată, am simțit că mă sufoc. Vederea mi s-a înceţoşat şi capul a început să mi se învârtă. Eram pe punctul de a-mi pierde cunoştința.

În loc să-mi închidă oxigenul, Harris, afectat de hipoxie, deschisese la maximum valva, golind butelia. Tocmai irosisem puținele resurse pe care le mai aveam. Mai era o butelie la Vârful Sudic, 80 de metri mai jos, dar ca să ajung acolo trebuia să

cobor porțiunea cea mai expusă din întregul traseu fără oxigen suplimentar.

Dar în primul rând trebuia să aştept ca mulțimea de alpinişti să se împrăştie. Mi-am scos masca de-acum inutilă, mi-am înfipt pioletul în muntele înghețat şi m-am aşezat pe creastă. În timp ce schimbam obişnuitele felicitări cu alpinişti care treceau pe lângă mine, în interior fierbeam: „Grăbiți-vă! Grăbiți-vă odată!” mă rugam. „În timp ce voi vă mocăiți, eu pierd milioane de neuroni!”

Mulți dintre ei erau din grupul lui Fischer, dar pe la sfârşitul cozii au apărut, în cele din urmă, şi doi dintre coechipierii mei, Rob Hall şi Yasuko Namba. Modestă şi sobră, Namba, la cei patruzeci şi şapte de ani ai săi, mai avea un drum de patruzeci de minute până să devină cea mai în vârstă femeie care a escaladat Everestul şi a doua japoneză care a urcat pe aşa-zisele

„Şapte Vârfuri”, cele mai înalte piscuri de pe fiecare continent. Deşi avea doar patruzeci şi două de kilograme şi era slabă ca un țâr, avea o voință extraordinară; uimitor, dar dorința ei de neclintit fusese cea care o împinsese pe Yasuko în sus pe munte.

Mai târziu a ajuns şi Doug Hansen deasupra Pasului. Acest membru al expediției noastre era un poştaş dintr-o suburbie a oraşului Seattle care pe munte devenise cel mai bun prieten al meu.

— E în rucsac! am strigat contra vântului, dorind să par mai vesel decât eram.

Istovit, Doug a mormăit ceva de neînțeles de sub masca de oxigen, mi-a strâns fără vlagă mâna şi s-a târât mai sus.

La sfârşitul cozii era Scott Fischer, pe care-l ştiam întâmplător din Seattle, unde locuiam amândoi. Puterea şi voința lui Fischer erau legendare – în 1994 urcase pe Everest fără să folosească butelii de oxi-

gen –, aşa că am fost surprins de cât de încet se mişca şi cât de beat a părut când şi-a dat jos masca şi m-a salutat.

— Bruuuuuuuce! a strigat cu greutate salutul emblematic al frăției lui, încercând să pară voios.

Când l-am întrebat cum se simte, Fischer a insistat că e-n regulă.

— Doar că, habar n-am de ce, mă mişc mai greu. Nu-i nimic grav.

Odată ce s-a eliberat Pasul lui Hillary, mi-am prins blocatorul de coarda portocalie, l-am ocolit pe Fischer, care stătea aplecat peste piolet, şi am făcut rapel peste margine.

Era trecut de ora 15 când am ajuns pe Vârful Sudic. Vârtejuri de ceață treceau deja deasupra vârfului Lhotse, înalt de 8.516 metri, şi începeau să înconjoare vârful piramidal al Everestului. Dintr-odată vremea nu mai părea atât de frumoasă.

Am luat o butelie de oxigen, am băgat-o în regulator şi m-am grăbit să cobor înspre norul care se forma. Imediat ce am trecut de Vârful Sudic, a început să ningă uşor şi vizibilitatea s-a dus naibii.

O sută douăzeci de metri mai sus, unde vârful era scăldat într-o lumină puternică şi cerul azuriu era imaculat, coechipierii mei se țineau de fleacuri încercând să-şi întipărească în minte momentul în care ajunseseră pe acoperişul lumii, întinzând drapele şi făcând poze, pierzând timp prețios. niciunul nu-şi imagina ce nenorocire se apropia. Nimeni nu bănuia că până la sfârşitul acelei lungi zile, fiecare minut avea să conteze.

CAPITOLUL DOI

Dehra Dun, India, 1852,
681 de metri

Într-o zi de iarnă, departe de munți, am descoperit o poză neclară a Everestului în cartea lui Ricbard Halliburton, Book of Marvels (Cartea minunilor). Era o reproducere jalnică, în care vârfurile crestate răsăreau pe fundalul unui cer ridicol de înnegrit şi şters. Everestul însuşi, aşezat undeva în spate, nici nu părea să fie cel mai înalt, dar nu conta. Era cel mai înalt; aşa spunea legenda. Cheia către poză erau visele, permițându-i unui băiat să pătrundă acolo, să stea sus, pe

creasta bătută de vânt, să se cațere către vârful care acum nu mai era departe [...].

Acesta a fost unul dintre acele vise neîngrădite, care vin odată cu maturizarea. Eram sigur că nu eram singurul care visa la Everest; punctul cel mai înalt de pe pământ, de neatins, o experiență nemaitrăită, era acolo pentru mulți băieți şi bărbați în toată firea să aspire la el.

Thomas F. Hornbein,
Everest – creasta vestică: traversarea vârfului Everest[5]

Detaliile efective ale întâmplării nu sunt

[5] Thomas F. Hornbein, Everest - creasta vestică: traversarea vârfului Everest, trad. rom. de Elena Málnai, Alexandra Ignățeanu, Editura Karpatia, Braşov, 2009, pp. 34-35. (N. tr.)

foarte clare, ci sunt învăluite în mitul care s-a creat în jurul lor. Dar 1852 este anul despre care vorbim, iar acțiunea se petrece la birourile „Marelui studiu trigonometric al Indiei” din stația aflată în dealurile de nord din Dehra Dun. Potrivit celei mai plauzibile versiuni care a ajuns până la noi, un funcționar a dat buzna în locuința lui sir Andrew Waugh, geodezul general al Indiei, şi a exclamat că un calculator bengalez pe nume Radhanath Sikhdar, care lucra la sediul din Calcutta, a „descoperit cel mai înalt munte din lume”. (Pe vremea lui Waugh, un calculator era mai degrabă numele unei slujbe, nu al unui aparat electronic.) Vârful XV ieşea în evidență dintre crestele Himalayei în regatul interzis al Nepalului. Vârful îşi primise numele cu trei ani în urmă de la geodezii care măsuraseră pentru prima dată unghiul la care se înălța cu un teodolit de jumătate de me-

tru.

Nimeni nu se gândise că ar fi ceva deosebit legat de Vârful XV până când Sikhdar nu a analizat măsurătorile şi nu a făcut nişte calcule. Cele şase locuri din care vârful fusese triangulat se aflau în nordul Indiei, la mai bine de 160 de kilometri de munte. Pentru cei care au făcut măsurătorile, totul în afară de culmea Vârfului XV era neclar din cauza crestelor din fundal, dintre care unele păreau mult mai înalte decât în realitate. Dar, conform calculelor meticuloase ale lui Sikhdar (care a luat în considerare factori precum curbura Pământului, refracția atmosferică şi abaterea firului cu plumb), Vârful XV avea 8.839[6] de metri, fiind cel mai înalt din lume.

---

[6] Măsurătorile moderne cu laser şi transmisiunile de ultimă generație prin sateliți Doppler au mai adăugat încă opt metri la cei 8848 acceptați până acum. (N. a.)

În 1865, la nouă ani după ce calculele lui Sikhdar au fost confirmate, Waugh a botezat Vârful XV cu numele Everest, în cinstea lui sir George Everest, predecesorul său ca geodez general, întâmplarea face ca tibetanii care trăiau la nord de marele munte să fi avut deja un nume mai melodios pentru el: Chomolungma, care înseamnă „zeiță, mamă a universului”, iar nepalezii din sud îi spuneau Deva-dhunga, adică „Tronul lui Dumnezeu”[7]. Dar Waugh a ignorat în mod voit aceste apelative indi-

[7] Acum numele nepalez oficial al Everestului este Sagarmatha, „zeița cerului". Dar acest nume a fost foarte rar folosit înainte de 1960. Intr-o dispută de atunci dintre Nepal şi China, prim-ministrul B.P. Koirala a fost de părere că, dacă ar exista un nume nepalez bine cunoscut pentru marele munte, Nepalul ar putea să revendice mai uşor partea sudică a Everestului. (N. a.)

gene (şi chiar politica oficială care încuraja păstrarea numelor străvechi), şi astfel numele care s-a păstrat a fost Everest.

Odată ce Everestul a fost desemnat drept cel mai înalt vârf din lume, nu a trecut mult până când oamenii au hotărât că vârful trebuie cucerit. După ce exploratorul american Robert Peary a afirmat că a ajuns la Polul Nord în 1909 şi Roald Amundsen a condus o expediție norvegiană la Polul Sud în 1911, Everestul – aşa-numit „Al Treilea Pol” – a devenit cea mai râvnită destinație a explorărilor terestre. Escaladarea vârfului, a afirmat Gunther O. Dyrenfurth, un alpinist influent şi cronicar al începuturilor alpinismului în Himalaya, era „o strădanie umană universală, o cauză de la care nu poți să dai înapoi, oricâți oameni ar pieri”.

Aşa cum s-a dovedit, pierderile au fost semnificative. După descoperirea lui

Sikhdar din 1852, au murit douăzeci şi patru de oameni, au avut loc cincisprezece expediții şi au trecut 101 ani până când vârful a fost cucerit.

*

Alpiniştii şi alți cunoscători de geologie nu consideră că Everestul este un vârf prea atrăgător. E prea scund şi îndesat, are o margine prea lată şi e prea grosolan cioplit. Chiar dacă Everestul nu este grațios din punct de vedere arhitectonic, el este totuşi un masiv impresionant.

Everestul delimitează granița dintre Nepal şi Tibet, dominând valea de la bază de la o înălțime mai mare de 3.600 de metri. Vârful arată ca o piramidă cu trei laturi, alcătuită din rocă închisă la culoare, striată şi gheață strălucitoare. Primele opt expediții pe Everest au fost britanice şi

toate au încercat să urce pe vârf prin partea tibetană, din nord – nu pentru că ruta conținea cele mai evidente puncte slabe ale apărării formidabile a vârfului, ci pentru că în 1921 guvernul tibetan a deschis granițele țării de mult închise pentru străini, în timp ce Nepalul rămânea inaccesibil.

Primii alpinişti care au urcat pe Everest au fost nevoiți să străbată, în condiții grele, 640 de kilometri de-a lungul platoului tibetan, doar ca să ajungă din Darjeeling la baza muntelui. Ştiau prea puține despre posibilele efecte mortale ale altitudinilor extreme, şi, judecând după standardele moderne, echipamentul lor era jalnic. Şi totuşi, în 1924 un membru al celei de-a treia expediții britanice, Edward Felix Norton, a ajuns la 8.572 de metri – mai avea 276 de metri până în vârf – înainte ca oboseala şi oftalmia să-l înfrângă. A fost o realizare

remarcabilă, care probabil n-a mai fost depăşită timp de douăzeci şi opt de ani.

Spun „probabil” având în vedere ce s-a aflat la patru zile după ce Norton a încercat să ajungă pe vârf. În 8 iunie, la ivirea zorilor, alți doi membri ai expediției britanice din 1924, George Leigh Mallory şi Andrew Irvine, au plecat din tabăra cea mai de sus spre vârf.

Mallory, al cărui nume este strâns legat de Everest, a fost omul din spatele primelor trei expediții. În timpul unei conferințe în Statele Unite, a fost întrebat de un ziarist agasant de ce vrea să urce pe Everest. „Pentru că e acolo”, a fost răspunsul muşcător şi faimos pe care i l-a dat. În 1924, Mallory avea treizeci şi opt de ani, lucra ca învățător, era căsătorit şi avea trei copii mici. Era produsul păturii de sus a societății britanice, dar totodată şi un estet şi un idealist cu pronunțate sensibilități roman-

tice. Datorită graţiei lui atletice, farmecului şi frumuseţii sale extraordinare, acesta s-a numărat printre favoriţii lui Lytton Strachery şi ai grupului Bloomsbury[8]. Când stătea în corturi, sus pe Everest, Mallory şi tovarăşii lui citeau cu voce tare din *Hamlet* şi *Regele Lear*.

La 8 iunie 1924, în timp ce Mallory şi Irvine înaintau cu greu spre vârf, ceaţa se ridica spre partea de sus a piramidei, împiedicându-i pe cei de jos să monitorizeze progresul alpiniştilor. La 12.50 norii s-au risipit pentru o scurtă vreme, iar Noel Odell, un coechipier, a putut să-i vadă clar pe Mallory şi Irvine sus pe culme, cu aproape cinci ore întârziere faţă de pro-

[8] Din grupul Bloomsbury, înfiinţat în prima jumătate a secolului XX, făceau parte scriitori, intelectuali, filozofi şi artişti englezi, printre care Lytton Strachery, Virginia Woolf, John Maynard Keynes şi E.M. Forster. (N. tr.)

gramul stabilit, dar „urcând precaut şi hotărât” spre vârf.

Cei doi alpinişti nu s-au întors în noaptea respectivă la corturi, şi nici Mallory, nici Irvine nu au mai fost văzuți niciodată. De atunci se dezbate cu înflăcărare dacă unul din ei sau amândoi au atins vârful înainte să piară pe munte şi să se transforme în legende. În 1999, bine-cunoscutul alpinist american Conrad Anker a descoperit corpul lui Mallory într-un povârniş la 8.200 de metri, unde căzuse în urmă cu şaptezeci şi cinci de ani. Pe lângă rămăşițele lui Mallory au mai găsit şi nişte artefacte curioase, dar uimitoarea descoperire a lui Anker a dat naştere mai multor întrebări decât răspunsuri. Dovezile sugerau că Mallory şi Irvine nu atinseseră vârful înainte să moară.

În 1949, după ce secole la rând fusese o țară inaccesibilă, Nepalul şi-a deschis gra-

nițele, iar un an mai târziu noul regim comunist din China a interzis accesul străinilor în Tibet. Cei care urmau să escaladeze Everestul au început să fie interesați de zona sudică a crestei. În primăvara anului 1953 o numeroasă echipă britanică, organizată cu zelul justificat şi cu resursele copleşitoare tipice unei expediții militare, a fost cea de-a treia echipă care a încercat să cucerească vârful urcând dinspre Nepal. La 28 mai, după două luni de eforturi extraordinare, au încropit o tabără de înaltă altitudine pe Creasta Sud-Estică, la 8.500 de metri. Foarte devreme în dimineața următoare, Edmund Hillary, un neozeelandez zvelt, şi Tenzing Norgay, un şerpaş experimentat, au pornit spre vârf, folosind butelii de oxigen.

La ora nouă erau pe Vârful Sudic şi priveau lung la creasta îngustă care ducea la vârful propriu-zis. O oră mai târziu se

aflau la baza a ceea ce Hillary a descris ca fiind „cel mai spectaculos obstacol de pe creastă – o stâncă înaltă de aproape 12 metri. [...] Stânca în sine, netedă şi cu foarte puține prize, ar fi putut să fie un traseu interesant pe care un grup de alpinişti experimentați să-l încerce într-o duminică în Lake District, dar aici era o piedică pe care nu o puteam trece cu forțele noastre plăpânde”.

În timp ce Tenzing, îngrijorat, îl fila de jos, Hillary s-a strecurat într-un gol dintre pintenul stâncii şi o muchie verticală din zăpadă, de la marginea acesteia. Apoi a început să se cațere încetul cu încetul pe ceea ce mai târziu va purta numele de Pasul lui Hillary. Urcuşul era extenuant şi Hillary înainta pe bâjbâite, dar a continuat până când, după cum avea să scrie:

în cele din urmă, când m-am târât

afară din gol, ajunsesem deasupra stâncii, pe o terasă largă. Mi-am tras sufletul câteva clipe şi, pentru prima dată, am simțit că nimic nu poate să ne împiedice să ajungem pe vârf. Mi-am înfipt bine picioarele în stâncă şi i-am făcut semn lui Tenzing să urce. În timp ce trăgeam cu greu de coardă, Tenzing înainta în zigzag prin fisură, iar când a ajuns sus, a căzut epuizat ca un peşte pe care tocmai l-ai scos cu greu din mare.

Luptându-se cu oboseala, cei doi alpinişti şi-au continuat drumul pe creasta care şerpuia. Hillary se întreba,

destul de îngândurat, dacă vom reuşi să răzbim. Am ajuns la o nouă cotitură, în față creasta cobora abrupt şi din punctul în care ne aflam se vedea

Tibetul. M-am uitat în sus şi deasupra noastră am văzut un con de zăpadă rotunjit. Ne-am înfipt pioleţii de câteva ori, am mai făcut cu atenţie câţiva paşi, şi iată-ne, pe Tensing [sic!] şi pe mine, pe vârf.

Şi astfel, înainte de prânz, la data de 29 mai 1953, Hillary şi Tenzing au fost primii care au ajuns pe vârful Everest.

Trei zile mai târziu, vestea reuşitei a ajuns şi la regina Elisabeta, în ajunul încoronării ei, iar ziarul *Times* din Londra a făcut-o publică în ediţia de dimineaţă din data de 2 iunie. Corespondenţa a fost trimisă de pe Everest prin mesaje radio codificate (ca nu cumva povestea să ajungă în mâinile concurenţei) de către tânărul ziarist James Morris, care, douăzeci de ani mai târziu, după ce a devenit un scriitor respectat, şi-a schimbat sexul şi numele,

devenind Jan. Aşa cum Morris a scris patruzeci de ani după însemnata ascensiune, în *Încoronarea Everestului: Prima ascensiune şi vestea care a încoronat-o pe regină:*

> *este greu să ne închipuim acum cu câtă încântare a fost primită coincidența celor două evenimente [încoronarea şi cucerirea Everestului] în Marea Britanie. Revenindu-şi, în sfârşit, după perioada chinuitoare de austeritate în care se aflaseră încă de la cel de-al Doilea Război Mondial şi în acelaşi timp confruntându-se cu pierderea marelui imperiu şi cu inevitabilul declin al influenței lor în lume, britanicii aproape s-au convins singuri că venirea pe tron a tinerei Regine promitea un nou început – o nouă eră elisabetană, cum le plăcea ziarelor s-o numească. Ziua încoronării, 2 iunie*

1953, urma să fie o zi care simboliza speranța şi bucuria, în care toți patrioții britanici îşi puteau exprima loialitatea: şi, minunea minunilor, chiar în acea zi, din locuri îndepărtate – de la granița fostului Imperiu, mai exact –, a ajuns vestea că o echipă de alpinişti britanici [...] a urcat pe vârful care rămăsese încă necucerit, ținta supremă a exploratorilor şi aventurierilor – acoperişul lumii.

Momentul respectiv a dat naştere unui concert de emoții în sufletul britanicilor – mândrie, patriotism, nostalgie pentru vremurile trecute ale războiului şi faptelor de vitejie, speranță într-un viitor revitalizat [...]. Unii îşi amintesc foarte bine cum, în timp ce aşteptau pe burniță, într-o dimineață de iunie, ca alaiul încoronării să treacă prin Londra, au auzit

vestea minunată că vârful lumii era, vorba vine, al lor.

Tenzing a devenit un erou național în India, Nepal şi Tibet, fiecare stat afirmând că este unul dintre cetățenii lui. Sir Edmund Hillray a fost făcut cavaler de către regină, iar chipul său a apărut pe timbre, în comicsuri, cărți, filme, pe coperta revistelor – peste noapte, apicultorul cu față lunguiață din Auckland a devenit unul dintre cei mai faimoşi oameni din lume.

*

Hillary şi Tenzing au escaladat Everestul cu o lună înainte ca eu să fi fost conceput, aşa că nu am luat parte la sentimentul colectiv de mândrie şi admirație care a cuprins întreaga lume – un eveniment pe care un prieten mai în vârstă îl compară,

având în vedere impactul său profund, cu prima aselenizare. Totuşi, zece ani mai târziu, o escaladare ulterioară a muntelui a contribuit la trasarea traiectoriei vieții mele.

Pe 22 mai 1963, Tom Hornbein, un doctor în vârstă de treizeci şi doi de ani din Missouri, şi Willi Unsoeld, treizeci şi şase de ani, profesor de teologie din Oregon, au ajuns pe Everest urcând pe Creasta Vestică, traseu pe care nu se încumetase nimeni să îl încerce până atunci. Vârful mai fusese atins de patru ori, de către unsprezece oameni, dar traseul de pe Creasta Vestică era considerat mult mai dificil decât cele două deja consacrate: Şaua Sudică şi Creasta Sud-Estică sau Şaua Nordică si Creasta Nordică. Ascensiunea lui Hornbein şi a lui Unsoeld a fost – şi încă este – aclamată, pe bună dreptate, ca una dintre cele mai importante escaladări din istoria

alpinismului.

Târziu după-amiază, în ziua în care au escaladat vârful, cei doi americani au urcat o stâncă abruptă, alcătuită din straturi de rocă sfărâmicioasă – infama Bandă Galbenă. Ca să urce această stâncă a fost nevoie de o forță şi o îndemânare extraordinare; până atunci, o escaladare atât de dificilă din punct de vedere tehnic nu mai avusese loc la o asemenea altitudine. Odată ajunşi deasupra Benzii Galbene, Hornbein şi Unsoeld nu erau siguri că aveau să reuşească să coboare în siguranță tot pe acolo. Au ajuns la concluzia că puteau să coboare în siguranță dacă treceau în partea cealaltă a vârfului şi coborau pe ruta consacrată de pe Şaua Sudică. Acesta era un plan foarte îndrăzneț având în vedere ora înaintată, regiunea necunoscută şi rezerva de oxigen care se împuțina rapid.

Hornbein şi Unsoeld au ajuns pe vârf la ora 18.15, exact când soarele apunea, şi au fost nevoiți să petreacă noaptea sub cerul liber, la peste 8.500 de metri – bivuacul de la cea mai mare altitudine din vremea aceea. A fost o noapte friguroasă, dar din fericire nu a bătut vântul. Deşi lui Unsoeld i-au degerat degetele de la picioare şi mai târziu i-au fost amputate, amândoi alpiniştii au supraviețuit.

Pe atunci aveam nouă ani şi trăiam în Corvallis, Oregon, unde se stabilise şi Unsoeld. Era un prieten apropiat de-al tatălui meu, iar eu mă jucam uneori cu copiii mai mari ai familiei Unsoeld – Kegon, care era cu un an mai mare ca mine, şi Devi, cu un an mai mic. Cu câteva luni înainte ca Willi Unsoeld să plece în Nepal, urcasem pe primul meu vârf – un vulcan de 2.700 de metri, deloc deosebit, din Munții Cascadelor, care acum se laudă cu un schilift

până sus, pe vârf – împreună cu tatăl meu, Willi şi Regon. Nu-i de mirare că poveştile despre escaladarea din 1963 au avut un efect puternic şi de lungă durată asupra imaginației mele pre-adolescentine. În timp ce prietenii mei îi idolatrizau pe John Glenn, Sandy Koufax şi Johnny Unitas, eroii mei erau Hornbein şi Unsoeld.

Visam în secret ca într-o bună zi să escaladez şi eu Everestul; mai bine de o decadă aceasta a fost una dintre dorințele mele arzătoare. Când aveam douăzeci şi ceva de ani, alpinismul era totul pentru mine – aproape nimic altceva nu mă mai interesa. Escaladarea unui vârf era ceva tangibil, imuabil, concret. Pericolele iminente îi dădeau acestei activități un scop precis, care lipsea cu desăvârşire din viața mea. Mă încânta noua perspectivă care reieşea din răsturnarea la nesfârşit a planului obişnuit al existenței.

În plus, alpinismul îți oferea şi sentimentul că aparții unei comunități. A deveni alpinist însemna să faci parte dintr-o societate autonomă, fanatic de idealistă, în mare parte trecută cu vederea şi care, surprinzător, rămăsese necoruptă de societate în general. Cultura ascensiunii era caracterizată de o competiție feroce şi de un machism pur, dar, în cea mai mare parte, alpinişti erau preocupați doar să se impresioneze unii pe alții. Să ajungi pe vârful oricărui munte era mult mai puțin important decât modul în care ajungeai acolo: îți câştigai prestigiul dacă urcai cele mai dificile trasee cu minimum de echipament şi în cel mai îndrăzneț stil cu putință. Nimeni nu se bucura de mai multă admirație decât aşa-zişii alpinişti solo: vizionari care se cățărau singuri, fără corzi sau echipament.

În anii aceia am trăit ca să mă cațăr. Aveam un buget de 5.000-6.000 de dolari

pe an, lucram ca tâmplar şi pescar de somon până când strângeam destui bani pentru următoarea expediție în munții Bugaboo, Teton sau în munții din Alaska. Dar pe când aveam douăzeci şi cinci-douăzeci şi şase de ani am renunțat la visurile mele din copilărie de a escalada Everestul. În cercurile alpiniştilor cunoscători era la modă să denigrezi Everestul, numindu-l „un morman de zgură” – un vârf care nu-ți oferă destule provocări tehnice sau care nu are trasee destul de frumoase ca să fie un obiectiv demn de un alpinist „serios”, cum îmi doream eu cu disperare să devin. Am început să privesc de sus cel mai înalt vârf din lume.

Asemenea snobisme porneau de la faptul că, până la începutul anilor 1980, ruta cea mai uşoară de pe Everest – prin Şaua Sudică şi Creasta Sud-Estică – fusese urcată de mai bine de o sută de ori. Cei din grupul

meu şi cu mine îi spuneam Crestei Sud-Estice „ruta iaculuiˮ. Dispreţul nostru a crescut şi mai mult când, în 1985, Dick Bass – un texan bogat, în vârstă de cincizeci şi cinci de ani, cu minime cunoştinţe de alpinism – a fost condus pe vârf de un tânăr alpinist extraordinar, David Breashears. Evenimentul s-a bucurat de întreaga atenţie a presei.

Înainte, Everestul fusese în mare parte domeniul alpiniştilor de elită. După cum zice Michael Kennedy, redactorul-şef al revistei *Climbing*. „Să fii invitat să iei parte la o expediţie pe Everest era o onoare pe care o câştigai după o lungă perioadă de pregătire pe vârfuri mai mici. Iar dacă ajungeai pe vârf, intrai în topul celor mai buni alpinişti”. Ascensiunea lui Bass a schimbat totul. Ajungând pe Everest, el a fost primul om care a urcat pe cele Şapte

Vârfuri[9], ispravă care l-a făcut cunoscut peste tot în lume, impulsionând alți zeci de

[9] Cele mai înalte vârfuri de pe cele şapte continente sunt: Everest, 8848 m (Asia); Aconcagua, 6.962 m (America de Sud); McKinley (cunoscut şi ca Denali), 6194 m (America de Nord); Kilimanjaro, 5.895 m (Africa); Elbrus, 5.642 m (Europa); Vinson, 4.892 m (Antarctica); Kosciusko, 2.228 m (Australia). După ce Dick Brass a escaladat toate cele şapte vârfuri, Patrick Morrow, un alpinist canadian, a susținut că – deoarece cel mai înalt vârf din Oceania, grupul de insule din care face parte şi Australia, nu este Kosciusko, ci vârful şi mai greu de urcat, Piramida Carstensz (4.884 m), aflat în provincia indoneziană Irian Barat – Bass nu a fost primul care a urcat pe cele Şapte Vârfuri, ci el, Morrow. Mai mulți critici ai conceptului celor Şapte Vârfuri au subliniat că ar fi mult mai dificil să urci cel de-al doilea vârf de pe fiecare continent, deoarece unele trasee necesită o pregătire mult mai temeinică. (N. a.)

aşa-zişi alpinişti să meargă pe urmele lui, şi care a împins cu brutalitate Everestul în era postmodernă.

„Dick Brass i-a inspirat pe cei care seamănă cu un Walter Mitty[10] bătrâior, aşa ca mine”, explica Seaborn Beck Weathers, fonfâind cu un pronunțat accent est-texan, în timp ce urca spre tabăra de bază de pe Everest anul trecut, în aprilie. Medic patolog în vârstă de cincizeci şi nouă de ani, din Dallas, Beck a fost unul dintre cei opt clienți care au făcut parte din expediția ghidată de Rob Hall în 1996. „Bass a arătat că este posibil ca şi oamenii obişnuiți să ajungă pe Everest. Dacă eşti cât de cât în

[10] Walter Mitty este personajul principal din povestirea *Viața secretă a lui Walter Mitty* scrisă de James Thurber şi publicată în 1939. Aceasta a ajuns un simbol pentru persoanele obişnuite care visează cu ochii deschişi să facă lucruri mărețe. (N. tr.)

formă şi ai un anumit buget la dispoziție, cred că cel mai mare obstacol este să îți părăseşti slujba şi familia pentru două luni de zile.”

Registrele arată că multor alpinişti nu li s-a părut un obstacol de netrecut renunțarea pentru o perioadă la treburile zilnice, cum nu le-a fost greu nici să facă rost de nişte sume considerabile de bani. În ultimii cinci ani traficul de pe cele Şapte Vârfuri, dar mai ales de pe Everest, a cunoscut o creştere spectaculoasă. Iar ca să facă față cererii, numărul de firme care oferă ascensiuni ghidate pe cele Şapte Vârfuri, şi mai ales pe Everest, a crescut corespunzător. În primăvara lui 1996, treizeci de expediții diferite se aflau pe versanții Everestului şi cel puțin zece dintre ele erau grupuri plătite.

Guvernul din Nepal a recunoscut că mulțimile de alpinişti care urcau pe Eve-

rest creau mari probleme în ceea ce priveşte siguranța, estetica şi impactul pe care-l aveau asupra mediului înconjurător. În timp ce se confruntau cu această problemă, miniştrii nepalezi au venit cu o soluție care părea să împace ambele părți – restrângea numărul alpiniştilor, iar în acelaşi timp aducea mai multă valută forte în fondurile naționale secătuite: mărirea taxei pentru permisele de alpinism. În 1991 Ministerul Turismului cerea o taxă de 2.300 de dolari pentru un grup oricât de mare care voia să urce pe Everest. În 1992 taxa a crescut la 10.000 de dolari pentru o echipă de până la nouă alpinişti, iar pentru fiecare persoană în plus se mai plăteau încă 1.200 de dolari.

Dar alpiniştii continuau să urce pe Everest în număr mare, în ciuda taxelor ridicate. În primăvara anului 1993, când se aniversau patruzeci de ani de la prima as-

censiune, un număr record de cincisprezece expediții, formate din două sute nouăzeci şi patru de alpinişti, au încercat să escaladeze vârful urcând dinspre Nepal. În toamna aceea guvernul a mărit din nou taxa pentru permis, ajungându-se astfel la incredibila sumă de 50.000 de dolari pentru grupurile de până la cinci alpinişti, plus 10.000 de dolari pentru fiecare nou membru – dar un grup nu putea să fie mai mare de şapte persoane. În plus, guvernul a hotărât că cel mult patru expediții vor avea voie pe versanții nepalezi în fiecare sezon.

Dar ceea ce nepalezii nu au luat în considerare a fost că guvernul din China percepea o taxă de doar 15.000 de dolari/echipă, indiferent de numărul de membri, ca să urci prin Tibet, şi nu exista o limită a numărului de expediții pe sezon. Mulțimile de alpinişti au migrat dinspre

Nepal spre Tibet, lăsând sute de şerpaşi fără muncă. Protestele care au urmat au convins Nepalul, iar în primăvara lui 1996 acesta a renunțat pe neaşteptate la limita de patru expediții pe sezon. Şi, dacă tot se ocupau de această problemă, miniştrii au ridicat din nou taxa – acum la 70.000 de dolari pentru un grup de maximum şapte alpinişti, plus încă 10.000 de dolari pentru fiecare membru în plus. Având în vedere că dintre cele treizeci de expediții de pe Everest din primăvara trecută şaisprezece au urcat dinspre Nepal, costul ridicat pe care-l presupune obținerea unui permis nu pare să fie un impediment.

Chiar şi înainte de accidentul catastrofal din sezonul pre-musonic de cățărat din 1996, creşterea numărului de expediții comerciale din ultimul deceniu era un subiect sensibil. Tradiționaliştii erau jigniți că cel mai înalt vârf era vândut unor parve-

niți – dintre care unii, dacă nu ar fi avut ajutorul ghizilor, probabil că de-abia ar fi reuşit să ajungă pe un vârf modest precum Rainier. Everestul, strâmbau din nas puriştii, fusese degradat şi profanat.

Aceştia subliniază şi că, din cauza comercializării Everestului, vârful cândva adorat a fost târât în mocirla jurisprudenței americane. Pentru că au plătit nişte sume piperate ca să fie călăuziți pe Everest, unii cățărători i-au dat în judecată pe ghizii lor când nu au reuşit să ajungă pe vârf. „Uneori dai peste un client care crede că a cumpărat un bilet care-i garantează că o să ajungă pe vârf”, se plânge Peter Athans, un ghid foarte respectat, care a făcut parte din unsprezece expediții pe Everest şi a atins vârful de patru ori. „Unii nu înțeleg că expedițiile pe Everest nu pot fi conduse ca un tren elvețian.”

Din păcate, nu toate procesele legate de

Everest sunt nefondate. Firme incompetente sau cu o reputație proastă nu s-au ținut de cuvânt şi de mai multe ori nu le-au oferit clienților produse logistice esențiale – oxigen, de exemplu. În alte expediții, ghizii au urcat singuri pe vârf, fără niciun client, lucru care i-a determinat pe aceştia să tragă concluzia că au fost primiți în grup doar pentru bani. În 1995, conducătorul unei expediții comerciale a fugit cu zeci de mii de dolari din banii clienților, încă dinainte ca aventura să înceapă.

*

În martie 1995 am fost contactat de un redactor de la revista *Outside* care mi-a propus să mă alătur unei expediții ghidate pe Everest. Aceasta urma să plece peste cinci zile, iar el voia să scriu un articol despre *comercializarea crescândă a muntelui* şi despre controversele aferente. Cei de la

revistă nu se gândiseră să urc pe vârf; redactorii voiau doar să rămân la tabăra de bază şi să transmit povestea de pe gheţarul Rongbuk, aflat la poalele muntelui, în partea tibetană. Am analizat oferta lor – ba chiar mi-am rezervat bilete de avion şi mi-am făcut imunizările necesare – dar m-am retras în ultima clipă.

Având în vedere dispreţul pe care l-am manifestat la adresa Everestului ani la rând, se putea uşor presupune că am refuzat din principiu să merg. Adevărul e că propunerea celor de la *Outside* a trezit în mine, în mod neaşteptat, o dorinţă puternică, demult înăbuşită. Am spus „nu” doar pentru că am crezut că va fi incredibil de frustrant să petrec două luni la poalele Everestului şi să nu urc mai sus de tabăra de bază. Dacă tot plecam pe partea cealaltă a globului ca să stau opt săptămâni departe de soţia mea şi de casă, voiam să am

ocazia să urc pe munte.

L-am întrebat pe Mark Bryant, redactorul-şef al revistei *Outside*, dacă ar vrea să amâne articolul pentru un an (timp în care aş putea să mă antrenez cum trebuie pentru partea fizică a expediției). De asemenea, am întrebat dacă ar fi de acord să îmi rezerve un loc printr-o firmă cu o reputație bună – şi să plătească taxa de 65.000 de dolari astfel încât să am o şansă să ajung pe vârf. Nu mă aşteptam să accepte planul meu. În ultimii cincisprezece ani scrisesem mai mult de şaizeci de articole pentru *Outside*, şi rareori bugetul depăşise 2.000-3.000 de dolari pentru o călătorie.

Bryant m-a sunat a doua zi după ce s-a consultat cu directorul revistei. Mi-a spus că revista nu era pregătită să plătească 65.000 de dolari, dar că el şi ceilalți redactori erau de părere că tema comercializării Everestului era importantă. Dacă voiam

într-adevăr să încerc să escaladez vârful, atunci Outside avea să găsească o cale de a mă susține, a insistat el.

*

De treizeci şi trei de ani de când mă cațăr am avut parte de unele proiecte foarte dificile. În Alaska am deschis un traseu nou şi greu pe vârful Mooses Tooth şi am reuşit să urc de unul singur pe Devils Thumb, după ce am petrecut, tot singur, trei săptămâni pe o calotă glaciară izolată. În Canada şi Colorado am făcut nişte trasee destul de grele pe gheață. Aproape de punctul cel mai sudic al Americii de Sud, unde vântul se năpusteşte peste pământuri precum „mătura lui Dumnezeu” – *la escob de Dios*, cum spun localnicii –, am escaladat un perete surplombat de granit, cu o înălțime înfricoşătoare de 1.600 de metri,

care poartă numele de Cerro Torre; pentru că e bătut de vânturi care suflă cu 180 km/h şi acoperit cu un strat fărâmicios de brumă, era considerat cel mai greu de escaladat vârf.

Dar asemenea escapade au avut loc cu mulți ani în urmă, în unele cazuri cu zeci de ani înainte, când aveam douăzeci-treizeci de ani. La patruzeci şi unu de ani câți aveam trecusem de mult de perioada mea de glorie: barba începea să-mi încărunțească, aveam probleme cu gingiile şi pusesem şapte kilograme în zona burții. Aveam o soție pe care o iubeam la nebunie – şi care mă iubea şi ea. Pentru că ajunsesem să am o carieră bunicică, pentru prima dată în viață nu mai trăiam la limita sărăciei. Pe scurt, câteva satisfacții minore care luate împreună dădeau ceva asemănător cu fericirea mi-au potolit pofta de a mă cățăra.

Mai mult, nici una dintre ascensiunile pe care le făcusem în trecut nu avusese loc la o altitudine mai ridicată. Adevărul e că nu fusesem niciodată la mai mult de 5.240 de metri – nici măcar nu ajunsesem la altitudinea taberei de bază de pe Everest.

Fusesem un elev sârguincios în ceea ce priveşte istoria alpinismului şi ştiam că Everestul omorâse mai mult de o sută treizeci de oameni de când britanicii puseseră pentru prima oară piciorul pe munte, în 1921 – aproape un mort la fiecare patru alpinişti care au ajuns pe vârf –, iar mulți dintre cei care pieriseră erau mult mai puternici şi aveau mai multă experiență la altitudine mare decât mine. Dar am descoperit că visurile copilăriei nu mor aşa uşor, şi la naiba cu judecata sănătoasă! La sfârşitul lui februarie 1996, Bryant m-a sunat ca să-mi spună că am un loc în următoarea expediție a lui Rob Hall. Când m-a întrebat

dacă sunt sigur că vreau să fac asta, am spus „da” fără să stau pe gânduri.

CAPITOLUL TREI

Deasupra Indiei de Nord,
29 martie 1996, 9000 de metri

Vorbind repede, le-am spus o parabolă. Am zis: eu vorbesc despre planeta Neptun, doar despre banalul Neptun, nu despre Paradis, deoarece nu cunosc Paradisul. Deci, vedeți, e vorba despre voi, despre nimic altceva în afară de voi. Există o stâncă mare, am spus, acolo sus, şi trebuie să vă avertizez că oamenii sunt destul de proşti pe Neptun, în mare parte pentru că fiecare a trăit văzându-şi doar de propriile interese. Iar unora dintre ei, pe care am vrut neapărat să-i menționez,

unora dintre ei li se pusese pata pe acel munte. N-o să vă vină să credeți, am spus, dacă trăiau sau mureau, dacă avea sau n-avea rost, aceşti oameni îşi făcuseră un obicei din ostaşi îşi petreceau timpul liber şi îşi consumau energia alergând ca nebunii după glorie în timp ce urcau şi coborau cele mai abrupte suprafețe din zonă. Şi toți s-au întors entuziasmați. Şi bine au făcut, am spus, deoarece era amuzant că şi pe Neptun mulți dintre ei au reuşit să se urmărească unii pe alții în siguranță pe versanții mai uşori. Oricum, erau entuziasmați, şi într-adevăr asta se putea citi pe fețele lor hotărâte, iar ochii le sclipeau de mulțumire. Şi după cum am subliniat, asta se întâmpla pe Neptun, nu în Paradis, unde poate că nu este nimic de făcut.

John Menlove Edwards, *Scrisoare de la un bărbat*

La două ore după ce zborul cu numărul 311 din Bangkok spre Kathmandu al companiei Thai Air a plecat, m-am ridicat de pe scaun şi m-am îndreptat spre partea din spate a avionului. Aproape de toalete, la tribord, m-am lăsat în jos ca să privesc printr-un geam micuț, aflat la nivelul pieptului, în speranța că o să văd nişte munți.

Nu am fost dezamăgit: acolo, zgâriind orizontul, se aflau incisivii zimțați ai Himalayei. Tot restul zborului l-am petrecut la fereastră, vrăjit, aplecat peste o pungă de gunoi plină cu doze de suc şi resturi de mâncare, cu fața lipită de geamul rece de plexiglas.

Am recunoscut imediat întinderea imensă a muntelui Kanchenjunga – cu cei 8.586 de metri ai săi este al treilea vârf din

lume ca înălțime. Un sfert de oră mai târziu am văzut vârful Makalu, al cincilea cel mai înalt vârf din lume, în cele din urmă, am văzut şi Everestul.

Vârful piramidei, negru ca smoala, ieşea mult în relief, ridicându-se deasupra crestelor din jur. Aflat în bătaia curentului jet-stream, muntele efectiv spinteca vântul care bătea cu o viteză de 222 km/h şi disloca o pană de cristale de gheață care flutura spre est precum o eşarfă lungă de mătase. În timp ce mă uitam pe cer la dâra pe care o lăsa în urmă avionul, am realizat că vârful Everestului se afla exact la aceeaşi înălțime la care zbura şi avionul presurizat care mă purta prin aer. În acel moment mi-am dat seama că dorința de a mă cățăra până la altitudinea la care zboară un Airbus 300 este absurdă, dacă nu mai rău. Mâinile îmi erau reci si umede.

Patruzeci de minute mai târziu eram în

Kathmandu. După ce am trecut de vamă şi am ajuns în holul aeroportului, un tânăr solid, proaspăt bărbierit mi-a observat cele două genți mari şi m-a abordat.

— Tu trebuie să fii John, nu? a întrebat cu un accent neozeelandez ritmat, în timp ce se uita la o foaie cu copiile pozelor din paşaport ale clienților lui Rob Hall.

Am dat mâna şi s-a prezentat ca fiind Andy Harris, unul dintre ghizii lui Hall, care venise să mă ducă la hotel.

Harris, în vârstă de treizeci şi unu de ani, mi-a spus că mai trebuia să fie încă un client în acelaşi avion care venise din Bangkok, un avocat în vârstă de cincizeci şi trei de ani din Bloomfield Hills, Michigan, pe care-l chema Lou Kasischke. Lui Kasischke i-a trebuit o oră ca să-şi găsească bagajele, aşa că, în timp ce aşteptam, Andy şi cu mine ne-am împărtăşit impresii despre unele trasee foarte dificile pe care le

făcusem în vestul Canadei şi am discutat despre beneficiile schiatului în comparație cu snowboardingul. Dorința nestăvilită a lui Andy de a se cățăra, entuziasmul desăvârşit pentru munți mi-au trezit nostalgia pentru acea perioadă din viața mea când cățăratul era cel mai important lucru pentru mine, când îmi organizam viața în funcție de munții pe care-i escaladasem şi de cei pe care speram să-i escaladez într-o bună zi.

Înainte ca Lou Kasischke – un tip înalt, atletic, cu părul grizonant şi sobru ca un patrician – să iasă din rândul celor ce aşteptau la vamă, l-am întrebat pe Andy de câte ori mai fusese pe Everest.

— De fapt, mi-a mărturisit voios, acum o să urc pentru prima dată, la fel ca tine. O să fie interesant să văd cum mă descurc acolo sus.

Hall ne făcuse rezervări la hotelul

Garuda, un loc prietenos şi învechit, aflat pe o străduță îngustă, plină de ricşe şi pungaşi din mijlocul cartierului Thamel, o zonă turistică agitată din Kathmandu. Garuda era de mult unul dintre locurile preferate ale celor care urmau să urce pe Himalaya, iar pereții hotelului erau plini de fotografii cu autografe ale alpiniştilor renumiți care dormiseră acolo: Reinhold Messner, Peter Habeler, Kitty Calhoun, John Roskelley, Jeff Lowe. În timp ce urcam scările spre camera mea, am trecut pe lângă un poster color, uriaş, pe care scria „Trilogia himalayană” şi în care apăreau piscurile Everest, K2 şi Lhotse – cel mai înalt vârf din lume, al doilea şi respectiv al patrulea. Suprapus peste imaginea munților apărea un bărbos care zâmbea, îmbrăcat din cap până-n picioare în echipament de munte. Într-un chenar se afla numele alpinistului: Rob Hall. Posterul, care avea

menirea să atragă cât mai mulți clienți pentru firma de ghizi montani a lui Hall, Adventure Consultants, sărbătoreau reuşita impresionantă a acestuia din 1994, când urcase pe cele trei vârfuri în doar două luni de zile.

O oră mai târziu m-am întâlnit în sfârşit față în față cu Hall. Avea cam 1,93m şi era slab ca un țâr. Fața lui avea un aer angelic, şi totuşi arăta mai în vârstă de treizeci şi cinci de ani, cât avea – poate din cauza ridurilor proeminente din colțul ochilor sau a aerului autoritar pe care-l avea. Purta o cămaşă hawaiiană şi blugi Levis spălăciți, cu un petic cu *ying* şi *yang* pe un genunchi. Avea o claie cârlionțată de păr şaten în creştetul capului, iar barba lui arăta ca un tufiş care trebuie tuns.

Sociabil din fire, Hall s-a dovedit a fi un bun povestitor, înzestrat cu ironia muşcătoare tipică neozeelandezilor. Spunân-

du-ne o poveste lungă cu un turist francez, un călugăr budist şi un iac foarte hirsut, Hall a lansat poanta cu o căutătură poznaşă, a făcut o mică pauză de efect, apoi şi-a dat capul pe spate şi a izbucnit într-un râs răsunător, molipsitor, neputând să-şi ascundă încântarea pe care i-o produsese propria poveste. Mi-a plăcut de el din prima clipă.

Hall era cel mai tânăr dintre cei nouă copii ai unei familii catolice din clasa muncitoare din Christchurch, Noua Zeelandă. Deşi era isteț şi avea înclinații către ştiințele reale, la cincisprezece ani a renunțat la şcoală după ce s-a certat cu un profesor autocrat. În 1976 a început să lucreze pentru Alp Sports, o firmă locală care producea echipament pentru alpinism.

— A început cu munca de jos, a lucrat la maşina de cusut, chestii din astea, îşi aduce aminte Bill Atkinson, un ghid şi un alpi-

nist experimentat, angajat şi el la Alp Sports în aceeaşi perioadă. Dar pentru că avea un simț extraordinar al organizării, lucru evident chiar şi când avea şaispreze-ce-şaptesprezece ani, peste puțin timp a început să administreze partea de producție a firmei.

Timp de câțiva ani Hall fusese un împătimit al mersului pe munte; cam în acelaşi timp în care a început să lucreze pentru Alp Sports s-a apucat de escaladă – pe stâncă şi pe gheață. Învăța foarte repede, spune Atkinson, care se cățăra des cu Hall, „şi putea să preia sarcini şi responsabilități de la oricine”.

În 1980, când Hall avea nouăsprezece ani, a făcut parte dintr-o expediție care a urcat pe traseul foarte dificil al Crestei Nordice din Ama Dablam, un vârf de 6.812 metri, extraordinar de frumos, aflat la 24 de kilometri la sud de Everest. În timpul

acelei expediții, prima în Himalaya pentru el, Hall a înaintat până la tabăra de bază din Everest şi a luat hotărârea ca într-o zi să urce şi pe cel mai înalt munte. I-au trebuit zece ani şi trei încercări, dar în mai 1990 Hall a ajuns în sfârşit pe Everest, în calitate de conducător al unei expediții din care făcea parte şi Peter Hillary, fiul lui Sir Edmund. De pe vârf, Hall şi Hillary au putut fi auziți în timp real pe întreg teritoriul Noii Zeelande prin intermediul radioului, şi au primit felicitările prim-ministrului Geoffrey Palmer la 8.848 de metri.

Hall lucra deja ca alpinist profesionist. Ca mulți dintre colegii lui, încerca să obțină fonduri de la marile companii ca să-şi finanțeze expedițiile costisitoare în Himalaya. A fost suficient de perspicace pentru a înțelege că, dacă va avea parte de publicitate, îi va li mai uşor să convingă companiile să îl ajute. S-a dovedit a fi foarte pri-

ceput în a face să-i apară numele în ziare şi chipul la televizor.

— Da, a recunoscut Atkinson, Rob a ştiut mereu să-şi facă publicitate.

În 1988, Gary Ball, un ghid din Auckland, a devenit partenerul principal de escaladă al lui Hall şi prietenul lui cel mai apropiat. Cei doi au urcat împreună pe Everest în 1990, iar imediat după ce au ajuns în Noua Zeelandă s-au hotărât să se avânte pe cele mai înalte vârfuri de pe cele şapte continente, à la Dick Bass – dar să ridice miza urcând toate vârfurile în şapte luni[11]. Având în vedere că terminaseră deja cu Everestul, cel mai greu dintre cele şapte, Hall şi Ball i-au convins pe cei de la Power Build, o mare companie producătoare de energie electrică, să îi finanțeze şi

[11] Lui Bass i-au trebuit patru ani ca să urce cele Şapte Vârfuri. (N. a.)

au pornit la drum. Pe 12 decembrie 1990, cu câteva ore înainte ca termenul-limită pentru cele şapte luni să expire, au ajuns pe cel de-al şaptelea vârf – Masivul Vinson, cel mai înalt munte din Antarctica, având o înălțime de 4.892 de metri – iar reuşita le-a fost primită cu surle şi trâmbițe în țara natală.

În ciuda succesului obținut, Hall şi Ball îşi făceau probleme în legătură cu perspectivele pe termen lung în lumea alpinismului profesionist.

— Pentru ca un alpinist să primească în continuare sponsorizări de la companii, acesta trebuie să ridice mereu ştacheta, explică Atkinson. Următorul traseu trebuie să fie mai dificil şi mai spectaculos ca precedentul. Apoi e din ce în ce mai greu; în cele din urmă nu mai poți să ții pasul. Rob şi Gary şi-au dat seama că la un moment dat nu vor mai putea să facă față noilor

provocări sau că vor avea ghinion şi se vor accidenta mortal. Aşa că au schimbat planul şi au devenit ghizi de mare altitudine. Când eşti ghid, nu poți să urci tot timpul pe traseele pe care ai vrea; provocarea este să duci clienții sus, iar apoi să-i aduci iar jos, ceea ce îți oferă un alt fel de satisfacție. Dar este o carieră mai sigură decât să tot alergi la nesfârşit după sponsorizări. Există un număr nelimitat de clienți, atâta timp cât le oferi un produs bun.

În timpul nebuniei cu „şapte vârfuri în şapte luni”, Hall şi Ball au decis să lucreze împreună ca ghizi şi să conducă doritori pe cele Şapte Vârfuri. Erau convinşi că există o nişă, neexploatată încă, a oamenilor visători şi cu bani, dar cu prea puțină experiență ca să urce singuri pe cele mai înalte vârfuri din lume, aşa că au pus bazele firmei Adventure Consultants.

Aproape imediat au atins un record im-

presionant. În mai 1992, Hall şi Ball au condus şase oameni pe vârful Everest. Un an mai târziu au ghidat un alt grup de şapte persoane pe vârf, într-o după-amiază în care patruzeci de oameni au ajuns sus, pe Everest, într-o singură zi. Totuşi, când s-au întors din expediție, nu s-au aşteptat ca Sir Edmund Hillary să-i critice în mod public. Acesta a condamnat fățiş rolul pe care Hall îl juca în comercializarea crescândă a Everestului. Grupurile de începători care erau însoțite pe vârf în schimbul unei taxe, a vociferat Sir Edmund, „puneau în pericol respectul pentru munte”.

În Noua Zeelandă, Hillary este una dintre persoanele cele mai venerate; se uită la tine de pe bancnota de cinci dolari cu figura lui necizelată. Hall s-a întristat şi s-a ruşinat pentru că fusese criticat în mod public de către cel pe care-l considera un semizeu, acest proto-alpinist care fusese

unul dintre eroii copilăriei sale.

— Hillary e privit ca un tezaur național în viață aici, în Noua Zeelandă, continuă Atkinson. Ce spune el are mare însemnătate şi trebuie să fi durut să te critice tocmai el. Rob a vrut să se justifice printr-o declarație publică, dar şi-a dat seama că nu are nicio şansă în fața unei persoane adorate de mass-media.

Apoi, la cinci luni după zarva stârnită de Hillary, Hall a fost zguduit de o lovitură şi mai puternică: în octombrie 1993, Gary Ball a murit din cauza unui edem cerebral – creştere în volum a creierului care se produce de obicei la mare altitudine – în timp ce încerca să escaladeze vârful Dhaulagiri, de 8.167 de metri, al şaselea ca înălțime din lume. Ball şi-a dat ultima suflare în chinuri, în brațele lui Hall, după ce zăcuse în comă într-un cort mic, sus, la altitudine extremă. A doua zi, Hall şi-a în-

gropat prietenul într-o crevasă.

Întors acasă din expediție, într-o emisiune TV, Hall a descris sumbru cum a coborât trupul lui Ball în adâncul gheţarului folosindu-se de coarda lor preferată. „O coardă de cățărat este făcută să ne țină cumva împreună, nu trebuie să-i dai drumul niciodată”, a spus. „Iar eu m-am văzut nevoit să o las să-mi alunece din mână.”

— Rob a fost distrus când a murit Gary, spune Helen Wilton, care a lucrat pentru Hall ca manager la tabăra de bază de pe Everest în ’93, ’95 şi ’96. Dar a făcut față situației fără să se plângă. Aşa e Rob – merge mai departe.

Hall a hotărât să continue de unul singur cu Adventure Consultants. În modul lui caracteristic, a îmbunătățit sistematic infrastructura şi serviciile firmei – şi a continuat să aibă un succes extraordinar ghidând alpinişti amatori pe vârfurile

munților înalți şi izolați.

Intre 1990 şi 1995, treizeci şi nouă de alpinişti au ajuns pe Everest datorită lui Hall – în primii douăzeci de ani după ce sir Edmund Hillary a cucerit vârful s-au înregistrat cu trei ascensiuni mai mult. Nu e de mirare că Hall îşi făcea reclamă spunând că Adventure Consultants este „liderul ascensiunilor pe Everest, având la activ mai multe escalade decât oricare altă firmă”. În broşura pe care a trimis-o potențialilor clienți scria că:

> *sunteți însetat de aventură! Poate visați să vizitați şapte continente sau să ajungeți pe vârful unui munte înalt. Mulți dintre noi nu avem niciodată curajul să ne urmăm visurile, foarte rar îndrăznim să le împărtăşim altora şi ne e greu să recunoaştem că avem o dorință arzătoare.*

Adventure Consultants este o firmă de ghizi, specializată în organizarea expedițiilor montane. Ne pricepem să transformăm visurile în realitate şi lucrăm împreună cu dumneavoastră ca să vă atingeți țelul. Nu o să vă tragem după noi pe vârful muntelui – va trebui să munciți mult pentru asta –, dar vă garantăm că vom maximiza siguranța şi succesul aventurii dumneavoastră.

Pentru cei care îndrăznesc să îşi urmeze visurile, această experiență oferă ceva special, ceva ce nu poate fi descris în cuvinte. Vă invitam să urcați pe muntele visurilor dumneavoastră alături de noi.

În 1996 Hall cerea 65.000 de dolari de persoană ca să îşi ghideze clienții pe acoperişul lumii. Este o sumă imensă după

toate standardele – echivalează cu ipoteca de la casa mea din Seattle –, iar aceasta nu includea zborul spre Nepal şi echipamentul personal. nicio altă firmă nu avea o taxă mai mare – ba unii dintre concurenții lui cereau o sumă de trei ori mai mică. Dar, datorită succesului lui incredibil, Hall nu a avut probleme să umple locurile pentru această a opta expediție pe Everest.

Dacă erai în stare de orice ca să ajungi pe vârf şi puteai cumva să faci rost de bani, Adventure Consultants era în mod evident alegerea cea mai bună.

*

Pe 31 martie, la două zile după ce ajunsesem în Kathmandu, noi, membrii Expediției Everest a firmei Adventure Consultants, am traversat de dimineață pista Aeroportului Internațional Tribhuvan şi ne-am urcat într-un elicopter Mi-17 de

proveniență rusească, aparținând companiei Asian Airlines. Elicopterul era o relicvă plină de lovituri, care data din timpul Războiului Afgano-Sovietic şi arăta de parcă fusese asamblat în curtea cuiva. Pilotul a închis uşa şi ne-a dat vată ca să ne-o punem în urechi, iar uriaşul elicopter s-a ridicat cu greutate în aer, făcând un zgomot de nedescris.

Podeaua era plină cu genți, rucsacuri şi cutii de carton. Cealaltă încărcătură, cea umană, se înghesuia pe strapontinele dinspre pereții elicopterului, cu fața spre interior, cu picioarele strânse la piept. Nu se putea discuta din cauza zgomotului asurzitor al turbinelor. Nu a fost un zbor confortabil, dar nimeni nu s-a plâns.

În 1963, expediția condusă de Tom Hornbein a început drumul lung spre Everest din Banepa, un oraş aflat la câțiva kilometri depărtare de Kathmandu, şi i-au

trebuit treizeci şi una de zile până să ajungă la tabăra de bază. Ca mulți alpinişti moderni, am preferat să sărim peste majoritatea acelor kilometri de drum abrupt şi prăfuit. Elicopterul trebuia să ne lase în îndepărtatul sat Lukla, aflat la o altitudine de 2800 de metri, în Himalaya. Dacă elicopterul nu se prăbuşea pe drum, zborul avea să reducă drumul făcut de Hornbein cu trei săptămâni.

Mi-am plimbat privirea prin interiorul încăpător al elicopterului şi am încercat să memorez numele coechipierilor mei. În afară de ghizii Rob Hall şi Andy Harris mai era şi Helen Wilton, în vârstă de treizeci şi nouă de ani şi mamă a patru copii, care se întorcea pentru al treilea ei sezon ca manager al taberei de bază. Caroline Mackenzie – o alpinistă desăvârşită în vârstă de aproape treizeci de ani – era doctorul expediției şi, la fel ca Helen, nu avea să urce

mai sus de tabăra de bază. Lou Kasischke, avocatul manierat pe care l-am cunoscut la aeroport, urcase şase dintre cele Şapte Vârfuri – la fel şi Yasuko Namba, de patruzeci şi şapte de ani, o taciturnă directoare de resurse umane la filiera din Tokyo a companiei Federal Express. Beck Weathers, de patruzeci şi nouă de ani, era un patolog guraliv din Dallas. Stuart Hutchinson, de treizeci şi patru de ani, îmbrăcat într-un tricou cu Ren & Stimpy, personaje dintr-un desen animat, era un cardiolog canadian, raţional, puţin cam tocilar, care avea o bursă de cercetare. John Taske avea cincizeci şi şase de ani şi era cel mai în vârstă membru al expediţiei; era un anestezist din Brisbane care se apucase de alpinism după ce se pensionase din armata australiană. Frank Fischbeck, de cincizeci şi trei de ani, era un editor spilcuit şi manierat din Hong Kong, care mai încercase de trei

ori să urce pe Everest cu un concurent de-al lui Hall. În 1994 ajunsese până la Vârful Sudic, la doar o sută de metri de vârful propriu-zis. Doug Hansen, de patruzeci şi şase de ani, era un poştaş american care mai urcase cu Hall şi în 1995 şi, la fel ca Fischbeck, ajunsese doar până la Vârful Sudic.

Nu ştiam ce să cred despre ceilalți clienți. După cum arătau şi după experiența pe care o aveau nu semănau deloc cu alpiniştii dedicați cu care mă cățăram de obicei. Dar păreau să fie oameni simpatici, de treabă, şi nu aveam niciun tâmpit în grup – cel puțin nimeni nu-şi dăduse încă arama pe față. Totuşi, nu aveam prea multe în comun cu niciunul dintre ei, cu excepția lui Doug. Acesta era un bărbat vânjos căruia îi plăcea mult să petreacă şi a cărui față îmbătrânise prematur, semănând acum cu o minge veche de fotbal. Era

poştaş de mai bine de douăzeci şi şapte de ani şi mi-a mărturisit că strânsese bani pentru expediție lucrând în schimbul de noapte la poştă şi pe şantier ziua. Deoarece înainte să fiu jurnalist lucrasem ca tâmplar timp de opt ani de zile – şi deoarece ne încadram în aceeaşi categorie a plătitorilor de impozit, lucru care ne separa vădit de ceilalți clienți – deja mă simțeam în largul meu cu Doug, dar nu şi cu ceilalți.

În general am pus neliniştea mea crescândă pe seama faptului că niciodată nu făcusem parte dintr-un grup atât de mare – nici mai mult, nici mai puțin decât un grup de străini. În afară de o expediție în Alaska pe care o făcusem în urmă cu douăzeci şi unu de ani, în toate celelalte drumeții ori mă însoțiseră unul sau doi prieteni buni, ori fusesem singur.

Când te cațeri e foarte important să ai încredere în partenerii tăi. Acțiunile unui

alpinist pot afecta bunăstarea întregii echipe. Consecințele unui nod prost, ale unei gafe, ale unei pietre dislocate sau ale altor acțiuni neglijente sunt de obicei simțite atât de coechipieri, cât şi de cel care le-a cauzat. Aşadar, nu e de mirare că alpiniştii sunt în general prudenți când vine vorba să se alăture unora despre a căror bună-credință nu ştiu nimic.

Dar încrederea în parteneri e un lux refuzat celor care se înscriu într-o ascensiune ghidată; în schimb, ei trebuie să se bazeze pe ghid. În timp ce elicopterul înainta încet spre Lukla, mă gândeam că probabil fiecare dintre coechipierii mei spera, la fel de mult ca mine, că Hall avusese grijă să nu ia clienți nepricepuți şi că va avea cum să ne protejeze pe fiecare de defectele celorlalți.

CAPITOLUL PATRU

Phakding, 31 martie 1996, 2.799 de metri

Pentru cei care nu tăiau frunze la câini, drumeţiile zilnice se terminau după-amiaza devreme, dar de cele mai multe ori nu înainte ca arşiţa şi picioarele dureroase să ne determine să întrebăm fiecare şerpaş care trecea: „Cât mai e până la tabără?” Aveam să descoperim curând că răspunsul era invariabil: „Doar trei kilometri, Sah’b“. […]

Serile erau liniştite, în timp ce un fum se instala în aerul calm pentru a îndulci amurgul, luminiţe clipeau pe creasta pe care urma să campăm mâine, iar norii estompau conturul rutei din ziua următoare. Un

entuziasm din ce în ce mai mare îmi ademenea gândul în mod repetat către Creasta Vestică. [...]

Exista şi un sentiment de singurătate, la apusul soarelui, dar îndoielile nu apăreau decât foarte rar. Apoi am avut un sentiment de prăbuşire, ca şi cum toată viața mea se afla în spate. Odată ajuns pe munte, ştiam (sau speram) că voi fi total absorbit de sarcina pe care o aveam. Dar alteori mă întrebam dacă nu cumva am străbătut atâta drum doar ca să-mi dau seama că de fapt ceea ce căutam era ceva ce lăsasem în urmă.

Thomas F. Hornbein,
Everest – creasta vestică: traversarea vârfului Everest[12]

[12] Thomas F. Hornbein, op. cit., p. 46. (N. tr.)

Din Lukla drumul spre Everest înainta la nord prin defileul crepuscular al lui Dudh Kosi, un râu rece ca gheața, plin de bolovani, învolburat de ape glaciare. Am petrecut prima noapte în cătunul Phakding, o adunătură de case şi colibe înghesuite pe o terasă plată, aflată deasupra râului. La căderea nopții aerul s-a răcit considerabil, iar dimineața, în timp ce mă aflam în fruntea grupului care înainta pe potecă, frunzele de rododendroni străluceau sub stratul de promoroacă. Dar regiunea Everestului se află la 28 de grade latitudine nordică – puțin mai jos de tropice -, iar din momentul în care soarele s-a ridicat destul de sus ca razele lui să pătrundă până în defileu, temperatura a crescut simțitor. La prânz, după ce trecuserăm pe un pod care se clătina-n stânga şi-n dreapta, sus, deasupra râului – cea de-a patra traversare a râului în ziua aceea –, sudoa-

rea îmi curgea de pe bărbie, şi m-am dezbrăcat până am rămas doar în pantaloni scurți şi tricou.

Dincolo de pod poteca părăsea malul râului Dudh Kosi şi şerpuia pe peretele abrupt al defileului, urcând printre pâlcuri de pini parfumați. Thamserku şi Kusum Kangru – nişte vârfuri spectaculos canelate şi acoperite de zăpadă – străpungeau cerul la mai mult de 3.000 de metri deasupra noastră. Era o țară minunată, la fel de impunătoare din punct de vedere topografic ca orice altă formă de relief din lume, dar nu era sălbatică şi nu mai fusese astfel de sute de ani.

Fiecare bucățică de teren arabil fusese terasată pentru a cultiva acolo orz, hrişcă amară sau cartofi. De-a lungul dealurilor erau întinse sfori cu steaguri de rugăciune,

iar antice stupe[13] budiste şi ziduri din pietre *mani*[14] splendid cioplite păzeau chiar şi cele mai înalte trecători. În timp ce urcam dinspre râu, drumul era plin de trekkeri, convoaie de iaci[15], călugări în mantii roşii

---

[13] O stupă este un monument religios, de obicei construit din piatră, care conține, de cele mai multe ori, moaşte. (N. a.)

[14] *Mani* sunt pietre mici şi plate pe care au fost meticulos cioplite simboluri sanscrite reprezentând mantra tibetano-budistă *Om manipadme hum*. Acestea sunt aşezate unele peste altele de-a lungul drumurilor, astfel încât formează ziduri mani, lungi şi joase. Protocolul budist le cere călătorilor să aibă zidurile mani în partea dreaptă când trec pe lângă ele. (N. a.)

[15] Din punct de vedere tehnic, majoritatea „iacilor” din Himalaya sunt de fapt *dzopkyo* – masculi care au apărut din încrucişarea iacilor cu vitele – sau dzurn, echivalentul lor feminin. În plus, femelele de iac, atunci când sunt de rasă pură, se numesc „naci”. Totuşi, majorita-

şi şerpaşi desculți, încovoiați sub greutatea încărcăturilor de lemn, gaz lampant şi sucuri acidulate pe care le cărau în spate.

La nouăzeci de minute de când lăsasem râul în urmă, am urcat pe o culme largă, am trecut pe lângă țarcuri de iaci – care formau o rețea de ziduri – şi m-am trezit dintr-odată în mijlocul Bazarului Namche, centrul social şi comercial al şerpaşilor. Aflat la o altitudine de 3.440 de metri, Namche se întindea într-o căldare mare, înclinată şi adâncă, care arăta ca o antenă-satelit, cocoțată undeva la jumătatea unui versant abrupt. Peste o sută de clădiri, una lângă alta, se înghesuiau impresionant pe panta stâncoasă, iar un labirint de cărări înguste şi podețe făcea legătura între ele. Aproape de capătul de jos al ora-

---

tea vesticilor nu prea pot să facă diferența între aceste animale mițoase, aşa că le spun tuturor iaci. (N. a.)

şului am găsit cabana Khumbu, am dat la o parte pătura care ținea loc de uşă la intrare şi i-am văzut pe coechipierii mei bând ceai de lămâie în jurul unei mese aflate într-un colț.

Când m-am apropiat, Rob Hall m-a prezentat lui Mike Groom, cel de-al treilea ghid al expediției. Groom, un australian în vârstă de treizeci şi trei de ani, cu părul de culoarea morcovului şi cu un corp de maratonist, era un instalator din Brisbane care lucra din când în când ca ghid. În 1987 a fost obligat să petreacă o noapte sub cerul liber în timp ce cobora de pe vârful Kancheniunga – înalt de 8.586 de metri – şi pentru că i-au degerat picioarele au trebuit să-i amputeze toate degetele. Această întâmplare nefericită nu l-a împiedicat să se mai cațere pe Himalaya; dimpotrivă, a urcat pe K2, Lhotse, Cho Oyu, Ama Dablam, iar în 1993 a ajuns pe Everest fără să folo-

sească oxigen suplimentar. Groom era un tip foarte calm şi circumspect, era plăcut să te afli în compania lui, dar nu prea vorbea neîntrebat, iar când răspundea, o făcea scurt şi la obiect, mai mult în şoaptă.

Discuțiile din timpul cinei erau dominate de cei trei clienți doctori – Stuart, John şi, mai ales, Beck –, situație care avea să se repete aproape pe tot parcursul expediției. Din fericire, John şi Beck erau incredibil de amuzanți şi ne făceau să râdem cu poftă. În schimb, monoloagele lui Beck se transformau de obicei într-o tiradă vituperantă, à la Rush Limbaugh, împotriva căcăcioşilor de liberali. La un moment dat, în acea seară, am făcut greşeala să îl contrazic: ca răspuns la unul dintre comentariile lui am sugerat că măsura de creştere a salariului minim părea de bun-simț şi necesară totodată. Beck, care era foarte bine informat şi versat în arta dezbaterii,

mi-a făcut praf mărturisirea stângace, iar eu nu aveam cu ce să-l combat. Aveam mâinile legate, nu puteam să scot o vorbă, dar înăuntru fierbeam de mânie.

În timp ce-şi continua tirada despre numeroasele absurdități ale sistemului de ajutor social, cu accentul lui tărăgănat, înfundat, de texan din est, m-am ridicat şi am plecat de la masă ca să nu mă mai fac de râs. Când m-am întors în sala de mese, m-am dus la proprietară, Ngawang Doka, ca să comand o bere. Aceasta era o şerpaşă mică şi delicată, şi tocmai lua comanda unui grup de trekkeri americani.

— Noi foame, i-a spus un bărbat roşu-n obraji pe un ton prea ridicat, într-o engleză de baltă, mimând că mănâncă. Vrem car-tofi. Sand-vici cu iac. Co-ca-Co-la. Ai?

— Vreți să vă aduc meniul? i-a răspuns Ngawang Doka într-o engleză curată, spumoasă, în care se putea ghici un vag accent

canadian. Avem multe preparate. Şi cred că a mai rămas nişte plăcintă cu mere, proaspăt coaptă, dacă vreți şi desert.

Americanul, căruia nu-i venea să creadă că acea femeie a dealurilor, cu pielea arămie îi răspunsese într-o engleză perfectă, a continuat stâlcind cuvintele:

— Me-ni-ul. Bun, bun. Da, da, vrem me-ni-ul.

Şerpaşii rămân o enigmă pentru majoritatea străinilor, care au tendința să-i privească printr-o prismă romantică. Cei care nu cunosc demografia Himalayei presupun deseori că toți nepalezii sunt şerpaşi. De fapt, nu sunt mai mult de douăzeci de mii de şerpaşi în tot Nepalul – o țară cât Carolina de Nord –, care are vreo douăzeci de milioane de locuitori şi peste cincizeci de grupuri etnice. Şerpaşii trăiesc la munte, sunt budişti evlavioşi ai căror strămoşi au migrat din Tibet spre sud acum patru

sau cinci secole. Există sate de şerpaşi împrăştiate prin munții Himalaya, în partea estică a Nepalului, şi sunt comunități importante în Sikkim şi Darjeeling, India, dar centrul comunității şerpaşe este Khumbu, câteva văi prin care trec apele de pe partea sudică a Everestului – o regiune mică, incredibil de accidentată, unde nu există drumuri, maşini şi, în general, niciun fel de vehicul cu roți.

Este foarte greu să cultivi pământul în văile acelea înalte, reci şi cu pereți abrupți, aşa că economia tradițională a şerpaşilor s-a bazat mereu pe schimbul de produse dintre Tibet şi India şi pe creşterea iacilor. Apoi, în 1921, britanicii au pornit în prima lor expediție pe Everest şi faptul că au angajat şerpaşi ca să-i ajute a dus la transformarea culturii şerpaşilor.

Deoarece Regatul Nepalului nu şi-a deschis granițele până în 1949, prima expedi-

ție de recunoaştere, ca şi următoarele nouă au fost nevoite să se apropie de munte dinspre nord, prin Tibet, şi nu au trecut niciodată prin zona Khumbu. Dar primele nouă expediții au pornit spre Tibet din Darjeeling, unde migraseră mulți şerpaşi care aveau o reputație bună printre colonişti de acolo: erau considerați muncitori, politicoşi şi inteligenți. În plus, pentru că majoritatea şerpaşilor trăiseră de generații în sate situate la 2.700-4.200 de metri, aceştia erau adaptați la altitudinile înalte. La recomandarea lui A.M. Kellas, un doctor scoțian care urcase şi călătorise mult cu şerpaşi, membrii expediției de pe Everest din 1921 au angajat un grup mare ca să care bagaje şi să facă diverse munci prin tabără. Această practică s-a încetățenit şi doar un număr infim de expediții n-au apelat la ajutorul şerpaşilor în aceşti cincizeci şi şapte de ani.

Indiferent de consecințe, în ultimii douăzeci de ani economia şi cultura din Khimbu au devenit irevocabil legate de afluxul sezonier de trekkeri şi alpinişti, dintre care aproximativ cincisprezece mii vizitează anual zona. Şerpaşii care învață tehnici de alpinism şi lucrează sus pe creste – mai ales cei care au ajuns pe Everest – sunt foarte respectați în comunitatea lor. Cei care devin cățărători faimoşi au şanse mari să-şi piardă viața, din păcate: din 1922, când şapte şerpaşi au pierit într-o avalanşă în timpul celei de-a doua expediții britanice, cincizeci şi trei de şerpaşi au murit pe Everest. Numărul este disproporționat, reprezentând mai mult de o treime din toate decesele înregistrate pe Everest.

În ciuda riscurilor, competiția dintre şerpaşi pentru cele douăsprezece-optsprezece locuri, câte are în mod normal o expediție pe Everest, este acerbă.

Cele mai vânate poziții sunt cele de alpinişti, vreo şase, care sunt plătite cu sume între o mie patru sute şi două mii cinci sute de dolari pentru o muncă riscantă care durează două luni. Este o sumă frumuşică pentru un popor sărac lipit, cu un venit anual de aproximativ 160 de dolari pe cap de locuitor.

Ca să facă față traficului din ce în ce mai mare de alpinişti şi trekkeri occidentali, cabane şi ceainării apar peste tot în regiunea Khumbu, dar astfel de noi construcții au apărut mai ales în Bazarul Namche. Pe drumul spre Namche am trecut pe lângă nenumărați salahori urcând dinspre păduri, cărând bârne tăiate recent, care cântăreau mai mult de patruzeci şi cinci de kilograme – o muncă anevoioasă şi zdrobitor de grea, pentru care primeau cam trei dolari pe zi.

Vizitatorii fideli ai regiunii Khumbu

sunt supărați din cauza prosperității turistice şi din cauza schimbărilor care au avut loc în zona pe care primii alpinişti occidentali o considerau raiul pe pământ, o adevărată Shangri-La[16]. Văi întregi au fost defrişate ca să facă față cererii crescânde de lemne pentru foc. Adolescenții care îşi petrec timpul în localurile de carrom[17] din Namche poartă mai degrabă blugi şi tricouri cu Chicago Bulls, şi nu veşmântul tradițional. Membrii familiilor obişnuiesc să-şi petreacă serile adunați în jurul videourilor uitându-se la cea mai recentă capodoperă

[16] Shangri-La este o vale din cartea *Lost Horizon* a britanicului James Hilton. Valea este un paradis terestru, dar mai ales o utopie himalayană: un tărâm al fericirii izolat de lumea exterioară. (N. tr.)

[17] Un joc asemănător cu biliardul, foarte răspândit în India, Pakistan şi zonele din jur. (N. tr.)

a lui Schwarzenegger.

Cultura din Khumbu nu s-a transformat numai în sens pozitiv, dar nu am auzit mulți şerpaşi care să se plângă din cauza schimbărilor. Cu valuta forte pe care o primesc de la trekkeri şi alpinişti şi cu sponsorizările fundațiilor internaționale de întrajutorare finanțate de aceştia au înființat şcoli şi dispensare, au redus mortalitatea infantilă, au construit poduri şi au alimentat Namche şi alte sate cu electricitate provenită de la hidrocentrale. Occidentalii au un aer de superioritate atunci când deplâng frumoasele vremuri trecute, când viața în Khumbu era mult mai simplă şi mult mai pitorească. Majoritatea celor care trăiesc în acest ținut dur nu par să îşi dorească să fie separați de lumea modernă sau de cursul haotic al progresului umanității. Ultimul lucru pe care şerpaşii îl vor este să fie conservați ca specimene într-un

muzeu de antropologie.

*

Un călător puternic, pre-aclimatizat pentru o anumită altitudine, ar putea străbate distanța de la pista de aterizare din Lukla la tabăra de bază Everest în două-trei zile lungi. Totuşi, pentru că mulți dintre noi tocmai veniserăm de la nivelul mării, Hall a avut grijă să ne ducă într-un ritm mai leneş, astfel încât corpurile noastre să aibă timp să se adapteze aerului tot mai rarefiat. Rar am mers mai mult de trei, patru ore într-o zi. Iar în unele zile, când itinerarul lui Hall cerea aclimatizare suplimentară, nu mergeam nicăieri.

La 3 aprilie, după ziua de aclimatizare din Namche, am pornit din nou la drum spre tabăra de bază. La douăzeci de minute după ce ieşiserăm din sat, am trecut de o

cotitură şi am ajuns în fața unui peisaj care-ți tăia răsuflarea. Şase sute de metri mai jos, făcând o crestătură adâncă în roca din jur, râul Dudh Kosi părea o panglică unduitoare de argint care strălucea printre umbre. Trei mii de metri mai sus, uriaşul vârf ca o țepuşă al lui Ama Dablam, cu soarele în spate, plana asupra văii precum o nălucă. Şi alte câteva mii de metri mai sus, făcând ca Ama Dablam să pară un pitic, se afla piramida de gheață a Everestului, aproape ascunsă în spatele vârfului Nuptse. După cum se întâmpla mereu, o pană de zăpadă se ridica de pe vârf ca un fum înghețat, trădând puterea curenților jet-stream.

Am rămas cu privirea pironită asupra vârfului vreo jumătate de oră, în timp ce încercam să-mi dau seama cum ar fi să ajungi pe acea culme aflată în bătaia unor asemenea vânturi. Deşi urcasem pe sute

de munți, Everestul era atât de diferit de toate celelalte vârfuri pe care ajunsesem, încât nu puteam să-mi imaginez cum ar fi să-l urc. Vârful părea atât de rece, de înalt, părea imposibil de departe. Mă simțeam de parcă aş fi făcut parte dintr-o expediție pe Lună. În timp ce mă îndreptam înapoi spre potecă, sentimentele mele oscilau între anticipare emoționantă şi o spaimă care aproape pusese stăpânire pe mine.

După-amiază târziu am ajuns la Tengboche[18], cea mai mare şi mai impor-

[18] Spre deosebire de tibetană, cu care este înrudită, şerpaşa nu este o limbă scrisă, aşa că occidentalii sunt nevoiți să recurgă la translatări fonetice. Prin urmare, nu prea există o uniformizare în scrierea cuvintelor şi numelor şerpaşe; de exemplu, Tengboche apare scris şi ca Tengpoche sau Thyangboche. Alte asemenea neconcordanțe apar în transcrierea cuvintelor şerpaşe. (N. a.)

tantă mănăstire budistă din Khumbu. Chhongba Sherpa, un om strâmb, meditativ, care ni se alăturase pe post de bucătar la tabăra de bază, s-a oferit să stabilească o întâlnire cu *rimpoche* – „cel mai important lama din Nepal“, ne-a explicat Chhongba, „un om foarte sfânt. Chiar ieri a încheiat o perioadă lungă de meditație în tăcere – nu a scos niciun cuvânt în ultimele trei luni. Noi vom fi primii lui vizitatori. Este de bun augur“. Doug, Lou şi cu mine i-am dat fiecare câte o sută de rupii (aproximativ doi dolari) ca Chhongba să cumpere *katas* de ceremonie – eşarfe albe din mătase, care vor fi dăruite lui *rimpoche* –, după care ne-am descălțat şi Chhongba ne-a condus într-o cămăruță străbătută de un curent de aer, în spatele templului principal.

Acolo, stând turceşte pe o pernă de brocart, înfăşurat în robe de un roşu burgund, se afla un bărbat scund, grăsuț, cu o țeastă

lucioasă. Chhongba a făcut o reverență, i-a vorbit puțin în şerpaşă şi ne-a făcut semn să ne apropiem. Apoi *rimpoche* ne-a binecuvântat pe rând, punându-ne eşarfele *kata* în jurul gâtului. Pe urmă ne-a zâmbit cu beatitudine şi ne-a oferit ceai.

— Ar trebui să porți *kata* asta când urci pe Everest, m-a sfătuit solemn Chhongba. O să-i facă plăcere lui Dumnezeu şi o să te apere de rău.

Nu ştiam cum trebuie să mă comport în compania unei prezențe divine, a acestei reîncarnări a unui lama antic şi ilustru – eram speriat să nu carecumva să îl jignesc din greşeală sau să comit vreo gafa iremediabilă. În timp ce sorbeam din ceaiul dulce şi stăteam ca pe ghimpi, Sanctitatea Sa a căutat ceva în biroul învecinat, a scos o carte mare, foarte ornamentată, pe care mi-a întins-o. Mi-am şters mâinile murdare de pantaloni şi am deschis-o cu emoție. Era

un album cu poze. Se pare că *rimpoche* vizitase recent America, pentru prima dată, iar albumul conținea poze din această călătorie: Sanctitatea Sa în Washington în fața Memorialului Lincoln şi în fața Muzeului Național al Aerului şi Spațiului; Sanctitatea Sa în California pe cheiul din Santa Monica. Cu zâmbetul până la urechi, mi-a arătat fotografiile lui preferate din album: Sanctitatea Sa lângă Richard Gere şi încă o poză în care apare alături de Steven Seagal.

Primele şase zile au trecut ca într-un vis minunat. Drumul ne-a purtat pe lângă luminişuri cu ienupăr şi mesteceni pitici, pe lângă fermecătoare grădini cu bolovani, pe lângă izvoare susurătoare. Orizontul walkirian era plin de vârfuri despre care citisem încă din copilărie. Deoarece majo-

ritatea bagajelor noastre erau cărate de iaci şi de hamali, în rucsac nu aveam altceva decât o jachetă, câteva batoane de ciocolată şi aparatul foto. Neîmpovărat şi fără să mă zorească nimeni, prins în mrejele simplei bucurii de a străbate o țară exotică, am intrat într-un fel de transă – dar euforia nu dura niciodată prea mult. Mai devreme sau mai târziu îmi aminteam încotro mă îndreptam, iar îngrijorarea pe care mi-o stârnea Everestul mă trezea din reverie.

Fiecare înainta în ritmul său şi ne opream deseori ca să bem ceva răcoritor la ceainăriile care se aflau de-a lungul drumului şi ca să povestim cu trecătorii. De multe ori mergeam alături de Doug Hansen, poştaşul, şi de Andy Harris, ghidul novice şi destins al lui Rob Hall. Andy – căruia Rob şi prietenii lui neozeelandezi îi spuneau „Harold” – era un tip înalt, bine

făcut, cu conformația unui fundaş de fotbal american, cu trăsături bine definite, arătos – genul acela de chip pe care-l au bărbații din reclamele la țigări. În iernile antipodale lucra ca ghid, foarte căutat, de heliski. Verile lucra pentru oameni de ştiință care făceau cercetări geologice în Antarctica sau însoțea alpinişti în Alpii neozeelandezi.

În timp ce ne continuam drumul, Andy mi-a vorbit cu dor de partenera lui, doctorița Fiona McPherson. Când ne-am tras sufletul pe un bolovan, a scos o poză din rucsac ca să mi-o arate. Era înaltă, blondă, atletică. Andy mi-a spus că el şi Fiona îşi construiau o casă pe dealurile din afara oraşului Queenstown. Vorbindu-mi cu pasiune despre ce plăcere simplă era să tai căpriori şi să bați cuie, Andy a recunoscut că, atunci când Rob i-a oferit prima dată slujba asta pe Everest, nu a ştiut ce răs-

puns să-i dea.

— Mi-a fost greu să o las pe Fi şi casa. Abia ce pusesem acoperişul, ştii? Dar cum să refuzi şansa de a urca pe Everest? Mai ales când ai ocazia să lucrezi împreună cu cineva ca Rob Hall.

Deşi Andy nu mai fusese niciodată pe Everest, era familiarizat cu munții Himalaya. În 1985 urcase pe Chobutse, un vârf dificil de 6.683 de metri, aflat la 48 de kilometri vest de Everest. Iar în toamna lui 1994, timp de patru luni, o ajutase pe Fiona la dispensarul din Pheriche, un cătun deprimant, bătut de vânturi, aflat la o altitudine de 4.260 de metri, unde poposiserăm şi noi în 4 şi 5 aprilie.

Dispensarul era sponsorizat de către Himalayan Rescue Association şi fusese înființat ca să trateze, în primul rând, afecțiunile provocate de altitudine (deşi oferea, de asemenea, consultații gratuite pentru

şerpaşi) şi ca să-i informeze pe trekkeri despre pericolele înşelătoare care te pasc dacă urci prea sus, prea repede. Când am fost noi acolo, echipa dispensarului cu patru camere era alcătuită din doctorița franceză, Cecil Bouvray, un cuplu de americani, tinerii doctori Larry Silver şi Jim Litch, şi americanca Laura Ziemer, o avocată specializată în dreptul mediului, plină de energie, care îl asista pe Litch. Dispensarul a fost înființat în 1973, după ce patru membri ai unui grup de trekkeri japonezi fuseseră răpuşi de altitudine şi muriseră în apropiere. Înainte de existența dispensarului, boala acută de munte omorâse aproximativ unul sau doi oameni la fiecare cinci sute de trekkeri care treceau prin Pheriche. Ziemer a subliniat că rata alarmantă a mortalității nu urcase din cauza accidentelor montane; victimele fuseseră „trekkeri obişnuiți, care nu se aventurase-

ră niciodată în afara traseelor marcate“.

Acum, mulțumită seminarelor educative şi intervenției în caz de urgență de care se ocupă voluntarii de la dispensar, rata mortalității a scăzut la mai puțin de un deces la treizeci de mii de trekkeri. Deşi occidentalii idealişti, precum Ziemer, care lucrează la dispensarul din Pheriche nu primesc nicio remunerație, ba chiar trebuie să-şi plătească singuri drumul cu avionul până în Nepal şi înapoi, aceasta este o slujbă prestigioasă care atrage doctori foarte bine calificați din toată lumea. Caroline Mckenzie, doctorița expediției lui Hall, lucrase la dispensarul HRA cu Fiona McPherson şi Andy În toamna lui 1994.

În 1990, când Hall a urcat pentru prima dată pe Everest, dispensarul era condus de o doctoriță renumită, sigură pe sine, din Noua Zeelandă, pe nume Jan Arnold. Hall a întâlnit-o în timp ce trecea prin Pheriche

în drum spre vârf şi s-a îndrăgostit pe loc de ea.

— Am invitat-o pe Jan să iasă cu mine imediat ce mă întorceam de pe munte, şi-a adus Hall aminte în prima noastră noapte în sat. La prima întâlnire i-am propus să mergem în Alaska şi să urcăm pe muntele McKinley. Iar ea a fost de acord.

S-au căsătorit doi ani mai târziu. În 1993 Arnold a urcat pe Everest împreună cu Hall; în 1994 şi 1995 lucrase la tabăra de bază ca doctor al expedițiilor. Arnold s-ar fi întors şi anul acela pe munte, însă era însărcinată în luna a şaptea. Era primul lor copil. Aşă că slujba i-a revenit doctoriței Mackenzie.

Joi, în prima noastră noapte în Pheriche, după cină, Laura Ziemer şi Jim Litch i-au invitat la dispensar pe Hall, Harris şi Helen Wilton, managerul nostru de la tabăra de bază, ca să ciocnească un pahar

şi să se pună la curent cu ultimele bârfe. Conversația a ajuns şi la riscul inerent al escaladării Everestului – şi al ascensiunii ghidate –, iar Litch îşi aduce foarte bine aminte, cu groază, discuția: Hall, Harris şi Litch fuseseră de acord că, mai devreme sau mai târziu, „inevitabil“ va avea loc o tragedie în care vor fi implicați mulți clienți.

— Rob credea că nu va fi vorba de el; îşi făcea griji că va trebui „să salveze altă echipă“ şi că, atunci când nenorocirea avea să se petreacă, „sigur va avea loc pe versantul nordic, care este mai periculos“ – cel dinspre Tibet, a spus Litch, care urcase pe Everest dinspre Tibet în primăvara trecută.

Sâmbătă, 6 aprilie, la câteva ore după ce plecaserăm din Pheriche, am ajuns în partea de jos a ghețarului Khumbu, o fâşie de gheață lungă de 19 kilometri, care coboară

de pe versantul sudic al Everestului şi care – speram din tot sufletul – urma să ne folosească drept cale de acces spre vârf. Acum că ne aflam la 4.800 de metri altitudine, lăsasem în urmă vegetația. Douăzeci de monumente de piatră se aflau aliniate sumbru de-a lungul crestei morenei terminale a ghețarului, dominând valea cețoasă: erau monumentele comemorative ale alpiniştilor care muriseră pe Everest, majoritatea şerpaşi. De acolo mai departe, lumea noastră avea să fie o întindere de stâncă şi gheață, pustie, monocromă, bătută de vânt. Şi, în ciuda ritmului nostru chibzuit, începusem să simt efectele altitudinii, adică eram amețit şi mă chinuiam constant să respir.

Aici drumul era încă îngropat, în multe locuri, sub o pătură de zăpadă înaltă cât un stat de om. După-amiaza, când zăpada se înmuia, copitele iacilor pătrundeau prin

pojghița înghețată, iar animalele intrau în zăpadă până la burtă. Cei care-i conduceau bodogăneau şi-i băteau ca să-i facă să meargă mai departe, iar pe noi ne amenințau că fac cale-ntoarsă. Târziu în aceeaşi zi am ajuns într-un sat numit Lobuje şi acolo ne-au găsit adăpost de vânt într-o cabană înghesuită şi incredibil de murdară.

La marginea ghețarului Khumbu se afla o adunătură de clădiri joase, dărăpănate, foarte aproape unele de altele, ca să se apere de forțele naturii. Lobuje era un loc dezolant, plin cu şerpaşi şi alpinişti din zeci de expediții diferite, trekkeri germani, turme de iaci vlăguiți – care se îndreptau cu toții spre tabăra de bază Everest, aflată la încă o zi de mers în susul văii. Aglomerația, ne-a explicat Rob, se datora păturii de zăpadă neobişnuit de târzie şi densă, care până cu o zi în urmă împiedicase iacii să ajungă la tabăra de bază. Cele câteva

cabane din cătun era pline până la refuz. Corturile erau îngrămădite unele în altele pe cele câteva porțiuni de pământ noroios care nu era acoperit de zăpadă. Hamalii aparținând grupurilor etnice *tamang* şi *rai* din colinele submontane joase – îmbrăcați în zdrențe subțiri şi purtând şlapi – se adăpostiseră în grote şi la poalele bolovanilor de pe versanții din jur.

Cele trei sau patru toalete de piatră din sat dădeau pe dinafară. Veceurile erau atât de scârboase, încât majoritatea celor de acolo, nepalezi sau occidentali, îşi făceau nevoile în aer liber, oriunde îi apuca. Peste tot se aflau grămezi împuțite de fecale umane. Râul – format prin topirea zăpezii – care şerpuia prin mijlocul cătunului era un canal colector în aer liber.

Camera principală din cabana în care ne-am cazat conținea platforme de lemn pe care puteau să doarmă cam treizeci de

oameni. Am găsit un pat neocupat pe platforma de sus, am scuturat salteaua jegoasă de pureci şi păduchi cât am putut de bine şi mi-am întins sacul de dormit. Lângă peretele din apropiere se afla o sobă mică de fier care era alimentată cu bălegar înghețat de iac ca să dea căldură. După ce soarele a apus, temperatura a scăzut mult sub zero grade şi hamalii s-au adunat şi ei înăuntru adăpostindu-se de frigul nopții şi s-au aşezat în jurul sobei ca să se încălzească. Pentru că bălegarul arde greu chiar şi în cele mai bune condiții, ca să nu mai vorbim de cum arde în aerul rarefiat de la 4.900 de metri, cabana s-a umplut de un fum gros, înecăcios, de parcă gazele de eşapament ale unui autobuz pe motorină erau evacuate direct la noi în cameră. De două ori pe parcursul nopții, fără să mă pot opri din tuşit, a trebuit să fug afară ca să iau o gură de aer. Dimineața ochii îmi

erau roşii şi mă mâncau, nările mi se înfundaseră de la funinginea neagră şi atunci am început să sufăr de o tuse seacă, stăruitoare, care nu avea să-mi treacă până la sfârşitul expediției.

Rob voise să petrecem o singură zi de aclimatizare în Lobuje înainte să străbatem ultimii nouă, zece kilometri până la tabăra de bază. Şerpaşii noştri ajunseseră deja acolo în urmă cu câteva zile ca să pregătească tabăra pentru noi şi să stabilească un traseu pe pantele de jos ale Everestului. Totuşi, în seara de 7 aprilie, un mesager, gâfâind de atâta alergat, a ajuns în Lobuje şi ne-a adus o veste îngrijorătoare de la tabăra de bază: Tenzing, un tânăr şerpaş angajat de Rob, căzuse 45 de metri într-o crevasă – o despicătură mare într-un ghețar. Alți patru şerpaşi l-au tras afară: era viu, dar grav rănit, probabil îşi rupsese femurul. Rob, palid la față, ne-a anunțat că el şi

Mike Groom aveau să pornească în zori de zi spre tabăra de bază ca să se ocupe de salvarea lui Tenzing.

— Îmi pare rău să vă spun, a continuat, dar voi, ceilalți, va trebui să rămâneți aici, în Lobuje, cu Harold, până când rezolvăm problema.

Mai târziu am aflat că Tenzing cerceta traseul situat mai sus de tabăra I, urcând pe o porțiune relativ lină a ghețarului Khumbu împreună cu alți patru şerpaşi. Cei cinci mergeau în şir indian, o mişcare inteligentă, dar nu foloseau corzi – o încălcare flagrantă a protocolului de pe munte. Tenzing se afla în capătul şirului, aproape de cel din fața lui, şi păşea exact unde păşiseră şi ceilalți, când a căzut printr-o placă subțire de zăpadă care ascundea o crevasă adâncă. Înainte să apuce să strige căzuse deja ca o piatră în străfundul cimerian al ghețarului.

Pentru că era foarte periculos să-l ducă cu elicopterul – altitudinea era prea mare, 6.240 de metri, şi aerul era prea rarefiat ca elicopterul să poată ateriza, apoi să decoleze şi să se mențină sus fără probleme – până la tabăra de bază îl vor coborî 900 de metri pe ghețarul Khumbu, pe una dintre porțiunile cele mai înclinate şi mai nesigure de pe tot muntele. Va fi nevoie de un efort extraordinar ca să-l coboare viu pe Tenzing.

Rob a fost mereu foarte preocupat de bunăstarea şerpaşilor care lucrau pentru el. Înainte ca grupul nostru să plece din Kathmandu, ne-a adunat şi ne-a ținut o predică destul de aspră despre cum trebuie să-i respectăm pe şerpaşii din expediția noastră şi să le fim recunoscători.

— Şerpaşii pe care i-am angajat sunt cei mai buni, ne-a spus. Muncesc din greu pentru un salariu nu prea mare după

standardele occidentale. Vreau să țineți minte că *nu* avem nici măcar o şansă să ajungem pe Everest fără ajutorul lor. Repet: fără şerpaşii noştri, niciunul dintre noi n-are nicio şansă să ajungă pe vârf.

Într-o discuție ulterioară, Rob a mărturisit că în ultimii ani fusese critic la adresa conducătorilor unor expediții, deoarece nu avuseseră grijă de şerpaşii lor. În 1995 un şerpaş tânăr a murit pe Everest; Hall credea că o posibilă cauză a accidentului fusese faptul că îl lăsaseră pe şerpaş „să se cațere prea sus pe vârf, fără să aibă experiența necesară. Cred că este responsabilitatea noastră, a celor care organizăm expediții, să prevenim astfel de accidente“.

Cu un an în urmă o expediție ghidată americană angajase un şerpaş numit Kami Rita pe post de ajutor de bucătar. Tânărul de douăzeci şi unu, douăzeci şi doi de ani era puternic şi ambițios şi a dus o luptă de

convingere ca să aibă voie să lucreze mai sus pe munte, în calitate de şerpaş alpinist. Drept recompensă pentru entuziasmul şi dedicația de care dădea dovadă, câteva săptămâni mai târziu dorința i-a fost împlinită – în ciuda faptului că nu avea experiență de alpinist şi că nu beneficiase de o instruire adecvată. De la 6.700 până la 7.600 de metri, traseul standard urcă pe o pantă de gheață abruptă şi înşelătoare, numită Fața Lhotse. Ca măsură de precauție, expedițiile fixează mereu corzi pe toată lungimea pantei, iar alpinişţii trebuie să se asigure prinzând un zelb de coarda fixă în timp ce urcă. Kami, fiind tânăr, încrezut şi lipsit de experiență, a crezut că nu e neapărat nevoie să se lege de coardă. Într-o după-amiază, în timp ce ducea ceva sus pe Fața Lhotse, şi-a pierdut echilibrul pe gheața tare şi a căzut mai mult de 600 de metri, până la baza pantei.

Frank Fischbeck, coechipierul meu, a fost de față când s-a petrecut accidentul. În 1995 încerca pentru a treia oară să urce pe Everest şi era clientul firmei pentru care lucra Kami. Frank urca pe Fața Lhotse, ajutându-se de corzi:

— Când mi-am ridicat privirea, am văzut pe cineva rostogolindu-se în jos, cu capul înainte. Țipa în timp ce a trecut pe lângă mine şi în urma lui a rămas o dâră de sânge, mi-a povestit cu greutate.

Nişte alpinişti au alergat spre locul în care se oprise Kami, la poalele pantei, dar acesta deja murise din cauza rănilor provocate de căzătură. Corpul lui a fost coborât la tabăra de bază, unde, după tradiția budistă, prietenii lui au adus mâncare ca să hrănească, timp de trei zile, cadavrul. Apoi a fost dus într-un sat din apropiere de Tengboche şi incinerat. În timp ce corpul era cuprins de flăcări, mama lui Kami îl

jelea amarnic şi se lovea peste cap cu o piatră ascuțită.

Rob s-a gândit mult la Kami în zorii zilei de 8 aprilie, când el şi Mike s-au grăbit spre tabăra de bază ca să încerce să-l coboare în viață pe Tenzing de pe Everest.

CAPITOLUL CINCI

Lobuje, 8 aprilie 1996, 4.937 de metri

Trecând printre acele de gheață înalte ca niște turnuri din Aleea Fantomelor, am ajuns pe fundul văii presărate cu stânci, la baza unui amfiteatru imens. [...] Aici [Cascada] cotea brusc pentru a curge spre sud precum Ghețarul Khumbu. Ne-am stabilit tabăra de bază la 5.425 de metri, pe morena laterală care forma muchia exterioară a cotiturii. Bucăți uriașe de stâncă dădeau un aer de soliditate locului, dar grohotișul care se rostogolea sub picioarele noastre corecta impresia greșită. Tot ce puteam vedea, simți și auzi – cascadă, morenă, avalanșă, frig – aparținea unei lumi care nu era destinată traiului omului. Nu curgea nicio apă, nu creștea nimic – doar distrugere și decădere.

[…] Aceasta avea să fie casa noastră pentru următoarele câteva luni, atât timp cât aveam să fim pe munte.

Thomas F. Hornbein,
Everest – creasta vestică: traversarea vârfului Everest[19]

La 8 aprilie, imediat după ce s-a întunecat, walkie-talkie-ul lui Andy a început să bâzâie şi a prins viaţă în faţa cabanei din Lobuje. Era Rob, care ne suna de la tabăra de bază, şi care avea veşti bune. Celor treizeci şi cinci de şerpaşi din mai multe expediţii le-a luat o zi întreagă, dar l-au coborât pe Tenzing. L-au legat de o scară din aluminiu şi l-au coborât, târât, împins şi cărat pe Cascadă, iar acum se odihnea, după atâta chin, la tabăra de bază. Dacă vre-

[19] Thomas F. Hornbein, op. cit, p. 76. (N. tr.)

mea bună avea să țină, în zori urma să vină un elicopter şi să-l ducă la spitalul din Kathmandu. Răsuflând uşurat, Rob ne-a dat undă verde ca să pornim singuri a doua zi spre tabăra de bază.

Şi noi, clienții, am fost cât se poate de uşurați să auzim că Tenzing e în siguranță. Şi, de asemenea, eram bucuroşi să scăpăm din Lobuje. John şi Lou sufereau de o boală intestinală virulentă, pe care o contractaseră din cauza mizeriei împrejurimilor. Pe Helen, managerul nostru de la tabăra de bază, o durea groaznic de tare capul din cauza altitudinii la care ne aflam. Şi tusea mea se înrăutățise considerabil după ce petrecusem încă o noapte în cabana plină de fum.

În cea de-a treia noapte în sat, m-am hotărât să scap de fumăraia otrăvitoare şi să mă mut în cortul de lângă cabană, pe care Rob şi Mike îl eliberaseră când plecaseră

spre tabăra de bază. Andy s-a mutat cu mine. La două noaptea m-am trezit când Andy s-a ridicat în capul oaselor şi a început să geamă.

— Hei, Harold, eşti bine? l-am întrebat din sacul de dormit.

— Nu ştiu. Se pare că cina nu prea mi-a priit.

Imediat după, a tras cu disperare de fermoarul de la cort şi de-abia a reuşit să-şi scoată capul şi torsul afară, că a şi vomitat. După ce i-a trecut greața, a rămas minute bune în patru labe, nemişcat, pe jumătate afară din cort. Apoi a sărit în picioare, a fugit câțiva metri mai încolo, şi-a dat jos pantalonii şi a avut o criză puternică de diaree. Şi-a petrecut restul nopții în frigul de afară, golindu-şi tractul gastrointestinal.

Dimineața Andy era slăbit, deshidratat şi avea frisoane puternice. Helen a sugerat

să rămână în Lobuje până se mai înzdrăveneşte, dar Andy nici n-a vrut să audă de aşa ceva.

— Nici nu mă gândesc să mai petrec o noapte în văgăuna asta, ne-a anunțat cu o grimasă de durere şi punându-şi capul între genunchi. Merg cu voi spre tabăra de bază, chiar de-ar fi să mă târăsc.

La ora 9 terminaserăm de împachetat şi eram deja pe drum. În timp ce ceilalți din grup înaintau sprinten pe potecă, Helen şi cu mine rămăseserăm în spate ca să-l însoțim pe Andy, care depunea un efort considerabil şi pentru a face un simplu pas. Se oprea des ca sa îşi tragă sufletul câteva minute, aplecat peste bețele de schi, apoi îşi aduna toate puterile ca să continue cu greu.

Drumul a urcat şi a coborât mai mulți kilometri pe grohotişul de pe morena laterală a ghețarului Khumbu până când am

ajuns la gheţarul propriu-zis. Zgură, pietriş mare şi bolovani de granit acopereau în mare parte gheaţa, dar din când în când drumul trecea peste gheţarul gol – o substanţă transparentă, îngheţată, care strălucea ca onixul şlefuit. Apa care se topise curgea cu furie prin numeroasele albii subterane şi de la suprafaţă şi crea un fantomatic tumult armonios care răsuna prin corpul gheţarului.

La mijlocul după-amiezii am ajuns la o înşiruire ciudată de ace de gheaţă, care stăteau singure în picioare – dintre care cel mai înalt avea în jur de treizeci de metri – şi care alcătuiau Aleea Fantomelor. Acele erau sculptate de razele soarelui şi luceau într-o nuanţă de turcoaz radioactiv; acestea ieşeau, cât vedeai cu ochii, din pietrişul din jur precum colţii unui rechin. Helen – care mai trecuse pe acolo de nenumărate ori – ne-a anunţat că ne apropiam de des-

tinație.

Câțiva kilometri mai încolo ghețarul o cotea brusc spre est, iar când am ajuns cu greu pe vârful unei pante lungi, în fața noastră se întindea un oraş pestriț de domuri de nailon. Peste trei sute de corturi care adăposteau şerpaşii şi alpinişţii din paisprezece expediții erau împrăştiate pe gheața punctată de stânci. Ne-au trebuit douăzeci de minute ca să ne găsim corturile în tabăra aceea întinsă. În timp ce urcam ultima pantă, Rob a coborât ca să ne întâmpine.

— Bine ați venit la tabăra de bază Everest, ne-a urat cu zâmbetul pe buze.

Altimetrul de la ceasul meu de mână arăta 5.364 de metri.

*

Satul ad-hoc, care avea să fie casa noastră în următoarele şase săptămâni, se afla

în capul unui amfiteatru natural, conturat de versanți amenințători. Povârnişurile de mai sus de tabără erau drapate cu ghețari din care se desprindeau imense bucăți care veneau la vale cu un sunet asurzitor, în orice moment din zi sau din noapte. La 400 de metri spre est, înghesuită între peretele Nuptse şi umărul vestic al Everestului, Căderea de gheață Khumbu se revărsase printr-o deschizătură îngustă, creând un talmeş-balmeş de blocuri de gheață. Amfiteatrul avea deschizătura spre sud-est, aşa că era inundat de lumina soarelui. În după-amiezile fără nori, când nu bătea vântul, era destul de cald ca să stai afară doar în tricou. Dar când soarele apunea în spatele vârfului Pumori – un vârf conic, înalt de 7.161 de metri, aflat imediat la vest de tabăra de bază –, temperatura scădea brusc sub zero grade. Noaptea, când m-am retras în cort, un cor de scârțâituri şi de

pocnete percusive mi-a cântat o serenadă ca să nu uit că mă aflam pe un râu de gheață care se mişca.

În contrast cu sălbăticia împrejurimilor se afla confortul incomensurabil din tabăra Adventure Consultants, care adăpostea paisprezece occidentali – şerpaşii ne spuneau „membri“ sau „sahibi“ – şi paisprezece şerpaşi. În cortul în care mâncam, o structură cavernoasă, acoperită cu o prelată, se aflau o masă uriaşă de piatră, un sistem audio, o bibliotecă şi becuri care funcționau cu energie solară; lângă era cortul de comunicații care adăpostea un telefon şi un fax cu conexiune prin satelit. Aveam şi un duş improvizat dintr-un furtun şi o găleată pe care cei care se ocupau de bucătărie o umpleau cu apă caldă. Tot la câteva zile primeam pâine şi legume proaspete, aduse cu iacii. Continuând o tradiție din timpul dominației britanice în India, ale

cărei baze au fost puse de către exploratori de demult, Chhongba şi ajutorul lui de bucătar, Tendi, treceau în fiecare dimineață pe la noi, ca să ne dea câte o cană cu ceai fierbinte de-al şerpaşilor, cât încă eram în sacii de dormit.

Auzisem multe poveşti despre cum Everestul fusese transformat într-o groapă de gunoi de către mulțimile crescânde de alpinişti, iar expedițiile comerciale erau considerate a fi principalele vinovate. Deşi în anii 1970-1980 tabăra de bază fusese într-adevăr o mare groapă de gunoi, în ultimii ani a devenit un loc destul de curat – în mod cert cel mai curat aşezământ pe care l-am văzut de când plecaserăm din Bazarul Namche. Iar meritul era în mare parte al expedițiilor comerciale.

Pentru că aduceau clienți pe Everest în fiecare an, ghizii aveau un interes diferit de cel al vizitatorilor care ajungeau acolo o

singură dată. În timpul expediției lor din 1990, Rob Hall şi Gary Ball au inițiat o acțiune în urma căreia au strâns cinci tone de gunoi din tabăra de bază. Hall şi alți ghizi au început să lucreze cu ministerele din Kathmandu ca să elaboreze politici menite să încurajeze alpiniştii să păstreze curățenia pe munte. În 1996, pe lângă taxa pentru permisul de cățărat, expedițiile trebuiau să depună o garanție de 4.000 de dolari care urma să le fie restituită dacă ar fi dus în Namche şi Kathmandu un anumit număr de kilograme de deşeuri. Chiar şi fosele din toaletele noastre trebuiau demontate şi duse de acolo.

Tabăra de bază fremăta ca un furnicar. Într-un fel, Adventure Consultants, tabăra lui Hall, era sediul guvernului din tabăra de acolo, deoarece nimeni de pe munte nu impunea mai mult respect decât Hall. Oricând era vreo problemă – o ceartă cu şer-

paşii din cauza muncii, o urgență medicală, o decizie importantă legată de o strategie de cățărare oamenii băteau drumul până la cortul nostru de mese ca să-i ceară sfatul lui Hall. Iar el, având în vedere experiența sa bogată, îi povățuia cu generozitate chiar şi pe rivalii care concurau cu el pentru clienți, mai ales Scott Fischer.

În prealabil, Fischer condusese o singură expediție ghidată pe un optmiar[20]: mai exact, pe Broad Peak, cu o altitudine de 8.046 de metri, din munții Karakorum din Pakistan, în l995. De asemenea, a încercat

[20] Există paisprezece aşa-zişi optmiari: munți mai înalți de 8.000 de metri. Deşi este puțin arbitrar, alpiniştii au conferit mereu un prestigiu deosebit escaladărilor vârfurilor de peste 8.000 de metri. Primul care a urcat pe toate optmiarele a fost Reinhold Messner, în 1986. Până în ziua de azi, doar alți patru alpinişti au reuşit asta. (N. a.)

să escaladeze Everestul de patru ori şi a ajuns pe vârf o singură dată, în 1994, dar nu ca ghid. În 1996 s-a întors pe munte în calitate de conducător al unei expediții comerciale; la fel ca Hall, Fischer avea şi el opt clienți. Tabăra lui – care ieşea în evidență printr-un uriaş banner promoțional pentru Starbucks Coffee, suspendat de o stâncă de granit mare cât un bloc – se afla mai jos de a noastră, la doar cinci minute de mers.

Oamenii care-şi fac o carieră din a escalada cele mai înalte vârfuri alcătuiesc un cerc mic şi închis. Fischer şi Hall erau rivali în afaceri, dar, ca membri remarcabili ai frăției de mare altitudine, drumurile lor se încrucişau des si la un anumit nivel se considerau prieteni. Fischer şi Hall s-au cunoscut în anii 1980 în partea rusă a munților Pamir, iar apoi au petrecut mult timp împreună pe Everest în 1989 şi în

1994. Stabiliseră să încerce să urce împreună pe Manaslu – un vârf foarte dificil, de 8.156 de metri, aflat în mijlocul Nepalului – imediat după ce îi vor fi condus pe clienții lor pe Everest în 1996.

Legătura dintre Fischer şi Hall s-a consolidat în 1992, când s-au întâlnit pe K2, al doilea cel mai înalt vârf din lume. Hall încerca să escaladeze vârful însoțit de *companero*-ul şi partenerul lui de afaceri, Gary Ball; Fischer urca împreună cu un renumit alpinist american, Ed Viesturs. În timp ce coborau de pe vârf în mijlocul unei furtuni puternice, Fischer, Viesturs şi un al treilea american, Charlie Mace, au dat peste Hall. Acesta încerca să-l ajute pe Ball, care suferea de o formă acută a răului de altitudine, de-abia mai era conştient şi nu se putea deplasa singur. Fischer, Viesturs şi Mace l-au ajutat pe Hall să-l târască pe Ball, prin viscol, pe versanții de jos ai mun-

telui, măturați de avalanşe, salvându-i astfel viața. (Un an mai târziu, Ball va muri din cauza unei boli asemănătoare pe vârful Dhaulagiri.)

Fischer, în vârstă de patruzeci de ani, era un bărbat robust, sociabil, deborda de energie şi avea părul blond prins la spate într-o coadă. Pe când avea paisprezece ani şi era elev la şcoala din Basking Ridge, New Jersey, a dat din întâmplare la televizor peste o emisiune despre alpinism care l-a fascinat. Vara următoare a plecat în Wyoming şi s-a înscris la un curs de supraviețuire în natură, în stilul celor oferite de Outward Bound, organizat de National Outdoor Leadership School (NOLS). De cum a terminat liceul s-a mutat definitiv în vest, s-a angajat ca instructor sezonier la NOLS, s-a dedicat în totalitate cățăratului şi nu s-a mai uitat niciodată în urmă.

Când Fischer avea optsprezece ani şi lu-

cra ca instructor la NOLS, s-a îndrăgostit de o cursantă pe care o chema Jean Price.

S-au căsătorit şapte ani mai târziu, s-au stabilit în Seattle, au doi copii, Andy şi Katie Rose (care aveau nouă şi cinci ani când Scott a urcat pe Everest în 1996). Price şi-a luat diploma de pilot comercial şi a început să lucreze pentru Alaska Airlines – o carieră importantă şi care presupunea o plată substanțială, astfel că Fischer putea să se cațere tot timpul. Venitul ei i-a mai permis lui Fischer să-şi lanseze propria firmă, Mountain Madness, în 1984.

Dacă numele firmei lui Hall, Adventure Consultants („specialiştii aventurii“), reflecta modul lui de a aborda urcatul pe munți – metodic, foarte atent la detalii, Mountain Madness („nebunia de pe munte”) transmitea cât se poate de fidel felul de a fi al lui Scott. Pe când avea douăzeci şi ceva de ani, dobândise reputația unui al-

pinist ale cărui ascensiuni erau chinuitoare şi care nu ținea cont de primejdii. Pe parcursul carierei lui de alpinist, dar mai ales la început, a supraviețuit ca prin miracol unor accidente înfricoşătoare.

A căzut la pământ de la o înălțime mai mare de 25 de metri de cel puțin două ori în timpul unor sesiuni de escaladă – o dată în Wyoming, altă dată în Yosemite. Când lucra ca instructor începător pe un traseu de la NOLS din munții Wind River, a căzut 20 de metri, fără să fie asigurat, până pe fundul unei crevase din ghețarul Dinwoody. Totuşi, poate cea mai ingrată căzătură a sa a avut loc când era un novice în ale escaladei pe gheață: în ciuda lipsei de experiență, Fischer s-a hotărât să încerce să urce pe cascada de gheață Bridal Veil, din canionul Provo, Utah. Nimeni nu mai escaladase acel traseu dificil, dar mulți râvneau la onoarea de a fi primul. În timp

ce se lua la întrecere cu doi alpinişti experimentați, Fischer şi-a pierdut echilibrul pe când mai avea doar treizeci de metri până sus şi a căzut.

Spre uimirea celor care văzuseră accidentul, Fischer s-a ridicat de jos şi a scăpat doar cu câteva răni uşoare. Totuşi, în timpul lungii sale căderi, vârful cilindric de la unul dintre pioleți i-a străpuns gamba. Când i-au scos vârful, acesta a ieşit cu tot cu o bucată de țesut, lăsându-i în picior o gaură prin care puteai să bagi un creion. După ce a fost externat de la secția de urgențe a spitalului local, Fischer nu a crezut de cuviință să îşi cheltuie banii disponibili pe alte tratamente medicale, aşa că în următoarele şase luni s-a cățărat având la picior o rană deschisă, care supura. Cincisprezece ani mai târziu, mi-a arătat cu mândrie cicatricea cu care se alesese în urma căzăturii: nişte urme lucioase, cu un

diametru de aproximativ 17 milimetri, de-o parte şi de alta a tendonului lui Ahile.

— Scott trăgea de el până trecea de orice limită fizică, îşi aduce aminte Don Peterson, un faimos alpinist american care l-a cunoscut pe Fischer la scurt timp după incidentul de la Bridal Veil.

Peterson a devenit aproape un mentor pentru Fischer, iar cei doi s-au cățărat din când în când împreună în următoarele două decenii.

— Avea o voință incredibilă. Nu conta cât de tare îl durea ceva – ignora disconfortul şi mergea mai departe. Nu era genul care să se întoarcă din drum pentru că îl durea piciorul. Scott avea o dorință arzătoare să fie un bun alpinist, să fie unul dintre cei mai buni din lume. Țin minte că la sediul central de la NOLS exista o sală de forță destul de rudimentară. Scott se antrena atât de intens acolo, încât vomita în

mod regulat. Oameni atât de ambițioşi nu se întâlnesc la tot pasul.

Oamenii erau atraşi de energia şi generozitatea lui Fischer, de sinceritatea lui, de entuziasmul lui aproape copilăresc. Natural şi sentimental, avea o fire sociabilă şi fermecătoare, care îl ajuta să-şi facă prieteni pe viață; sute de oameni – dintre aceştia, pe unii îi întâlnise doar o dată sau de două ori – îl considerau un prieten apropiat. De asemenea, era extrem de atrăgător: avea un corp de culturist şi trăsăturile unui star de cinema. Multe reprezentante ale sexului frumos erau atrase de el, iar el nu era imun la atenția pe care i-o acordau.

Fischer avea un apetit de nestăvilit, fuma mult canabis (dar nu când lucra) şi bea mai mult decât trebuia. Într-o cameră din spate de la sediul Mountain Madness avea un fel de club secret: după ce îşi culca copiii, Scott se retrăgea acolo cu prietenii lui,

unde îşi pasau unii altora o pipă în timp ce se uitau la diapozitive cu faptele lor curajoase de pe înălțimi.

În anii 1980 Fischer avusese mai multe ascensiuni impresionante care îi aduseseră o anume faimă locală, dar celebritatea din lumea alpinismului îl ocolea. În ciuda eforturilor depuse, nu reuşea să facă rost de o sponsorizare mai substanțială, aşa cum primeau colegii lui mai faimoşi. îşi făcea griji că unii dintre acei alpinişti de top nu-l respectau.

— Era important pentru Scott să fie apreciat, spune Jane Bromet, redactorul, confidenta şi ocazional partenera lui de antrenament, care venise cu expediția Mountain Madness la tabăra de bază ca să scrie articole pentru *Outside Online*. Râvnea la ea. Avea o parte vulnerabilă pe care mulți nu o vedeau; chiar îl supăra că nu era respectat de mai mulți ca un cățărător

tenace. Se simțea desconsiderat şi era afectat de asta.

Până în primăvara lui 1996, când a plecat spre Nepal, Fischer începuse să aibă parte de mai multă recunoaştere, pe care credea că o merită. Aceasta se datora în mare faptului că, în 1994, urcase pe Everest fără să folosească oxigen suplimentar. Botezată Expediția Ecologică Sagarmatha, echipa lui Fischer a colectat 2.2 tone de gunoi de pe munte – o campanie foarte bună pentru mediul înconjurător şi chiar şi mai bună pentru a-şi face relații. În ianuarie 1996 Fischer a organizat o ascensiune în scop caritabil, foarte mediatizată, pe Kilimanjaro, cel mai înalt vârf din Africa, şi a reuşit sa strângă o jumătate de milion de dolari pentru fundația CARE.

Datorită expediției de ecologizare a Everestului din 1994 şi a acestei ascensiuni în scop caritabil, în 1996, când a plecat

spre Everest, Fischer apăruse deja de multe ori la ştirile din mass-media din Seattle şi cariera lui de alpinist era în floare.

Inevitabil, jurnaliştii îl întrebau despre riscurile asociate tipului de alpinism pe care-l practica şi voiau să ştie cum se împăca meseria pe care o avea cu familia. Fischer le răspundea că acum nu îşi mai asumă atâtea riscuri ca atunci când era un tânăr nechibzuit – că devenise un cățărător mult mai atent, mai conservator. Cu puțin timp înainte să plece spre Everest în 1996, i-a spus scriitorului Bruce Barcott, din Seattle:

— Sunt convins că o să mă întorc. [...] Şi soția mea e sută la sută sigură că o să mă întorc. Ea nu-şi face deloc griji pentru mine atunci când ghidez vreo expediție, pentru că ştie că o să fac doar cele mai bune alegeri. Accidentele se întâmplă doar din cauza greşelilor umane. Asta e ceea ce nu

vreau eu să fac. Am avut multe accidente de escaladă când eram mai tânăr. Găseşti tot felul de scuze, dar până la urmă e vorba de greşeli umane.

În ciuda asigurărilor lui Fischer, cariera lui de alpinist, care îi cerea să fie mult timp pe drumuri, îi afecta familia. Îşi iubea la nebunie copiii, şi când era în Seattle era un părinte extrem de grijuliu, dar, pentru că se cățăra constant, era plecat cu lunile de-acasă. Lipsise deja de la şapte aniversări din nouă ale fiului său. De fapt, când a plecat spre Everest în 1996, căsnicia lui fusese deja destul de încercată, spun unii dintre prietenii lui.

Dar Jean Price nu dă vina pe cățăratul lui Scott pentru perioada dificilă prin care trecea relația lor. Mai exact, spune ea, stresul care exista în casa Fischer-Price era mai degrabă cauzat de problemele pe care le avea ea cu angajatorul ei. Pe parcursul

anului 1995, Price – victima unui aşa-zis caz de hărțuire sexuală – a fost implicată într-un proces împotriva firmei Alaska Airlines. Chiar dacă plângerea a fost rezolvată în cele din urmă, fusese o bătălie legală foarte neplăcută, şi nu îşi primise salariul o bună parte din an. Încasările din firma pe care o avea Fischer nu ajungeau nici pe departe pentru a compensa salariul substanțial de pilot al lui Price.

— Aveam probleme financiare pentru prima dată de când ne mutaserăm în Seattle, se plângea Price.

La fel ca mulți dintre competitori, Mountain Madness era o firmă cu venituri mici, şi aşa fusese de la bun început: în 1995, Fischer câştigase doar 12.000 de dolari. Dar lucrurile începeau să se mişte în cele din urmă mulțumită lui Karen Dickinson – partenera şi managerul firmei –, o tipă cu abilități organizatorice şi cu capul

pe umeri, care compensa pentru *modus operandi* al lui Fischer, care se baza pe intuiție şi care nu-şi făcea griji pentru nimic. Observând succesul pe care-l avea Hall cu expedițiile ghidate pe Everest – şi taxele mari pe care putea astfel să le ceară – Fischer a hotărât că venise timpul să intre şi el pe piața din Himalaya. Dacă reuşea să-l întreacă pe Hall, Mountain Madness ar fi ajuns rapid o firmă profitabilă.

Banii în sine nu păreau prea importanți pentru Fischer. Nu-i păsa de lucrurile materiale, dar tânjea după respect, şi îşi dădea foarte bine seama că, în cultura în care trăia, succesul se măsura în bani.

L-am întâlnit pe Fischer în Seattle, la câteva săptămâni după ie se întorsese victorios de pe Everest în 1994. Nu-l cunoşteam bine, dar aveam câțiva prieteni comuni şi ne întâlneam des pe stânci sau pe la petreceri organizate de alpinişti. De data aceea

mă abordase ca să-mi vorbească despre expediția ghidată pe Everest pe care o plănuia. Ar trebui să vin şi eu, mă linguşea, şi să scriu un articol despre asta în *Outside*. Când i-am răspuns că ar fi o nebunie din partea cuiva ca mine, care nu are experiență în cățăratul la altitudini mari, să încerce să urce pe Everest, mi-a spus:

— Hei, experiența e supraevaluată. Frate, nu altitudinea e importantă, ci atitudinea ta. O să te descurci de minune. Ai urcat deja pe nişte vârfuri nebune – ai făcut trasee care sunt mai grele ca Everestul. Ne-am dat seama care e treaba cu marele E, am pus corzi peste tot. Zilele astea, ascultă ce-ți spun, o să construim un drum de cărămizi galbene până pe vârf.

Scott îmi stârnise interesul – chiar mai mult decât probabil iți dăduse seama – şi insista în continuare. Aducea vorba de Everest de fiecare dată când mă vedea, şi îl

bătea la cap cu treaba asta şi pe Brad Wetzler, redactor la *Outside*. În ianuarie 1996, datorită în mare parte lobbyingului cumulat al lui Fischer, revista şi-a luat angajamentul să mă trimită pe Everest – probabil, a menționat Wetzler, ca membru al expediției lui Fischer. În mintea lui Scott bătuserăm deja palma.

Cu o lună înainte să plec, m-a sunat Wetzler ca să-mi spună că s-a schimbat planul: Rob Hall le făcuse o ofertă mult mai bună, aşa că Wetzler mi-a propus să mă alătur expediției Adventure Consutants în locul celei a lui Fischer. Îl cunoşteam pe Fischer şi îmi plăcea de el, iar atunci nu ştiam prea multe despre Hall, aşa că inițial am ezitat. Dar după ce un prieten alpinist mi-a confirmat că Hall are o reputație impecabilă, am acceptat cu entuziasm să merg pe Everest cu Adventure Consultants.

Într-o după-amiază, la tabăra de bază,

l-am întrebat pe Hall de ce insistase să vin şi eu. Mi-a răspuns sincer că de fapt nu era interesat de mine sau de publicitatea pe care articolul meu avea să i-o aducă. Ce îl atrăgea în mod special era bonusul – care consta în publicitate valoroasă – pe care urma să-l primească în urma înțelegerii cu *Outside*.

Hall mi-a spus că au stabilit să primească doar 10.000 de dolari bani gheață din taxa pe care o percepea de obicei. Restul urma să fie compensat prin spațiul scump pentru publicitate din revistă, care viza cititorii dornici de aventură, activi şi cu bani – nucleul clientelei lui. Şi, cel mai important, mi-a spus Hall, „e că sunt cititori americani. Aproape 80-90% dintre potențialii clienți pentru expedițiile ghidate pe Everest şi pe cele Şapte Vârfuri sunt din Statele Unite. După sezonul ăsta, când prietenul meu Scott va deveni un ghid consa-

crat, va avea un mare avantaj în fața firmei Adventure Consultants doar pentru că sediul lui e în America. Ca să concurăm cu el, va trebui să ne facem mult mai multă publicitate în State”.

În ianuarie, când Fischer a aflat că Hall m-a convins să mă alătur expediției lui, a fost extrem de furios. M-a sunat din Colorado, mai supărat ca niciodată, ca să-mi spună că nu acceptă să piardă în favoarea lui Hall. (La fel ca Hall, nici Fischer nu s-a obosit să mascheze faptul că de fapt nu era interesat de mine, ci de publicitatea şi spațiul pentru reclame pe care le-ar fi primit.) Totuşi, în cele din urmă, nu a vrut să propună o ofertă mai bună revistei.

Când am ajuns la tabăra de bază în calitate de client al Adventure Consultants, şi nu al expediției lui, Mountain Madness, Scott nu părea să-mi poarte pică. Când am mers să-l văd în tabăra lui, mi-a turnat o

cană de cafea, m-a luat pe după umeri, părând cu adevărat bucuros să mă vadă.

*

În ciuda tuturor accesoriilor din lumea civilizată pe care le aveam la tabăra de bază, nu puteam să uităm că ne aflam la peste 5.000 de metri deasupra nivelului mării. După ce străbăteam drumul până la cortul de luat masa, gâfâiam câteva minute în şir. Dacă mă ridicam brusc, capul mi se învârtea şi ameţeam. Tusea puternică şi hârşâită pe care o căpătasem la Labuje se agrava pe zi ce trecea. Adormeam tot mai greu, un simptom des întâlnit al răului acut de altitudine. În majoritatea nopţilor mă trezeam de trei, patru ori încercând să respir, având impresia că mă sufoc. Tăieturile şi juliturile nu se mai cicatrizau. îmi dispăruse pofta de mâncare şi sistemul digestiv, care avea nevoie de mult oxigen ca să me-

tabolizeze mâncarea, refuza să asimileze puținul pe care mă forțam să-l înghit; în schimb, corpul meu a început să se consume pe sine ca să supraviețuiască. Brațele şi picioarele mi se transformau treptat în nişte bețe.

Unii dintre coechipierii mei se simțeau chiar mai rău decât mine în aerul rarefiat şi în împrejurimile acelea neigienice. Andy, Mike, Caroline, Lou, Stuart şi John sufereau de atacuri de diaree care îi făceau să fugă la toaletă. Helen şi Doug aveau îngrozitoare dureri de cap. Doug mi le-a descris la un moment dat: „e ca şi cum cineva mi-ar fi bătut un cui între ochi”.

Aceasta era a doua încercare a lui Doug de a urca pe Everest împreună cu Hall. Cu un an în urmă, Rob îl obligase pe el şi pe alți trei clienți să se întoarcă, deşi mai aveau doar 100 de metri până pe vârf, deoarece era deja târziu şi creasta era acope-

rită cu o pătură groasă şi instabilă de zăpadă.

— Vârful părea *atâââât* de aproape, şi-a adus aminte Doug, râzând amar. Crede-mă, n-a trecut de atunci nicio zi în care să nu mă gândesc la asta.

Hall l-a convins să se întoarcă anul acela, pentru că îi părea rău că Hansen nu ajunsese pe vârf. I-a făcut o reducere substanțială din taxa de participare ca să-l ademenească să mai încerce o dată.

Doug era singurul din grup care se cățărase mult fără ajutorul unui ghid profesionist. Deşi nu era un alpinist de elită, în cei cincisprezece ani de când se cățăra acumulase destulă experiență ca să îşi poată purta singur de grijă pe culmi. Dacă unul dintre noi avea să ajungă pe vârf, atunci presupuneam că acela avea să fie Doug: era puternic, era motivat şi mai urcase foarte sus pe Everest.

Doug – urma să împlinească patruzeci şi şapte de ani peste două luni şi era divorțat de şaptesprezece ani – mi-a mărturisit că avusese mai multe relații, dar fiecare prietenă îl părăsise după ce obosise să mai concureze cu muntele pentru atenția lui. Cu câteva săptămâni înainte să plece spre Everest în 1996, Doug cunoscuse o altă femeie în timp ce-şi vizita un prieten în Tucson, şi cei doi se îndrăgostiseră unul de altul. Un timp îşi trimiseseră multe faxuri unul altuia, apoi trecuseră câteva zile fără ca Doug să mai primească vreo veste de la ea.

— Cred că s-a deşteptat şi m-a părăsit, a oftat, părând abătut. Şi era chiar foarte drăguță. Mă gândeam că de data asta ar fi putut ieşi ceva bun.

Mai târziu în aceeaşi după-amiază, Doug a trecut pe la cortul meu cu un nou fax în mână.

— Karen Marie mi-a scris că se mută lângă Seattle! mi-a spus plin de bucurie. Uau! S-ar putea să fie serioasă treaba. Mai bine să urc pe vârf şi să scap odată de obsesia cu Everestul, până nu se răzgândeşte!

Pe lângă corespondența pe care o avea cu noua lui prietenă, Doug petrecea ore întregi scriind nenumărate vederi elevilor de la Şcoala Generală Sunrise, o instituție publică de învățământ din Kent, Washington, care vânduse tricouri ca să-l ajute să strângă banii necesari pentru expediție. Mi-a arătat multe dintre acele vederi: „Unii oameni au visuri mari, alții au visuri mici”, i-a scris unei fete pe nume Vanessa. „Indiferent ce visuri ai tu, important e să nu renunți să visezi.”

Dar Doug petrecea şi mai mult timp scriind faxuri pentru copiii lui – Angie, în vârstă de nouăsprezece ani, şi Jaime, de douăzeci şi şapte de ani -, pe care îi crescu-

se de unul singur. El stătea în cortul de lângă mine şi, de fiecare dată când primea un fax de la Angie, mi-l citea şi mie, plin de bucurie.

— Doamne, îmi spunea, oare cum a fost în stare un ratat ca mine să crească un copil atât de bun?

Cât despre mine, nu prea trimiteam vederi sau faxuri. În schimb, îmi petreceam majoritatea timpului făcându-mi griji legate de cum aveam să mă descurc mai sus pe munte, mai ales în aşa-zisă Zonă a Morții, la mai mult de 7.600 de metri. Petrecusem mult mai mult timp făcând ascensiuni tehnice şi pe gheață decât majoritatea clienților şi ghizilor. Dar cunoştințele tehnice nu mă ajutau cu nimic pe Everest, iar eu fusesem mult mai puțin timp la altitudini mari decât toți ceilalți alpinişti. Intr-adevăr, acolo, în tabăra de bază – la poalele Everestului mă aflam deja mult

mai sus decât fusesem vreodată.

Asta nu părea să-l îngrijoreze pe Hall. Mi-a explicat că, după ce fusese cu şapte expediții pe Everest, pusese la punct un plan de aclimatizare foarte eficient, care avea să ne permită să ne adaptăm la aerul rarefiat. (In tabăra de bază cantitatea de oxigen din aer era redusă la jumătate față de cea de la nivelul mării, iar pe vârf era doar o treime.) Când corpul uman se confruntă cu o creştere în altitudine, acesta se adaptează în multe moduri: respiri mai des, pH-ul din sânge se schimbă, creşte extrem de mult numărul de celule roşii din sânge (cele care duc oxigenul prin corp) – o schimbare care are nevoie de săptămâni bune ca să fie finalizată.

Totuşi, Hall susținea că, după doar trei ascensiuni din tabăra de bază, de câte ori vom urca pe munte, cu 600 de metri mai sus, corpurile noastre se vor adapta sufici-

ent încât să ajungem cu bine pe vârful de 8.848 de metri.

— Metoda a funcționat de treizeci şi nouă de ori până acum, m-a asigurat Hall, cu un zâmbet în colțul gurii, când i-am mărturisit îndoielile mele. Iar unii dintre tipii care au urcat erau aproape la fel de jalnici ca tine.

CAPITOLUL ŞASE

Tabăra de bază Everest,
12 aprilie 1996, 5.364 de metri

Cu cât situațiile sunt mai improbabile şi cu cât aşteptările sunt mai mari [în privința alpiniştilor], cu atât sângele curge mult mai plăcut când se eliberează de toată tensiunea. Posibilitatea pericolului îi serveşte doar ca să îi accentueze atenția şi controlul. Şi poate că asta este ideea de bază a tuturor sporturilor periculoase: creşti în mod voit miza efortului şi a concentrării, ca să zicem aşa, ca să îți goleşti mintea de banalități. Este un model la scară mică a vieții de zi cu zi, dar cu o diferență: spre deosebire de rutina vieții, unde, de obicei, greşelile pot fi

reparate şi poți ajunge la un fel de compromis, faptele tale, oricât de scurt ar fi intervalul de timp, au consecințe mortale.

Al. Alvarez,
Zeul nemilos: un studiu despre sinucidere

Escaladarea Everestului este un proces lung şi dificil şi seamănă mai mult cu un proiect de construcție a unei clădiri mamut decât cu cățăratul, aşa cum îl practicasem eu până atunci. Împreună cu şerpaşii eram douăzeci şi şase de oameni în echipa lui Hall şi ca să-i hrăneşti pe toți, să le oferi un adăpost şi să-i menții sănătoşi la o altitudine de 5.364 de metri, la 160 de kilometri de mers pe jos de cel mai apropiat drum, era o mare realizare. În orice caz, Hall era un administrator fără pereche, căruia îi plăcea grozav provocarea. În tabăra de bază studia cu atenție teancuri de

foi scoase la imprimantă pline cu detalii logistice: meniuri, piese de schimb, unelte, medicamente, aparate de comunicație, orarul pentru transportul echipamentului, disponibilitatea iacilor. Inginer înnăscut, Rob iubea infrastructurile, aparatele electronice şi dispozitivele de tot felul; îşi petrecea timpul liber cârpind la nesfârşit sistemul electric solar sau citind ediții mai vechi din Popular Science.

Urmând exemplul lui George Leigh Mallory şi a mulți dintre cei care au escaladat Everestul, tactica lui Hall era să ia cu asalt muntele. Şerpaşii urmau să instaleze pe rând încă patru tabere deasupra taberei de bază – fiecare mai sus cu aproximativ 600 de metri față de cea anterioară –, cărând poveri cu mâncare, gaz lampant şi oxigen din tabără în tabără, până când echipamentul necesar va fi depozitat la 7.900 de metri, în Şaua Sudică. Dacă totul

se desfăşura conform măreţului plan al lui Hall, asaltul nostru asupra vârfului avea să pornească din cea mai de sus tabără – tabăra IV – de-acum într-o lună.

Chiar dacă noi, clienţii, nu vom duce încărcături[21], tot va trebui să facem incursiuni repetate deasupra taberei de bază, înainte să urcăm pe vârf, ca să ne aclimatizăm. Rob ne-a anunţat că una dintre aceste ieşiri de aclimatizare va avea loc pe 13 aprilie – un drum până la tabăra I şi îna-

[21] Încă de la primele încercări de cucerire a Everestului, majoritatea expedițiilor – comerciale şi necomerciale – s-au bazat pe şerpaşi pentru transportul majorității încărcăturilor pe munte. În calitate de clienți ai unei expediții ghidate, noi nu căram nimic altceva în afara unui rucsac cu echipament personal, iar asta făcea în mod deosebit diferența dintre noi şi expedițiile necomerciale de altădată. (N. a.)

poi. Aceasta era cocoțată deasupra căderii de gheață Khumbu, la 800 de metri de urcuş drept.

Ne-am petrecut după-amiaza zilei de 12 aprilie, când am împlinit patruzeci şi doi de ani, pregătindu-ne echipamentul de cățărat. Tabăra semăna cu un talcioc scump, deoarece ne întinseserăm echipamentul printre bolovani ca să ne alegem hainele, să ne ajustăm hamurile, să ne pregătim zelburile şi să ne punem colțarii (un cadru cu colți de oțel de cinci centimetri care se fixează pe bocanci pentru a putea înainta pe gheață). Am fost surprins şi îngrijorat să văd că Beck, Stuart şi Lou au despachetat nişte bocanci noi-nouți, care, după cum singuri au recunoscut, fuseseră foarte puțin purtați. Mă întrebam dacă ştiau ce li se poate întâmpla dacă urcau pe Everest cu bocanci nepurtați. Cu douăzeci de ani în urmă mersesem şi eu într-o expediție cu

bocanci noi şi am învățat pe propria mea piele că bocancii de mers pe munte, grei şi rigizi, înainte să-şi dea drumul, cauzează nişte răni la picioare care te storc de vlagă.

Stuart, tânărul doctor canadian, a descoperit că nu poate să-şi fixeze colțarii pe noii bocanci. Din fericire, după ce s-a folosit de sculele din trusa lui vastă, şi cu multă ingeniozitate, Rob a reuşit să facă o curea specială pentru colțari.

În timp ce îmi pregăteam rucsacul pentru a doua zi, am aflat că puțini dintre ceilalți clienți avuseseră ocazia să urce pe munte mai mult de două ori în anul precedent, împărțiți fiind între familii şi cariere-le lor fulminante. Deşi toți păreau să aibă o condiție fizică excelentă, majoritatea fuseseră nevoiți să se antreneze pe steppere şi benzi de alergat, şi nu pe vârfuri de munte. Asta m-a făcut să reflectez. Condiția fizică e un element foarte important din

mersul pe munte, dar mai sunt alte elemente, la fel de importante, care nu pot fi exersate la sală.

Dar poate că sunt eu snob, m-am certat singur. Oricum, era limpede că toți coechipierii mei erau la fel de încântați ca mine la gândul ca mâine-dimineață o să îşi înfigă colțarii într-un munte adevărat.

Traseul nostru spre vârf va merge de-a lungul ghețarului Khumbu până la jumătatea de jos a muntelui. De la *bergschrund*-ul[22] situat la 7.000 de metri, care marchează partea de sus a ghețarului, acest enorm râu de gheață a curs patru kilometri pe o pantă relativ domoală, numită

[22] *Bergschrund*-ul este o crevasă care delimitează extremitatea de sus a unui ghețar. Se formează când un bloc de gheață se desprinde de peretele înclinat de deasupra lui, lăsând o despicătură adâncă între ghețar şi stâncă. (N. a.)

Circul Vestic. În timp ce gheţarul înainta treptat peste suişurile şi coborâşurile stratului de bază, acesta s-a crăpat în nenumărate fisuri adânci – crevasele. Unele dintre aceste crevase erau destul de înguste încât să calci peste ele; altele erau late de 24 de metri, adânci de zeci de metri şi lungi de 800 de metri. Cele mari puteau să reprezinte adevărate piedici în timpul ascensiunii, iar când erau ascunse sub un strat de zăpadă erau un adevărat pericol. Totuşi, de-a lungul anilor, s-a dovedit că provocările prezentate de crevasele din Circ puteau fi anticipate şi depăşite.

În schimb cu totul altfel stăteau lucrurile în ce priveşte Căderea de gheaţă. nicio altă porţiune din Şaua Sudică nu era la fel de temută de alpinişti. La aproape 6.000 de metri înălţime, gheţarul ieşea din partea de jos a Circului şi se înălţa pe neaşteptate peste un hău. Aceasta era infama cădere

de gheață Khumbu, cea mai dificilă – din punct de vedere tehnic – porțiune din tot traseul.

Acolo s-au înregistrat mişcări ale gheța-rului cuprinse între 0,9 şi 1,2 metri pe zi. Când alunecă intermitent pe terenul înclinat şi neregulat, masa ghețarului se frânge într-un talmeş-balmeş de blocuri de gheață uriaşe, mişcătoare, numite seracuri, unele la fel de mari ca o clădire de birouri. Pentru că traseul şerpuia pe dedesubtul, pe lângă şi printre sute dintre aceste turnuri instabile, de fiecare dată când traversai Căderea de gheață era ca şi cum ai fi jucat ruleta rusească: mai devreme sau mai târziu, unul dintre seracuri avea să cadă din senin şi puteai doar să speri că nu te vei afla sub el când se va răsturna. Din 1963, când unul dintre coechipierii lui Hornbein şi Unsoeld, pe nume Jake Breitenbach, fusese strivit de un serac, devenind prima

victimă a căderii de gheață, optsprezece alți alpinişti au murit acolo.

Cu o iarnă în urmă, aşa cum făcuse şi iernile trecute, Hall se consultase cu conducătorii tuturor expedițiilor care plănuiau să urce pe Everest în primăvară şi aleseseră împreună echipa care urma să fie responsabilă cu echipatul şi întreținerea traseului peste Căderea de gheață. Pentru această bătaie de cap, echipa respectivă trebuia să primească 2.200 de dolari de la fiecare expediție de pe munte. În ultimii ani această abordare cooperativă a fost acceptată de mai toată lumea, dacă nu chiar de toți, dar nu fusese mereu aşa.

Prima dată când o expediție s-a gândit să ceară bani ca alta să traverseze căderea a fost în 1988, când o echipă americană, beneficiind de fonduri impresionante, a anunțat că, dacă vreo expediție voia să urmeze traseul pe care ei îl stabiliseră de-a

lungul căderii de gheața, trebuia să plătească 2.000 de dolari. Unele dintre echipele de pe munte din anul acela, neînțelegând că Everestul nu mai era un simplu munte, ci şi o marfa, s-au înfuriat. Şi cel mai tare a protestat Rob Hall, conducătorul unei echipe mici şi sărace din Noua Zeelandă.

Hall s-a plâns că americanii „violau spiritul muntelui” şi că se foloseau de un fel de şantaj alpin, dar Jim Frush, un avocat lipsit de sentimentalisme şi conducătorul grupului american, a rămas impasibil. În cele din urmă Hall a promis cu jumătate de gură să-i trimită un cec lui Frush şi i s-a permis să treacă peste Căderea de gheață. (Frush a povestit mai târziu că Hall nu şi-a onorat niciodată promisiunea.)

Cu toate acestea, peste doi ani Hall şi-a schimbat radical părerea şi şi-a dat seama că există o logică în a trata Căderea de

gheață precum un drum cu taxă. Într-adevăr, din 1993 până în 1995 s-a oferit să echipeze el traseul şi să încaseze taxa. În primăvara anului 1996 a decis să nu îşi mai asume responsabilitatea pentru traseul de pe Căderea de gheață, dar i-a convenit să-l plătească pe conducătorul expediției comerciale[23] rivale – un veteran

[23] Deşi folosesc termenul de „comercial” pentru toate expedițiile organizate pentru profit, nu toate expedițiile comerciale sunt ghidate. De exemplu, Mal Duff – care percepea o taxă mult mai mică decât cea a lui Hall şi a lui Fischer de 65.000 de dolari – era conducătorul expediției şi le oferea clienților infrastructura necesară ca să urce pe Everest (mâncare, corturi, butelii de oxigen, corzi fixe, şerpaşii care să-i ajute etc.), dar nu făcea pe ghidul; se presupunea că alpiniştii din echipa lui erau suficient de bine pregătiți ca să urce singuri şi în siguranță pe Everest, iar apoi să coboare tot singuri. (N. a.)

al Everestului, scoțianul Mal Duff – ca să preia el slujba. Cu mult înainte să ajungem la tabăra de bază, o echipă de şerpaşi angajați de Duff au croit o cărare în zigzag printre seracuri, fixând mai mult de 1.500 de metri de corzi şi instalând în jur de şaizeci de scări de aluminiu peste crăpăturile din ghețar. Scările aparțineau unui şerpaş întreprinzător din satul Gorak Shep, care făcea bani frumuşei închiriindu-le în fiecare sezon.

Aşa s-a nimerit că pe 13 aprilie 1996, la 4.45 duminică dimineață, mă aflam la poalele legendarei căderi de gheață, fixându-mi colțarii în bezna înghețată de dinaintea zorilor.

Alpiniştilor bătrâni şi ursuzi care au scăpat mereu ca prin urechile acului le place să îi sfătuiască pe protejații lor spunându-le că a rămâne în viață depinde de cât de atent îți asculți „vocea interioa-

ră”. Există nenumărate poveşti despre alpinişti care s-au hotărât să rămână în sacul de dormit după ce percepuseră ceva vibrații de rău augur în aer şi astfel au supraviețuit unei catastrofe care i-a spulberat pe cei care nu au ținut cont de semnele rele.

Nu mă îndoiam că era important să fiu atent la semnalele inconştientului. În timp ce îl aşteptam pe Rob să ne arate drumul, gheața de sub picioarele noastre scotea nişte trosnete de parcă nişte copăcei erau rupți în două, şi mă înfioram de fiecare dată când adâncurile ghețarului pocneau şi pârâiau. Problema era că vocea mea interioară semăna cu personajul Chicken Little: îmi striga că urma să mor, dar făcea asta aproape de fiecare dată când îmi puneam bocancii de munte. Prin urmare, am făcut tot ce mi-a stat în putință să-mi ignor imaginația prea bogată şi l-am urmat hotărât pe Rob în sinistrul labirint albastru.

Deşi nu mai fusesem niciodată pe o cădere de gheață la fel de înfricoşătoare precum Khumbu, mă mai cățărasem pe multe alte căderi de gheață. De obicei există porțiuni verticale sau chiar surplombe care necesită multă experiență în mânuirea pioleților şi a colțarilor. Căderea de gheață Khumbu nu ducea deloc lipsă de pante abrupte, dar toate fuseseră echipate cu scări sau corzi sau ambele, făcând ca uneltele şi tehnicile convenționale ale cățăratului pe gheață să fie în mare parte de prisos.

În scurt timp am aflat că, pe Everest, nici măcar coarda – accesoriul esențial al fiecărui alpinist – nu avea să fie folosită aşa cum se obişnuia de mult. În mod normal, un alpinist este legat de unul sau doi parteneri printr-o coardă de 45 de metri, astfel că fiecare este responsabil pentru viața celorlalți; să fii astfel legat în coardă este ceva foarte important şi intim. Cu toa-

te acestea, în Căderea de gheață graba cerea ca fiecare să urce independent, fără să fim legați fizic unii de alții în niciun fel.

Şerpaşii lui Mal Duff fixaseră corzi fixe de la baza căderii de gheață până sus. Aveam legat la brâu un zelb de aproape un metru cu o carabinieră la capătul celălalt. Mă asiguram nu legându-mă de un coechipier, ci prinzând blocatorul de coarda fixă şi trăgându-l după mine în timp ce urcam. Dacă ne cățăram aşa, puteam să trecem foarte repede peste cele mai periculoase porțiuni ale Căderii de gheață şi nu trebuia să ne încredințăm viața în mâinile celorlalți din grup, ale căror pricepere şi experiență ne erau necunoscute. Se pare că pe parcursul întregii expediții nu am avut niciun motiv ca să mă leg de alt alpinist.

Dacă foloseai puține tehnici tradiționale de cățărat atunci când străbăteai Căderea

de gheață, în locul lor aveai nevoie de noi deprinderi – de exemplu, să mergi pe vârfuri în bocanci şi cu colțari peste trei scări legate una de cealaltă, care formau un pod instabil peste un hău care îți dădea fiori. Au fost multe asemenea traversări, şi nu m-am obişnuit niciodată cu ele.

La un moment dat mă balansam pe o scară instabilă în crepusculul de dinaintea zorilor, făcând paşi mici de pe o bară îndoită pe alta, când gheața care susținea scara la ambele capete a început să tremure de parcă avea loc un cutremur. Imediat s-a auzit un bubuit asurzitor, în timp ce un serac aflat undeva mai sus s-a prăbuşit. Am înghețat, inima mi s-a oprit în piept, dar avalanşa de gheață a trecut la 50 de metri în stânga mea şi a dispărut fără să producă nicio stricăciune. Am aşteptat câteva minute ca să-mi revin şi mi-am continuat trecerea bălăngănindu-mă spre capă-

tul scării.

Mişcările continue şi de multe ori puternice ale ghețarului făceau ca trecerile pe scări să fie nesigure. Când ghețarul se mişca, uneori crevasele se comprimau şi îndoiau scările ca pe nişte scobitori; alteori puteau să se extindă, lăsând câte-o scară să atârne în gol, abia susținută, cu niciun capăt înfipt în gheață. Ancorele[24] care asigurau scările şi corzile ieşeau la suprafață când soarele de după-amiază încălzea gheața şi zăpada din jurul lor. Deşi erau verificate în fiecare zi, exista pericolul ca în orice moment coarda să se desprindă sub greutatea unui alpinist.

[24] La asigurarea corzilor şi a scărilor pe pantele înzăpezite se foloseau țevi de aluminiu de 90 de centimetri. Când solul era acoperit cu gheață solidă, se foloseau cuie de gheață: butelii goale pe dinăuntru şi cu găuri, de 25 centimetri, care erau înşurubate în ghețar. (N. a.)

Chiar dacă Căderea de gheață era extenuantă şi înfricoşătoare, avea totuşi un farmec neaşteptat. În timp ce zorii alungau întunericul, gheţarul fărâmiţat s-a dovedit a fi un peisaj tridimensional de o frumuseţe ireală. Afară erau -14°C. Colţarii mi se înfigeau cu un scârţâit liniştitor în pojghiţa de gheaţă. Urmând coarda fixă am mers şerpuit printr-un labirint vertical de stalagmite de un albastru cristalin. Contraforturi curbate de stâncă acoperite cu o pojghiţă de gheaţă îşi făceau loc din ambele părţi ale gheţarului, ridicându-se ca umerii unui zeu răuvoitor. Absorbit cum eram de împrejurimi şi de gravitatea lucrului pe care-l făceam, m-am pierdut în plăcerea descătuşată a urcatului şi, pentru o oră sau două, chiar am uitat să îmi fie frică.

Când mai aveam un sfert din drum până la tabăra I, Hall a remarcat la un popas că ruta era într-o formă mai bună decât o

văzuse până atunci.

— E al naibii de liberă sezonul ăsta!

Puțin mai sus, la 5.800 de metri, corzile ne-au adus la baza unui serac uriaş, aflat într-un echilibru precar. Înalt cât un bloc cu douăsprezece etaje, cu o înclinație de treizeci de grade, se contura amenințător deasupra capetelor noastre. Traseul mergea de-a lungul unei pasarele naturale care urca dintr-odată pe fața surplombei: trebuia să urcăm şi să trecem peste turnul înclinat ca să scăpăm de greutatea lui amenințătoare.

Mi-am dat seama că siguranța depindea de viteză. Am urcat cât de repede am putut, gâfâind, spre culmea seracului, acolo unde eram relativ în siguranță, dar, pentru că nu eram aclimatizat, nu am putut decât să mă târăsc. La fiecare patru, cinci paşi mă opream, mă țineam de coardă şi inspiram cu disperare aerul rarefiat şi uscat ca-

re îmi ardea plămânii.

Am ajuns pe culmea seracului fără ca acesta să se prăbuşească şi am căzut la pământ pe vârful plat, cu răsuflarea tăiată şi cu inima bătându-mi să-mi spargă pieptul. Puțin după 8.30 am ajuns în vârful Căderii de gheață, după ultimele seracuri. Cu toate acestea, siguranța pe care mi-o oferea tabăra I nu mă liniştea: nu puteam să nu mă gândesc la stânca de mai jos, înclinată amenințător, şi la faptul că trebuia să mai trec pe sub acel serac uriaş şi instabil de cel puțin şapte ori dacă aveam să ajung pe Everest. Era clar că alpiniştii care denigrau drumul acesta numindu-l în batjocură „traseul iacilor” nu trecuseră niciodată prin Căderea de gheață Khumbu, m-am gândit.

Înainte să pornim la drum, Rob ne explicase că va trebui să ne întoarcem la 10 fix, chiar dacă unii dintre noi nu vor fi

ajuns la tabăra I, ca să putem să fim la tabăra de bază înainte ca soarele de la amiază să facă gheața şi mai instabilă. La ora indicată doar Rob, Frank Fischbeck, John Taske, Doug Hansen şi cu mine ajunseserăm la tabăra I; Yasuko Namba, Stuart Hutchison, Beck Weathers şi Lou Kasischke, însoțiți de ghizii Mike Groom şi Andy Harris, se aflau 60 de metri mai jos când Rob ne-a transmis prin stația radio să ne întoarcem.

Pentru prima dată ne-am văzut unii pe alții cățărându-ne şi puteam să apreciem mai bine punctele forte şi slăbiciunile celor de care urma să depindem în următoarele săptămâni. Doug şi John – era cel mai în vârstă din echipă la cei cincizeci şi şase de ani ai săi – păreau rezistenți. Dar Frank, editorul manierat şi suav din Hong Kong, a fost cel mai impresionant: şi-a demonstrat cunoştințele acumulate în celelalte trei ex-

pediției pe Everest: a început mai lent şi a continuat în acelaşi ritm; până pe vârful căderii de gheață ne întrecuse fără grabă aproape pe toți şi nici nu părea că respiră cu greutate.

La polul opus se afla Stuart – cel mai tânăr şi, în aparență, cel mai puternic client din grup –, care se grăbise să fie în fața grupului când am plecat din tabără, a obosit repede şi, pe când noi am ajuns deasupra Căderii de gheață, el se afla la capătul şirului şi se vedea că suferă. Lou, pe care îl deranja un muşchi al piciorului accidentat în prima dimineață de trekking spre tabăra de bază, urcase încet, dar cu pricepere. Beck şi mai ales Yasuko păreau că nu prea ştiu ce fac.

De câteva ori Beck şi Yasuko erau cât pe ce să cadă de pe o scară şi să se prăbuşească într-o crevasă, iar Yasuko părea că nu ştie mai nimic despre cum se folosesc col-

țarii.[25] Andy, care s-a dovedit a fi un profesor talentat şi foarte răbdător – şi care, în calitate de ghid începător, trebuia să urce la urmă, cu cei mai înceți clienți –, şi-a petrecut toată dimineața învățând-o principalele noțiuni de cățărat pe gheață.

Indiferent care au fost diversele lipsuri ale grupului, în vârful Căderii de gheață Rob ne-a anunțat că era mulțumit de prestația fiecăruia.

— Având în vedere că a fost prima voastră urcare mai sus de tabăra de bază, v-ați descurcat foarte bine cu toții, ne-a declarat de parcă era un tată mândru de copiii lui.

---

[25] Deşi Yasuko avusese colțari în ascensiunile pe care le făcuse pe Aconcagua, McKinley, Elbrus şi Vinson, vârfurile aveau puține porțiuni pe care să foloseşti tehnici adevărate de cățărat pe gheață. Terenul respectiv era alcătuit în principal din pante line de gheață şi/sau grohotiş. (N. a.)

Cred că avem o echipă bună şi puternică anul ăsta.

Ne-a luat mai mult de o oră ca să coborâm înapoi la tabăra de bază. Pe când mi-am scos colțarii ca să merg normal ultimii o sută de metri până la corturi, soarele ardea de ziceai că o să-mi facă o gaură în creştetul capului. Durerea de cap m-a apucat câteva minute mai târziu, în timp ce vorbeam cu Helen şi Chhongba în cortul de luat masa. Nu mai simțisem niciodată aşa ceva: o durere zdrobitoare între tâmple – era atât de puternică, încât eram cuprins de grețuri şi nu mai puteam să vorbesc coerent. Îmi era frică să nu fi făcut un fel de atac cerebral, aşa că i-am abandonat în mijlocul conversației şi m-am îndepărtat împleticindu-mă, m-am băgat în sacul de dormit şi mi-am tras căciula peste ochi.

Durerea de cap avea aceeaşi intensitate orbitoare a migrenelor şi habar n-aveam

ce o cauzase. Mă îndoiam că era din cauza altitudinii, din moment ce începuse după ce mă întorsesem la tabăra de bază. Mai mult ca sigur era o reacție la ultravioletele puternice care îmi arseseră retina şi îmi fierseseră creierul. Indiferent care era cauza, sufeream îngrozitor şi nu părea să-mi treacă. Următoarele cinci ore le-am petrecut întins în cort, încercând să evit orice fel de stimulare a simțurilor. Dacă deschideam ochii sau doar dacă îi mişcăm într-o parte şi în alta în timp ce țineam pleoapele închise, mă săgeta o durere. La apus, când nu am mai putut să îndur, m-am dus clătinându-mă până la cortul medical ca să îi cer sfatul lui Caroline, doctorul expediției.

Mi-a dat nişte analgezice puternice şi mi-a spus să beau apă, dar după câteva înghițituri am vomitat pastilele, lichidul şi rămăşițele de la masa de prânz.

— Hmmm, a zis Caro meditativ, văzând mizeria de pe bocancii mei. Cred că va trebui să încercăm altceva.

Mi-a dat să țin sub limbă o pastiluță, care avea să mă împiedice să mai vomit, iar apoi încă două pastile de codeină. O oră mai târziu durerea a început să mă lase; aproape plângând de bucurie, m-a cuprins somnul.

*

Moțăiam în sacul de dormit şi mă uitam cum soarele de dimineață proiecta umbre pe pereții cortului, când m-a strigat Helen:

— Jon! La telefon! E Linda!

Am încălțat rapid o pereche de sandale, am alergat cei patruzeci şi cinci de metri până la cortul de telecomunicații şi am pus mâna pe receptor în timp ce mă chinuiam să-mi trag răsuflarea.

Aparatul de fax şi telefon, care funcțio-

na prin satelit, nu era mai mare decât un laptop. Era scump să suni – aproximativ cinci dolari minutul – şi nu întotdeauna se făcea legătura, dar faptul că soția mea putea să formeze un număr de telefon din treisprezece cifre în Seattle şi să vorbească cu mine pe Everest mi se părea fenomenal. Deşi telefonul m-a bucurat nespus, am simțit cu uşurință resemnarea din vocea Lindei, chiar de pe partea cealaltă a globului.

— Eu sunt bine, m-a asigurat, dar aş vrea să fii aici.

Cu optsprezece zile în urmă izbucnise în plâns când mă condusese la avionul ce urma să mă ducă în Nepal.

— Nu m-am putut opri din plâns în timp ce conduceam înapoi spre casă, mi-a mărturisit. Să îmi iau rămas-bun de la tine a fost unul dintre cele mai triste lucruri pe care le-am făcut. Cred că ştiam într-un fel

că se poate să nu te mai întorci şi mi se părea aşa o prostie. Mi se părea aşa de tâmpit şi fără de sens.

Eram căsătoriți de cincisprezece ani şi jumătate. La o săptămână după ce vorbiserăm să ne căsătorim, ne-am dus la primărie şi am semnat actul. Eu aveam douăzeci şi şase de ani şi hotărâsem să renunț la cățărat şi să încep să iau viața în serios.

Linda se cățăra şi ea când ne-am cunoscut – era o alpinistă foarte talentată –, dar a renunțat după ce şi-a rupt o mână şi s-a lovit la spate şi după ce a analizat la rece riscurile acestui sport. Linda nu mi-ar fi cerut niciodată să abandonez cățăratul, dar afirmația că vreau să renunț a fost cea care a făcut-o să se căsătorească cu mine. Cu toate acestea, nu mi-am dat seama cât de important era de fapt cățăratul pentru mine şi scopul pe care-l dădea vieții mele altminteri în derivă. Nu anticipasem golul

amenințător pe care avea să-l lase. Peste un an îmi scosesem pe furiş coarda de la păstrare şi eram din nou pe stâncă. În 1984, când am plecat în Elveția ca să escaladez Eiger Nordwand, un perete de stâncă alpin, faimos pentru gradul ridicat de periculozitate, Linda şi cu mine eram pe punctul de a ne despărți, iar cățăratul meu era sursa problemelor noastre.

Următorii doi, trei ani după încercarea mea eşuată de a escalada Eiger Norwand-ul relația noastră a continuat să fie plină de greutăți, dar căsnicia noastră a supraviețuit cumva acelei perioade dificile. Linda a acceptat că alpinismul era o parte vitală (şi de neînțeles) a ființei mele. A înțeles că mersul pe munte era o exprimare esențială a unui aspect ciudat, imuabil al personalității mele, pe care nu puteam să-l schimb, aşa cum nu puteam să-mi schimb nici culoarea ochilor. Apoi,

în toiul acestei reconcilieri delicate, revista *Outside* mi-a confirmat că mă trimite pe Everest.

La început m-am prefăcut că voi merge în calitate de jurnalist, şi nu de alpinist – că acceptasem să scriu articolul pentru că pur şi simplu mă interesa comercializarea Everestului şi pentru că urma să primesc o sumă frumoasă de bani. I-am explicat Lindei, şi tuturor celorlalți care erau sceptici în privința aptitudinilor mele, că nu credeam că o să urc foarte sus pe munte.

— Probabil o să urc puțin mai sus de tabăra de bază, am insistat eu. Cât să văd ce înseamnă să fii la altitudine mare.

Era o minciună, evident. Având în vedere durata expediției şi timpul pe care trebuia să-l petrec ca să mă antrenez, aş fi câştigat mai mult dacă rămâneam acasă şi scriam alte articole. Am acceptat această însărcinare pentru că mă aflam sub vraja

Everestului. Adevărul e că îmi doream să urc pe vârf mai mult decât orice altceva. Din momentul în care am acceptat să merg în Nepal, mi-am propus să urc cât de sus m-ar fi dus picioarele şi plămânii mei neantrenați.

Când mă ducea la aeroport, Linda ştia de mult care erau adevăratele mele intenții. Simțise ce proporții luase dorința mea, şi asta o speria.

— Dacă mori, nu doar tu o să fii cel care suportă consecințele, mi-a spus cu un amestec de disperare şi furie în glas. Şi eu va trebui să plătesc pentru faptele tale pentru tot restul vieții. Nu-ți pasă chiar deloc?

— Nu o să mor, i-am răspuns. Nu fi melodramatică.

CAPITOLUL ŞAPTE

Tabăra I, 13 aprilie 1996, 5.934 de metri

Dar există oameni care sunt atraşi în special de lucruri irealizabile. De obicei aceştia nu sunt specialişti: ambiția şi fantezia lor sunt suficient de puternice, încât nu se îndoiesc aşa cum o fac cei precauți. Hotărârea şi încrederea sunt punctele lor forte. În cel mai bun caz, ei sunt considerați excentrici; în cel mai rău, nebuni. [...] Everestul a atras destui astfel de oameni, care fie nu aveau deloc experiență în mersul pe munte, fie aveau prea puțină. În mod cert, niciunul dintre ei nu avea experiența necesară ca

să-şi împlinească visul de a urca pe Everest. Dar toți aveau trei lucruri în comun: încredere de sine, o voință de neclintit şi anduranță.

Walt Unsworth,
Everest

Am crescut cu o ambiție şi cu o voință fără de care aş fi fost mult mai fericit. Gândeam mult şi priveam pierdut în zare aşa cum fac visătorii, deoarece culmile îndepărtate erau cele care mă fascinau şi mă atrăgeau. Nu ştiam ce puteam obține prin perseverență, dar ținta era undeva sus, şi după fiecare eşec eram şi mai hotărât să îmi văd măcar un vis împlinit.

Earl Denman,
Singur spre Everest

Versanții Everestului nu duceau lipsă de visători în primăvara lui 1996; mulți dintre ei erau chiar mai nepregătiți decât mine.

Când a venit timpul să ne punem în practică abilitățile ca să facem față provocărilor extraordinare ale celui mai înalt munte din lume, uneori aveai impresia că jumătate dintre cei din tabăra de bază erau nebuni de-a binelea. Dar poate că asta nu trebuia să ne mire. Excentricii, cei care vor să fie în centrul atenției, romanticii fără speranță şi alți oameni cu capul în nori au fost mereu atraşi de Everest.

În martie 1947, Earl Denman, un inginer canadian sărac lipit, a ajuns în Darjeeling. A anunțat că vrea să urce pe Everest, deşi nu avea experiență şi nici permis de intrare în Tibet. A reuşit cumva să îi convingă pe şerpaşii Ang Dawa şi Tenzing Norgay să-l însoțească.

Tenzing – care alături de Hillary avea mai târziu să facă prima ascensiune pe Everest – emigrase din Nepal în Darjeeling în 1933, pe când avea nouăsprezece ani. Spera să facă parte din echipa care urma să plece spre vârf în acea primăvară şi care era condusă de remarcabilul alpinist britanic Eric Shipton. Nerăbdătorul şerpaş nu a fost însă ales în acel an, dar a rămas în India şi în 1935 a fost angajat de Shipton ca să însoțească expediția britanică spre Everest. În 1947, când a acceptat propunerea lui Denman, Tenzing fusese deja de trei ori pe marele munte. Mai târziu a recunoscut că ştiuse de la început că planul lui Denman era nesăbuit, dar nici Tenzing nu a putut rezista chemării Everestului:

Nu avea nicio logică. În primul rând, probabil nu am fi putut intra în Tibet. În al doilea rând, dacă am fi in-

trat, probabil că am fi fost prinşi, iar noi, ghizii, dar şi Denman, am fi dat de bucluc. În al treilea rând, nu am crezut nicio clipă ca o echipă ca a noastră ar fi în stare să urce muntele, chiar dacă ajungeam până acolo. În al patrulea rând, o asemenea încercare ar fi fost foarte periculoasă. În al cincilea rând, Denman nu putea să ne plătească bine sau să le ofere un ajutor bănesc familiilor noastre dacă am fi pățit ceva. Şi aşa mai departe. Orice om sănătos la cap ar fi spus „nu”. Dar eu nu am putut să fac asta. Căci inima-mi zicea să merg şi chemarea Everestului era mai puternică decât orice altceva. Am vorbit câteva minute cu Ang Dawa şi ne-am hotărât. „Ei bine”, i-am spus lui Denman, „o să încercăm”.

În timp ce mica expediție traversa Tibetul în drum spre Everest, cei doi şerpaşi au început să-l placă şi să-l respecte pe canadian. În ciuda lipsei lui de experiență, i-au admirat curajul şi forța fizică. Şi, spre cinstea lui Denman, când au ajuns pe munte şi şi-a dat seama cum stăteau lucrurile, şi-a recunoscut în cele din urmă slăbiciunile. O furtună puternică i-a prins în timp ce se aflau la o înălțime de 6.700 de metri, Denman s-a dat bătut şi cei trei s-au întors. Au ajuns în siguranță la Darjeeling la doar cinci săptămâni după ce porniseră în expediție.

Maurice Wilson, un britanic idealist şi melancolic, nu a fost atât de norocos când a încercat o ascensiune la fel de nesăbuită cu treisprezece ani înainte de Denman. Motivat de o dorință prostească de a-şi ajuta semenii, Wilson credea că, dacă va urca pe Everest, va putea să facă cunoscută lu-

mii concepția lui prin care nenumăratele necazuri ale omenirii pot fi vindecate prin post şi credință în puterea lui Dumnezeu. Planul lui era să zboare cu un avion mic în Tibet, să aterizeze forțat pe versanții Everestului şi să urce de acolo. Faptul că nu ştia absolut nimic despre alpinism sau despre pilotat avioane nu i se părea un impediment major.

Wilson a cumpărat un biplan Gypsy Moth cu aripi din pânză, l-a botezat *Ever Wrest* şi a învățat tehnicile de bază ale pilotajului. Apoi, timp de cinci săptămâni, a mers în drumeții prin dealurile joase din Snowdonia şi Lake District, ca să învețe ceea ce credea el că trebuie să ştie despre cățărat. Iar apoi, în mai 1933, s-a urcat în micul său avion şi a pornit spre Everest via Cairo, Teheran si India.

Între timp se vorbise mult în presă despre Wilson. Acesta zburase la Purtabpore,

India, dar pentru că guvernul nepalez nu i-a dat voie să zboare peste Nepal, şi-a vândut biplanul pentru 500 de lire şi şi-a continuat călătoria pe uscat spre Darjeeling. Acolo a aflat că nu i se permite să intre în Tibet. Dar nici acest lucru nu l-a descurajat: în martie 1934 a angajat trei şerpaşi, s-a deghizat în călugăr budist şi, sfidând autoritatea guvernatorului general, a călătorit clandestin prin pădurile din Sikkim şi prin aridul platou tibetan, parcurgând în total 483 de kilometri. Pe 14 aprilie a ajuns la poalele Everestului.

Înaintase destul de mult pe gheţarul Rongbuk de Est, dar, pentru că nu avea experienţă în mersul pe gheţari, s-a pierdut de mai multe ori, era frustrat şi extenuat. Şi totuşi a refuzat să se dea bătut.

Pe la mijlocul lunii mai a ajuns în capătul gheţarului, la 6.400 de metri. Acolo se afla un depozit cu provizii şi echipament,

care rămăsese în urma expediției nereuşite a lui Eric Shipton din 1933, din care Wilson s-a servit fără rețineri. A urcat apoi pe pantele care duceau spre Şaua Nordică şi a ajuns până la 6.919 metri, unde nu a reuşit să treacă de un perete de gheață şi a fost obligat să se întoarcă la depozitul lui Shipton. Şi tot nu s-a dat bătut. Pe 28 mai a scris în jurnal că „o să mai fac o ultimă încercare, şi simt că o să reuşesc”, apoi a mai urcat o dată pe munte.

Un an mai târziu, când Shipton s-a întors pe Everest, echipa lui a găsit corpul înghețat al lui Wilson la poalele Şeii Nordice. „După ce ne-am sfătuit, am hotărât să-l îngropăm într-o crevasă”, scrie Charles Warren, unul dintre alpinişții care au găsit cadavrul. „Ne-am scos căciulile şi toți eram destul de afectați. Credeam că devenisem imun la vederea morții; dar, având în vedere împrejurările respective şi pentru că

el făcea de fapt acelaşi lucru ca noi, tragedia lui ne-a afectat mai mult decât ne aşteptam.”

*

Creşterea semnificativă a numărului de Wilsoni si Denmani moderni de pe versanții Everestului – visători cu foarte puțin antrenament, precum unii dintre coechipierii mei – este un fenomen aspru criticat. Dar întrebarea cine ar trebui să urce pe Everest şi cine nu, este mult mai complicată decât pare. Faptul că un alpinist a plătit o sumă mare de bani ca să se alăture unei expediții ghidate nu înseamnă neapărat că el nu este pregătit să urce pe munte. Ba chiar veterani ai Himalayei, considerați calificați după standardele cele mai riguroase, făceau parte din cel puțin două dintre expedițiile comerciale de pe Everest în

primăvara lui 1996.

Pe 13 aprilie, în timp ce îmi aşteptam coechipierii să urce Căderea de gheață şi să ajungă la tabăra I, doi alpinişti din echipa Mountain Madness a lui Scott Fischer au trecut pe lângă noi cu un pas impresionant de sprinten. Unul din ei era Kiev Schoening, un antreprenor în domeniul construcțiilor în vârstă de treizeci şi opt de ani din Seattle şi un fost membru al US Ski Team, care, deşi era foarte puternic, nu avea multă experiență în alpinismul de mare altitudine. Însă îl însoțea unchiul lui, Pete Schoening, o legendă vie a Himalayei.

În vârstă de aproape şaizeci şi nouă de ani, Pete – îmbrăcat într-un costum spălăcit şi uzat din GoreTex – era un bărbat înalt şi slab, puțin adus de spate, care se întorsese pe meleagurile înalte ale Himalayei după o absență îndelungată. A fost primul care, în 1966, a urcat pe Masi-

vul Vinson, cel mai înalt vârf din Antarctica. În 1958 a intrat în istorie ca fiind omul din spatele expediției care a ajuns pentru prima dată pe Gasherbrum I, cunoscut şi sub numele de „Vârful Ascuns”, un pisc cu o altitudine de 8.080 de metri, aflat în munții Karakoram din Pakistan – cea mai înaltă ascensiune realizată până în acel moment de alpinişti americani. Totuşi, Pete era chiar mai faimos pentru rolul eroic pe care-l avusese într-o expediție nereuşită pe K2 în 1953, în acelaşi an în care Hillary şi Tenzing cucereau Everestul.

Expediția formată din opt oameni era prinsă într-un viscol puternic sus pe K2 şi aştepta să urce pe vârf, când un membru al grupului, Art Gilkey, a dat semne că suferă de tromboflebită – un cheag de sânge care se formează din cauza altitudinii mari şi care este extrem de periculos. Ca să aibă măcar o şansă, trebuiau să-l ducă imediat

jos, iar Schoening şi ceilalți au început să-l coboare pe Gilkey pe abrupta creastă Abruzzi, în timp ce viscolul se întețea. La 7.620 de metri, George Bell a alunecat şi a tras după el încă patru alpinişti. Schoening şi-a petrecut din reflex coarda peste umăr şi peste piolet şi a reuşit cumva, de unul singur, să îl țină pe Gilkey şi în acelaşi timp să oprească alunecarea celor cinci alpinişti, fără ca el să fie tras de pe munte. Aceasta este una dintre cele mai incredibile fapte de vitejie din analele alpinismului şi este cunoscută ca The Belay[26].

Iar acum Pete Schoening era condus pe Everest de către Fischer şi cei doi ghizi ai lui, Neal Beidleman şi Anatoli Boukreev. Când l-am întrebat pe Beidleman, un alpi-

[26] Belay (în româneşte, „a fila”) este un termen specific alpinismului şi înseamnă să te foloseşti de coardă ca să îl asiguri pe cel care se cațără. (N. a)

nist remarcabil din Colorado, cum se simțea în postura de ghid al unui client ca Pete Schoening, acesta m-a corectat rapid, a râs şi mi-a răspuns, cu modestie:

— Unul ca mine nu-l „ghidează” nicăieri pe Pete Schoening. Mi se pare o mare onoare să fiu în aceeaşi echipă cu el.

Schoening s-a alăturat echipei Mountain Madness nu pentru că avea nevoie de ghizi care să-l ducă pe vârf, ci ca să evite tot ce înseamnă tămbălăul cu detaliile logistice: permisul, oxigenul, corturile, proviziile, şerpaşii etc.

La câteva minute după ce Pete şi Kiev Schoening au trecut mai departe spre tabăra lor, şi-a făcut apariția o coechipieră de-a lor, Charlotte Fox. În vârstă de treizeci şi opt de ani, dinamică şi bine proporționată, era o schioară şi o salvamontistă din Aspen, Colorado, care înainte urcase doi optmiari: Gasherbrum II, 8.035 de metri,

din Pakistan şi vecinul Everestului, Cho Oyu, 8.201 de metri. Mai târziu am văzut şi un membru al expediției comerciale a lui Mal Duff: un finlandez de douăzeci şi opt de ani, Veikka Gustafsson, care mai urcase pe diferite vârfuri din Himalaya, printre care Everest, Dhaulagiri, Makalu şi Lhotse.

Prin comparație, niciunul dintre clienții lui Hall nu urcase niciodată pe un optmiar. Dacă cineva ca Pete Schoening era echivalentul unui star de baseball din divizia A, coechipierii mei şi cu mine eram nişte amărâți de jucători de softball de mâna a doua de la o echipă dintr-un orăşel, care au trebuit să dea mită ca să ajungă la campionatul World Series. Da, pe vârful căderii de gheață, Hall ne caracterizase drept „o echipă bună şi puternică”. Şi poate că în comparație cu alte grupuri de clienți pe care Hall îi ghidase pe vârf în anii trecuți chiar eram puternici. Totuşi, îmi era cât se

poate de clar că niciunul dintre noi nu avea nici cea mai mică şansă să ajungă pe Everest fără un ajutor substanțial din partea lui Hall, a ghizilor lui şi a şerpaşilor.

Pe de altă parte, grupul nostru era mai bine pregătit decât altele care se avântau în expediții pe munte. Dintr-o expediție comercială, condusă de un englez cu nişte realizări complet neremarcabile pe Himalaya, făceau parte câțiva alpinişti cu nişte abilități îndoielnice. Dar, de fapt, cei mai nepregătiți oameni de pe Everest nu erau cei din expedițiile ghidate, ci membrii expedițiilor tradiționale, necomerciale.

Când mă întorceam la tabăra de bază prin partea de jos a căderii de gheață, am depăşit doi alpinişti începători şi care aveau un echipament şi nişte haine foarte ciudate. Aproape imediat mi-am dat seama că nu sunt familiarizați cu echipamentul şi cu tehnicile standard de mers pe ghețari. Că-

ţărătorul din spate se împiedica în colţari şi se dezechilibra. În timp ce aşteptam să treacă pe un pod improvizat din două scări şubrede puse cap la cap peste o crevasă adâncă, am fost şocat să văd că traversau deodată, foarte aproape unul de celălalt – lucru periculos şi inutil. Când au ajuns pe partea cealaltă a crevasei, au încercat stângaci să lege o conversaţie şi atunci am descoperit că făceau parte din expediţia taiwaneză.

Reputaţia taiwanezilor i-a precedat pe Everest. În primăvara lui 1995, aceeaşi echipă călătorise în Alaska ca să urce pe vârful McKinley ca antrenament pentru escaladarea Everestului din 1996. Nouă alpinişti au ajuns pe vârf, dar şapte dintre ei au fost prinşi de o furtună în timp ce coborau, s-au rătăcit şi au petrecut noaptea sub cerul liber, la 5.900 de metri, motiv pentru care a fost nevoie de o operaţiune

de salvare periculoasă şi costisitoare a celor de la National Park Service.

Alex Lowe şi Conrad Anker, doi dintre cei mai buni alpinişti din SUA, au răspuns apelului celor de la administrația parcurilor. Şi-au întrerupt propria ascensiune şi s-au grăbit să urce de la 4390 de metri ca să îi ajute pe cățărătorii taiwanezi, care erau mai mult morți decât vii. Lowe şi Anker au târât fiecare câte un taiwanez neputincios de la 5.900 la 5.243 de metri, de unde au fost duşi mai departe cu elicopterul. Una peste alta, cinci membri ai echipei taiwaneze – doi care sufereau de degerături severe şi un mort – au fost culeşi de pe McKinley cu elicopterul.

— A murit un singur om, spune Anker, dar dacă Alex şi cu mine nu am fi ajuns la timp, ar mai fi murit încă doi. Îi observaserăm încă dinainte pe taiwanezi, pentru că păreau atât de incompetenți. Nu ne-a

mirat că au dat de bucluc.

Conducătorul expediției, Gau Ming-Ho – un fotograf liber profesionist jovial, care îşi spunea „Makalu”, după impresionantul vârf himalayan cu acelaşi nume –, era extenuat şi suferea de degerături şi a trebuit să fie ajutat să coboare porțiunea de sus a muntelui de către doi ghizi din Alaska.

— În timp ce ghizii îl duceau jos, povesteşte Anker, Makalu le striga celor pe lângă care trecea „Victorie! Victorie! Am ajuns pe vârf!”, de parcă tragedia nu avusese loc. Makalu mi s-a părut un tip foarte ciudat.

Când supraviețuitorii dezastrului de pe McKinley au apărut pe partea sudică a Everestului în 1996, Makalu Gau era iar conducătorul lor.

Majoritatea membrilor celorlalte expediții erau neliniştiți din cauza prezenței taiwanezilor pe Everest. Le era frică să nu aibă iar loc o tragedie şi să fie nevoiți să îi

ajute pe taiwanezi, punând în pericol şi mai multe vieți, ca să nu zic că periclitau şansa altor alpinişti de a ajunge pe vârf. Dar taiwanezii nu erau singurii incredibil de nepregătiți. Lângă corturile noastre din tabăra de bază campase un alpinist norvegian în vârstă de douăzeci şi cinci de ani, Petter Neby, care intenționa să urce singur[27] pe Fața Sud-Vestică, unul dintre cele mai periculoase şi mai dificile trasee din punct de vedere tehnic. Iar asta în ciuda faptului că experiența lui himalayană se reducea la două ascensiuni pe vârful Island Peak din apropiere. Această ridicătură de 6.189 de metri, aflată pe o creastă secundară a vârfului Lhotse, nu presupunea nimic sofisticat din punct de vedere

[27] Deşi Neby şi-a înregistrat expediția drept una „solo”, angajase optsprezece şerpaşi ca să-i care echipamentul, să stabilească taberele şi să-l ghideze pe vârf. (N. a.)

tehnic, ci numai un pas hotărât.

Iar apoi mai erau şi sud-africanii. Echipa lor era sponsorizată de *Sunday Times*, un ziar important din Johannesburg, şi stârnise un val de mândrie la nivel național, iar înainte să plece la drum primise binecuvântarea preşedintelui Nelson Mandela. Era prima expediție sud-africană căreia i se permitea să escaladeze Everestul – un grup mixt din punct de vedere rasial, care voia ca un om de culoare să ajungă pentru prima dată pe vârf. Conducătorul lor era Ian Woodall – un tip vorbăreț şi cu părul de un castaniu blond, în vârstă de treizeci şi nouă de ani –, căruia îi plăcea grozav să spună anecdote despre faptele lui de vitejie într-un comando din spatele liniilor inamice din timpul conflictului lung şi violent dintre Africa de Sud şi Angola din anii ’80.

Woodall recrutase trei dintre cei mai

buni alpinişti din Africa de Sud, ca să formeze nucleul acelei echipe: Andy de Klerk, Andy Hackland şi Edmund February. Componența rasială mixtă a grupului avea o importanță deosebită pentru February, paleo-ecologist de culoare în vârstă de patruzeci de ani, blând, şi un alpinist de renume mondial:

— Părinții mi-au dat numele după cel al lui sir Edmund Hillary, explică el. Încă de mic visam să urc pe Everest. Dar şi mai semnificativ mi s-a părut faptul că expediția era un simbol puternic al unei națiuni tinere care încearcă să se unească şi să adopte democrația, dar şi să lase trecutul în urmă. În multe privințe am crescut sub apartheid şi sunt extrem de indignat din cauza asta. Dar acum suntem o nouă națiune. Cred cu tărie că direcția în care se îndreaptă țara mea este cea bună. Ar fi un lucru grozav să arătăm lumii că noi, cei

din Africa de Sud, putem urca împreună pe Everest, să stăm pe vârf negri cu albi, laolaltă.

Întreaga națiune s-a mobilizat ca să susțină expediția.

— Woodall a venit cu propunerea într-un moment propice, spune De Klerk. Odată cu sfârşitul apartheidului, sud-africanii aveau voie, în cele din urmă, să călătorească oriunde voiau, iar echipele noastre sportive puteau participa la campionate peste tot în lume. Africa de Sud tocmai câştigase Cupa Mondială la rugby. Toată țara era euforică, toți erau mândri. Aşa că, atunci când Woodall a propus să se organizeze o expediție sud-africană, toți au fost de acord. A strâns o grămadă de bani – echivalentul a câteva sute de mii de dolari americani – fără să-l ia nimeni la întrebări.

Pe lângă el, cei trei alpinişti sud-africani, un alpinist britanic şi un fo-

tograf pe nume Bruce Herrod, Woodall a vrut să fie şi o femeie în echipă. Astfel încât, înainte să plece în expediție, a invitat şase candidate să ia parte la o ascensiune foarte dificilă din punct de vedere fizic, dar nu şi tehnic, pe Kilimanjaro, un vârf de 5.895 de metri. După proba care a durat două săptămâni, Woodall a anunțat că în joc mai rămăseseră două persoane: Cathy O'Dowd, caucaziană, de douăzeci şi şase de ani, profesoară de jurnalism, care mai făcuse alpinism în Alpii Francezi şi al cărei tată este directorul celei mai mari companii din Africa de Sud, Anglo American; şi Deshun Deysel, de culoare, în vârstă de douăzeci şi cinci de ani, profesoară de educație fizică, fără experiență în mersul pe munte şi care crescuse într-un oraş segregat. Woodall le-a spus că ambele se vor alătura expediției până la tabăra de bază, iar apoi va alege cine urcă mai departe în

funcție de cum se descurcă cu trekkingul.

La 1 aprilie, în timpul celei de-a doua zile de trekking înspre tabăra de bază, am fost surprins să mă întâlnesc cu February, Hackland şi De Klerk pe poteca de mai jos de Namche Bazaar, plecând *dinspre* munți şi luând-o înspre Kathmandu. De Klerk, un prieten de-al meu, mi-a spus că cei trei alpinişti sud-africani şi Charlotte Noble, medicul echipei, s-au retras din expediție înainte să ajungă măcar la poalele muntelui.

— Woodall, conducătorul expediției, s-a dovedit a fi un dobitoc, mi-a explicat De Klerk. E obsedat să controleze el totul. Şi nu puteai să ai încredere în el – nu ştiam niciodată dacă minte sau spune adevărul. Nu voiam să ne riscăm viața pentru un tip ca el, aşa că am plecat.

Woodall susținuse față de De Klerk şi față de alții că urcase de multe ori în Himalaya, chiar şi la peste 8.000 de metri. De

fapt, toată experiența montană din Himalaya a lui Woodall se rezuma la două expediții nereuşite, conduse de Mal Duff, în care el fusese un simplu client. În 1989 Woodall nu reuşise să atingă modestul vârf Island Peak, iar în 1990 fusese nevoit să se întoarcă pe când se afla la 6.492 de metri pe Annapurna – dar mai avea totuşi 1.600 de metri până sus.

În plus, înainte să plece spre Everest, Woodall se lăudase pe site-ul expediției că avusese o carieră militară remarcabilă: urcase în rangurile armatei britanice până la cel de „comandant al distinsului Regiment de recunoaştere montană de distanță lungă, care se antrena cel mai des în Himalaya”. De asemenea, declarase pentru *Sunday Times* că fusese şi instructor la Academia Regală Militară din Sandhurst, Anglia. Întâmplarea face că nu există niciun Regiment de recunoaştere montană de dis-

tanță lungă în armata britanică şi nu a fost niciodată instructor la Sandhurst. Nici nu a luptat în spatele liniilor inamice din Angola. Un purtător de cuvânt al armatei britanice a declarat că Woodall fusese gestionar.

Woodall a mințit şi în legătură cu persoanele pe care le înscrisese pe permisul[28] de escaladare a Everestului, emis de către Ministerul Turismului din Nepal. De la început spusese că şi Cathy O'Dowd, şi Deshun Deysel erau înscrise pe permis şi că va alege care din ele va urca pe munte la tabăra de bază. După ce a părăsit expediția, De Klerk a aflat că O'Dowd era în-

[28] Doar alpiniştii care sunt înscrişi pe permisul oficial – costă 10.000 de dolari/persoană – au voie să urce mai sus de tabăra de bază. Regula era strictă şi oricine o încălca putea primi nişte amenzi incredibil de mari şi putea fi expulzat din Nepal. (N. a.)

scrisă, la fel şi tatăl lui Woodall, în vârstă de şaizeci şi nouă de ani, precum şi un francez, Tierry Renard (care îi dăduse 35.000 de dolari lui Woodall ca să îl primească în expediție), dar Deshun Deysel – singura membră de culoare după ce Ed February plecase – nu era pe listă. Asta l-a făcut pe De Klerk să-şi dea seama că Woodall nu avusese niciodată intenția să o lase pe Deysel să urce pe vârf.

De parcă asta nu era destul, înainte să plece din Africa de Sud, Woodall i-a atras atenția lui De Klerk – care este căsătorit cu o americancă şi are dublă cetățenie – că nu va avea voie să plece în expediție dacă nu îşi foloseşte paşaportul sud-african ca să intre în Nepal.

— A făcut mare tam-tam pe treaba asta, îşi aduce aminte De Klerk, deoarece eram prima expediție sud-africană pe Everest şi aşa mai departe. Dar se pare că însuşi

Woodall nu are paşaport sud-african. Nici măcar nu e cetățean sud-african – e din Marea Britanie, şi a intrat în Nepal folosindu-şi paşaportul britanic.

Numeroasele minciuni ale lui Woodall au dat naştere unui scandal internațional, care a fost prezentat pe primele pagini ale ziarelor din întregul Commonwealth. Când articolele negative au ajuns şi la el, conducătorul megaloman a ignorat toate criticile şi şi-a ținut echipa cât de departe posibil de celelalte expediții. De asemenea, i-a alungat pe reporterul Ken Vernon şi pe fotograful Richard Shorey de la *Sunday Times*, deşi Woodall semnase un contract în care era stipulat că, în schimbul ajutorului financiar primit de la ziar, cei doi jurnalişti „aveau voie să însoțească expediția în orice moment”. Dacă această condiție nu era onorată, se considera că „avea loc o încălcare a clauzei contractului”.

Editorul ziarului *Sunday Times*, Ken Owen, se îndrepta spre tabăra de bază, împreună cu soția lui de atunci. Aceştia erau la mijlocul vacanței lor de trekking, care fusese plănuită să coincidă cu expediția sud-africană de pe Everest, şi erau ghidați de iubita lui Woodall, o tânără franțuzoaică pe nume Alexandrine Gaudin. În Pheriche Owen a aflat că Woodall îi concediase reporterul şi fotograful. Uimit până peste poate, acesta i-a trimis un mesaj conducătorului expediției, în care îi spunea că ziarul nu voia ca Vernon şi Shorey să părăsească expediția şi că le ordonase celor doi să se întoarcă. Când Woodall a primit mesajul, a făcut o criză de nervi şi a coborât în grabă de la tabăra de bază la Pheriche ca să lămurească problema.

După spusele lui Owen, în timpul confruntării l-a întrebat direct pe Woodall dacă numele lui Deysel figura pe permis.

Woodall i-a răspuns că „asta nu e treaba ta”.

Când Owen a insinuat că rolul lui Deysel fusese redus la cel al „unei persoane de culoare care să servească drept simbol şi să îi dea echipei o alură sud-africană legitimă”, Woodall l-a amenințat pe Owen că-i omoară şi pe el, şi pe soția lui. La un moment dat, conducătorul expediției, extrem de furios, a declarat că „o să vă rup capetele şi o să vi le bag în fund”.

La scurt timp, jurnalistul Ken Vernon a ajuns la tabăra de bază a sud-africanilor – incident pe care l-a transmis prima dată folosind faxul lui Rob Hall –, unde a fost anunțat, „pe un ton hotărât, de către O’Dowd, că nu eram «bine-venit» acolo”. După cum a scris Vernon apoi în *Sunday Times:*

I-am spus că nu are niciun drept să-mi

interzică să intru în tabăra pe care o finanțase ziarul pentru care lucrez. După mai multe insistențe mi-a spus că acelea erau „instrucțiunile” primite de la Woodall. Mi-a mai spus că Shorey fusese dat afară din tabără şi ca ar trebui să-l urmez, din moment ce nu voi primi adăpost şi mâncare acolo. Picioarele îmi tremurau încă după drumul parcurs şi, înainte să mă hotărăsc dacă să contest verdictul sau să plec, i-am cerut o cană cu ceai. „În niciun caz”, mi-a răspuns. O’Dowd s-a îndreptat către conducătorul echipei de şerpaşi, Ang Dorje, şi i-a spus astfel încât sa aud şi eu: „Acesta este Ken Vernon, unul dintre cei despre care ți-am povestit. Nu trebuie ajutat deloc”. Ang Dorje este un bărbat solid ca o stâncă, dur, cu care băusem câteva pahare de chang, băutura tare specifi-

că zonei. Spre cinstea lui şi caracteristic ospitalității şerpaşe, s-a uitat la O'Dowd şi i-a spus: „Rahat!" M-a luat de braț, m-a dus în cortul de luat masa şi mi-a pus în față o cană aburindă cu ceai şi o farfurie cu biscuiți.

În urma discuției cu Woodall din Pheriche, pe care Owen a caracterizat-o drept „înfricoşătoare", editorul „s-a convins că [...] atmosfera în sânul expediției era de nebunie curată şi că jurnaliştii de la *Sunday Times*, Ken Vernon şi Richard Shorey, riscau să-şi pună viața în pericol". Prin urmare, Owen i-a anunțat pe Vernon şi pe Shorey să se întoarcă în Africa de Sud, iar ziarul a publicat o declarație în care spunea că încetează să mai sponsorizeze expediția.

Cu toate acestea, având în vedere că Woodall primise deja banii de la ziar, de-

claraţia era pur simbolică şi nu afecta aproape deloc acţiunile lui pe munte. Mai mult, Woodall a refuzat să renunţe la poziţia de conducător al expediţiei sau să facă vreun compromis chiar şi după ce primise un mesaj din partea preşedintelui Nelson Mandela, care dorea o împăcare de dragul intereselor naţionale. Woodall a insistat cu încăpăţânare că ascensiunea pe Everest va continua conform planului, cu el în fruntea expediţiei.

În Cape Town, după ce s-a destrămat expediţia, February a dat glas dezamăgirii sale.

— Poate că am fost naiv, a declarat el şovăielnic, cu emoţie în glas, dar am urât să cresc sub apartheid. Dacă aş fi urcat pe Everest împreună cu Andrew şi cu ceilalţi asta ar fi putut să semnifice pentru ceilalţi că vechile obiceiuri nu mai există. Pe Woodall nu-l interesa naşterea unei noi

Africi de Sud. S-a folosit de visurile întregii naţiuni ca să-şi satisfacă scopurile lui egoiste. Decizia de a părăsi expediţia a fost cea mai grea pe care am luat-o vreodată.

Odată cu plecarea lui February, Hackland şi De Klerk, alpinişţii care rămăseseră în echipă (în afară de francezul Renard, care urca independent de ceilalţi, cu propriii lui şerpaşi şi care alesese să facă parte din expediţie doar ca să fie trecut pe permis), aveau minime cunoştinţe alpine; cel puţin doi dintre ei „nici nu ştiau cum să-şi pună colţarii”, spune De Klerk.

Norvegianul care voia să urce singur, taiwanezii şi mai ales sud-africanii erau subiectele de discuţie predilecte din cortul de luat masa al lui Hall.

— Cu atâţia incompetenţi pe munte, a spus Rob într-o seară de la sfârşitul lui aprilie, încruntându-se, cred că e aproape imposibil să terminăm sezonul ăsta fără să

se întâmple ceva rău sus spre vârf.

CAPITOLUL OPT

Tabăra I, 16 aprilie 1996, 5.934 de metri

Mă îndoiesc că ar putea să-i placă cuiva viața la mare altitudine – „să-i placă “ în sensul obişnuit al cuvântului. Există o anumită satisfacție înfiorătoare care provine din străduania de a urca, indiferent cât de încet; dar marea majoritate a timpului o petreci inevitabil în mizeria extremă din tabăra superioară, de unde lipseşte chiar şi alinarea. E imposibil să fumezi; dacă mănânci, ți se face rău şi vomiți; nevoia de a reduce la minimum greutatea pe care o cari nu îți permite să-ți iei nimic de citit, aşa că rămâi doar cu etichetele de pe conserve; uleiul din conservele cu sardine,

laptele condensat şi melasa se varsă peste tot; cu excepția unor scurte momente, când de obicei nici nu prea-ți vine să te bucuri de estetica locului, nu ai la ce să te uiți în afară de talmeş-balmeşul trist din cort şi de chipul murdar şi bărbos al colegului – din fericire, vântul acoperă de obicei respirația lui înfundată; totala neputință de a te ocupa de urgențele care ar putea să apară este cea mai rea dintre toate. Încercam să mă consolez cu gândul că acum un an m-ar fi încântat şi numai ideea de a lua parte la o asemenea aventură – pe atunci mi se părea un vis imposibil de realizat; dar altitudinea are acelaşi efect asupra minții ca şi asupra corpului: gândeşti mai greu şi eşti apatic, şi tot ce-mi doream era să termin odată cu nenorocita aia de ascensiune şi să co-

bor la o atmosferă mai rezonabilă.

Eric Shipton,
Pe acel munte

Marți, 16 aprilie, înainte de ivirea zorilor, după ce ne-am odihnit două zile la tabăra de bază, am luat-o din nou în sus pe Căderea de gheață, pentru a doua ascensiune de aclimatizare. În timp ce înaintam cu băgare de seamă prin neorânduiala aceea înghețată şi care gemea, am observat că nu mai respiram atât de greu ca prima dată când urcasem pe gheţar; corpul meu începea deja să se adapteze la altitudine. În schimb, frica mea de a fi strivit de un serac era la fel de mare.

Speram ca uriaşul turn înclinat de la 5.791 de metri – botezat „Capcana de şoareci” de un glumeț din echipa lui Fischer – să fi căzut, dar era încă acolo, abia stând

în picioare, înclinat şi mai mult într-o parte. Din nou mi-am turat la maximum sistemul cardiovascular, în timp ce urcam grăbit ca să scap de umbra amenințătoare a seracului şi din nou am căzut în genunchi când am ajuns sus, îmi trăgeam cu greu răsuflarea şi tremuram din cauza excesului de adrenalină care-mi clocotea în vine.

Spre deosebire de prima ascensiune de aclimatizare, când am stat la tabăra I mai puțin de o oră, Rob voia să petrecem nopțile de marți şi miercuri la tabăra I, apoi să urcăm până la tabăra II şi să stăm acolo trei nopți, şi abia pe urmă să coborâm.

La ora 9, când am ajuns la tabăra I, Ang Dorje[29], sirdarul[30] alpinist, săpa în panta

[29] Nu trebuie confundat cu şerpaşul cu acelaşi nume din echipa sud-africanilor. Ang Dorje – la fel ca Pemba, Lhakpa, Ang Tshering, Ngawang, Dawa, Nima şi Pasang – este un nume foarte

înghețată platforme pentru corturile noastre, în vârstă de douăzeci şi nouă de ani, este un bărbat suplu, cu trăsături delicate, timid, cu un temperament schimbător şi incredibil de puternic. În timp ce îmi aşteptam coechipierii, am luat o lopată şi l-am ajutat să sape. După câteva minute eram atât de obosit din cauza efortului, încât a trebuit să mă aşez ca să mă odih-

---

des întâlnit la şerpaşi. Faptul că existau mai mulți şerpaşi cu aceste nume în expedițiile de pe Everest din 1996 a dus din când în când la confuzii. (N. a.)

[30] Sirdarul este conducătorul şerpaşilor. Echipa lui Hall avea un sirdar la tabăra de bază, pe care-l chema Ang Tshering şi care răspundea de toți şerpaşii expediției. Ang Dorje, sirdarul alpinist, îi dădea socoteală lui Ang Tschering, dar îi supraveghea pe şerpaşii alpinişti când se aflau pe munte, deasupra taberei de bază. (N. a.)

nesc. Şerpaşul a râs copios:

— Nu te simți bine, Jon? m-a luat în derâdere. Aici eşti abia la tabăra I, la 6.000 de metri. Aerul e încă foarte respirabil.

Ang Dorje era originar din Pangboche, un cătun cu case de piatră şi câmpuri de cartofi terasate agățate pe coasta abruptă a unui deal, la 3.960 de metri. Tatăl lui este un respectat şerpaş alpinist şi încă de mic l-a învățat tehnicile de bază ale alpinismului, ca băiatul să aibă aptitudinile care se cereau pe piață. Când Ang Dorje trecuse de zece ani, tatăl lui şi-a pierdut mare parte din vedere din cauza cataractei, iar Ang Dorje a fost retras de la şcoală ca să câştige bani pentru familia lui.

În 1984 lucra ca ajutor de bucătar pentru un grup de trekkeri occidentali, când a atras atenția unui cuplu de canadieni, Marion Boyd şi Graem Nelson. După spusele lui Boyd, „îmi era dor de copiii mei, iar

după ce am ajuns să-l cunosc pe Ang Dorje, mi-a adus aminte de fiul meu cel mai mare. Ang Dorje era isteț, curios, dornic să învețe şi extrem de conştiincios. Ducea o încărcătură mare şi îi curgea sânge din nas în fiecare zi petrecută la altitudine mare. Personalitatea lui mă intriga".

După ce au primit acordul mamei lui Ang Dorje, Boyd şi Nelson l-au ajutat financiar pe micul şerpaş, ca acesta să se poată întoarce la şcoală.

— Nu o să uit niciodată examenul lui de admitere [ca să fie acceptat la şcoala primară regională din Khumjung, înființată de sir Edmund Hillary], Era mic de statură şi nu ajunsese încă la pubertate. Eram înghesuiți cu toții într-o cameră mică, împreună cu directorul şi cu patru profesori. Se dădea un examen oral şi Ang Dorje se afla în mijlocul încăperii şi îi tremurau picioarele în timp ce încerca să-şi aducă

aminte puținele lucruri pe care le învățase la şcoală. Eram foarte încordați şi ne făceam griji [...], dar a fost acceptat, cu condiția să înceapă din nou primele clase.

Ang Dorje a fost un elev capabil şi a terminat echivalentul şcolii generale înainte să lucreze din nou în domeniul alpinismului şi trekkingului. Boyd şi Nelson, care au revenit de câteva ori în Kathmandu, au asistat la maturizarea lui.

— Avea un regim alimentar bun, aşa că a crescut mare şi puternic, îşi aduce amin-te Boyd. Ne-a povestit cu încântare cum a învățat să înoate într-o piscină din Kathmandu. Pe la douăzeci şi cinci de ani a învățat să meargă cu bicicleta şi pentru scurt timp i-a plăcut muzica Madonnei. Am ştiut că devenise adult când ne-a adus primul cadou: un covor tibetan, ales cu grijă. Voia să fie genul de om care dă, nu care primeş-te.

Alpiniştii occidentali au început să audă de reputația de alpinist puternic şi descurcăreț a lui Ang Dorje. Acesta a fost promovat la rolul de sirdar şi în 1992 a început să lucreze pentru Rob Hall pe Everest. Până la expediția din 1996, Ang Dorje urcase deja de trei ori pe vârf. Hall vorbea despre el cu respect şi afecțiune vădită, îl numea „mâna mea dreaptă” şi de câteva ori ne-a spus că rolul lui Ang Dorje era hotărâtor pentru succesul expediției noastre.

Soarele strălucea când ultimii dintre coechipierii mei au ajuns la tabăra I, dar pe la amiază deasupra noastră se zărea o pătură de nori cirus, aduşi de vânt dinspre sud; pe la trei după-amiaza, deasupra ghețarului se adunaseră nori compacți şi viscolul lovea puternic corturile. Furtuna a ținut toată noaptea; dimineața, când am ieşit din cortul pe care-l împărțeam cu Doug, pe ghețar era un strat proaspăt de

zăpadă, mai gros de 30 de centimetri. Zeci de avalanşe coborau pe pereții abrupți de stâncă de deasupra noastră, dar tabăra noastră se afla la o distanță sigură.

Joi, 18 aprilie, la primele raze de lumină ne-am strâns echipamentul şi am pornit spre tabăra II, aflată la 6.437 de metri, şi la 518 metri verticali de locul unde ne aflam. Traseul urca pe panta uşor înclinată a Circului Vestic, valea de la cea mai mare altitudine din lume. Valea ca o potcoavă a fost scobită în masivul muntos al Everestului de către gheţarul Khumbu. Pereții de stâncă, înalți de 7.861 de metri, ai vârfului Nuptse alcătuiau latura din dreapta a Circului, Fața Sud-Vestică a Everestului, latura din stânga, iar vârful larg şi acoperit cu gheață al Feței Lhotse se întrevedea deasupra.

Fusese foarte rece când pornisem din tabăra I şi mâinile îmi erau țepene şi mă

dureau, dar, când primele raze de soare au atins ghețarul, pereții acoperiți cu gheață ai Circului au atras şi au amplificat căldura iradiantă ca un uriaş cuptor solar. Dintr-odată am început să transpir şi îmi era frică să nu am din nou puternice dureri de cap, ca în tabăra de bază, aşa că m-am dezbrăcat până la indispensabili şi mi-am băgat un pumn de zăpadă sub şapca de baseball. Următoarele trei ore le-am petrecut urcând încet dar sigur pe ghețar şi m-am oprit doar cât să beau apă şi să-mi umplu şapca de zăpadă, când aceasta se topea pe părul meu încâlcit.

La 6.400 de metri, încă amețit de la căldură, am dat lângă potecă peste un obiect mare, înfăşurat într-o învelitoare de plastic albastră. Materiei mele cenuşii afectate de altitudine i-au trebuit vreo două minute ca să îşi dea seama că obiectul era de fapt un corp uman. Şocat şi tulburat, m-am uitat la

el minute bune. În noaptea aceea, când l-am întrebat pe Rob despre cadavru, mi-a spus că nu e sigur, dar crede că era vorba despre un şerpaş care murise în urmă cu trei ani.

Aflată la 6.437 de metri, tabăra II era alcătuită din aproximativ o sută douăzeci de corturi împrăştiate pe pietrele golaşe ale morenei laterale, de-a lungul marginii ghețarului. Altitudinea se manifesta acolo precum o forță malefică şi mă făcea să mă simt de parcă sufeream de o mahmureală dată de vinul roşu. Mă simțeam îngrozitor, prea rău ca să mănânc sau să citesc, aşa că am petrecut o mare parte din următoarele două zile în cort, cu capul în mâini, încercând să mă menajez pe cât posibil. Sâmbătă m-am simțit un pic mai bine şi am urcat 300 de metri mai sus de tabără ca să mă mai mişc puțin şi să grăbesc procesul de aclimatizare. Acolo, la capătul Circului, la

o distanță de 45 de metri de ruta principală, am dat peste un alt cadavru îngropat în zăpadă; mai exact, peste partea de jos dintr-un cadavru. îmbrăcămintea şi bocancii vechi de piele mă făceau să cred că victima era din Europa şi că acel corp se afla pe munte de cel puțin zece-cincisprezece ani.

După ce am văzut primul cadavru, m-am simțit rău câteva ore; şocul de a vedea un al doilea cadavru a trecut aproape imediat. Puțini dintre alpinişti care înaintau cu greu s-au uitat de două ori la corpurile neînsuflețite pe lângă care treceau. Aveam impresia că pe munte există un fel de înțelegere tacită în urma căreia ne prefăceam că acele rămăşițe nu sunt adevărate – de parcă niciunul dintre noi nu cuteza să admită ce riscam de fapt.

Luni, 22 aprilie, a doua zi după ce ne-am întors de la tabăra II la tabăra de

bază, Andy Harris şi cu mine am mers la corturile expediției din Africa de Sud, ca să încercăm să aflăm de ce deveniseră nişte paria. Tabăra lor, înghesuită pe o morenă, se afla la un sfert de oră în aval față de-a noastră. Drapelele Nepalului şi Africii de Sud, împreună cu bannerele companiilor Kodak, Apple Computer şi ale altor sponsori, fâlfâiau din vârful unor stâlpi înalți de aluminiu. Andy şi-a băgat capul în cortul de luat masa, a afişat cel mai cuceritor zâmbet şi a întrebat:

— Salut. E cineva aici?

După cum am aflat, Ian Woodall, Cathy O'Dowd şi Bruce Herrod erau în Căderea de gheață, dar prietena lui Woodall, Alexandrine Gaudine, şi fratele acestuia, Philip, erau prezenți. De asemenea, în cortul de luat masa se mai afla şi o tânără exaltată care s-a prezentat drept Deshun Deysel şi care ne-a invitat pe loc la un ceai. Cei

trei nu păreau deloc afectați de veştile despre comportamentul reprobabil al lui Ian sau de zvonurile care ziceau că expediția lor nu avea s-o mai ducă mult.

— Ieri m-am cățărat pentru prima dată pe un ghețar, ne-a povestit Deysel cu entuziasm, arătând spre un serac din apropiere, unde se antrenaseră alpinişti din mai multe expediții. Mi s-a părut foarte interesant. Sper ca peste câteva zile să urc prin Căderea de gheață.

Voiam să o întreb ce părere are despre ticăloşia lui Ian şi cum s-a simțit când a aflat că numele ei nu fusese trecut pe permisul de cățărat, dar părea atât de veselă şi de candidă, încât nu am putut s-o fac. După ce am vorbit vreo douăzeci de minute, Andy i-a invitat pe toți cei din echipă, inclusiv pe Ian, să vină în seara aceea „până la tabăra noastră, la un păhărel”.

Când am ajuns înapoi la tabăra noastră,

Rob, dr. Caroline Mackenzie şi doctorul lui Scott Fischer, Ingrid Hunt, erau prinşi într-o discuție prin radio cu cineva de sus de pe munte. Mai devreme în aceeaşi zi, Fischer cobora de la tabăra II la tabăra de bază, când l-a văzut pe unul dintre şerpaşii lui, Ngawang Topche, stând pe gheţar, la 6.400 de metri. Ngawang – un alpinist veteran din valea Rolwaling, în vârstă de treizeci şi opt de ani, cu strungăreaţă şi foarte prietenos – cărase diferite încărcături şi făcuse şi alte treburi deasupra taberei de bază în ultimele trei zile, dar colegii lui şerpaşi s-au plâns că mai mult se odihnise decât lucrase.

Fischer l-a luat la întrebări şi Ngawang a recunoscut că se simțise slăbit, ameţit şi că respira mai greu de mai bine de două zile, prin urmare Fischer i-a spus să coboare imediat la tabăra de bază. Dar în cultura şerpaşă există o doză de machism care

îi face pe mulți bărbați să fie extrem de reticenți în a accepta infirmitățile. Şerpaşii nu trebuie să sufere de rău de altitudine, mai ales cei din Rolwaling, o regiune faimoasă pentru alpiniştii ei puternici. Cei care totuşi se îmbolnăvesc şi mai şi recunosc asta, de cele mai multe ori nu vor mai fi angajați în expedițiile viitoare. Aşa se face că Ngawang a ignorat ordinul lui Scott şi, în loc să meargă jos, a urcat la tabăra II, unde a rămas peste noapte.

Când a ajuns în acea după-masă la corturi, Ngawang delira, se împleticea ca un om beat şi scuipa o spumă trandafirie cu firişoare de sânge. Simptomele indicau că era vorba de un edem pulmonar – o boală misterioasă, posibil mortală –, adică plămânii se umplu cu lichid[31] dacă urci prea

[31] Cauza problemei se crede a fi oxigenul insuficient care, în combinație cu presiunea mare din arterele pulmonare, rezultă în lichidul care

sus, prea repede.

Spre deosebire de Hall, care insistase ca noi să rămânem împreună când urcăm deasupra taberei de bază, sub stricta supraveghere a ghizilor, Fischer le dădea clienților mână liberă să urce şi să coboare muntele de capul lor în timpul perioadei de aclimatizare. Prin urmare, când şi-au dat seama că Ngawang este foarte bolnav, la tabăra II se aflau patru dintre clienții lui Fischer – Dale Kruse, Pete Schoening, Kiev Schoening şi Tim Madsen –, dar niciun ghid. Responsabilitatea pentru operațiunea de salvare a lui Ngawang le-a revenit lui Kiev Schoening şi Madsen – ultimul fiind un polițist schior din Aspen, Colorado, în vârstă de treizeci şi trei de ani, care nu urcase niciodată mai sus de 4.200 de metri şi pe care-l convinsese prietena lui, Char-

---

ajunge în plămâni prin artere. (N. a.)

lotte Fox, o veterană a Himalayei, să se alăture expediției.

Când am intrat în cortul de luat masa, dr. Mackenzie îi transmitea prin radio cuiva de la tabăra II să-i dea lui Ngawang „acetazolamidă, dexametazonă şi zece miligrame de nifedipin sublingual..”

— Da, cunosc riscul. Administrează-i-le totuşi... E mai mare riscul să moară din cauza edemului până îl aducem jos decât ca nifedipinul să-i scadă prea mult pulsul. Te rog, ai încredere în mine! Dă-i medicamentele! Repede!

Însă medicamentele nu şi-au făcut efectul şi nimic nu părea să-l ajute: nici oxigenul suplimentar, nici faptul că l-au băgat într-un sac Gamow – un sac pneumatic cam de mărimea unui coşciug, în interiorul căruia se măreşte presiunea atmosferică, astfel încât să simuleze o altitudine mai mică. Cum ziua era pe trecute, Schoening

şi Madsen au început să-l tragă cu greu pe Ngawang în jos pe munte, folosindu-se de sacul Gamow ca de o sanie, în timp ce ghidul Neil Beidleman şi o echipă de şerpaşi urcau spre ei cât de repede puteau.

Beidleman a ajuns la Ngawang la apusul soarelui, aproape de partea de sus a căderii de gheață. A preluat operațiunea de salvare şi le-a spus lui Schoening şi Madsen să se întoarcă la tabăra II ca să continue aclimatizarea. Şerpaşul bolnav avea aşa de mult lichid în plămâni, „încât, atunci când respira, aveai impresia că cineva soarbe cu paiul milkshake-ul de pe fundul paharului”, îşi aduce aminte Beidleman.

— Pe la mijlocul căderii de gheață, Ngawang şi-a dat jos masca de oxigen ca să curețe valva de aspirație. Când şi-a scos mâna, i-am luminat mănuşa cu frontala şi era complet roşie, îmbibată de sângele pe

care-l scuipase în mască. Apoi mi-am îndreptat frontala spre el şi avea fața plină de sânge. Ngawang mi-a întâlnit privirea şi am văzut cât de speriat era, continuă Beidleman. M-am gândit repede şi i-am spus să nu-şi facă griji, sângele era de la o tăietură de la buză. Asta l-a liniştit puțin, aşa că ne-am continuat coborârea.

Ca Ngawang să nu se obosească prea mult şi condiția lui să nu se înrăutățească, Beidleman l-a cărat pe bolnav în spate. Au ajuns la tabăra de bază după miezul nopții.

Ngawang a primit oxigen pe tot parcursul nopții şi starea lui a fost atent monitorizată de către dr. Hunt, aşa că dimineață se simțea puțin mai bine. Fischer, Hunt şi majoritatea doctorilor care-l văzuseră erau convinşi că starea lui se va îmbunătăți, acum că se afla la 1.127 de metri mai jos de tabăra II; de obicei, e suficient să cobori

600 de metri ca toate simptomele edemului pulmonar să dispară. Din această cauză, explică Hunt, „nici nu s-a pus problema să chemăm un elicopter” cu care să-l trimită pe Ngawang la Kathmandu, operațiune ce ar fi costat 5.000 de dolari.

— Din păcate, condiția lui Ngawang nu s-a îmbunătățit, spune Hunt. În aceeaşi dimineață, mai târziu, a început din nou să-i fie rău.

Atunci Hunt şi-a dat seama că trebuie să-l evacueze, dar cerul se înnorase şi nu puteau să cheme elicopterul. I-a propus lui Ngima Kale Sherpa, sirdarul lui Fischer de la tabăra de bază, să alcătuiască o echipă de şerpaşi ca să-l coboare pe Ngawang. Ngima nici n-a vrut să audă de aşa ceva. După spusele lui Hunt, sirdarul era convins că Ngawang nu suferea din cauza edemului pulmonar, „ci avea «gastric», termenul nepalez pentru durere de sto-

mac” şi, prin urmare, nu era nevoie să fie evacuat.

Hunt l-a convins pe Ngima să îi dea doi şerpaşi care să o ajute să-l coboare pe Ngawang la o altitudine mai mică. Bolnavul se deplasa atât de greu, încât după nici 400 de metri Hunt şi-a dat seama că nu mai era în stare să meargă pe picioarele lui şi că avea nevoie de mai mulți oameni care să-i ajute. Aşa că s-au întors toți la tabăra celor de la Mountain Madness, „ca să văd ce alte opțiuni aveam”, zice ea.

De-a lungul zilei starea lui Ngwang a continuat să se înrăutățească. Când Hunt a vrut să-l bage din nou în sacul Gamow, bolnavul a refuzat, spunând, la fel ca Ngima, că nu suferă de edem pulmonar. Hunt s-a sfătuit cu ceilalți doctori de la tabăra de bază (aşa cum făcuse mereu), dar nu a avut ocazia să discute situația şi cu Fischer. Scott se afla deja în drum spre ta-

băra II ca să-l coboare pe Tim Madsen, care se suprasolicitase când îl cărase pe Ngawang în jos pe Circul Vestic, şi, ca urmare, suferea acum şi el de edem pulmonar. Fără aprobarea lui Fischer, şerpaşii nu erau dispuşi să asculte de Hunt. Situația era din ce în ce mai critică. După cum comentase unul dintre doctorii de acolo, „Ingrid era complet depăşită de situație”.

Hunt, în vârstă de treizeci şi doi de ani, îşi terminase rezidențialul abia cu un an în urmă, în iulie. Deşi nu avea experiență în domeniul medicinei de mare altitudine, timp de patru luni lucrase ca medic voluntar în dealurile submontane din estul Nepalului. Cu câteva luni în urmă îl întâlnise întâmplător pe Fischer în Kathmandu, unde acesta stabilea ultimele detalii pentru permisul de urcare pe Everest. Prin urmare, a invitat-o să se alăture viitoarei expediții în calitate de doctor şi de manager al

taberei de bază.

Deşi, într-o scrisoare pe care i-o trimisese lui Fischer în ianuarie, Hunt nu era încă hotărâtă dacă să dea sau nu curs invitației lui, în cele din urmă a acceptat slujba neplătită. S-a alăturat echipei în Nepal, la sfârşitul lui martie, dornică să contribuie la succesul expediției. Dar munca pe care trebuia să o facă atât în calitate de manager al taberei de bază, cât şi de doctor care are sub supraveghere douăzeci şi cinci de oameni aflați într-un loc izolat, la mare altitudine, s-a dovedit a fi prea mult pentru ea. (Prin comparație, Rob Hall angajase doi oameni cu experiență – doctorul expediției, Caroline Mackenzie, şi managerul taberei de bază, Helen Wilton – ca să facă aceleaşi lucruri ca Hunt, care nici măcar nu era plătită.) Mai mult, de parcă toate problemele cu care se confrunta Hunt nu erau de-ajuns, mai avea şi probleme cu

aclimatizarea, o durea capul foarte tare şi nu putea să respire normal în majoritatea timpului petrecut la tabăra de bază.

Marți seara, după ce nu a mai avut loc evacuarea şi Ngawang s-a întors la tabăra de bază, starea şerpaşului a continuat să se înrăutățească. Parțial era vina lui şi a lui Ngima, pentru că se încăpățânau să nu o lase pe Hunt să-l trateze, zicând că nu suferă de edem pulmonar. În cursul acelei zile, dr. Mackenzie îi trimisese prin radio un mesaj urgent doctorului american Jim Litch, în care-l ruga să vină cât de repede posibil la tabăra de bază ca să îl vadă pe Ngawang. Dr. Litch – un respectat expert în medicina de mare altitudine care escaladase Everestul în 1995 – a ajuns la 7 seara, după ce a urcat tot într-o fugă din Pheriche, unde lucra ca voluntar la clinica Himalayan Rescue Association. L-a găsit pe Ngawang întins într-un cort, fără masca de

oxigen, deoarece şerpaşul care-l îngrijea îl lăsase să şi-o dea jos. Litch, profund îngrijorat de starea lui Ngawang, a fost şocat să vadă că nu primea oxigen şi nu înțelegea de ce nu fusese evacuat. Litch a găsit-o pe Hunt la ea în cort – bolnavă şi ea – şi şi-a exprimat îngrijorarea.

Deja Ngawang respira cu mare greutate. Imediat a fost trecut din nou pe oxigen şi au chemat elicopterul ca să-l evacueze în zorii zilei următoare, miercuri, 24 aprilie. Norii şi furtunile de zăpadă au împiedicat venirea elicopterului, prin urmare, Ngawang a fost pus într-un coş şi, sub supravegherea lui Hunt, şerpaşi l-au coborât pe gheţar până la Pheriche.

În acea după-amiază, Hall era încruntat şi îngrijorat.

— Starea lui Ngawang e foarte proastă, a spus. Suferă de cel mai grav caz de edem pulmonar pe care l-am văzut. Ar fi trebuit

evacuat ieri-dimineață cu elicopterul, când vremea a ținut cu ei. Dacă ar fi fost vorba de unul dintre clienții lui Scott, şi nu de şerpaş, nu cred că l-ar fi tratat cu atâta dezinteres. Până când ajung ei la Pheriche, s-ar putea să fie prea târziu ca să-l mai salveze pe Ngawang.

Când, după un drum de nouă ore, au ajuns cu şerpaşul bolnav în Pheriche, miercuri seară, starea lui a continuat să se înrăutățească, în ciuda faptului că primise tot timpul oxigen suplimentar şi se afla la 4.267 de metri, nu cu mult mai sus de satul în care îşi petrecuse aproape toată viața. Uluită, Hunt a hotărât să-l bage iar în sacul Gamow, care era instalat într-o cabană de lângă clinica HRM. Pentru că nu putea să înțeleagă că sacul s-ar putea să-i facă bine şi pentru că îl îngrozea ideea de a fi băgat în el, Ngawang a rugat să fie chemat un lama budist. Înainte să îşi dea acordul ca

să fie închis în spațiul acela claustrofobic, a cerut să aibă cărți de rugăciuni cu el în sac.

Sacul Gamow funcționează cum trebuie dacă un îngrijitor pompează continuu aer proaspăt cu o pompă de picior. Doi şerpaşi au făcut cu rândul la pompă, în timp ce Hunt, epuizată, monitoriza starea lui Ngawang printr-o fereastră de plastic de la capul sacului, în jurul orei 20, unul din şerpaşi, Jeta, a observat că bolnavul făcea spume la gură şi nu mai respira; Hunt a deschis imediat sacul şi a constatat că Ngawang făcuse stop cardiac, cel mai probabil din cauză că îşi inhalase propria vomă. A început să-i facă imediat resuscitare cardio-pulmonară şi l-a strigat pe dr. Larry Silver – unul dintre voluntarii de la clinica HRA – care se afla în camera alăturată.

— Am ajuns acolo în câteva secunde, îşi aduce aminte Silver. Ngawang avea o cu-

loare albăstrie. Vomitase peste tot, iar fața şi pieptul îi erau pline de spumă trandafirie. Era o treabă urâtă. Ingrid îi făcea respirație gură la gură prin toată voma aia. Am cântărit repede situația şi mi-am dat seama că o să moară dacă nu-l intubăm.

Silver a alergat la clinica din apropiere, a luat echipamentul de urgență şi i-a introdus o butelie endotraheal lui Ngawang. Apoi a început să pompeze oxigen în plămânii acestuia, mai întâi cu gura, apoi cu o pompă manuală, numită şi balon, moment în care şerpaşului i-au revenit pulsul şi presiunea arterială. Cu toate acestea, trecuseră aproximativ zece minute până când inima lui Ngawang a început să bată din nou, iar în tot acest timp creierul lui a fost foarte puțin oxigenat. După cum remarcă Silver, „zece minute fără puls sau fără suficient oxigen sunt mai mult decât suficiente ca să rămâi cu sechele neurologice

grave”.

În următoarele patruzeci de ore, Silver, Hunt şi Litch au pompat cu rândul oxigen în plămânii lui Ngawang; strângeau balonul cu mâna de douăzeci de ori pe minut. Când secreţiile se adunau şi înfundau butelia din gâtul şerpaşului, Hunt curăţa butelia sugând depunerile. Intr-un final, vineri, 26 aprilie, vremea s-a îmbunătăţit încât să le permită să-l trimită pe Ngawang cu elicopterul Ia un spital din Kathmandu. Dar bolnavul nu şi-a mai revenit niciodată. În săptămânile care au urmat s-a stins în spital – mâinile îi erau răsucite grotesc de-o parte şi alta a corpului, muşchii i s-au atrofiat şi a ajuns să aibă mai puţin de treizeci şi şase de kilograme. Ngawang a murit la mijlocul lui iunie, lăsându-le în urmă pe soţia şi cele patru fiice din Rolwaling.

*

Lucru curios, majoritatea alpiniştilor de pe Everest ştiau mai puține despre necazul lui Ngawang decât zeci de mii de oameni care nici măcar nu se aflau în zonă. Denaturarea informațiilor se făcea prin intermediul Internetului, iar nouă, celor de la tabăra de bază, ni se părea o situație suprarealistă. Se întâmpla, de exemplu, ca un coechipier să sune acasă folosind conexiunea telefonică prin satelit şi soția lui din Noua Zeelandă sau Michigan, care se uitase pe Internet, să-i spună ce făceau sud-africanii la tabăra II.

Existau cel puțin cinci site-uri pe care se postau însemnări[32] de la corespondenți din

[32] În ciuda vâlvei create în jurul „legăturilor directe şi interactive dintre versanții Everestului şi Internet”, din cauza restricțiilor tehnologice nu puteai pune direct un articol pe Internet. În schimb, corespondenții îşi trimiteau

tabăra de bază. Echipa sud-africană şi cea a lui Mal Duff, International Commercial Expedition, aveau câte un site. *Nova*, emisiunea de pe PBS, crease un site elaborat şi plin de informație, unde zilnic apăreau însemnările lui Liesl Clark şi ale distinsului istoric al Everestului Audrey Salked; ambii erau membrii expediției MacGillivray

---

rapoartele prin telefonul sau faxul conectat prin satelit, iar apoi acele rapoarte erau introduse în calculatoare de către redactori din New York, Boston şi Seattle şi abia apoi erau difuzate online. E-mailurile se descărcau în Kathmandu, se printau şi foile erau transportate cu iacii la tabăra de bază. La fel se proceda şi cu pozele care ajungeau pe Internet: mai întâi erau trimise cu iacii şi apoi cu avionul până în New York ca să fie puse pe site. Sesiunile de discuții de pe Internet se purtau cu ajutorul telefonului prin satelit şi al unui dactilograf din New York. (N. a.)

Freeman IMAX. (Aceasta era condusă de David Breashears, un regizor premiat şi un alpinist cu experienţă, care îl condusese pe Dick Brass pe Everest în 1985. Echipa IMAX avea un buget de 5,5 milioane de dolari ca să toarne un film pentru ecrane-gigant despre escaladarea vârfului.) Expediţia lui Scott Fischer avea două corespondente care scriau articole pentru două site-uri concurente.

Jane Bromet, care transmitea prin telefon rapoarte zilnice pentru *Outside Online*[33], era una dintre corespondentele din

[33] Mai multe reviste şi ziare au scris greşit că eu aş fi un corespondent al revistei *Outside Online*. Confuzia s-a iscat din cauza faptului că Jane Bromet mi-a luat un interviu la tabăra de bază pe care l-a trimis apoi ca să fie publicat pe site-ul *Outside Online*. Dar eu nu aveam nicio legătură cu *Outside Online*. Eu am fost trimis pe Everest de către revista *Outside*, o firmă inde-

echipa lui Fischer, dar ea nu era client şi nu i se permitea să urce mai sus de tabăra de bază. Pe de altă parte, cealaltă corespondentă din echipa lui Fischer era o clientă care avea de gând să urce până pe vârf şi să trimită însemnări zilnice pentru NBC Interactive Media de pe drum. Tipa se numea Sandy Hill Pittman, şi nimeni de pe munte nu era atât de mediatizat şi atât de bârfit ca ea.

Pittman, o milionară care se învârtea în cercuri înalte şi o alpinistă în acelaşi timp,

---

pendentă (cu sediul în Santa Fe, New Mexico) care are un parteneriat cu *Outside Online* (cu sediul în zona de lângă Seattle) pentru varianta online a revistei. Dar revistele *Outside* şi *Outside Online* sunt atât de autonome, încât eu nici nu aflasem că cei din urmă trimiseseră un corespondent pe Everest până când nu am ajuns la tabăra de bază. (N. a.)

se afla la a treia încercare de a urca pe Everest. Anul acela era mai hotărâtă ca niciodată să ajungă pe vârf şi astfel să-şi încheie cruciada, căreia îi făcuse multă publicitate, şi care avea ca scop să urce pe cele Şapte Vârfuri.

În 1993 Pittman s-a alăturat unei expediții ghidate care urma traseul Şeii Sudice şi Crestei Sud-Estice şi a stârnit oarece vâlvă când a apărut la tabăra de bază cu fiul ei de nouă ani, Bo, şi cu dădaca lui. Totuşi, Pittman a avut mai multe probleme şi nu a urcat mai sus de 7.315 metri.

În 1994 s-a întors pe Everest după ce strânsese mai mult de 250.000 de dolari din sponsorizări de la diverse corporații ca să îi poată plăti pe patru dintre cei mai buni alpinişti din America de Nord: Breashears (care semnase un contract cu televiziunea NBC ca să filmeze expediția), Steve Swenson, Barry Blanchard şi Alex

Lowe. Lowe – probabil cel mai bun alpinist din lume – a fost angajat, pe o sumă frumuşică, ca ghid personal al lui Sandy. Ca să pregătească urcarea pentru Pittman, cei patru au fixat corzi pe anumite porțiuni de pe Fața Kangshung, un perete de stâncă foarte dificil şi periculos aflat în partea tibetană a muntelui. Cu mult ajutor din partea lui Lowe, Pittman a urcat pe corzile fixe până la 6.700 de metri, dar a fost împiedicată încă o dată să escaladeze vârful; de vină au fost condițiile meteorologice instabile, care au forțat întreaga echipă să abandoneze ascensiunea.

Deşi auzisem multe despre ea, nu o văzusem niciodată pe Pittman în persoană, până când nu am dat peste ea la Gorak Sherp, în timpul trekkingului spre tabăra de bază. În 1992, *Men's Journal* m-a însărcinat să scriu un articol despre cum e să conduci o motocicletă Harley-Davidson din

New York până în San Francisco în compania lui Jann Wenner – directorul faimos şi putred de bogat al revistelor *Rolling Stone*, *Men's Journal* şi *Us* – şi a câțiva dintre prietenii lui bogați, printre care Rocky Hill, fratele lui Pittman şi soțul acesteia, Bob Pittman, cofondatorul postului MTV.

A fost o călătorie senzațională pe motocicleta cromată şi asurzitoare pe care mi-o împrumutase Jann, iar însoțitorii mei care aruncau cu bani în stânga şi-n dreapta erau destul de prietenoşi. Dar nu aveam aproape nimic în comun cu ei şi nu aveam cum să uit că mă aflam acolo ca ajutor al lui Jann. La cină, Bob, Jann şi Rocky şi-au comparat avioanele pe care le aveau (Jann mi-a recomandat un Gulfstream IV atunci când o să vreau să-mi iau un avion personal), au discutat despre proprietățile lor de la țară şi au povestit despre Sandy – care atunci escalada vârful McKinley.

— Hei, a sugerat Bob când a aflat că şi eu sunt alpinist, tu şi cu Sandy ar trebui să urcați împreună pe un munte.

Acum, patru ani mai târziu, chiar asta făceam.

La cei 1,80 metri, Sandy Pittman era mai înaltă ca mine cu cinci centimetri. Părul ei tuns băieţeşte părea coafat de un expert, chiar şi aici, la 5181 de metri. Exuberantă şi directă, crescuse în nordul Californiei, unde tatăl ei o dusese cu cortul pe munte şi o învățase să schieze încă de mică. Frumusețea dealurilor şi sentimentul de libertate pe care i-l dădeau îi făceau mare plăcere, aşa că a continuat cu drumețiile şi în facultate, şi după aceea, deşi excursiile pe munte s-au redus brusc când s-a mutat în New York la mijlocul anilor ’70, după ce prima ei căsnicie s-a destrămat.

În Manhattan, Pittman a avut diverse slujbe: s-a ocupat de stocuri la magazinul

Bonwit Teller, a fost responsabilă cu publicitatea la *Mademoiselle* şi editorul rubricii de frumusețe de la revista *Brides*, iar în 1979 s-a măritat cu Bob Pittman. Sandy nu obosea niciodată să fie în centrul atenției, aşa că numele şi fotografia ei apăreau regulat în articolele mondene din New York. Putea fi văzută în compania lui Blaine Trump, Tom şi Meredith Brokaw, Isaac Mizrahi, Martha Stewart. Ca să se deplaseze mai uşor între conacul opulent din Connecticut şi apartamentul plin cu opere de artă şi cu servitori în uniformă din Central Park West, ea şi soțul ei au cumpărat un elicopter şi au învățat să-l piloteze. În 1990 Sandy şi Bob Pittman au apărut pe coperta *New York Magazine* în calitate de „cuplul momentului”.

La scurt timp, Sandy şi-a început campania, scumpă şi extrem de trâmbițată, de a deveni prima femeie din America de

Nord care să fi urcat pe cele Şapte Vârfuri. Totuşi, ultimul dintre ele – Everest – s-a dovedit greu de atins, iar în martie 1994, Pittman a pierdut cursa în fața unei moaşe de patruzeci şi şapte de ani din Alaska, Dolly Lefever. Dar asta nu a împiedicat-o să continue să încerce să ajungă pe Everest.

După cum bine a observat Beck Weathers într-o noapte la tabăra de bază, „când Sandy urcă pe munte, nu procedează la fel ca noi”. În 1993, Beck făcea parte dintr-o expediție ghidată care încerca să ajungă pe vârful Masivului Vinson din Antarctica. Pittman era şi ea acolo, dar ca membră a unei alte expediții. Beck si-a adus aminte chicotind:

— Adusese o geantă imensă, plină cu mâncare *gourmet*, pe care de-abia o puteau ridica patru oameni. Mai adusese şi un televizor portabil şi un video, ca să se

uite la filme la ea în cort. Trebuie să recunoşti că nu mulți urcă pe munte aşa, în stil mare.

Beck a mai spus că Pittman şi-a împărțit prada cu ceilalți alpinişti şi că „era o tipă interesantă şi agreabilă”.

Pentru ascensiunea de pe Everest din 1996, Pittman a adus din nou cu ea acel gen de echipament pe care nu-l vezi de obicei într-o tabără de alpinişti. În ziua dinaintea plecării spre Nepal, într-unul dintre primele ei articole online pentru NBC Interactive Media, a mărturisit:

> *Toate lucrurile mele sunt gata împachetate [...]. Se pare că voi avea tot atâta echipament electronic, cât echipament montan [...]. Două laptopuri IBM, o cameră video, trei aparate foto pe film, un aparat digital Kodak, două reportofoane, un CD-player, o impri-*

manta şi destule panouri solare şi baterii (sper) ca să pot să le alimentez pe toate [...]. Nu aş putea să plec niciodată fără provizii serioase de cafea Dean & DeLuca's Near East şi fără espressorul meu. Având în vedere că de Paşte vom fi pe Everest, am adus patru ouă de ciocolată. O vânătoare după ouă de Paşte la 5.400 de metri? Vom vedea!

În aceeaşi noapte, redactorul de ştiri mondene Billy Norwich a fost gazda unei petreceri de rămas-bun în cinstea lui Pittman, organizată la Nell's, în centrul Manhattanului. Pe lista de invitați se aflau şi Bianca Jagger şi Calvin Klein. Pentru că îi place să se costumeze, Sandy şi-a făcut apariția purtând un costum de alpinism de mare altitudine peste rochia de seară, cu bocanci de munte, colțari, piolet şi o ban-

dulieră cu carabiniere.

Chiar şi în Himalaya, Pittman părea să rămână fidelă bunelor maniere din înalta societate. În timpul trekkingului spre tabăra de bază, un şerpaş tânăr, Pemba, îi împacheta sacul de dormit şi îi făcea rucsacul în fiecare dimineață. La începutul lui aprilie, când a ajuns la poalele Everestului împreună cu ceilalți din echipa lui Fischer, grămada ei de bagaje conținea stive de articole despre ea decupate din ziare, pe care intenționa să le împartă celorlalți rezidenți din tabăra de bază. După câteva zile mesageri şerpaşi au început să vină regulat cu pachete pentru Pittman, trimise cu DHL Worldwide Express la tabăra de bază; ele conțineau ultimele numere din *Vogue*, *Vanity Fair*, *People*, *Allure*. Şerpaşii erau fascinați de reclamele la lenjerie de corp, iar benzile de hârtie parfumate îi amuzau la culme.

Grupul lui Scott Fischer era unul prietenos şi unit. Majoritatea coechipierilor lui Pittman nu erau deranjați de comportamentul acesteia şi o acceptau în mijlocul lor.

— Era obositor să te afli în preajma lui Sandy. Ea trebuia să fie mereu în centrul atenției şi vorbea vrute şi nevrute despre ea, îşi aduce aminte Jane Bromet. Dar nu era o persoană negativistă. Nu ne deprima. Era veselă şi plină de energie aproape în fiecare zi.

Cu toate acestea, câțiva alpinişti renumiți, care făceau parte din alte expediții, o priveau ca pe o diletantă care face paradă. După ce în 1994 nu a reuşit să escaladeze Fața Kangshung, alpiniştii profesionişti au ridiculizat mult timp reclama TV pentru produsul Vaseline Intensive Care, deoarece o prezenta pe Pittman ca fiind „o alpinistă de prima mână”. Dar Pittman nu a făcut

niciodată o asemenea afirmație publică despre ea; mai mult, într-un articol din *Men's Journal* a subliniat că vrea ca Breashears, Lowe, Swenson şi Blanchard „să înțeleagă că nu am confundat abilitățile mele de amatoare cu profesionalismul lor de talie mondială".

Partenerii ei eminenți din expediția din 1994 nu au spus nimic rău despre Pittman, cel puțin nu în public. Mai mult, după acea încercare nereuşită, ea şi Breashears au devenit prieteni apropiați, iar Swenson i-a luat apărarea de nenumărate ori în fața criticilor.

— Poate că Sandy nu e o alpinistă grozavă, dar pe Fața Kangshung şi-a recunoscut limitele, mi-a explicat Swenson în timpul unei sindrofii din Seattle, la scurt timp după ce expediția lor pe Everest se terminase. Da, e adevărat că Alex, Barry, David şi cu mine am fost mereu în frunte şi am

fixat toate corzile, dar şi ea şi-a adus contribuția la expediție, în felul ei: a avut o atitudine pozitivă, a strâns fondurile necesare şi s-a ocupat de presă.

Totuşi, Pittman nu ducea lipsă de denigratori. Mulți se simțeau jigniți de cum îşi etala cu ostentație bogăția şi lipsa de ruşine prin care reuşea să fie mereu în centrul atenției. După cum a scris Joanne Kaufman în *Wall Street Journal*:

> *În anumite cercuri înalte, Pittman era privită drept o persoană care se caţără pe scara socială, nu una care se caţără pe munți. Ea şi soțul ei erau oaspeți obişnuiți ai tuturor recepțiilor corespunzătoare şi ai galelor de caritate şi subiecte de bârfă ale tuturor articolelor mondene. „Multe fracuri s-au şifonat din cauză că Sandy Pittman s-a agățat de ele“, spune un fost asociat –*

care a insistat să rămână anonim – al soțului acesteia. „Pe ea o interesează publicitatea. Dacă ar trebui să rămână anonimă, nu cred că ar mai urca pe munți.“

Că o merita sau nu, pentru denigratorii ei Pittman personifica tot ce era mai condamnabil în popularizarea celor Şapte Vârfuri de către Dick Bass şi în degradarea celui mai înalt vârf. Dar, aflată la adăpostul banilor ei, al servitorilor şi al egocentrismului ei de neclintit, Pittman nu băga de seamă resentimentele şi disprețul pe care le stârnea; era la fel de nepăsătoare precum Emma, personajul lui Jane Austen.

CAPITOLUL NOUĂ

Tabăra II, 28 aprilie 1996, 6.437 de metri

Avem nevoie de poveşti ca să supravieţuim [...]. Căutăm predica unei sinucideri, lecţia morală sau socială a unui masacru. Interpretăm ceea ce vedem şi alegem varianta care ni se potriveşte cel mai bine. Supravieţuim, mai ales dacă suntem scriitori, doar cu firul narativ pe care îl impunem imaginilor disparate, cu „ideile” cu care am învăţat să oprim în loc fantasmagoria schimbătoare care este de fapt experienţa noastră.

Joan Didion,
Albumul alb

La 4 dimineața, când a sunat alarma ceasului de la mână, eram deja treaz; fusesem treaz mare parte din noapte, încercând să respir în aerul foarte rarefiat. Iar acum era timpul să încep groaznicul ritual al ieşirii din coconul meu călduros din pene de gâscă în frigul muşcător de la 6.437 de metri. Cu două zile în urmă – vineri, 26 aprilie – ne chinuiserăm o zi întreagă să ajungem de la tabăra de bază la tabăra II, ca să începem cea de-a treia şi ultima excursie de aclimatizare înainte de vârf. În dimineața aceea, după planul lui Rob, trebuia să urcăm de la tabăra II la tabăra III şi să petrecem noaptea la 7.315 metri.

Rob ne spusese să fim gata la 4.45 fix – adică peste patruzeci şi cinci de minute – şi de-abia mai aveam timp să mă îmbrac,

să mă forțez să mănânc un baton de ciocolată, să beau un ceai şi să-mi pun crampoanele. Am luminat cu frontala termometrul ieftin fixat pe pufoaica pe care o foloseam pe post de pernă. Temperatura din cortul prea mic pentru două persoane era de -21°C.

— Doug! am strigat spre umflătura din sacul de dormit de lângă mine. E timpul să ne mişcăm, Slick. Eşti treaz?

— Dacă sunt treaz? a scrâşnit obosit. Ce te face să crezi că am dormit măcar un pic? Mă simt ca naiba. Cred că am probleme cu gâtul. Sunt prea bătrân pentru aşa ceva.

În timpul nopții, respirația noastră urât mirositoare făcuse condens pe pereții cortului, formând o pojghiță fragilă de chiciură; când m-am ridicat şi am început să-mi caut hainele în întuneric, mi-a fost imposibil să nu mă frec de pereții joşi de nailon

şi, de fiecare dată când se întâmpla asta, stârneam o pală de cristale de gheață care se depuneau peste toate lucrurile din cort. În timp ce tremuram din cauza frigului, am pus pe mine trei straturi de bază pufoase din polipropilenă şi o jachetă din nailon rezistentă la vânt, apoi mi-am încălțat bocancii butucănoşi din plastic. Am făcut o grimasă de durere când mi-am legat strâns şireturile; în ultimele două săptămâni, starea degetelor mele crăpate şi sângerânde se degradase constant în aerul rece.

Am ieşit din tabără la lumina frontalei, tropăind în spatele lui Rob şi al lui Frank, care treceau pe lângă blocuri de gheață şi mormane de pietriş ca să ajungă la gheța-rul propriu-zis. În următoarele două ore am urcat o pantă atât de lină, de parcă era o pârtie pentru cei care învață să schieze, şi în cele din urmă am ajuns la crevasa care delimita partea de sus a ghețarului

Khumbu. Imediat deasupra se înălța Fața Lhotse – o mare de gheață imensă, înclinată, care, în lumina piezişă a dimineții, avea strălucirea cromului murdar. O singură coardă de nouă milimetri, la fel de ademenitoare ca vrejul de fasole al lui Jack, cobora şerpuind pe peretele înghețat de parcă era suspendată de cer. Am ridicat capătul, mi-am ataşat blocatorul[34] de coarda puțin uzată şi am început să mă cațăr.

Frigul îmi îngreuna mişcările încă de când părăsisem tabăra. Mă îmbrăcasem mai subțire deoarece anticipam efectul de cuptor solar care apărea în fiecare a doua

[34] Blocatorul este un dispozitiv mare cât un portofel care se agață de coardă printr-o cămă de metal. Cama îi permite blocatorului să alunece în sus fără probleme, dar blochează coarda când îți laşi greutatea pe el. În esență, un alpinist foloseşte blocatorul ca să urce pe coardă. (N. a.)

dimineață când razele soarelui ajungeau la Circul Vestic. Dar în acea dimineață temperatura era ținută în frâu de un vânt muşcător care se năpustea din partea de sus a muntelui şi care făcea ca afară să fie -40°C. Aveam un hanorac în plus, dar ca să-l îmbrac ar fi trebuit să-mi scot mai întâi mănuşile, să-mi dau jos rucsacul şi geaca, în timp ce stăteam atârnat în coardă. Mă temeam că aş fi putut să scap ceva, aşa că m-am hotărât să mai aştept până ajungeam la o porțiune mai puțin abruptă a Feței, unde să-mi mențin echilibrul fără să mă mai țin în coardă. Prin urmare am continuat să urc, şi, pe măsură ce înaintam, îmi era din ce în ce mai frig.

Vântul stârnea vârtejuri uriaşe de zăpadă fină care cădeau de pe munte şi-mi acopereau hainele cu cristale de gheață. O pojghiță de gheață mi s-a format pe ochelari şi îmi era foarte greu să mă orientez.

Am început să nu-mi mai simt picioarele. Degetele mi-au amorțit. Mi se părea foarte primejdios să continui să urc în condițiile acelea. Eu mă aflam în frunte, la 7.000 de metri, cu un sfert de oră în fața ghidului Mike Groom; m-am hotărât să-l aştept şi să mă sfătuiesc cu el. Dar chiar înainte să ajungă la mine, vocea lui Rob s-a făcut auzită prin stația radio pe care Mike o purta în geacă, aşa că s-a oprit să-i răspundă.

— Rob vrea să coborâm toți! mi-a strigat ca să se facă auzit peste vântul care şuiera. Plecăm de-aici!

Abia la amiază am ajuns înapoi la tabăra II şi am inventariat pagubele. Eu eram doar obosit. John Taske, doctorul din Australia, avea nişte degerături minore la bucicele degetelor de la mână. În schimb, Doug fusese mai grav afectat. Când şi-a scos bocancii, a observat că începuseră să-i degere câteva degete. În 1995, pe Everest,

picioarele i-au degerat atât de tare, încât a pierdut nişte țesut de la unul din degetele mari şi circulația i-a fost afectată pe viață, aşa că a devenit foarte sensibil la frig. Acele noi degerături aveau să-l facă chiar şi mai vulnerabil la condițiile grele de pe versanții superiori ai muntelui.

Totuşi, leziunea de la tractul respirator era chiar mai gravă. Cu două săptămâni înainte să plece în Nepal, Doug fusese operat la gât şi traheea lui era extrem de sensibilă. Se pare că în dimineața aceea, când a inhalat aerul înțepător, plin de particule de zăpadă, i-a înghețat laringele.

— Sunt terminat, de-abia a reuşit să şoptească Doug. Nici măcar nu pot să vorbesc. Ascensiunea s-a terminat pentru mine, ne-a spus supărat.

— Nu te da bătut încă, Douglas, i-a răspuns Rob. Aşteaptă să vezi cum o să te simți peste câteva zile. Cred că ai şanse să

ajungi pe vârf după ce îți revii.

Deloc convins, Doug s-a dus în cortul nostru şi şi-a tras sacul de dormit peste cap. îmi era greu să-l văd atât de demoralizat. îmi devenise un prieten apropiat, care îmi împărtăşea din plin cunoştințele acumulate de el în 1995, când încercase prima dată să urce pe vârf. La gât purtam o piatră *xi* – o amuletă sacră, budistă, binecuvântată de lama de la mănăstirea Pangboche – pe care Doug mi-o dăduse la începutul expediției. Îmi doream ca el să ajungă pe vârf aproape la fel de mult cât îmi doream ca eu să fiu cel care ajunge acolo.

Restul zilei tabăra a fost învăluită într-o atmosferă de şoc şi de uşoară depresie. Chiar dacă muntele nu ne-a arătat de ce era cu adevărat în stare, tot ne-a trimis fugind înapoi la adăpost. Nu doar echipa noastră era pedepsită şi neîncrezătoare. Şi

alte expediții din tabăra II păreau cu moralul la pământ.

Proasta dispoziție şi-a spus cuvântul în cearta care s-a iscat între Hall şi conducătorii expedițiilor taiwaneză şi sud-africană. Trebuiau să împartă responsabilitatea de a fixa mai mult de 1600 de metri de corzi pe ruta care urca pe Fața Lhotse, pentru a o face mai sigură. Ca să termine treaba, Hall, Fischer, Ian Woodall, Makalu Gau şi Todd Burleson (conducătorul expediției ghidate Alpine Ascents) au căzut de acord ca, la data de 26 aprilie, unul sau doi membri din fiecare expediție să îşi unească forțele ca să echipeze drumul de la tabăra III până la tabăra IV, aflată la 7.924 de metri. Dar lucrurile nu s-au petrecut conform planului.

În dimineața zilei de 26 aprilie, când Ang Dorje şi Lhakpa Chhiri din echipa lui Hall, ghidul Anatoli Boukreev din echipa

lui Fischer şi un şerpaş de-al lui Burleson au plecat din tabăra II, şerpaşii din echipele sud-africană şi taiwaneză care ar fi trebuit să-i însoțească au rămas în sacii de dormit şi au refuzat să coopereze. În acea după-amiază, când Hall a ajuns la tabăra II şi a aflat ce se întâmplase, a luat legătura cu ceilalți prin stația radio, ca să afle de ce nu se mai ținuse cont de plan. Kami Dorje Sherpa, sirdarul alpinist al expediției taiwaneze, şi-a cerut mii de scuze şi a promis să îndrepte situația. Dar, când Hall l-a convocat pe Woodall prin radio, conducătorul expediției sud-africane i-a răspuns, fără pic de ruşine, cu un potop de obscenități şi de insulte.

— Hai să ne păstrăm bunul-simț, frate, l-a rugat Hall. Credeam că am stabilit o chestie.

Woodall i-a răspuns că şerpaşii lui rămăseseră în cort pentru că nimeni nu tre-

cuse pe acolo ca să-i trezească şi să le spună că era nevoie de ei. Hall i-a întors-o spunând că Ang Dorje încercase de mai multe ori să-i trezească, dar ei îl ignoraseră.

Atunci Woodall a declarat:

— Fie tu eşti un mincinos, fie şerpaşul tău e!

Apoi a amenințat că o să trimită nişte şerpaşi de-ai lui ca să-l „rezolve” pe Ang Dorje cu pumnii.

Chiar şi la două zile după acel schimb neplăcut de replici, antipatia dintre echipa noastră şi cea sud-africană a rămas la fel de mare. Veştile îngrijorătoare pe care le primeam despre starea tot mai gravă a lui Ngawang Topche au contribuit şi ele la proasta dispoziție din tabăra II. Când starea lui a continuat să se înrăutățească chiar şi la altitudine joasă, doctorii au presupus că nu suferea doar de edem pulmo-

nar de mare altitudine, ci de un edem pulmonar în combinație cu tuberculoză sau o altă boală de plămâni preexistentă. Totuşi, şerpaşii aveau un alt diagnostic: credeau că una dintre alpinistele din echipa lui Fischer o mâniase pe Everest – Sagarmatha, zeița cerului –, iar zeița se răzbunase pe Ngawang.

Alpinista respectivă avea o relație cu un membru al unei expediții care încerca să ajungă pe vârful Lhotse. Deoarece în incinta taberei de bază nu există intimitate, ceilalți membri din echipa ei, mai ales şerpaşii, erau la curent cu întâlnirile amoroase care aveau loc în cortul femeii. Aceştia stăteau afară, arătau spre cort şi chicoteau:

— X şi Y bat untul, bat untul.

Se hlizeau şi mimau actul sexual împungând cu un deget palma celeilalte mâini.

Dar, chiar dacă şerpaşii se amuzau (asta

ca să nu mai zic de faimoasele lor obiceiuri libertine), nu erau deloc de acord ca două persoane necăsătorite să facă sex pe versanții divini ai Sagarmathei. Când se strica vremea, mereu se trezea câte-un şerpaş să arate spre norii amenințători şi să declare cu toată convingerea:

— Cineva a bătut untul. A făcut ghinion. Acum furtuna vine. Sandy Pittman îşi notase această superstiție în jurnalul expediției din 1994 pe care l-a postat pe Internet în 1996:

29 aprilie 1994
Tabăra de bază Everest (5.425 de metri)
Fața Kangshung, Tibet

[...] în după-amiaza aceea un curier adusese scrisori de acasă pentru toată lumea şi o revistă pentru bărbați, care

fusese trimisă în glumă de către un prieten alpinist de acasă [...]. Jumătate dintre şerpaşi au luat revista cu ei într-un cort ca să o inspecteze, în timp ce cealaltă jumătate îşi făcea griji în legătură cu dezastrul care erau convinşi că se va dezlănțui din cauza revistei. Susțineau ca zeița Chomolungma nu tolerează „huța-huța” – nimic impur – pe muntele ei sacru.

Budismul, aşa cum este el practicat în părțile înalte ale regiunii Khumbu, are o trăsătură clar animistă: şerpaşii venerează un melanj de zeități şi spirite care se zice că ar locui în defileurile, râurile şi vârfurile din acea zonă. Ca să poți parcurge cu bine acea zonă periculoasă, este vital să aduci omagiile cuvenite acelui ansamblu de divinități.

Anul acela – ca în fiecare an –, ca să o

împace pe Sagarmatha, şerpaşii ridicaseră, la tabăra de bază, mai mult de 12 stupe din piatră, frumoase şi atent construite, câte una pentru fiecare expediție. Altarul din tabăra noastră – un cub perfect, de 1,5 metri – avea în vârf trei pietre ascuțite, alese cu grijă, deasupra cărora se ridica un stâlp de lemn lung de 3 metri, împodobit cu ramuri de ienupăr. De stâlp fuseseră legate cinci şiruri lungi şi colorate de steaguri de rugăciune[35], întinse radial deasupra cortu-

[35] Pe steagurile de rugăciune sunt imprimate mantre budiste – dintre care cel mai des întâlnită este *Om mani padme hum* –, care sunt trimise către zei la fiecare mişcare a flamurii. Uneori, pe lângă rugăciunile scrise, pe steaguri mai este desenat un cal înaripat. Caii sunt animale sacre în cosmologia şerpaşă şi se crede că ei duc rugăciunile la cer cu foarte mare repeziciune. Numele şerpaş pentru steagul de rugăciune este *lung ta*, ceea ce înseamnă „cal

rilor noastre ca să protejeze tabăra de rău. În fiecare dimineață înainte să răsară soarele, Ang Tshering, sirdarul nostru de la tabăra de bază – un şerpaş prietenos, foarte respectat, în vârstă de vreo patruzeci şi ceva de ani –, aprindea beţişoare parfumate de ienupăr şi scanda rugăciuni în fața stupei; înainte să pornească spre Căderea de gheață, occidentalii împreună cu şerpaşii treceau pe lângă altar – avându-l mereu în partea dreaptă – şi prin fumul dulce şi parfumat, ca să fie binecuvântați de Ang Tshering.

În ciuda tuturor atențiilor date acestor ritualuri, budismul, aşa cum era practicat de şerpaşi, era o religie plăcut de flexibilă şi de adogmatică. De exemplu, ca să rămână în grațiile Sagarmathei, orice echipă trebuia ca – înainte de a merge pentru

---

de vânt”. (N. a.)

prima dată pe Căderea de gheață – să participe la o *puja* complicată, adică la o ceremonie religioasă. Dar, când lama plăpând şi zbârcit care trebuia să oficieze *puja* nu a reuşit să ajungă din satul îndepărtat în care locuia, Ang Tshering a spus că putem să urcăm Căderea de gheață, deoarece Sagarmatha înțelege că urmează să oficiem ceremonia în cel mai scurt timp posibil.

Aceeaşi atitudine relaxată părea să se aplice şi în cazul relațiilor sexuale din taberele de pe versanții Everestului: chiar dacă în teorie erau de acord că aşa ceva era interzis, mai mulți şerpaşi s-au abătut de la regulă – ba chiar, în 1996, s-a înfiripat o poveste de dragoste între un şerpaş şi o americancă din echipa IMAX. De aceea era ciudat că şerpaşii puneau boala lui Ngawang pe seama relațiilor extraconjugale din tabăra celor de la Mountain

Madness. Dar, când i-am semnalat lui Lopsang Jangbu Sherpa – sirdarul alpinist, în vârstă de douăzeci şi trei de ani, al lui Fischer – neregula, a insistat că nu era nicio problemă că una dintre alpinistele din grupul lui Fischer „bătuse untul” la tabăra de bază, ci că a continuat să se culce cu iubitul ei sus pe munte.

— Everestul este zeu – pentru mine, pentru toți, mi-a declarat Lopsang cu solemnitate, la zece săptămâni după ce se terminase expediția. Dacă soțul şi soția se culcă împreună, asta e bine. Dar când X şi Y se culcă împreună – e ghinion pentru echipa mea [...]. Aşa că îi spun lui Scott: „Te rog, Scott, tu eşti şef. Te rog spune-i lui X să nu se mai culce cu prietenu’ la tabăra II. Te rog”. Dar Scott doar râde. În prima zi, X şi Y în cort, apoi Ngawang Topche se îmbolnăveşte la tabăra II. Aşa că acum e mort.

Ngawang era unchiul lui Lopsang; cei doi erau foarte apropiați, iar Lopsang fusese unul dintre cei care-l căraseră pe Ngawang la poalele Căderii de gheață în noaptea de 22 aprilie. Apoi, când Ngawang a făcut acel stop respirator în Pheriche şi a trebuit să fie trimis la Kathmandu, Lopsang s-a grăbit să coboare de la tabăra de bază (încurajat de Fischer) ca să îşi însoțească unchiul în elicopter. Scurta lui excursie în Kathmandu şi drumul rapid înapoi la tabăra de bază l-au obosit şi nu s-a putut aclimatiza cum trebuie – ceea ce nu era tocmai un semn bun pentru echipa lui Fischer. Acesta se baza pe Lopsang cel puțin la fel de mult cum se baza Hall pe Ang Dorje, sirdarul lui alpinist.

În 1996, pe partea nepaleză a Everestului se aflau mai mulți alpinişti remarcabili – veterani ai Himalayei precum Hall, Fischer, Breashears, Pete Schoening, Ang

Dorje, Mike Groom şi Robert Schauer, un austriac din echipa IMAX. Dar patru bărbați se făceau remarcați chiar şi în această companie distinsă – alpinişti care, mai sus de 7.900 de metri, dăduseră dovadă de un curaj nemaivăzut, încât acum făceau parte dintr-o categorie specială, doar a lor: Ed Viesturs, americanul care era actorul principal din filmul turnat de IMAX; Anatoli Boukreev, un ghid din Kazahstan care lucra pentru Fischer; Ang Babu Sherpa, care făcea parte din echipa sud-africană; şi Lopsang.

Lopsang era un tip foarte sociabil şi chipeş – aproape prea chipeş –, extrem de îngâmfat, şi totuşi plin de farmec. Era singur la părinți şi crescuse în regiunea Rolwaling, nu fuma şi nu bea, lucru neobişnuit printre şerpaşi. Îşi etala incisivul de aur şi râdea cu uşurință. Deşi era mic şi zvelt, felul lui provocator, faptul că-i plă-

cea munca grea şi că era înzestrat cu nişte extraordinare abilități atletice l-au făcut să aibă reputația unui Deion Sanders[36] din Khumbu. Fischer mi-a mărturisit că Lopsang avea potențial să devină „al doilea Reinhold Messner” – faimosul tirolez care este de departe cel mai mare alpinist al Himalayei.

În 1993, când avea douăzeci de ani, Lopsang s-a făcut remarcat pentru prima dată. Fusese angajat să care încărcături pentru o expediție indiano-nepaleză pe Everest, alcătuită în principal din femei şi condusă de indianca Bachendri Pal. La început primise doar însărcinări minore, deoarece era cel mai tânăr membru al expe-

[36] Deion Sanders (n. 9 august 1997) este considerat unul dintre cei mai mari sportivi. A fost jucător profesionist de fotbal american şi de baseball, iar în cadrul echipelor a jucat, la fel de bine, pe mai multe poziții. (N. tr.)

diției. Dar, datorită forței lui fizice extraordinare, a fost acceptat într-o echipă care urma să plece spre vârf, iar în ziua de 16 mai Lopsang a ajuns pe Everest fără oxigen suplimentar.

La cinci luni după ce a urcat pe Everest, Lopsang a ajuns pe vârful Cho Oyu alături de o echipă de japonezi. În primăvara lui 1994 a lucrat pentru Fischer în cadrul Sagarmatha Environmental Expedition şi a ajuns pentru a doua oară pe vârful cel mai înalt din lume fără oxigen suplimentar. În acelaşi an, în septembrie, escalada Creasta Vestică a Everestului împreună cu o echipă din Norvegia când au fost prinşi de o avalanşă. După ce a alunecat vreo 60 de metri, a reuşit să se oprească folosindu-se de un piolet, salvându-şi propria viață, dar şi pe a celor doi coechipieri care erau legați în coardă de el. În schimb, unchiul lui, Mingma Norbu Sherpa, care nu era legat

de ei, a murit. Deşi Lopsang a fost puternic afectat de pierderea unchiului său, acest lucru nu l-a împiedicat să se cațere în continuare cu aceeaşi pasiune.

În mai 1995 a urcat a treia oară pe Everest fără oxigen suplimentar, ca angajat al lui Hall, iar trei luni mai târziu a ajuns şi pe Broad Peak, 8.051 de metri, din Pakistan, în timp ce lucra pentru Fischer. În 1996, când Lopsang s-a alăturat expediției lui Fischer pe Everest, şerpaşul se cățăra abia de trei ani, clar pe atunci participase la zece expediții himalayene şi îşi câştigase reputația unui extraordinar alpinist de mare altitudine.

În timpul expediției de pe Everest din 1994, Fischer şi Lopsang au ajuns să fie cuprinşi de o mare admirație unul pentru celălalt. Amândoi debordau de energie, aveau un şarm irezistibil şi se pricepeau de minune să înnebunească tipele.

Lopsang îl privea pe Fischer ca pe un mentor şi îl lua drept exemplu, într-atât încât îşi purta şi el părul prins într-o coadă la spate.

— Scott este bărbat foarte puternic, şi eu sunt bărbat foarte puternic, mi-a explicat Lopsang în stilul său caracteristic, lipsit de modestie. Facem echipă bună. Scott nu plăteşte la fel de bine ca Rob sau japonezii, dar mie nu-mi trebuie bani; eu gândesc la viitor, şi Scott e viitorul meu. El spune mie: „Lopsang, şerpaşul meu puternic! O să te fac faimos!” [...] Cred că Scott are multe planuri cu mine şi Mountain Madness.

CAPITOLUL ZECE

Fața Lhotse, 29 aprilie 1996, 7.132 de metri

Publicul american nu nutrea niciun sentiment intrinsec de simpatie națională pentru alpinism, spre deosebire de țările alpine din Europa sau de britanici, care au inventat acest sport. În acele țări aproape că înțelegeau despre ce e vorba. Şi, chiar dacă un om simplu de pe stradă ar putea să considere că per total îți asumi un risc necugetat, ar recunoaşte că e ceva ce trebuie făcut. Americanii nu acceptau asta.

Walt Unsworth,
Everest

La o zi după ce prima încercare de a ajunge la tabăra III eşuase din cauza vântului şi a gerului năprasnic, toți cei din echipa lui Hall, cu excepția lui Doug (care a rămas la tabăra II ca să i se vindece laringele), ne-am pornit din nou la drum. Urcasem deja 300 de metri pe panta foarte înclinată a Feței Lhotse şi continuam să înaintez ținându-mă de o coardă de nailon decolorată, care părea că nu se mai termină. Cu cât urcam mai mult, cu atât mă mişcăm mai greu. Cu mâna înmănuşată mi-am prins blocatorul de coarda fixă, am lăsat dispozitivul să-mi preia greutatea şi am inspirat cu mare greutate aerul care mă ardea pe dinăuntru; apoi mi-am ridicat piciorul, mi-am înfipt colțarul în gheață şi am mai inspirat cu disperare de două ori;

mi-am pus piciorul drept lângă stângul, am inspirat şi expirat cât am putut de mult, am inspirat şi expirat din nou şi apoi am mutat blocatorul în sus pe coardă. Trecuseră deja trei ore de când mă chinuiam aşa şi bănuiam că mai aveam de urcat cam o oră până să fac o pauză. În ritmul acela infernal, înaintând centimetru cu centimetru, m-am cățărat spre un grup de corturi care cică s-ar fi aflat undeva mai sus pe peretele de gheață aproape vertical.

Oamenii care nu urcă pe munte – adică marea majoritate – presupun de obicei că acest sport este o goană nechibzuită şi dionisiacă după senzații tari. Dar este fals să crezi că alpiniştii sunt doar nişte dependenți de adrenalină în căutarea unei doze legale, cel puțin în ceea ce priveşte Everestul. Ce făceam eu acolo sus n-avea nicio legătură cu săritul cu coarda, paraşutismul sau condusul unei motociclete cu 200

km/h.

După ce am lăsat în urmă confortul de la tabăra de bază, expediția s-a transformat de fapt într-un demers aproape calvin. Raportul suferință-plăcere era cu mult mai mare decât pe oricare alt munte pe care fusesem; în curând am realizat că a urca pe Everest înseamnă a îndura durere. Şi, pentru că săptămână după săptămână ne supuneam trudei, oboselii şi chinului, mi-am dat seama că mulți dintre noi căutam, mai mult decât orice, să atingem o stare de grație.

Bineînțeles că alți alpinişti de pe Everest au avut zeci de alte motive, mai puțin admirabile: dorința de celebritate, de a avansa la slujbă, de a-şi linguşi egoul, de a se făli, de a face bani. Dar asemenea ispite josnice nu erau atât de importante pe cât ar crede unii cârcotaşi. De fapt, observațiile pe care le făceam odată cu trecerea săp-

tămânilor m-au făcut să-mi revizuiesc considerabil presupozițiile despre unii dintre coechipierii mei.

De exemplu, despre Beck Weathers, care la momentul respectiv părea o pată roşie, mică, aflată la 150 de metri mai jos pe gheață, spre capătul şirului lung de cățărători. Prima mea impresie despre Beck nu fusese una prea bună: un patolog din Dallas, enervant de prietenos şi un alpinist prost. La prima vedere a părut a fi un republican bogat, lăudăros, care voia să cumpere Everestul şi să-l adauge la colecția lui de trofee. Totuşi, cu cât l-am cunoscut mai bine, cu atât am ajuns să-l respect mai mult. Chiar dacă bocancii lui noi şi rigizi i-au distrus picioarele, Beck a continuat să şchiopăteze pe munte în sus, în fiecare zi, şi aproape niciodată nu pomenea de durerile îngrozitoare de care sunt sigur că suferea. Era puternic, motivat, stoic. Şi ce-

ea ce la început mi s-a părut a fi aroganță era mai degrabă exuberanță. Beck nu părea să antipatizeze pe nimeni (Hillary Clinton nu se pune la socoteală). Buna-dispoziție şi optimismul lui nemărginit erau atât de molipsitoare, încât, fără să vreau, a ajuns să-mi placă mult de el.

Beck era fiul unui ofițer de carieră din Air Force şi-şi petrecuse copilăria mutându-se de la o bază militară la alta, până când a aterizat în Wichita Falls ca să urmeze facultatea. A terminat Facultatea de Medicină, s-a căsătorit, a făcut doi copii şi o ducea bine – avea un cabinet profitabil în Dallas. Apoi, în 1996, când se apropia de patruzeci de ani, a mers în concediu în Colorado, a simțit chemarea crestelor şi s-a înscris la un curs pentru alpinişti începători din Parcul Național Munții Stâncoşi.

Nu e ceva neobişnuit ca un doctor să fie extrem de competitiv; Beck nu era primul

doctor care să exagereze cu noul hobby. Dar alpinismul nu era ca golful, tenisul sau celelalte activități care îi captivau pe colegii lui. Alpinismul era mai mult decât un sport din cauza exigențelor sale – efortul fizic şi psihic, pericolele cât se poate de reale. Alpinismul semăna cu viața de zi cu zi, doar că avea loc pe un relief mult mai colțuros. Nimic altceva nu-l preocupase atât de mult pe Beck. Soția lui, Peach, devenise tot mai îngrijorată din cauză că Beck era atât de pasionat de alpinism şi acesta îl răpea tot mai des din sânul familiei. Nu a fost deloc încântată când, la scurt timp după ce soțul ei se apucase de alpinism, acesta a anunțat-o că va încerca să urce pe cele Şapte Vârfuri.

Oricât de egoistă şi de pompoasă ar putea părea obsesia lui Beck, aceasta nu era deloc frivolă. Am început să văd aceeaşi hotărâre şi la Lou Kasischke, avocatul din

Bloomfield Hills; şi la Yasuko Namba, japoneza tăcută care mânca tăiței în fiecare dimineață; şi în John Taske, anestezistul de cincizeci şi şase de ani din Brisbane, care s-a apucat de alpinism după ce ieşise la pensie din armată.

— M-am pierdut după ce am plecat din armată, s-a plâns Taske cu un puternic accent australian.

Fusese cineva în armată – maior al Special Air Service, echivalentul australian al Beretelor Verzi. Luptase în Vietnam în toiul războiului, dar era teribil de nepregătit să facă față vieții banale de zi cu zi.

— Mi-am dat seama că nu ştiu cum să vorbesc cu civilii, a continuat. Căsnicia mea s-a destrămat. Viața mea era ca un tunel lung şi întunecat la capătul căruia mă aşteptau boala, bătrânețea şi moartea. Apoi am început să practic alpinismul, iar sportul a suplinit lipsurile din viața mea de

civil: provocarea, camaraderia, o misiune.

În timp ce simpatia mea pentru Taske, Weathers şi alți coechipieri creştea, eram din ce în ce mai stânjenit de rolul meu de jurnalist. Nu aveam nicio problemă să scriu sincer despre Hall, Fischer sau Sandy Pittman, deoarece fiecare încerca de mulți ani să atragă atenția mass-mediei prin orice mijloc posibil. Dar altfel stăteau lucrurile cu ceilalți clienți. Când s-au înscris în expediția lui Hall, niciunul nu ştia că va fi şi un reporter printre ei – care lua mereu notițe, le înregistra tăcut cuvintele şi faptele, ca apoi să le prezinte slăbiciunile unui public nu neapărat prietenos.

După ce expediția s-a încheiat, Weathers a fost intervievat pentru emisiunea TV *Turning Point*. Intr-o parte a interviului care nu a fost difuzată, Forrest Sawyer, prezentatorul TV de la ABC News l-a întrebat pe Beck: „Cum a fost să ai un

reporter prin preajmă?” Iar Beck a răspuns:

Era foarte stresant. Niciodată nu mi-a plăcut ideea – mă gândeam că tipul ăsta o să se întoarcă şi o să scrie un articol care o să fie citit de milioane de oameni. Şi aşa e destul de rău să te faci de ruşine faţă de ceilalţi din grup. Faptul că cineva s-ar putea să te descrie într-o revistă ca pe un măscărici şi ca pe un clovn influenţa modul în care te comportai, măsura în care te forţai. Îmi făceam griji că unii ar fi putut merge mai departe decât ar fi vrut. Şi la fel ar fi putut face şi ghizii. Ei vor ca oamenii să ajungă pe vârf, deoarece, încă o dată, se va scrie despre ei şi vor fi evaluaţi.

Sawyer l-a întrebat imediat: „Crezi că

Rob Hall era mai stresat din cauză că se afla şi un reporter în echipă?” Beck a răspuns:

Cred că da. Cu asta îşi câştigă Rob existența şi dacă unul dintre clienți se răneşte e cel mai rău lucru care i se poate întâmpla unui ghid. [...] Acum doi ani a avut un sezon grozav, când toți clienții au ajuns pe vârf, ceea ce e minunat. Şi, sunt convins, credea că grupul nostru era destul de puternic pentru a repeta experiența. [...] Cred că a existat o anumită presiune, ca atunci când apari din nou la ştiri sau când se scrie despre tine într-o revistă să fie doar de bine.

*

Era deja dimineața târziu când am

ajuns cu greu la tabăra III, aflată la jumătatea întinderii ameţitoare a Feţei Lhotse. Tabăra era formată din trei corturi mici, galbene, înghesuite unul într-altul pe o platformă cioplită de către şerpaşii noştri în panta înghețată. Lhakpa Chhri şi Arita lucrau de zor la platforma celui de-al patrulea cort, aşa că mi-am dat jos rucsacul şi i-am ajutat. Din cauza altitudinii, 7.315 metri, de-abia reuşeam să lovesc gheața de şapte-opt ori cu pioletul înainte să mă opresc mai mult de un minut ca să îmi trag răsuflarea. Contribuția mea era neînsemnată, evident, şi ne-a luat mai mult de o oră ca să terminăm treaba.

Micuța noastră tabără, aflată mai sus cu 30 de metri de corturile celorlalte expediții, fusese ridicată pe o cornişă spectaculoasă. De mai multe săptămâni ne chinuiam să urcăm printr-un fel de defileu; acum, pentru prima dată de la începutul

expediției, aveam în față mai mult cerul decât pământul. Grupuri de cumuluşi pufoşi treceau cu repeziciune pe sub soare şi proiectau pe pământ modele schimbătoare de umbră şi lumină orbitoare. În timp ce îi aşteptam pe coechipierii mei să ajungă, m-am aşezat cu picioarele atârnând deasupra prăpastiei, m-am uitat la nori şi la vârfurile munților de 6.700 de metri, care cu o lună în urmă se aflau deasupra noastră. Se pare că mă apropiam în sfârşit de acoperişul lumii.

Totuşi, vârful se afla la încă 1.600 de metri verticali deasupra mea, încununat de un nimb de zăpadă stârnit de vânturi. În timp ce partea de sus a muntelui era bătută de vânturi care depăşeau 160 km/h, la tabăra III aerul de-abia se mişca. Pe măsură ce trecea timpul, mă simțeam tot mai amețit din cauza radiației solare – cel puțin speram că aceea era cauza, şi nu înce-

putul unui edem cerebral.

Edemul cerebral de mare altitudine nu este atât de des întâlnit precum edemul pulmonar de mare altitudine, dar e mai periculos. E o boală complicată, care apare când creierul îşi măreşte volumul din cauza creşterii conținutului de lichid din țesuturile sale, şi se poate manifesta brusc, fără prea multe simptome. Când presiunea creşte în interiorul cutiei craniene, funcțiile mintale şi motorii se deteriorează extrem de repede – de obicei în câteva ore, ori chiar mai repede –, iar de cele mai multe ori bolnavul nici nu-şi dă seama de schimbare. Următoarea etapă este coma, iar apoi, dacă persoana în cauză nu este dusă imediat la o altitudine mai joasă, moartea.

În acea după-amiază mă gândeam la edemul cerebral, deoarece, cu doar două zile în urmă, un client de-al lui Fischer, Da-

le Kruse, un dentist în vârstă de patruzeci şi patru de ani din Colorado, suferise de aşa ceva, chiar aici, la tabăra III. Kruse, un vechi prieten de-al lui Fischer, era un alpinist puternic, cu multă experienţă. La 26 aprilie a urcat din tabăra II în tabăra III, a făcut un ceai pentru el şi pentru ceilalţi coechipieri şi s-a întins în cortul lui ca să tragă un pui de somn.

— Am adormit imediat, îşi aduce aminte Kruse, şi nu m-am trezit decât după douăzeci şi patru de ore, la ora 14 în ziua următoare. Când, în cele din urmă, m-a trezit cineva, şi-au dat seama că mintea mea nu funcţiona cum trebuie, deşi mie mi se părea că totul e în ordine. Scott mi-a spus: „Trebuie să te coborâm imediat!”

Lui Kruse i-a fost greu şi să se îmbrace singur. Şi-a luat invers hamul de căţărat, l-a agăţat în fermoarul de la geacă şi a uitat să îi strângă cureaua; din fericire, Fischer

şi Neal Beidleman au observat neregulile înainte ca Dale să înceapă coborârea.

— Dacă ar fi încercat să facă rapel, s-ar fi desprins din ham şi ar fi căzut la poalele Feței Lhotse, spune Beidleman.

— Mă simțeam ca şi cum aş fi fost foarte beat, îşi aduce aminte Kruse. Mergeam împleticindu-mă şi nu puteam să gândesc sau să vorbesc. Era un sentiment tare ciudat. Mă gândeam la câte-un cuvânt şi nu ştiam cum să îmi fac buzele să-l rostească. Aşa că Scott şi Neil m-au îmbrăcat şi s-au asigurat că hamul îmi era pus cum trebuie, iar Scott m-a coborât pe corzile fixe.

După ce Kruse a ajuns la tabăra de bază, „tot au trebuit să treacă trei-patru zile până când am reuşit să merg de la cortul meu la cortul de luat masa fără să mă împlet icesc pe drum”.

*

Când soarele a coborât în spatele vârfului Pumori, temperatura a scăzut cu mai mult de zece grade. În timp ce aerul se răcea, mintea începea să mi se limpezească: îmi făcusem degeaba griji în privința edemului cerebral, cel puțin pe moment. În dimineața următoare, după o chinuitoare noapte albă la 7.315 metri, am coborât la tabăra II, iar o zi mai târziu, la 1 mai, ne-am continuat drumul spre tabăra de bază, ca să ne recuperăm puterile pentru ascensiunea finală.

Oficial, perioada noastră de aclimatizare se încheiase şi, spre surprinderea mea, strategia lui Hall părea să funcționeze. După trei săptămâni petrecute pe munte mi se părea că aerul de la tabăra de bază era dens şi saturat cu oxigen în comparație cu atmosfera foarte rarefiată din taberele de mai sus.

Totuşi, corpul meu nu o ducea prea bine. Slăbisem aproape nouă kilograme de masă musculară, în principal de pe umeri, spate şi picioare. De asemenea, îmi consumasem aproape toată grăsimea subcutanată, aşa că eram mult mai sensibil la frig. Dar cea mai mare problemă a mea era pieptul: tusea seacă care se declanşase cu săptămâni în urmă la Lobuje se înrăutăţise atât de mult, încât, în timpul unei crize puternice de tuse de la tabăra III, mi-am dislocat o bucăţică de cartilaj toracic. Am continuat să tuşesc la fel de rău şi în timpul fiecărei crize aveam impresia că cineva mă loveşte puternic între coaste.

Majoritatea celorlalţi alpinişti de la tabăra de bază erau într-o stare la fel de proastă ca şi mine, dar aşa stăteau lucrurile pe Everest. Peste cinci zile echipele lui Hall şi Fischer urmau să plece de la tabăra de bază spre vârf. În speranţa că o să-mi

opresc degradarea fizică, m-am hotărât să mă odihnesc, să mă îndop cu ibuprofen şi să mănânc hrană cât mai bogată în calorii.

Hall stabilise încă de la început că aveam să urcăm pe vârf la data de 10 mai.

— Din cele patru ascensiuni pe vârf pe care le-am făcut, două au fost la data de 10 mai, ne-a explicat. După cum ar zice şerpaşii, data de 10 este una „de bun augur” pentru mine.

Dar exista încă un motiv, mai raţional, pentru acea dată: datorită caracterului periodic al musonului, ziua cu cea mai bună vreme din an cădea în jurul datei de 10 mai.

Aproape toată luna aprilie curentul jet-stream a biciuit vârful Everestului cu puterea unui uragan. Chiar şi în zilele în care la tabăra de bază nu bătea vântul şi era senin, o imensă pană de zăpadă era purtată de curenţi de pe vârf. Dar speram

că, la începutul lui mai, apropierea musonului dinspre Golful Bengal avea să împingă curenții de aer spre nord, spre Tibet. Dacă şi acum avea să fie ca în anii trecuți, între dispariția vânturilor şi sosirea musonului, urma să avem parte de câteva zile cu vreme bună şi puteam astfel să urcăm pe vârf.

Din păcate, starea anuală a vremii nu era un secret, şi toate expedițiile se bazau pe aceleaşi zile cu vreme bună. Hall a avut o şedință lungă cu ceilalți conducători ai expedițiilor din tabăra de bază, în speranța că va putea evita un blocaj periculos pe creastă. Au hotărât ca Goran Kropp, un tânăr suedez care venise pe bicicletă din Stockholm până în Nepal, să urce singur la data de 3 mai. Apoi urma o echipă din Muntenegru. Apoi, la 8 sau 9 mai, era rândul expediției IMAX.

Echipa lui Hall urma să urce pe vârf la

data de 10 mai împreună cu echipa lui Fischer. Petter Neby, cățărătorul norvegian care voia să urce singur, părăsise tabăra de bază. Se întorsese în Scandinavia după ce, pe Fața Sud-Vestică, aproape că fusese omorât de un bolovan care se desprinsese din stâncă. Un grup ghidat condus de americanii Todd Burleson şi Pete Athans, expediția comercială a lui Mal Duff şi o alta britanică, precum şi echipa taiwaneză[37] au promis să nu urce pe vârf la data de 10 mai. Cu toate acestea, Ian Woodall a spus că sud-africanii o să urce pe vârf oricând o să vrea, probabil pe data de 10 mai, iar cui

[37] Deşi Hall şi alți conducători de expediții erau convinşi că taiwanezii promiseseră să nu urce pe vârf la acea dată, după tragedie Makalu Gau a insistat că nu ştia nimic despre acea promisiune. Se poate ca sirdarul taiwanezilor, Chhiring Sherpa, să fi promis în locul lui Gau fără să-l fi informat apoi şi pe acesta. (N. a.)

nu-i convenea n-avea decât să plece.

Hall, foarte calm de felul lui, s-a înfuriat când a aflat că Woodall refuza să coopereze:

— Nu vreau să fiu prin apropiere când fraierii ăia o să urce pe vârf, a declarat nervos.

CAPITOLUL UNSPREZECE

Tabăra de bază, 6 mai 1996, 5.364 de metri

Cât din atracția exercitată de alpinism constă în simplificarea relațiilor interpersonale, în reducerea prieteniei la interacțiuni liniştite (precum războiul), în substituirea Celuilalt (muntele, provocarea) cu relația însăşi? În spatele aurei de aventură, duritate, vagabondaj fără nicio constrângere – antidoturi de care avem mare nevoie împotriva confortului şi avantajelor inerente culturii noastre – se poate de fapt să se afle un refuz adolescentin de a lua în serios procesul de îmbătrânire, fragilitatea celorlalți, responsabilitatea interpersonală, slăbiciunile de tot felul, însuşi cursul vieții, încet şi

bunul. [...]

Alpiniştii profesionişti [...] pot fi emotivi, de-a dreptul sentimentali, până la lacrimi; dar numai când e vorba de foşti camarazi care au meritat să fie martirizați. O anumită răceală, pe un ton frapant de asemănător, reiese din scrierile lui Buhl, John Harlin, Bonatti, Bonington şi Haston: răceala competenței. Poate că aşa e alpinismul extrem: să ajungi într-un punct în care, după cum zice Haston: „Dacă ceva nu merge bine, o să fie o luptă până la sfârşit. Dacă eşti bine pregătit, o să supraviețuieşti; dacă nu, natura o să-şi ceară partea."

David Roberts,
„Patey Agonistes"
Momente de îndoială

La data de 6 mai, la ora 04.30, am părăsit tabăra de bază ca să începem ascensiunea finală. Vârful Everestului, aflat mai sus cu 3.000 de metri, părea imposibil de atins, aşa că am încercat să mă concentrez asupra taberei II, destinația noastră din ziua aceea. Pe când primele raze de soare au atins gheţarul, mă aflam deja la 6.000 de metri, acolo unde începea Circul Vestic. Eram recunoscător că mă aflam mai sus de Căderea de gheaţă şi că nu mai trebuia să trec pe acolo decât o singură dată – la întoarcerea de pe vârf.

Suferisem din cauza căldurii de fiecare dată când străbătusem Circul Vestic, şi acum era la fel. Mă aflam în fruntea grupului împreună cu Andy Harris, îmi puneam mereu zăpadă sub căciulă şi mergeam cât de repede îmi permiteau picioarele şi plămânii, în speranța că o să ajung la corturi înainte ca radiațiile solare să îmi

facă rău. Dimineața trecea încet, soarele ardea şi capul a început să mă doară. Limba mi s-a umflat atât de tare, încât îmi era greu să respir pe gură. Am mai observat că îmi era din ce în ce mai greu să gândesc limpede.

La 10.30 Andy şi cu mine am ajuns cu greu la tabăra II. Eu mi-am revenit după ce am băut pe nerăsuflate doi litri de Gatorade.

— Ce bine că în sfârşit suntem pe drumul spre vârf, nu? m-a întrebat Andy.

Pe parcursul expediției suferise de nenumărate boli intestinale, iar acum îşi recăpăta puterile. Era un ghid priceput, înzestrat cu o răbdare fără margini, aşa că de cele mai multe ori trebuia să aibă grijă de clienții mai începeți, de la capătul cozii. A fost foarte încântat când Rob i-a dat mână liberă în dimineața aceea. Pentru că era un ghid secund în echipa lui Hall şi singu-

rul care nu mai fusese pe Everest, Andy era nerăbdător să le arate celorlalți colegi mai experimentați de ce era în stare.

— Cred că o să-l dăm gata, mi-a mărturisit cu zâmbetul pe buze, în timp ce se uita la vârf.

Mai târziu în aceeaşi zi, Goran Kropp, suedezul de douăzeci şi nouă de ani care voia să escaladeze singur Everestul, a trecut pe lângă tabăra II în timp ce cobora spre tabăra de bază. La 16 octombrie 1995 plecase din Stockholm pe o bicicletă făcută la comandă, încărcată cu 109 kilograme de echipament. Avea de gând să călătorească de la nivelul mării din Suedia până pe vârful Everestului şi înapoi folosindu-se doar de propriile puteri, fără ajutorul şerpaşilor şi fără oxigen suplimentar. Era un vis extrem de ambițios, dar Kropp avea toate şansele să reuşească: mai participase la alte şase expediții himalayene şi urcase

singur pe Broad Peak, Cho Oyu şi K2.

În timpul călătoriei de 12874 de kilometri până în Kathmandu, a fost jefuit de elevi din România, atacat de o mulțime în Pakistan, în Iran, un motociclist furios a rupt o bâtă de baseball lovindu-l peste cap – din fericire, purta cască. Cu toate acestea, la începutul lui aprilie a ajuns cu bine la poalele Everestului, însoțit de o echipă de filmare. A început imediat să facă ascensiuni de aclimatizare, iar miercuri, 1 mai, a plecat de la tabăra de bază înspre vârf.

Joi după-masă, Kropp a ajuns la ultima lui tabără de pe Şaua Sudică, la 7.900 de metri, şi a pornit spre vârf imediat după miezul nopții. Cei din tabăra de bază am stat aproape de stațiile radio toată ziua, aşteptând cu nerăbdare veşti despre ascensiunea lui. Helen Wilton agățase un afiş pe care scria „Hai, Goran!” în cortul nostru

de mese.

Pentru prima dată după mai multe luni aproape că nu bătea vântul pe vârf, dar zăpada era adâncă până la coapse şi se înainta foarte încet şi cu mare greutate. Totuşi, Kropp a continuat să se forțeze să urce prin nămeți, iar joi după-masă, la ora 14, ajunsese la 8747 de metri, chiar sub Vârful Sudic. Însă, chiar dacă vârful adevărat se afla la mai puțin de o oră, a hotărât să se întoarcă, deoarece ar fi fost prea obosit ca să mai coboare în siguranță dacă ar fi continuat să urce.

— Să te întorci când eşti aşa aproape de vârf... medita Hall dând din cap, în timp ce Kropp cobora cu greu pe lângă noi în drum spre tabăra de bază, la data de 6 mai. Asta denotă ce judecată sănătoasă are tânărul Goran! Sunt impresionat – mult mai impresionat decât dacă ar fi continuat să urce şi ar fi ajuns pe vârf.

Luna trecută Rob ne repetase cât era de important să stabilim o oră la care să ne întoarcem în ziua ascensiunii finale – am ales ora 13 sau 14, cel târziu – şi că trebuia să ținem cont de ea indiferent cât de aproape eram de vârf.

— Cu puțină voință orice idiot poate să ajungă sus pe dealul ăsta, a spus Hall. Dar şmecheria e să nu mori la coborâre.

Detaşarea pe care Hall o afişa ascundea de fapt dorința puternica de a reuşi – pe care el o explica foarte simplu: să urce pe vârf cât mai mulți clienți. Ca să fie sigur de reuşită, era foarte atent la detalii: sănătatea şerpaşilor, randamentul sistemului electric alimentat de energia solară, cât de ascuțiți erau colțarii clienților. Lui Hall îi plăcea la nebunie să fie ghid şi îl supăra că unii alpinişti de renume – printre care şi sir Edmund Hillary – nu recunoşteau ce meserie grea era şi nu o respectau aşa cum

credea el că ar fi trebuit.

*

Rob ne-a informat că marți, 7 mai, era zi de odihnă, aşa că ne-am trezit târziu şi am pierdut vremea prin tabăra II, aşteptând cu nerăbdare apropiata ascensiune pe vârf. Mi-am făcut de lucru cu colțarii şi cu restul echipamentului, apoi am încercat să citesc cartea lui Carl Hiaasen, dar eram atât de absorbit de vârf, încât reluam aceleaşi propoziții fără să înțeleg nimic.

În cele din urmă am pus cartea deoparte, i-am făcut câteva poze lui Doug cu steagul pe care elevii din Kent îl rugaseră să-l ducă pe vârf, apoi l-am interogat în legătură cu greutățile de pe vârf, pe care şi le aducea bine aminte de anul trecut.

— Îți garantez că o să fii terminat pe când ajungem sus, s-a încruntat.

Doug era hotărât să facă tot posibilul ca să urce cu noi pe vârf, deşi încă avea probleme cu gâtul şi nici fizic nu stătea prea bine. După cum a spus chiar el, „m-am dedicat prea mult muntelui ăstuia ca să renunț acum, fără să fac tot ce pot”.

Târziu în aceeaşi după-amiază, Fischer a trecut prin tabăra noastră ca să ajungă la corturile lui. Se mişca foarte încet, nu ca de obicei, şi strângea din dinți. În mod obişnuit avea o atitudine foarte optimistă; una dintre vorbele lui preferate era: „Dacă eşti supărat, nu o să ajungi pe vârf, aşa că dacă tot am ajuns până aici, hai să ne simțim bine”. Totuşi, în acel moment Scott nu părea să fie deloc bine; de fapt, părea îngrijorat şi foarte obosit.

Deoarece îşi încurajase clienții să urce şi să coboare singuri pe munte în timpul perioadei de aclimatizare, când unii dintre ei au avut probleme şi au trebuit să fie înso-

ți la coborâre, Scott a fost nevoit să facă unele deplasări neprevăzute şi rapide între tabăra de bază şi taberele de sus. Făcuse deja astfel de deplasări ca să-i ajute pe Tim Madsen, Pete Schoening şi Dale Kruse. Iar acum, în această binevenită zi şi jumătate de odihnă, Fischer a trebuit să coboare din nou în grabă de la tabăra II la tabăra de bază şi apoi să urce iar, ca să-l ajute pe bunul lui prieten Kruse, care se pare că avea din nou simptomele unui edem cerebral.

Fischer ajunsese la tabăra II cu o zi în urmă, pe la amiază, imediat după Andy şi mine; de la tabăra de bază urcase cu mult înaintea clienților lui. Ii spusese ghidului Anatoli Boukreev să urce în spatele clienților, să stea aproape de ei şi să aibă grijă de toată lumea. Dar Boukreev nu l-a ascultat pe Fischer: în loc să urce împreună cu echipa, s-a trezit târziu, a făcut un duş şi a

plecat din tabăra de bază cu o întârziere de aproape cinci ore. Prin urmare, când, la 6.000 de metri, pe Kruse a început să-l doară foarte tare capul, Boukreev nu era pe aproape. Astfel, când ceilalți alpinişti care veneau din Circul Vestic ne-au adus vestea despre starea lui Kruse, Fischer şi Beidleman au fost nevoiți să coboare în grabă de la tabăra II, ca să se ocupe de bolnav.

La scurt timp după ce Fischer şi Beidleman au ajuns la Kruse şi au început coborârea anevoioasă spre tabăra de bază, pe vârful căderii de gheață s-au întâlnit cu Boukreev, care urca singur. Fischer l-a certat foarte tare pe Boukreev pentru că se sustrăsese responsabilităților:

— Scott l-a şifonat destul de rău pe Toli, îşi aminteşte Kruse. Voia să ştie de ce era atât de în urmă, de ce nu urcase odată cu ceilalți din echipă.

După spusele lui Kruse şi ale celorlalți clienți din grup, tensiunea dintre Fischer şi Boukreev crescuse pe parcursul expediției. Fischer îl plătise pe Boukreev cu 25.000 de dolari – o sumă foarte generoasă pentru un ghid de pe Everest (majoritatea ghizilor câştigau între 10.000 şi 15.000 de dolari; şerpaşii alpinişti cu experiență primeau între 1.400 şi 2.500 de dolari) –, dar Boukreev nu se ridicase la nivelul aşteptărilor.

— Toli era un alpinist puternic şi foarte tehnic, explică Kruse, dar nu se pricepea să lucreze cu oamenii. Nu avea grijă de ceilalți. Nu era genul care să facă parte dintr-o echipă. Chiar îi spusesem lui Scott că nu voiam să urc cu Toli mai spus pe munte, deoarece nu credeam că mă puteam baza pe el în momentele importante.

Problema fundamentală era că Boukreev şi Fischer aveau păreri cu totul

diferite despre responsabilitățile unui ghid. Boukreev era rus şi cultura alpinismului cu care crescuse el era dură, mândră, dar lipsită de mijloace, şi nu credea că trebuie să-i menajezi pe cei slabi. Ghizii din Europa de Est erau antrenați să fie mai mult ca şerpaşii – să care încărcături, să fixeze corzi, să stabilească traseele – şi mai puțin ca nişte îngrijitori. Înalt şi blond, cu nişte trăsături slave foarte frumoase, Boukreev era unul dintre cei mai buni alpinişti de mare altitudine din lume. Avea o experiență de douăzeci de ani în munții din Himalaya şi urcase de două ori pe Everest fără oxigen suplimentar. Iar în decursul carierei lui remarcabile îşi dezvoltase unele opinii neconformiste despre cum ar trebui să urci pe un munte, de la care nu se abătea. Recunoştea fățiş că este o greşeală ca ghizii să-şi menajeze clienții.

— Dacă un client nu poate să ajungă pe

Everest fără mult ajutor din partea unui ghid, acel client nu ar trebui să se afle pe Everest. Altfel pot apărea probleme mari pe vârf, mi-a spus Boukreev.

Dar refuzul sau neputința lui Boukreev de a face pe ghidul aşa cum cerea cultura vestică îl scotea din sărite pe Fischer. Mai mult, el şi Beidleman trebuiau să-şi împartă mult mai multe sarcini în ceea ce priveşte grupul. În prima săptămână din mai efortul şi-a spus cuvântul în cazul lui Fischer. În seara de 6 mai, după ce a ajuns la tabăra de bază împreună cu bolnavul Kruse, Fischer a dat două telefoane în Seattle. S-a plâns amarnic partenerei lui de afaceri, Karen Dickinson, şi redactorului lui, Jane Bromet[38], despre intransigența lui

[38] La mijlocul lui aprilie Bromet s-a întors în Seattle, de unde continua să scrie articole pentru *Outside Online* despre expediția lui Fischer. Principala ei sursă pentru articole erau tele-

Boukreev. Nici una nu şi-a închipuit că aceea avea să fie ultima conversație cu Fischer.

La 8 mai echipele lui Hall şi Fischer au plecat din tabăra II şi au început urcuşul greu pe corzile de pe Fața Lhotse. La 600 de metri mai sus de baza Circului Vestic, chiar înainte de tabăra II, un bolovan de dimensiunile unui televizor mic s-a prăvălit de pe stâncile de sus şi l-a lovit pe Andy Harris fix în piept. Impactul l-a dezechilibrat, l-a lăsat fără aer şi a rămas în stare de şoc câteva minute, atârnat în coarda fixă. Dacă nu ar fi avut blocatorul pe coardă, cu siguranță că ar fi căzut şi ar fi murit.

Când a ajuns la corturi, Andy părea destul de năucit, dar a spus că nu este rănit.

— S-ar putea ca mâine-dimineață să mă

---

foanele pe care le primea regulat de la Fischer. (N. a.)

mişc mai greu, dar nu cred că nenorocitul de bolovan mi-a făcut altceva decât să mă învinețească, a insistat el.

Chiar înainte ca piatra să-l lovească stătuse aplecat, cu capul în jos; s-a uitat în sus cu o secundă înainte să-l lovească, aşa că piatra doar i-a zgâriat bărbia înainte să-l izbească în stern. A fost cât pe cel să-l lovească drept în craniu.

— Dacă bolovanul ăla m-ar fi lovit în cap... a zis Andy făcând o grimasă în timp ce îşi dădea jos rucsacul.

Dar nu şi-a mai terminat propoziția.

Deoarece tabăra III era singura pe care nu o împărțeam cu şerpaşii (terasa era prea îngustă ca să încapă toate corturile), aici trebuia să gătim singuri – în principal să topim cantități enorme de gheață ca să avem apă de băut. Din cauza deshidratării puternice – urmarea faptului că respiram atât de greu în aerul acela uscat – fiecare

bea cam 4 litri de apă pe zi. Prin urmare, aveam nevoie de aproximativ 45 de litri de apă pentru opt clienți şi trei ghizi.

*

La data de 8 mai am fost primul care a ajuns la tabăra III, prin urmare mie mi-a revenit slujba de tăietor de gheață. În următoarele trei ore, în timp ce coechipierii mei veneau unul câte unul în tabără şi apoi se băgau în sacii de dormit, eu am rămas afară şi am cioplit în pantă cu lopățica de la piolet. Umpleam saci de plastic cu bucăți de gheață şi le trimiteam la corturi ca să le topească. Era foarte obositor să faci o asemenea muncă la 7.300 de metri. De fiecare dată când unul dintre coechipierii mei striga „Hei, John, mai eşti acolo? Am mai avea nevoie de nişte gheață!”, vedeam dintr-o nouă perspectivă tot

ce făceau şerpaşii pentru noi şi cât de puțin apreciam efortul lor.

Târziu după-amiază, în timp ce soarele se îndrepta încet spre orizontul plin de creste şi temperatura începea să scadă, toți ajunseseră la tabără, mai puțin Lou Kasischke, Frank Fischbeck şi Rob, care se oferise „să facă curățenie” şi să vină ultimul. Pe la 16.30, ghidul Mike Groom a fost contactat de Rob pe walkie-talkie: acesta i-a spus că Lou şi Frank erau mai jos cu vreo 100 de metri de tabără şi înaintau extrem de încet şi l-a rugat să coboare ca să-i ajute. Mike s-a grăbit să-şi pună colțarii înapoi şi a coborât pe corzile fixe fără să se plângă.

A trecut aproape o oră până să se întoarcă, de data asta în fața celorlalți. Lou, care era atât de obosit, încât îl lăsase pe Rob să-i ducă rucsacul, a venit împleticindu-se. Era palid, părea zăpăcit şi

murmura „sunt terminat, sunt terminat, am rămas fără oxigen”. Frank a apărut câteva minute mai târziu şi arăta şi mai epuizat, dar îşi cărase singur rucsacul. A fost şocant să-i văd pe cei doi – care în ultimul timp se cățărau bine – într-o asemenea stare. Frank m-a uimit cel mai tare: încă de la început am presupus că, dacă unii dintre coechipierii mei vor ajunge pe vârf, Frank va fi printre ei – doar mai fusese sus pe munte de trei ori şi părea atât de pregătit şi de puternic.

*

Când s-a lăsat întunericul, ghizii noştri au dat tuturor butelii cu oxigen, regulatoare şi măşti: urma să respirăm aer îmbuteliat.

A te baza pe oxigen îmbuteliat ca să urci pe un vârf este un obicei care a stârnit

dezbateri vehemente de prima dată de când britanicii au dus un astfel de echipament experimental pe Everest, în 1921. (Şerpaşii sceptici au găsit repede un nou nume pentru canistrele grele – „aer englezesc”.) La început cel mai înverşunat critic al oxigenului îmbuteliat a fost George Leigh Mallory, care a protestat spunând că este „nesportiv şi, prin urmare, nebritanic”.

Dar în curând a devenit evident că, în aşa-zisa Zonă a Morții, mai sus de 7.600 de metri, fără oxigen suplimentar corpul este mult mai vulnerabil şi poți face mai uşor edem pulmonar sau cerebral, hipotermie, degerături, asumându-ți totodată alte riscuri mortale. În 1924, când s-a întors pentru cea de-a treia expediție pe munte, Mallory era convins că vârful nu va fi niciodată atins fără oxigen îmbuteliat, aşa că s-a resemnat şi a început şi el să-l foloseas-

că.

Experimentele din camerele de decompresie demonstraseră deja că, dacă iei un om de la nivelul mării şi îl pui direct pe vârful Everestului, unde aerul conține doar o treime din cantitatea de oxigen normală, în câteva minute acesta îşi va pierde cunoştința şi la scurt timp va muri. Dar câțiva alpinişti idealişti au insistat că un atlet priceput, înzestrat cu calități psihologice excepționale ar putea să urce pe vârf fără oxigen suplimentar, după o perioadă lungă de aclimatizare. Ducând la extrem acest raționament, puriştii au declarat că dacă foloseşti oxigen îmbuteliat înseamnă că trişezi.

În anii 1970, faimosul alpinist tirolez Reinhold Messner s-a remarcat ca susținătorul cel mai îndârjit al alpinismului fără oxigen suplimentar şi a declarat că va urca pe Everest „cu forțe proprii” sau deloc. La

scurt timp după aceea, el şi vechiul lui partener, austriacul Peter Habeler, au uimit întreaga comunitate de alpinişti când au demonstrat că nu se lăudaseră degeaba: la data de 8 mai 1978, la ora 13, au urcat pe vârf prin Şaua Sudică şi pe Creasta Sud-Estică fără să folosească oxigen suplimentar. În unele cercuri de alpinişti fapta lor a fost considerată prima ascensiune adevărată a Everestului.

Totuşi, fapta eroică a celor doi, Messner şi Habeler, nu a fost primită cu osanale în toate cercurile, mai ales printre şerpaşi. Mulți dintre ei au refuzat pur şi simplu să creadă că nişte occidentali erau capabili de o aşa realizare, când nici cei mai puternici şerpaşi nu reuşiseră asta. Speculațiile scăpaseră de sub control – se zvonea că Messner şi Habeler inhalaseră oxigen din butelii micuțe pe care le ascunseseră în haine. Tenzing Norgay şi alți şerpaşi de

seamă au semnat o petiție prin care i se cerea guvernului nepalez să inițieze o anchetă oficială cu privire la aşa-zisa ascensiune.

Dar dovezile care demonstrau că ascensiunea avusese loc fără oxigen suplimentar erau irefutabile. Ba mai mult, doi ani mai târziu Messner le-a închis gura tuturor scepticilor când a urcat pe vârf prin Tibet de unul singur, fără ajutorul şerpaşilor sau al altcuiva şi, mai ales, fără oxigen. La 20 august 1980, la ora 15, când a ajuns pe vârf, urcând prin nori deşi şi ninsoare, Messner a spus: „Eram într-o stare de continuă agonie; nu mai fusesem niciodată atât de obosit”. În *Orizontul de cristal*, cartea lui despre ascensiunea respectivă, descrie cum s-a chinuit să urce ultimii metri până pe vârf:

Când mă odihnesc mă simt complet

lipsit de viață, cu excepția gâtului care mă arde când inspir [...]. De-abia mai pot să înaintez. Nu simt nici disperare, nici fericire, nici neliniște. Nu e vorba că nu mai sunt stăpân pe sentimentele mele, ci că ele nu mai există. Am doar voință. După câțiva metri şi aceasta se transformă într-o oboseală fără de sfârşit. Atunci nu mă gândesc la nimic. Cad şi doar zac la pământ. Pentru o perioadă indefinită de timp sunt complet indecis. Apoi mai fac câțiva paşi.

Când Messner s-a întors în civilizație, ascensiunea lui a fost catalogată de mulți drept cea mai mare realizare alpină din toate timpurile.

După ce Messner şi Habeler au demonstrat că Everestul poate fi urcat fără oxigen, un grup de alpinişti ambițioşi au că-

zut de acord că *ar trebui* urcat fără oxigen suplimentar. De atunci încolo, dacă cineva dorea să fie considerat ca făcând parte din elita himalayană, era obligat să nu folosească oxigen. Până în 1996 aproape şaizeci de bărbați şi femei au ajuns pe vârf fără ajutorul oxigenului – dintre care cinci nu s-au mai întors.

Indiferent de cât de mărețe erau unele dintre ambițiile noastre, nimeni din echipa lui Hall nu se gândise serios să urce pe vârf fără oxigen suplimentar. Chiar şi Mike Groom, care cu trei ani în urmă ajunsese pe vârf fără oxigen, mi-a explicat că avea de gând să-l folosească, deoarece acum era ghid şi ştia din experiență că fără oxigen ar fi atât de slăbit – atât mintal, cât şi fizic –, încât nu ar putea să-şi facă bine treaba. La fel ca mulți alți ghizi veterani de pe Everest, Groom credea că, deşi este acceptabil – ba chiar preferabil din

punct de vedere estetic – să nu foloseşti oxigen suplimentar când urci singur, ar fi extrem de iresponsabil să faci asta când ghidezi o ascensiune.

Sistemul de oxigen pe care-l folosea Hall era unul rusesc foarte modern. Era format dintr-o mască rigidă de plastic – care seamănă cu cea pe care o purtau piloții MIG-urilor în Războiul din Vietnam – conectată printr-un furtun de plastic şi un regulator nefinisat la o butelie portocalie din oțel şi kevlar plin cu oxigen. (Erau mai mici şi mai uşoare decât buteliile de oxigen obişnuite. Una singură cântărea trei kilograme când era încărcată.) Chiar dacă în timpul celeilalte şederi din tabăra III nu am avut nevoie de oxigen în timpul nopții, acum Rob insista să îl folosim.

— În fiecare minut pe care-l petreceți la altitudinea asta, corpul si mintea voastră se deteriorează, ne-a avertizat el.

Neuronii mureau. Sângele ni se îngroşa şi devenea periculos de vâscos. Capilarele din retină se spărgeau brusc. Inimile ne băteau foarte puternic chiar şi când ne odihneam. Rob ne-a promis că „oxigenul îmbuteliat va încetini declinul şi vă va ajuta să dormiți.”

Am încercat să urmez sfatul lui Rob, dar claustrofobia mea latentă a fost mai puternică. Când mi-am pus masca peste față şi nas îmi tot imaginam că o să mă sufoce, aşa că după o oră de chin am dat-o jos. Mi-am petrecut restul nopții fără oxigen suplimentar gâfâind, învârtindu-mă, foindu-mă şi uitându-mă la ceas la fiecare douăzeci de minute în speranța că e timpul să ne trezim.

Corturile celorlalte echipe – printre care şi ale lui Scott Fischer, cele ale sud-africanilor şi ale taiwanezilor – se aflau la 30 de metri mai jos de tabăra noas-

tră. Erau săpate într-o costişă şi stăteau şi ele, ca şi ale noastre, într-o poziție precară. Joi, 9 mai, dis-de-dimineață, în timp ce mă încălțam ca să mă pregătesc de drumul până la tabăra IV, Chen Yu-Nan, un oțelar de treizeci şi şase de ani din Taipei, a ieşit din cort ca să îşi facă nevoile. Era încălțat cu bocancii de munte cu talpă netedă – o mare greşeală.

Când s-a lăsat pe vine, şi-a pierdut echilibrul şi a alunecat pe Fața Lhotse. Incredibil, dar după numai 21 de metri a nimerit cu partea de sus a corpului într-o crevasă care i-a oprit căderea. Jangbu, un şerpaş din echipa IMAX care ducea nişte încărcături prin tabăra III spre Şaua Sudică, a fost martorul accidentului. L-a trezit imediat pe Makalu Gau, conducătorul expediției taiwaneze, şi împreună i-au aruncat o coardă lui Chen, l-au scos din crevasă şi l-au dus înapoi la cortul său. Deşi era lovit

şi foarte speriat, nu părea să aibă răni mai grave. În acel moment nimeni din echipa lui Hall nu şi-a dat seama că nenorocirea avusese loc, nici măcar eu.

La scurt timp, Gau şi restul echipei taiwaneze l-au lăsat pe Chen în cort ca să-şi revină, supravegheat de doi şerpaşi, în timp ce ei s-au îndreptat spre Şaua Sudică. Chiar dacă Hall înțelesese că Gau nu avea să încerce să urce pe vârf la data de 10 mai, se pare că acesta se răzgândise şi acum voia să ajungă sus în aceeaşi zi cu noi.

Pe parcursul zilei starea lui Chen s-a înrăutățit. Era dezorientat şi spunea că suferă mult din cauza durerii. Îngrijorat, un şerpaş din echipa taiwaneză l-a condus pe Chen încet, în jos pe Fața Lhotse, spre tabăra II. Când Jangbu a aflat prin radio de starea lui Chen, s-a grăbit să coboare de pe Şaua Sudică şi să ajute la evacuarea lui pe

corzile fixe. Mai aveau 100 de metri până la poalele feței de gheață, când Chen a căzut brusc şi şi-a pierdut cunoştința. Imediat, jos la tabăra II, stația radio a lui David Breashears a prins viață: Jangbu îi transmitea panicat că taiwanezul nu mai respiră.

Breashears şi coechipierul lui Ed Viesturs s-au grăbit să-l ajute, dar când au ajuns la ei, după vreo patruzeci de minute, Chen nu mai avea semne vitale. În seara aceea, după ce Gau a ajuns la Şaua Sudică, Breashears l-a contactat prin radio:

— Makalu, Chen a murit, i-a spus conducătorului taiwanez.

— OK, a răspuns Gau. Mulțumesc pentru informație.

Apoi i-a asigurat pe cei din echipa lui că moartea lui Chen nu va afecta planul de a porni spre vârf la miezul nopții. Breashears era consternat.

— Tocmai închisesem ochii prietenului său, spune cu destulă furie în voce, tocmai târâsem jos corpul lui Chen, şi tot ce a putut Makalu să spună a fost „OK”. Nu ştiu, poate că e o chestie care ține de cultură. Poate crede că cel mai bun mod de a onora moartea lui Chen este să continue drumul spre vârf.

În ultimele şase săptămâni avuseseră loc câteva accidente grave: Tenzing căzuse într-o crevasă înainte să ajungem la tabăra de bază; Ngawang Topche făcuse edem pulmonar şi starea lui era tot mai proastă; Ginge Fullen, un englez tânăr, care părea în formă şi care era în echipa lui Mal Duff, făcuse un atac de cord aproape de vârful căderii de gheață; Kim Sejberg, un danez din aceeaşi echipă, fusese lovit de un serac şi îşi rupsese câteva coaste. Dar până atunci nimeni nu murise.

Moartea lui Chen umbrea muntele în

timp ce zvonurile legate de accident circulau din cort în cort. Dar treizeci şi trei de alpinişti urmau să plece spre vârf în câteva ore, şi mâhnirea a fost repede înlocuită de o stare de anticipare însoțită de agitație. Mulți dintre noi eram prea cuprinşi de febra vârfului ca să putem să reflectăm la moartea unuia dintre noi. Presupuneam că vom avea destul timp mai târziu pentru asta, după ce toți vom fi urcat pe vârf şi ne vom fi întors.

CAPITOLUL DOISPREZECE

Tabăra III, 9 mai 1996, 7.315 metri

M-am uitat în jos. Coborârea nu-mi surâdea absolut deloc. [...] Prea multă muncă, prea multe nopți nedormite şi prea multe vise fuseseră investite pentru a ajunge aici. Nu ne puteam întoarce şi peste o săptămână să încercăm din nou. Chiar daca am fi putut, să ne întoarcem acum însemna să coborâm către un viitor marcat de o întrebare uriaşă: ce-ar fi fost dacă... ?

Thomas F. Hornbein,
Everest – creasta vestică: traversarea vârfului Everest[39]

[39] Thomas E Hornbein, op. cit., p. 161. (N. tr.)

Joi dimineață, la data de 9 mai, eram apatic şi slăbit după noaptea albă din tabăra III. Am făcut totul cu încetinitorul: îmbrăcatul, topitul apei, plecatul. Pe când mi-am făcut rucsacul şi mi-am pus colțarii, majoritatea celor din grupul lui Hall urcau deja spre tabăra IV pe corzile fixe de pe Fața Lhotse. Spre surprinderea mea, Lou Kasischke şi Frank Fischbeck se numărau printre ei. Având în vedere în ce stare proastă fuseseră cu o seară înainte, când ajunseseră în tabără, presupusesem că aveau să renunțe.

— Kudos, băieți! am exclamat folosind o expresie a colegilor noştri australieni, impresionat că se hotărâseră să continue ascensiunea.

În timp ce mă grăbeam să îi ajung din urmă pe coechipierii mei, m-am uitat în jos şi am văzut un şir de vreo cincizeci de al-

pinişti din alte expediții care urcau şi ei pe corzi; primii dintre ei se aflau acum imediat sub mine. Nu voiam să fiu prins în aglomerație (care mi-ar fi prelungit expunerea la avalanşa de pietre care ar fi căzut de mai sus de pe Față, printre alte pericole), aşa că am mărit pasul şi m-am îndreptat spre partea din față a cozii. Nu era uşor să treci de alpinişti mai începeți, deoarece exista o singură coardă care urca pe Fața Lhotse.

De fiecare dată când mă desprindeam de coardă ca să depăşesc pe cineva, mă gândeam doar la pățania lui Andy cu bolovanul – chiar şi cea mai mică piatră m-ar face să mă prăbuşesc dacă m-ar lovi când n-aş fi asigurat. Era stresant şi epuizant să-i ocolesc pe ceilalți. Precum o maşină Yugo cu prea puțini cai putere care încearcă să depăşească alte automobile în sus pe o pantă abruptă, trebuia să țin mult

timp accelerația apăsată până în podea ca să trec de cineva, iar apoi respiram atât de greu, încât îmi era frică să nu vomit în masca de oxigen.

Era prima dată când mă cățăram cu oxigen suplimentar şi mi-a luat ceva până să mă obişnuiesc. Chiar dacă existau avantaje reale în folosirea oxigenului la altitudinea aceea – 7.315 metri –, ele nu se făceau simțite imediat. În timp ce încercam să-mi trag răsuflarea după ce depăşisem trei alpinişti, mi se părea că masca mă sufocă, aşa că mi-am smuls-o de pe față, ca apoi să descopăr că respiram chiar mai greu fără ea.

Când am ajuns în vârful aşa-zisei Benzi Galbene – o pantă din calcar sfărâmicios, ocru – eram deja în fruntea tuturor şi puteam să încetinesc ritmul. Mă mişcăm încet, dar constant. Am făcut o traversare uşor ascendentă înspre stânga, peste vâr-

ful Feței Lhotse, apoi m-am cățărat pe Pintenul Geneva – o stâncă formată din multe plăci subțiri de gresii negre. Intr-un final mă obişnuisem să respir prin masca de oxigen şi deja aveam un avans de o oră față de ceilalți. Singurătatea era un bun rar pe Everest, şi m-am bucurat să am parte de aşa ceva într-un decor atât de deosebit.

La 7.894 de metri m-am oprit pe vârful Pintenului ca să beau apă şi să admir priveliştea. Aerul rarefiat avea ceva strălucitor, cristalin şi făcea ca vârfurile îndepărtate să pară atât de aproape, încât să le poți atinge. Piramida Everestului, extravagant luminată de soarele amiezii, se ivea dintr-un văl intermitent de nori. Mă uitam la partea de sus a Crestei Sud-Estice prin teleobiectivul aparatului de fotografiat, când am fost surprins să văd patru puncte care se mişcau aproape imperceptibil spre Vârful Sudic. Am dedus că erau alpinişti

din expediția muntenegreană; dacă reuşeau, aveau să fie prima echipă care ajungea pe vârf în anul acela. Ar mai fi însemnat şi că zvonurile despre zăpada aceea incredibil de adâncă erau nefondate – dacă ei ajungeau pe vârf, poate aveam şi noi o şansă. Dar pana de zăpadă care zbura de pe vârf era un semn rău: muntenegrenii se chinuiau să înainteze luptându-se cu vântul extrem de puternic.

La ora 13 am ajuns pe Şaua Sudică, locul de unde aveam să începem asaltul vârfului. Platoul jalnic, alcătuit din gheață extrem de groasă şi bolovani pe care-i rostogolea vântul, aflat la 7.924 de metri deasupra nivelului mării, era o trecătoare între pereții superiori ai vârfurilor Lhotse şi Everest. Avea o formă aproape dreptunghiulară şi era de dimensiunile a patru terenuri de fotbal pe lungime şi două pe lățime. Marginea estică a Şeii coboară brusc

2.100 de metri pe Fața Kangshung până în Tibet; cealaltă plonjează 1.200 de metri până la Circul Vestic. Nu departe de abis, la marginea extremității vestice a Şeii, corturile din tabăra IV au fost ridicate pe o bucată golaşă de teren, înconjurată de mai mult de o mie de butelii de oxigen folosite.[40] Dacă există în lume un alt loc mai

[40] Buteliile de oxigen folosite care poluează Şaua Sudica s-au adunat încă din anii 1990, dar, datorită unui proiect de colectare a gunoiului, inițiat în 1994 de către Sagarmatha Environmental Expedition, condusă de Scott Fischer, numărul lor a mai scăzut. Realizarea i se datorează în mare parte unui membru al expediției, Brent Bishop (fiul defunctului Barry Bishop, remarcabilul fotograf de la National Geographic, care a urcat pe Everest în 1963), care a inițiat o campanie bazată pe oferirea unor stimulente, de mare succes, susținută de Nike, Inc.: şerpaşii primesc bani gheață pentru fiecare butelie de oxigen pe care-o aduc din

sterp şi mai neprimitor, sper să nu-l văd niciodată.

Când curentul jet-stream se loveşte de masivul Everestului şi trece prin forma în V a Şeii Sudului, vântul prinde o viteză inimaginabilă; nu e ceva neobişnuit ca vântul care suflă peste Şa să fie mai puternic decât cele de pe vârf. Furtunile care primăvara mătură mereu Şaua explică de ce acolo nu se găseşte nimic altceva decât bolovani şi gheață, chiar şi atunci când pături de zăpadă groase acoperă versanții apro-

---

Şaua Sudică. Dintre companiile care oferă expediții ghidate pe Everest, Adventure Consultants a lui Rob Hall, Mountain Madness a lui Scott Fischer şi alpine Ascents International a lui Todd Burleson au acceptat cu entuziasm să ia parte la campania lui Bishop, ceea ce a avut drept rezultat colectarea a peste opt sute de butelii de oxigen de pe versanții de sus ai muntelui între 1994 şi 1996. (N. a.)

piați: vântul mătură în Tibet tot ce este mobil.

Când am ajuns la tabăra IV, şase şerpaşi încercau să ridice corturile lui Hall pe un vânt de 90 km/h. I-am ajutat cu cortul meu şi l-am ancorat de nişte butelii de oxigen pe care le-am băgat sub cel mai mare bolovan pe care l-am putut ridica. Apoi am intrat repede înăuntru şi mi-am aşteptat coechipierii în timp ce-mi încălzeam mâinile înghețate.

Vremea s-a înrăutățit în cursul după-amiezii. Lopsang Jangbu, sirdarul lui Fischer, a venit încărcat cu un bagaj enorm, de treizeci şi şase de kilograme, dintre care treisprezece kilograme cântărea doar telefonul prin satelit şi accesoriile necesare: Sandy Pittman intenționa să trimită rapoarte online de la 7.924 de metri. Ultimii dintre coechipierii mei n-au ajuns decât la 16.30, iar întârziații din

echipa lui Fischer chiar şi mai târziu, când izbucnise deja o furtună puternică. Când s-a lăsat întunericul s-au întors şi muntenegrenii în Şa: ne-au spus că nu reuşiseră să ajungă pe vârf şi că se opriseră la poalele Pasului lui Hillary.

Luând în considerare vremea proastă şi înfrângerea muntenegrenilor, ascensiunea noastră pe vârf, care era programată să înceapă în mai puțin de şase ore, nu se afla sub cele mai bune auspicii. Imediat ce au ajuns în Şa, toți s-au retras în corturi şi au încercat să ațipească, dar zgomotul ca de mitralieră pe care-l scoteau corturile bătute de vânt şi anxietatea legată de ceea ce avea să urmeze nu ne-au lăsat pe mulți să dormim.

Eu şi Stuart Hutchinson – tânărul cardiolog din Canada – împărțeam un cort; Rob, Frank, Mike Groom, John Taske şi Yasuko Namba erau în altul; Lou, Beck Weathers,

Andy Harris şi Doug Hansen îl ocupau pe al treilea. Lou şi colegii lui moțăiau în adăpost când o voce necunoscută a strigat din mijlocul furtunii:

— Repede, lăsați-l să intre, altfel o să moară aici!

Lou a deschis uşa cortului şi un bărbat cu barbă i-a căzut în poală. Era Bruce Herrod, amabilul conducător secund al echipei sud-africane şi singurul alpinist adevărat din acea expediție.

— Bruce era într-o stare foarte proastă, îşi aduce aminte Lou. Tremura incontrolabil, era dezorientat şi irațional, de fapt, nu putea să facă nimic de unul singur. Era într-o fază atât de avansată de hipotermie, încât de-abia mai vorbea. Restul grupului era undeva pe Şa sau în drum spre Şa. Dar nu ştia unde şi habar n-avea cum să ajungă la cortul lui, aşa că i-am dat noi ceva de băut şi am încercat să-l încălzim.

Nici Doug nu se simțea prea bine.

— Doug nu arăta bine, povesteşte Beck. Se plângea că nu dormise de câteva zile, că nu mâncase. Dar era hotărât să-şi ia echipamentul şi să continue urcarea. Eu îmi făceam griji pentru că ajunsesem să-l cunosc suficient cât să-mi dau seama că tot anul trecut suferise pentru că ajunsese la 100 de metri de vârf, dar fusese nevoit să se întoarcă. Iar asta îl măcinase în fiecare zi. Era clar că nu avea să rateze o a doua şansă. Doug urma să urce spre vârf până la ultima suflare.

Erau mai mult de cincizeci de persoane care înnoptau pe Şa cu toții cuibăriți în corturi aflate unul lângă altul, şi totuşi un sentiment ciudat de izolare plutea în aer. Era imposibil să comunici cu cei din cortul de alături din cauza şuieratului vântului. În acel loc uitat de Dumnezeu m-am simțit mai izolat de ceilalți alpinişti – emoțional,

spiritual, fizic – decât mă simțisem în oricare altă expediție. Mi-am dat seama cu tristețe că eram o echipă doar cu numele. Chiar dacă în câteva ore aveam să plecăm din tabără ca un grup, urma să urcăm separat şi nimic nu avea să ne lege unul de altul: nici coarda, niciun puternic devotament. În principal, fiecare era pentru sine. Şi eu eram la fel: de exemplu, speram ca Doug să ajungă pe vârf, dar tot aş fi dat ce era mai bun în mine ca să continui, dacă el s-ar fi întors.

Într-un alt context această revelație m-ar fi deprimat, dar eram prea îngrijorat din cauza vremii ca să mă gândesc prea mult la ea. Dacă vântul nu se potolea – şi asta cât de curând –, nici nu putea fi vorba să începem ascensiunea. În săptămâna care trecuse, şerpaşii lui Hall depozitaseră 165 de kilograme de oxigen îmbuteliat în Şa – cincizeci şi cinci de butelii. Chiar dacă

pare mult, era de-ajuns pentru ca trei ghizi, opt clienți şi patru şerpaşi să încerce o singură dată să ajungă sus. Şi contorul se tot învârtea: foloseam oxigenul prețios chiar şi când stăteam întinşi în corturi. Dacă ar fi fost nevoie, am fi închis oxigenul şi am fi rămas acolo pentru douăzeci şi patru de ore; dar apoi tot ar fi trebuit să urcăm sau să coborâm.

Dar, *mirabile visu*, seara, la 19.30, furtuna a încetat dintr-o dată. Herod s-a târât afară din cortul lui Lou şi a plecat împleticindu-se să-şi caute coechipierii. Afară nu erau mai mult de -7°C, dar vântul nu mai bătea aproape deloc: condiții excelente ca să urcăm pe vârf. Instinctul lui Hall era supranatural: se pare că stabilise la fix ziua marii ascensiuni.

— Jonno! Stuart! a strigat din cortul de alături. Se pare că avem noroc, băieți. Să fiți gata de drum la 23.30!

Nu am fost prea vorbăreți în timp ce ne sorbeam ceaiul şi ne pregăteam echipamentul. Toți suferiserăm mult ca să ajungem acolo. La fel ca Doug nici eu nu prea mâncasem şi nu dormisem deloc de când părăsisem tabăra II, în urmă cu două zile. Din cauza cartilajului toracic care se desprinsese, de fiecare dată când strănutam aveam impresia că cineva îmi bagă un cuțit în coaste şi lăcrimam de durere. Dar, dacă voiam să am o şansă să ajung pe vârf, atunci nu aveam de ales – trebuia să ignor neajunsurile fizice şi să mă cațăr.

Cu douăzeci şi cinci de minute înainte de miezul nopții mi-am fixat masca de oxigen, mi-am pornit frontala şi am coborât în întuneric. Erau cincisprezece persoane în grupul lui Hall: trei ghizi, un efectiv complet de opt clienți şi şerpaşii Ang Dorje, Lhakpa Chhiri, Ngawang Norbu şi Kami. Hall le-a cerut altor doi şerpaşi – lui Artia

şi Chuldum – să rămână la corturi şi să fie gata să intervină în caz că se întâmplă ceva rău.

Echipa Mountain Madness – alcătuită din ghizii Fischer, Beidleman şi Boukreev, şase şerpaşi şi clienții Charlotte Fox, Tim Madsen, Kiev Schoening, Sandy Pittman, Lene Gammelgaard şi Martin Adams – a părăsit Şaua Sudică la o jumătate de oră după noi.[41] Lopsang voise ca doar cinci şerpaşi din echipă să îi însoțească pe clienți pe vârf şi doi să rămână la Şa, pentru

[41] Din echipa care urca pe vârf lipseau clienții Dale Kruse, care rămăsese în tabăra de bază din pricina crizei cauzate de edemul cerebral, şi Pete Schoening, faimosul veteran în vârstă de şaizeci şi opt de ani, care alesese să nu urce mai sus de tabăra III după ce doctorii Hutchinson, Taske şi Mackenzie îi făcuseră o cardiogramă care indica o anomalie periculoasă la inimă. (N. a.)

ajutor, dar, a zis el, „Scott este mărinimos, spune şerpaşilor mei «Toți puteți urca pe vârf»“.[42] În cele din urmă Lopsang a trecut peste dorința lui Fischer şi i-a ordonat unui şerpaş, „Big” Pemba, vărul lui, să rămână la corturi.

— Pemba furios pe mine, a recunoscut Lopsang, dar îi spun: „Tu rămâi, altfel nu îți mai dau de lucru”. Aşa că rămâne la tabăra IV.

Imediat ce grupul lui Fischer a părăsit tabăra, Makalu Gau a început şi el să urce, însoțit de trei şerpaşi – chiar dacă Hall în-

[42] Majoritatea şerpaşilor alpinişti de pe Everest din 1996 voiau să aibă ocazia de a ajunge pe vârf. Motivele lor ascunse erau la fel de diverse ca ale alpiniştilor occidentali, dar măcar o parte erau legate de siguranța slujbei: după cum a explicat Lopsang: „După ce şerpaşul urcă Everest, uşor de găsit slujbă. Toți vor să angajeze şerpaşul ăsta”. (N. a.)

țelesese că niciun taiwanez nu avea să încerce să ajungă pe vârf în aceeaşi zi cu noi. Şi sud-africanii avuseseră de gând să atace vârful, dar urcuşul greu de la tabăra III la Şa i-a epuizat atât de tare, încât nici nu ieşiseră din corturi.

În total treizeci şi patru de alpinişti au pornit spre vârf la miezul nopții. Deşi am plecat din Şa ca membri a trei expediții diferite, destinele noastre se încrucişau deja – aveau să se apropie tot mai tare, cu fiecare metru pe care-l parcurgeam.

*

Noaptea era de o frumusețe rece, ca o fantasmă, care se intensifica pe măsură ce urcam. Mai multe stele decât văzusem vreodată pătau cerul înghețat. Luna aproape plină s-a ridicat deasupra vârfului Makalu, de 8.481 de metri, scăldând panta

pe care păşeam într-o lumină fantomatică şi atât de puternică, încât nici nu mai aveam nevoie de lanternă. În depărtare, spre sud-est, de-a lungul graniței dintre India şi Nepal, nori de ploaie imenşi treceau deasupra mlaştinilor cu malarie din Terai, iluminând cerul cu fantastice fulgere portocalii şi albastre.

La trei ore după ce părăsisem Şaua, Frank a ieşit din rând şi a coborât la corturi: avea un sentiment ciudat legat de ziua respectivă. Cea de-a patra încercare a lui de a urca pe Everest se încheiase.

La scurt timp, Doug a ieşit şi el din rând.

— La momentul respectiv era în fața mea, îşi aduce aminte Lou. Dintr-odată a ieşit din rând şi a rămas pe loc. Când am ajuns în dreptul lui mi-a spus că îi este rece, că se simte rău şi că o să coboare.

Apoi Rob, care venea ultimul, a ajuns la Doug şi a urmat o scurtă conversație. Ni-

meni nu a auzit ce au vorbit, aşa că nu avem cum să ştim ce i-a spus, dar urmarea a fost că Doug a intrat înapoi în formație si a continuat să urce.

*

Cu o zi înainte să plecăm din tabăra de bază, Rob ne-a adunat pe toți cei din echipa lui în sala de mese şi ne-a ținut o cuvântare despre cât de important era să ținem cont de ordinele lui în ziua ascensiunii pe vârf.

— Nu o să accept nicio altă părere acolo sus, ne-a avertizat, uitându-se fix la mine. Cuvântul meu o să fie literă de lege, nu o să aveți ce comenta. Dacă nu o să vă placă o anumită hotărâre de-a mea, o să fiu bucuros să discutăm despre ea după, în niciun caz pe munte.

Probabilitatea ca Rob să decidă să ne în-

toarcem înainte să ajungem pe vârf era cea mai probabilă sursă de conflict posibilă. Dar mai era încă ceva în legătură cu care îşi făcea griji. În ultimele faze ale perioadei de aclimatizare, ne dăduse un pic mai multă libertate, ca să urcăm în ritmul nostru. De exemplu, Hall mă lăsa uneori să fiu cu două ore sau chiar mai mult înaintea grupului. Totuşi, acum a subliniat cât de important era ca, în prima jumătate a traseului, să nu ne îndepărtăm unii de alții.

— Până nu ajungem toți pe vârful Crestei Sud-Estice, ne-a spus, referindu-se la un anumit promontoriu de la 8.400 de metri, cunoscut şi ca Balconul, trebuie să stăm la cel mult 100 de metri unul de altul. E foarte important. O să urcăm pe întuneric şi vreau ca ghizii să nu vă piardă din ochi.

Prin urmare, la 10 mai, în timp ce urcam înainte de ivirea zorilor, cei care ne

aflam în fața grupului a trebuit să ne oprim de mai multe ori şi să aşteptăm în frigul care-ți îngheța oasele ca şi cei mai începeți alpinişti din echipa noastră să ne ajungă din urmă. La un moment dat, ghidul Mike Groom, sirdarul Ang Dorje şi cu mine i-am aşteptat pe ceilalți pe o terasă acoperită cu zăpadă mai mult de patruzeci şi cinci de minute. Tremuram şi ne loveam mâinile şi picioarele unele de altele ca să nu ne degere. Dar gândul la timpul irosit era chiar mai greu de îndurat decât frigul.

La 03.45 Mike ne-a anunțat că ne îndepărtaserăm prea mult şi că trebuia iar să-i aşteptăm. Mi-am lipit corpul de un afloriment de gresie, în speranța că o să scap de vântul înghețat care bătea dinspre vest, şi m-am uitat în jos încercând să-i identific pe alpiniştii care urcau cu greu. În timp ce înaintau, am văzut că unii din grupul lui Fischer ne ajunseseră din urmă. Echipa lui

Hall, echipa Mountain Madness şi taiwanezii formau un şir mixt, lung şi discontinuu. Apoi ceva neobişnuit mi-a atras atenția.

Douăzeci de metri mai jos, o persoană înaltă, cu o geacă şi pantaloni de firmă, de un galben-țipător, era legată printr-un metru de coardă de spatele unui şerpaş mult mai scund; şerpaşul – care nu purta mască de oxigen şi gâfâia puternic – îşi trăgea partenerul la deal în sus ca un cal care trage un plug. Ciudata pereche depăşea alți alpinişti şi înainta destul de repede, dar metoda – o tehnică folosită atunci când ajuți un alpinist slăbit sau rănit şi care se numeşte „legare în coardă scurtă” – părea primejdioasă şi foarte incomodă pentru ambii alpinişti. Curând l-am recunoscut pe şerpaş – era Lopsang Jangbu, sirdarul extravagant al lui Fischer iar persoana în costum galben era Sandy Pittman.

Ghidul Neil Beidleman, care l-a văzut şi el pe Lopsang trăgând-o pe Pittman, îşi aduce aminte că, „atunci când am urcat, Lopsang era aplecat spre versant şi se ținea de stâncă precum un păianjen, susținând-o pe Pittman printr-un zelb scurt. Părea ciudat şi destul de periculos. Nu ştiam ce să cred despre asta”.

Pe la 04.15 Mike ne-a dat undă verde ca să ne continuăm ascensiunea, iar Ang Dorje şi cu mine am urcat cât de repede am putut ca să ne încălzim. Când am zărit primul semn al zorilor, terenul terasat şi stâncos pe care urcasem s-a transformat într-o vale largă, acoperită cu zăpadă afânată. Ang Dorje şi cu mine am făcut cu rândul urme prin zăpada înaltă până la gambe şi aşa am ajuns la Creasta Sud-Estică la ora 05.30, chiar când soarele răsărea. Crestele a trei dintre cele mai înalte cinci vârfuri din lume se profilau pe

cerul pastelat. Altimetrul meu indica 8.400 de metri.

Hall mi-a interzis să merg mai sus până nu ajungea toată lumea la adăpostul acela ca un balcon, aşa că m-am aşezat pe rucsac şi am aşteptat. Când Rob şi Beck au ajuns în sfârşit, la capătul grupului, stăteam deja de mai bine de nouăzeci de minute. În timp ce aşteptam, atât echipa lui Fischer, cât şi taiwanezii m-au ajuns din urmă şi m-au depăşit. Eram frustrat şi nervos pentru că pierdusem atât de mult timp şi acum eram printre ultimii. Dar înțelegeam raționamentul lui Hall şi mi-am ținut furia în frâu.

În cei treizeci şi patru de ani de când mă cățăram am învățat că în acest sport trebuie să te bazezi doar pe tine, să iei decizii importante şi să îți asumi consecințele, că tu eşti singurul responsabil – iar acestea sunt aspectele care oferă cele mai

multe satisfacții ale alpinismului. Dar am descoperit că, atunci când eşti client, eşti forțat să renunți la toate astea, şi nu numai. Din motive de siguranță, un ghid responsabil va ține morțiş ca el să ia toate hotărârile importante – pur şi simplu nu-şi poate permite să îşi lase clienții să decidă fiecare pentru el.

Pe parcursul expediției noastre a fost încurajată pasivitatea clienților. Şerpaşii au echipat traseul, au montat taberele, au gătit, au cărat toate încărcăturile. Astfel am putut să ne păstrăm energia şi ne-au crescut mult şansele de-a ajunge pe vârf, dar eu eram foarte nemulțumit. Uneori mă simțeam de parcă nu eu urcam pe munte, ci surogatele o făceau în locul meu. Deşi am acceptat de bunăvoie acest rol, ca să pot să urc pe Everest cu Hall, nu m-am împăcat niciodată cu el. Aşa că am fost al naibii de bucuros când, la 07.10, Hall a

ajuns pe Balcon şi mi-a dat voie să continui urcuşul.

Lopsang a fost unul dintre primii alpinişti pe care i-am depăşit când am început din nou să urc. Acesta stătea în genunchi, în zăpadă, după ce tocmai vomitase. De obicei fusese cel mai puternic membru din toate expedițiile la care luase parte, chiar dacă nu folosea niciodată oxigen suplimentar. După expediție mi-a spus cu mândrie că pe „fiecare munte pe care urc, eu merg primul, fixez corzile. În ’95 pe Everest, cu Rob Hall, eu merg primul de la tabăra de bază până pe vârf, eu fixez toate corzile”. Faptul că în ziua de 10 mai era ultimul din grupul lui Fischer, vomitând tot, nu era un semn bun.

În după-amiaza precedentă Lopsang se obosise foarte tare cărând un telefon cu conexiune prin satelit pentru Pittman, de la tabăra III la tabăra IV, pe lângă celelalte

încărcături. Când, la tabăra III, Beidleman l-a văzut pe Lopsang luând în spate bagajul extraordinar de greu de treizeci şi şase de kilograme, i-a spus şerpaşului că nu era nevoie să ducă telefonul la Şaua Sudică şi că ar trebui să-l lase acolo.

— Nu vreau să car telefon, a recunoscut Lopsang mai târziu, parțial şi pentru că nu prea funcționase la tabăra III şi părea improbabil să funcționeze în frigul şi sălbăticia din tabăra IV.[43] Dar Scott mi-a spus: „Dacă nu cari tu, atunci car eu”. Aşa că iau telefon, leg deasupra pe rucsac, car la tabăra IV. [...] Mă oboseşte foarte tare.

Iar acum Lopsang se mai şi legase în coardă scurtă de Pittman şi o trăsese vreo cinci sau şase ore deasupra Şeii Sudice – lucru care a contribuit la oboseala acumu-

[43] Telefonul nu a funcționat deloc la tabăra IV. (N. a.)

lată şi care l-a împiedicat să-şi asume rolul obişnuit de conducător, să pregătească traseul. Absența lui neaşteptată din fruntea şirului a influențat evenimentele din ziua respectivă şi decizia de a o ajuta pe Pittman a stârnit critici şi i-a uimit pe mulți.

— Habar n-am de ce Lopsang o trăgea pe Pittman, spune Beidleman. Nu a ținut cont de ce trebuia să facă acolo sus, care erau prioritățile.

Din punctul de vedere al lui Pittman, ea nu i-a cerut să o lege în coardă. Când a plecat din tabăra IV în fruntea grupului lui Fischer, Lopsang a tras-o dintr-odată deoparte, a trecut coarda prin bucla din partea din față a hamului ei, apoi, fără să o întrebe, a prins celălalt capăt al corzii de propriul său ham şi a început să tragă. Ea susține că Lopsang a tras-o în sus pe versant împotriva voinței sale. Ceea ce ne face

să ne întrebăm: fiind o newyorkeză foarte hotărâtă (era atât de intransigentă, încât nişte neozeelandezi de la tabăra de bază au poreclit-o „Sandy Pit Bull”), de ce nu a desfăcut pur şi simplu acel zelb de un metru care o lega de Lopsang? Nu trebuia să facă nimic mai mult decât să întindă mâna şi să desprindă o carabinieră.

Pittman susține că nu a desprins zelbul din respect pentru autoritatea şerpaşului – după cum ea însăşi a zis, „nu voiam să-l supăr pe Lopsang”. A mai spus că, deşi nu se uitase la ceas, îşi aminteşte că şerpaşul a tras-o în coardă doar „o oră, o oră şi jumătate”[44], nu cinci, şase ore cum au declarat

[44] Pittman şi cu mine am discutat despre toate acestea şi despre alte întâmplări la şase luni după ce ne-am întors de pe Everest, în timpul unei convorbiri telefonice care a durat şaptezeci de minute. În afară de anumite clarificări aduse incidentului cu coarda, mi-a cerut să nu

alți cățărători şi cum însuşi Lopsang a confirmat.

În ceea ce-l priveşte, când a fost întrebat de ce a tras-o în coardă pe Pittman, pe care afirmase de mai multe ori că o disprețuieşte, Lopsang a dat nişte răspunsuri contradictorii. I-a spus lui Peter Goldman – un avocat din Seattle, care în 1905 urcase pe Broad Peak împreună cu Fischer şi Lopsang şi care era unul dintre cei mai vechi şi mai buni prieteni ai lui Fischer – că, fiind întuneric afară, o confundase pe Pittman cu clientul danez, Lene Gammelgaard, şi că a încetat să o tragă în zori, imediat ce şi-a dat seama de greşeală. Dar într-un interviu lung pe care l-am înregistrat, Lopsang a fost destul de convingător când a insistat că ştia de la bun înce-

---

citez alte părți ale discuției noastre în această carte. I-am onorat rugămintea. (N. a.)

put că o ajuta pe Pittman. Hotărâse să facă asta pentru că „Scott vrea ca toți clienții să ajungă pe vârf, iar eu mă gândesc că Sandy va fi cea mai slabă şi mai înceată, aşa că o ajut pe ea prima”.

Lopsang era un foarte fin observator şi îi era şi extrem de devotat lui Fischer; şerpaşul a înțeles cât de important era pentru prietenul şi angajatorul său ca Pittman să ajungă pe vârf. Într-adevăr, într-una dintre ultimele convorbiri de la tabăra de bază dintre Fischer şi Jane Bromet, acesta a întrebat-o:

— Dacă reuşesc să o duc pe Sandy pe vârf, pun pariu că o să apară pe la talk-show-uri. Crezi că o să mă includă în faima şi atenția de care o să se bucure?

După cum a explicat Goldman, „Lopsang îi era foarte credincios lui Scott. Pentru mine e de neconceput că ar fi tras pe cineva în coardă dacă nu ar fi fost sigur

că Scott ar fi vrut ca el să facă asta”.

Indiferent care a fost motivul, decizia lui Lopsang de a ajuta un client nu părea o greşeală atât de gravă pe moment. Dar a fost unul dintre multele lucruri mărunte care s-au adunat încet şi imperceptibil şi care au dus la o situație critică.

CAPITOLUL TREISPREZECE

Creasta sud-estică, 10 mai 1996, 8412 metri

E de-ajuns să spun că [Everestul] are cele mai abrupte creste şi cele mai înfricoşătoare prăpăstii din câte am văzut până acum şi că vorbăria despre o pantă înzăpezită uşor de urcat este un mit. [...]

Draga mea, este o aventură palpitantă, nu pot să-ți spun cum a pus stăpânire pe mine şi cât de promițătoare mi se pare. Şi ce frumos este totul!

George Leigh Mallory,
într-o scrisoare adresată soției sale,
28 iunie 1921

Mai sus de Şaua Sudică, în Zona Morții, supraviețuirea este în mare parte o cursă contra cronometru. Pe 10 mai, înainte să pornim de la tabăra IV, fiecare client avea la el câte două butelii de oxigen de aproximativ trei kilograme, urmând ca pe Vârful Sudic să mai ia încă o butelie dintr-un loc de depozitare pe care aveau să-l aprovizioneze şerpaşii. La un consum moderat de doi litri pe minut, fiecare butelie avea să ne ajungă între cinci şi şase ore. În jurul orei 16 sau 17, oxigenul fiecăruia dintre noi se va fi terminat. În funcție de aclimatizarea şi de starea psihologică ale fiecăruia, puteam încă să ne mişcăm mai sus de Şaua Sudică – dar nu bine şi nu pentru prea mult timp. Am fi devenit instantaneu mai vulnerabili la boli precum edemul pulmonar de mare altitudine, edemul cerebral de mare altitudine, hipotermia, con-

fuzia mintală şi degerăturile. Riscul de a muri va creşte exponențial.

Hall, care mai escaladase Everestul de patru ori, ştia că trebuia să urcăm şi să coborâm repede. Dându-şi seama că unii dintre clienții lui nu stăpâneau bine tehnicile de bază ale alpinismului, Hall voia să folosească corzile fixe ca să îi asigure şi să îi treacă rapid peste cele mai dificile porțiuni pe cei din grupul nostru şi al lui Fischer. Faptul că nicio expediție nu ajunsese anul acesta până sus îl îngrijora, deoarece asta însemna că pe o mare parte din traseu nu se aflau corzi.

Goran Kropp, suedezul care a urcat singur, a ajuns până la 107 metri de vârf în data de 3 mai, dar nu s-a obosit să pună nicio coardă. Muntenegrenii, care au ajuns chiar mai sus, au pus nişte corzi fixe, dar, neavând experiență, le-au folosit pe toate pe primii 427 de metri deasupra Şeii Sudi-

ce, irosindu-le pe pante relativ uşoare, unde nu aveau neapărat nevoie de ele. Astfel încât, în dimineața în care intenționam să urcăm pe vârf, singurele corzi întinse de-a lungul culmilor abrupte ale Crestei Sud-Estice nu erau altceva decât nişte rămăşițe zdrențuite ale unor expediții din trecut, care se iteau din când în când din gheață.

Prevăzând această posibilitate, înainte de a părăsi Tabăra de Bază, Hall şi Fischer au avut o întâlnire cu ghizii ambelor echipe, în cursul căreia au convenit ca fiecare echipă să trimită doi şerpaşi – inclusiv sirdarii, Ang Dorje şi Lopsang – cu nouăzeci de minute înainte ca echipele să plece din tabăra IV. Astfel şerpaşii ar fi avut timp să instaleze corzi fixe pe porțiunile cele mai primejdioase înainte să ajungă clienții acolo.

— Rob a repetat că era foarte important,

îşi aduce aminte Beidleman. Voia să evite cu orice preț o aglomerație care ne-ar fi costat timp.

Totuşi, în noaptea de 9 mai, dintr-un motiv neelucidat, niciun şerpaş nu a plecat înspre Şaua Sudică înaintea noastră. Poate că rafalele de vânt, care nu s-au oprit decât la 07.30, i-au împiedicat să se mobilizeze devreme, aşa cum speraseră. După expediție, Lopsang a declarat că, în ultimul moment, Hall şi Fischer au renunțat pur şi simplu la planul de a fixa corzi, deoarece primiseră informația eronată cum că muntenegrenii făcuseră asta deja până la Vârful Sudic.

Dar, dacă afirmația lui Lopsang este adevărată, nici Beidleman, nici Groom, nici Boukreev – cei trei ghizi care au supraviețuit – nu au ştiut de această schimbare. Iar dacă planul de a fixa corzi a fost abandonat cu bună ştiință, atunci nu ar

mai fi fost necesar ca Lopsang şi Ang Dorje să ia cu ei cei nouăzeci de metri de coardă pe care şerpaşii îi aveau asupra lor când au plecat de la tabăra IV înaintea echipelor.

În orice caz, mai sus de 8.352 de metri nicio coardă nu a fost fixată dinainte. Când Ang Dorje şi cu mine am ajuns pe Balcon la 05.30, eram cu mai mult de o oră în fața celor din grupul lui Hall. Am fi putut foarte bine să fixăm corzile. Dar Rob îmi interzisese în mod categoric să o iau înainte, iar Lopsang era mult mai jos decât noi, mergând legat în coardă de Pittman, aşa că nu era nimeni care să-l însoțească pe Ang Dorje.

Ursuz de felul lui, Ang Dorje părea mai degrabă posomorât în timp ce stăteam împreună şi priveam răsăritul soarelui. Încercările mele de a face conversație au eşuat. Mă gândeam că proasta lui dispozi-

ție era cauzată de abcesul care-l chinuise în ultimele două săptămâni. Sau poate că încă se gândea la viziunea tulburătoare pe care o avusese cu patru zile mai devreme: în ultima lor seară în tabăra de bază, el împreună cu alți şerpaşi sărbătoriseră viitoarea încercare de escaladare a vârfului bând mult *chhang* – o bere groasă şi dulce făcută din orez şi mei. A doua zi dimineață, mahmur, era foarte agitat; înainte să urce Căderea de gheață i-a mărturisit unui prieten că văzuse fantome în noaptea care trecuse. Fiind un tânăr foarte religios, Ang Dorje nu putea să nu ia în seamă asemenea prevestiri.

De asemenea, Ang Dorje putea fi supărat pe Lopsang, pe care-l considera un fanfaron. În 1995 Hall îi angajase pe Lopsang şi pe Ang Dorje pentru expediția din Everest, dar cei doi şerpaşi nu lucraseră bine împreună.

În anul acela, în ziua în care urmau să urce pe vârf, echipa lui Hall ajunsese târziu pe Vârful Sudic, în jurul orei 13.30, şi găsise o pătură de zăpadă instabilă care acoperea ultima porțiune din culme. Hall, în loc să-l trimită pe Ang Dorje, i-a trimis în recunoaştere pe Guy Cotter, un ghid neozeelandez, şi pe Lopsang, ca să stabilească dacă pot urca în continuare. Iar Ang Dorje, sirdarul acelei expediții, s-a simțit insultat. Puțin mai târziu, când Lopsang coborâse la baza Pasului Hillary, Hall a hotărât să abandoneze urcarea şi le-a făcut semn lui Cotter şi lui Lopsang să se întoarcă. Dar Lopsang a ignorat ordinul, s-a dezlegat de Cotter şi a continuat să urce singur pe vârf. Pe Hall l-a înfuriat nesupunerea lui Lopsang, ca şi pe Ang Dorje.

Anul acesta, deşi făceau parte din echipe diferite, Ang Dorje fusese din nou rugat să lucreze cu Lopsang în ziua urcării pe

vârf – şi din nou Lopsang părea că se purta ciudat. Ang Dorje lucrase foarte mult în ultimele şase săptămâni, iar acum părea sătul să facă mai mult decât îi intra în atribuții. Posomorât, stătea lângă mine în zăpadă, aşteptând să sosească Lopsang, iar corzile au rămas nefixate.

Prin urmare, la nouăzeci de minute după ce trecusem de Balcon, am nimerit în mijlocul primei aglomerații. La 8.534 de metri, echipele amestecate au avut de înfruntat o serie de trepte masive de piatră care puteau fi trecute cu bine doar cu ajutorul corzilor. Clienții s-au îngrămădit la baza stâncii aproape o oră, în timp ce Beidleman – preluând atribuțiile lui Lopsang, care lipsea – a fixat cu greu coarda.

Aici, nerăbdarea şi lipsa de experiență a lui Yasuko Namba, una dintre clientele lui Hall, aproape că au provocat o nenorocire.

Femeie de succes, angajată la Federal Express din Tokyo, Yasuko nu se încadra în stereotipul japonezei de vârstă mijlocie supusă şi respectuoasă. Îmi spusese râzând că acasă doar soțul ei se ocupa de gătit şi de curățenie. Încercarea ei de a cuceri Everestul stârnise oarecare vâlvă în Japonia. În zilele anterioare se cățărase încet şi nesigur, dar azi, cu gândul la vârf, era mai plină de energie ca niciodată.

— Din momentul în care am ajuns în Şaua Sudică, Yasuko a fost complet captivată de vârf – parcă era în transă, spune John Taske, care a împărțit cortul cu ea la tabăra IV. De când am plecat din Şa a tras tare, făcându-şi loc spre începutul şirului.

În timp ce Beidleman se ținea cu greu de stâncă la 30 de metri deasupra clienților, Yasuko, nerăbdătoare, şi-a prins blocatorul de coarda care atârna, înainte ca ghidul să apuce să o ancoreze. Era pe cale

să se agațe de coardă cu toată greutatea – ceea ce l-ar fi tras jos pe Beidleman –, dar Mike Groom a intervenit în ultimul moment şi i-a atras atenția că e prea nerăbdătoare.

Aglomerația de la corzi creştea pe măsură ce ajungeau alți şi alți alpinişti, astfel că cei din capăt rămâneau tot mai în urmă. Dimineața târziu, trei dintre clienții lui Hall – Stuart Hutchinson, John Taske şi Lou Kasischke, care urcau mai în spate cu Hall – erau extrem de îngrijorați de ritmul lent în care avansau. Imediat în fața lor se afla echipa taiwaneză care se mişca incredibil de încet.

— Aveau un stil ciudat de a urca, foarte aproape unul de altul, ca nişte felii dintr-o pâine, unul în spatele celuilalt, ceea ce însemna că era aproape imposibil să-i depăşeşti. Am aşteptat mult să urce pe corzi, zice Hutchinson.

În tabăra de bază, înainte să pornim spre vârf, Hall a luat în considerare două posibile ore de întoarcere – 13 sau 14. Totuşi, el nu a spus niciodată care era ora pe care trebuia să o respectăm – ceea ce e curios, având în vedere că ne tot repetase cât de important era să stabilim o oră fixă de întoarcere şi să o respectăm, indiferent ce s-ar întâmpla. Pur şi simplu am fost lăsați să înțelegem că Hall va lua decizia finală în ziua în care vom urca pe vârf, după ce va ține cont de vreme şi alți factori, şi că îşi va asuma răspunderea de a ne da semnalul de întoarcere la ora cuvenită.

Pe 10 mai, pe la mijlocul dimineții, Hall încă nu ne anunțase care va fi ora de întoarcere. Hutchinson, precaut din fire, presupunea că era vorba de ora 13. Pe la 11, Hall le-a spus lui Hutchinson şi Taske că mai erau încă trei ore până în vârf, iar apoi a grăbit pasul ca să-i întreacă pe tai-

wanezi.

— Era puțin probabil că vom atinge vârful înainte de ora 13, când ar fi trebuit de fapt să ne întoarcem, zice Hutchinson.

A urmat o scurtă discuție. La început Kasischke nu voia să accepte înfrângerea, dar Taske şi Hutchinson l-au convins în cele din urmă. La 11.30 cei trei au întors spatele vârfului şi au început să coboare, iar Hall i-a trimis pe şerpaşii Kami şi Lhakpa Chhiri cu ei.

Trebuie să fi fost foarte greu pentru aceşti clienți să se întoarcă, şi la fel trebuie să fi fost şi pentru Frank Fishbeck, care pornise pe drumul spre baza muntelui înaainte cu câteva ore. Urcatul pe munte pare să atragă oameni care nu se abat cu uşurință de la țelurile lor. În această etapă înaintată a expediției trecuserăm deja cu toții prin suferințe şi pericole care i-ar fi făcut de mult pe unii oameni mai echilibrați să

se întoarcă acasă. Ca să ajungi până aici trebuia să fii foarte perseverent.

Din păcate, cei care sunt făcuți să depășească necazurile personale şi să urce, în pofida greutăților, sunt făcuți şi să ignore avertismentele unui pericol iminent. Aceasta este esența dilemei cu care se confruntă toți cei ce vor să escaladeze Everestul: ca să reuşeşti trebuie să fii extrem de motivat, dar dacă eşti prea motivat, poți muri. Mai mult, mai sus de 7.925 de metri linia dintre entuziasmul necesar şi dorința nechibzuită de a ajunge pe vârf devine extrem de uşor de trecut. Prin urmare, povârnişurile Everestului sunt presărate cu cadavre.

Taske, Hutchinson, Kasischke şi Fischbeck cheltuiseră fiecare câte 70.000 de dolari şi înduraseră săptămâni de agonie ca să li se permită acea unică şansă de a ajunge pe vârf. Toți erau bărbați ambiți-

oşi, neobişnuiți să piardă, cu atât mai mult să renunțe. Şi totuşi, confruntați cu o decizie grea, au fost printre puținii care au făcut cea mai bună alegere în acea zi.

Mai sus de Pasul de piatră de unde John, Stuart şi Lou s-au întors, se terminau corzile. Din acel loc drumul se înclina abrupt, urcând pe lângă o fermecătoare creastă acoperită cu zăpadă comprimată de vânt, care culmina cu Vârful Sudic – unde am ajuns la ora 11 ca să găsesc o aglomerație şi mai mare. Puțin mai sus, la o aruncătură de băț, se afla creasta verticală a Pasului Hillary, iar o idee mai încolo, vârful însuşi. Mut de fascinație şi oboseală, am făcut câteva poze, apoi am aşteptat împreună cu ghizii Andy Harris, Neal Beidleman şi Anatoli Boukreev ca şerpaşii să fixeze corzile pe acea cornişă impresionantă.

Am observat că Boukreev, la fel ca Lopsang, nu folosea oxigen suplimentar.

Deşi rusul mai urcase pe Everest de două ori fără oxigen, iar Lopsang, de trei ori, am fost surprins să văd că Fischer le-a dat voie să ghideze ascensiunea fără butelii de oxigen – ceea ce nu părea să fie în interesul clienților. Am mai fost surprins să văd şi că Boukreev nu avea rucsac – de obicei ghidul are un rucsac cu coardă, o trusă de prim ajutor, echipament de salvare în cazul în care cineva ar cădea într-o crevasă, haine şi alte lucruri necesare în caz de urgență. Boukreev era primul ghid pe care-l vedeam, de pe oricare munte, că ignoră această convenție.

Se pare că plecase de la tabăra IV cu un rucsac şi o butelie de oxigen; mai târziu mi-a spus că, deşi nu avea de gând să folosească oxigenul, voia să aibă o butelie la îndemână în caz că „o să-l lase puterile” şi va avea nevoie de ea pe vârf. Dar, când a ajuns la Balcon, s-a descotorosit de rucsac

şi i-a dat butelia de oxigen, masca şi regulatorul lui Beidleman ca să le ducă el. Pentru că Boukreev nu folosea oxigen suplimentar, s-a hotărât să ia cu el doar strictul necesar, ca să fie cât mai bine pregătit să înfrunte aerul groaznic de rarefiat.

Un vânt de 37 km/h răvăşea culmea, trimițând rafale de zăpadă peste versantul Kangshung, dar deasupra cerul era de un albastru orbitor. Odihnindu-mă în soare, la 8.478 de metri, îmbrăcat într-o pufoaică groasă, privind peste acoperişul lumii într-o stare de amorțeală cauzată de scăderea nivelului de oxigen, am pierdut complet noțiunea timpului. niciunul dintre noi nu a dat mare atenție faptului că Ang Dorje şi Ngawang Norbu, un alt şerpaş din echipa lui Hall, stăteau unul lângă celălalt, împărțeau un termos cu ceai şi nu păreau să se grăbească să urce. În cele din urmă, pe la 11.40, Beidleman l-a întrebat: „Hei,

Ang Dorje, ai de gând să fixezi corzile?” Răspunsul lui Ang Dorje a fost un „nu” rapid şi răspicat – poate pentru că niciunul dintre şerpaşii lui Fischer nu era acolo ca să-l ajute.

Îngrijorat din cauza mulțimii care se îngrămădea la Vârful Sudic, Beidleman i-a smuls din toropeală pe Harris şi Boukreev şi a insistat că cei trei ghizi trebuiau să monteze ei înşişi corzile; auzindu-l, m-am oferit rapid să-i ajut. Beidleman a scos un colac de coardă de 45 de metri din rucsac, eu am luat încă unul de la Ang Dorje, iar cu ajutorul lui Boukreev şi al lui Harris ne-am apucat, pe la prânz, să fixăm corzile pe creastă. Dar până atunci s-a mai scurs o oră.

*

Oxigenul suplimentar nu te face să te

simți pe vârful Everestului ca şi cum ai fi la nivelul mării. În timp ce urcam mai sus de Vârful Sudic, regulatorul îmi dădea aproape doi litri de oxigen pe minut şi tot trebuia să mă opresc şi să inspir adânc, de trei, patru ori după fiecare pas pe care-l făceam cu greutate. Apoi mai făceam încă unul şi trebuia să mă opresc ca să-mi trag răsuflarea – iar mai repede de atât nu puteam să înaintez. Deoarece buteliile cu oxigen conțineau un amestec slab de gaz comprimat şi aer ambiant, la 8.839 de metri cu oxigen te simțeai ca la 7.295 de metri fără oxigen. Dar oxigenul îmbuteliat avea alte beneficii, care nu erau aşa de uşor de evaluat.

Mă cățăram de-a lungul coastei şi trăgeam oxigen în plămânii obosiți, când o stare ciudată şi nejustificată de calm puse stăpânire pe mine. Lumea de dincolo de masca de cauciuc era nemaipomenit de

însufleţită, de parcă un film se proiecta cu încetinitorul în faţa ochelarilor mei. Mă simţeam drogat, degajat, izolat complet de stimulii externi. Trebuia să-mi repet mereu că de-o parte şi de alta erau 2.100 de metri de cer, că totul era în joc aici, că puteam plăti cu viaţa pentru un singur pas greşit.

După o jumătate de oră de urcat de la Vârful Sudic, am ajuns la baza Pasului lui Hillary. Este unul dintre cei mai faimoşi pereţi de stâncă din toate traseele montane, iar cei 12 metri de ascensiune aproape verticală pe stâncă şi gheaţă te intimidează; totuşi îmi doream foarte mult să preiau conducerea pe cea mai periculoasă porţiune, cea a Pasului. Însă era clar că Boukreev, Beidleman şi Harris voiau şi ei acelaşi lucru, iar lipsa de oxigen mă împinsese să cred că erau dispuşi să lase vreun client să preia conducerea pe cea mai

râvnită porțiune din traseu.

În cele din urmă, Boukreev, în calitate de ghid senior şi fiind singurul dintre noi care mai urcase pe Everest, a avut onoarea; în timp ce Beidleman îl fila, ne-a deschis drumul. Dar înainta încet, şi, în timp ce urca cu mare efort spre vârful Pasului, m-am uitat neliniştit la ceas şi m-am întrebat dacă nu voi rămâne cumva fără oxigen. Prima butelie se golise la 7, pe Balcon, după ce mă ținuse aproape şapte ore. Luându-mi asta drept reper, la Vârful Sudic calculasem că a doua butelie se va goli în jurul orei 14, ceea ce-mi va da destul timp, presupuneam eu, să ajung până pe vârf şi să mă întorc pe Vârful Sudic ca să iau cea de-a treia butelie de oxigen. Dar acum era deja trecut de 13, şi eu începeam să am mari îndoieli că lucrurile s-ar putea întâmpla aşa.

Pe culmea Pasului i-am mărturisit lui

Beidleman îngrijorarea mea şi l-am întrebat dacă l-ar deranja dacă aş lua-o înainte spre vârf în loc să mă opresc ca să-l ajut să întindă ultimul colac de coardă de-a lungul crestei.

— Du-te, mi-a spus binevoitor. Mă ocup eu de coardă.

Făcând cu greu ultimii paşi până pe vârf, am avut impresia că mă aflu sub apă, că viața se mişcă de patru ori mai încet. Apoi am ajuns pe o porțiune îngustă de gheață împodobită cu o butelie de oxigen abandonată şi cu un stâlp din aluminiu ca vai de el, iar de acolo nu mai aveai unde să urci. Un şir de steaguri de rugăciune budiste se zbăteau în bătaia vântului. Mult mai jos, la poalele unui versant pe care atunci îl descopeream, platoul tibetan arid se întindea cât vedeai cu ochii ca o mare de pământ maro.

Odată ajuns pe vârful Everest ar fi tre-

buit să fiu copleşit de o exaltare intensă; în definitiv, în ciuda şanselor infime, tocmai obținusem un lucru la care râvneam din copilărie. Dar vârful era de fapt doar punctul de la jumătatea drumului. Mulțumirea de sine a fost înăbuşită de teama copleşitoare trezită de coborârea lungă şi periculoasă care mă aştepta.

CAPITOLUL PAISPREZECE

Vârful, 13.12, 10 mai 1996, 8.848 de metri

Voința îmi slăbeşte nu doar în timpul ascensiunii, ci şi la coborâre. Cu cât urc mai mult, cu atât vârful mi se pare mai neimportant şi nu mă mai interesează ce mi se întâmplă. Nu mai sunt la fel de atent, memoria mă lasă şi ea. Oboseala mentală este acum mai puternică decât cea fizică. E atât de plăcut să stai jos şi să nu faci nimic – şi prin urmare e cu atât mai periculos. Moartea cauzată de extenuare este – la fel ca moartea prin îngheț – plăcută.

Reinhold Messner,
Orizontul de cristal

În rucsac aveam un banner cu revista *Outside*, un mic fanion împodobit cu o şopârlă fantastică pe care o cususe Linda, soția mea, şi alte suvenire cu care aveam de gând să mă pozez triumfător. Totuşi, conştient fiind că rezerva de oxigen era pe terminate, nu am mai scos nimic din rucsac şi am stat pe acoperişul lumii cât să le fac rapid patru poze lui Andy Harris şi lui Anatoli Boukreev în fața stâlpului de pe vârf. Apoi am început să cobor. După vreo 20 de metri am trecut pe lângă Neal Beidleman şi pe lângă un client de-al lui Fischer, Martin Adams. După ce am bătut palma cu Neal, am luat un pumn de pietricele dintr-o porțiune a traseului de pe care vântul suflase zăpada, am băgat suvenirele în buzunarul pufoaicei, am tras fermoarul şi m-am grăbit în jos pe creastă.

Mai înainte observasem că o pătură de

nori acoperea văile din sud şi doar vârfurile cele mai înalte se mai vedeau acum. Adams – un texan scund şi bătăios, care se îmbogățise vânzând obligațiuni în anii ’80 – este un pilot cu experiență, care a petrecut mult timp uitându-se în jos de deasupra norilor; mai târziu mi-a spus că, imediat după ce a ajuns pe vârf, şi-a dat seama că acea pătură de vapori aparent inofensivă era de fapt coama unor puternici nori de furtună.

— Când eşti în avion şi vezi un nor de furtună, primul impuls e să pleci naibii de acolo. Şi asta am şi făcut, mi-a explicat.

Dar, spre deosebire de Adams, eu nu obişnuiam să mă uit la cumulonimbusi de la 8.840 de metri, aşa că nu mi-am dat seama de furtuna care se apropia. În schimb, eu îmi făceam griji din cauza oxigenului care era pe terminate.

La un sfert de oră după ce părăsisem

vârful, am ajuns la Pasul lui Hillary, unde un cârd de alpinişti urcau cu greu pe singura coardă fixă, iar eu am fost nevoit să mă opresc. În timp ce aşteptam ca ei să treacă mai departe, Andy m-a ajuns din urmă.

— Jon, nu cred că primesc suficient oxigen. Poți să te uiți dacă valva de alimentare de la mască a înghețat? m-a întrebat.

Am verificat şi, într-adevăr, o bucată de gheață cât pumnul bloca valva de cauciuc care îi permitea aerului de afară să intre în mască. Am înlăturat-o cu vârful pioletului şi l-am rugat pe Andy să-mi închidă regulatorul, ca să nu irosesc oxigenul cât aşteptam să se elibereze Pasul. Însă, din greşeală, el a deschis valva în loc să o închidă, aşa că zece minute mai târziu nu mai aveam deloc oxigen. Funcțiile mele cognitive, şi aşa destul de limitate, scăzuseră dramatic. Mă simțeam de parcă luasem o

supradoză dintr-un sedativ puternic.

Îmi amintesc ca prin ceață că Sandy Pittman a trecut pe lângă mine în drum spre creastă, iar după ea au mai trecut, după o perioadă indefinită de timp, Charlotte Fox şi Lopsang Jangbu. Yasuko a apărut puțin mai jos pe stânca pe care încercam să-mi mențin echilibrul; părea că ultima şi cea mai înclinată porțiune din traseu îi venise de hac. Un sfert de oră am privit neputincios cum se chinuia să se tragă în sus, dar era prea obosită ca să reuşească. În cele din urmă, Tim Madsen, care aştepta nerăbdător chiar sub ea, a împins-o de fund şi astfel a ajuns pe Pas..

La scurt timp după aceea a apărut şi Rob Hall. Mi-am ascuns panica crescândă şi i-am mulțumit că m-a adus pe vârful Everestului.

— Da, s-a dovedit a fi o expediție bună, mi-a răspuns.

Apoi mi-a zis că Frank Fischbeck, Beck Weathers, Lou Kasischke, Stuart Hutchinson şi John Taske se întorseseră. Chiar şi în starea de imbecilitate indusă de lipsa oxigenului era evident că Hall era extrem de dezamăgit că cinci din cei opt clienți ai lui abandonaseră vârful – presupun că sentimentul era accentuat de faptul că întreaga echipă a lui Fischer trăgea din greu ca să ajungă sus.

— Regret că nu au ajuns mai mulți clienți pe vârf, s-a plâns Rob înainte să-şi vadă de drum.

La scurt timp, Adams şi Boukreev m-au ajuns din urmă şi s-au oprit puțin mai sus de mine ca să aştepte să se elibereze coarda. Imediat după, Pasul s-a aglomerat şi mai tare – Makalu Gau, Ang Dorje şi alți şerpaşi urcau spre noi, urmați de Doug Hansen şi Scott Fischer. Apoi, într-un final, Pasul lui Hillary era liber – dar doar după

ce petrecusem mai mult de o oră, la 8.800 de metri, fără oxigen suplimentar.

Mi se părea că părți întregi din scoarța cerebrală încetaseră să-mi mai funcționeze. Amețit, speriat să nu leşin, eram disperat să ajung la Vârful Sudic, unde mă aştepta a treia butelie de oxigen. Am început să cobor cu grijă pe coarda fixă, mort de frică. Aproape de baza Treptei, Anatoli şi Martin m-au ocolit şi s-au grăbit să ajungă jos. Coboram în continuare cu mare atenție, dar, când mai aveam 15 metri până la depozitorul de oxigen, s-a terminat coarda şi m-am oprit, refuzând să merg mai departe fără oxigen.

Sus, pe Vârful Sudic, l-am văzut pe Andy Harris scotocind printr-un morman de butelii de oxigen portocalii.

— Hei, Harold! am strigat. Poți să-mi aduci o butelie plină?

— Nu mai este nicio butelie cu oxigen!

Toate astea sunt goale!

Era o veste neplăcută. Creierul meu avea mare nevoie de oxigen. Nu ştiam ce să fac. Chiar atunci a ajuns lângă mine Mike Groom, care cobora şi el. În 1993 Mike urcase pe Everest fără oxigen, şi nu părea îngrijorat să continue fără. Mi-a dat butelia lui de oxigen şi ne-am grăbit să ajungem la Vârful Sudic.

Totuşi, când am ajuns acolo şi am căutat în depozitul de oxigen, am găsit cel puțin şase butelii pline. Însă Andy refuza să ne creadă. Insista că toate erau goale şi nu puteam să-l convingem că nu e aşa.

Singurul mod în care poți vedea cât oxigen e într-o butelie este să o conectezi la regulator şi să te uiți la manometru; presupun că aşa a verificat Andy buteliile de la Vârful Sudic. După expediție, Neil Beidleman ne-a atras atenția că, dacă regulatorul lui Andy fusese afectat de gheață,

manometrul se poate să-i fi arătat că toate buteliile erau goale, chiar dacă ele erau de fapt pline, ceea ce ar fi explicat încăpățânarea lui ciudată. Iar dacă regulatorul lui era stricat şi nu îi dădea oxigen, asta ar fi explicat aparenta lui lipsă de luciditate.

Totuşi, această posibilitate – care acum pare atât de evidentă – nu ne-a trecut prin cap, nici lui Mike, nici mie. Privind în urmă, mi-e clar că Andy se purta irațional şi era clar că trecuse de simpla stare de hipoxie, dar şi funcțiile mele mintale erau afectate, aşa că atunci nu mi-am dat seama.

Nu am putut să înregistrez un lucru atât de evident şi din cauza relației ghid-client. Andy şi cu mine semănăm mult din punctul de vedere al forței fizice şi al competențelor tehnice; dacă am fi urcat împreună într-o expediție fără ghid şi am fi fost parteneri, mi-aş fi dat seama cu siguranță de

starea în care se afla. Dar în această expediție fusese plasat în rolul ghidului invincibil, era acolo ca să aibă grijă de mine şi de alți clienți; fuseserăm îndoctrinați ca nu cumva să ne îndoim de raționamentul ghizilor noştri. Gândul că Andy se afla la ananghie nu a trecut niciodată prin mintea mea slăbită. Nu am putut că concep că un ghid ar avea nevoie urgentă de ajutorul meu.

În timp ce Andy continua să afirme că nu există butelii pline pe Vârful Sudic, Mike m-a privit întrebător. M-am uitat şi eu la el şi am ridicat din umeri. M-am întors spre Andy şi i-am spus:

— Nu-i nimic, Harold. Mult zgomot pentru nimic.

Apoi am luat o butelie plină cu oxigen, am prins-o de regulator şi am început să cobor. Având în vedere ce s-a întâmplat în orele următoare, uşurința cu care m-am

eliberat de orice responsabilitate – neputința de a realiza faptul că Andy era în pericol – este o greşeală care cred că o să mă bântuie mereu.

În jurul orei 15.30, am plecat de pe Vârful Sudic înaintea lui Mike, Yasuko şi Andy şi aproape imediat am coborât într-o pătură densă de nori. A început să ningă uşor. De-abia deosebeam muntele de cer în lumina aceea uniformă şi care tot scădea. Ar fi fost foarte uşor să fac un pas greşit, să cad de pe creastă şi să dispar pentru totdeauna. Şi cu cât coboram, cu atât vremea se înrăutățea.

Mike şi cu mine ne-am oprit la baza treptelor de piatră de pe Creasta Sud-Estică să o aşteptăm pe Yasuko, care nu se descurca pe corzile fixe. Mike a încercat să-l contacteze pe Rob pe walkie-talkie, dar transmițătorul lui funcționa cu intermitente si nu a reuşit să comunice cu nimeni.

Mike avea grijă de Yasuko, iar Rob şi Andy se ocupau de Doug Hansen – singurul client care se afla mai sus decât noi aşa că am presupus că situația era sub control. Când Yasuko ne-a ajuns din urmă, i-am cerut voie lui Mike să continui coborârea de unul singur.

— Bine. Dar ai grijă la cornişe, mi-a spus.

Pe la 16.45, când am ajuns la Balcon – promontoriul de pe Creasta Sud-Estică, aflat la 8.412 metri, unde împreună cu Ang Dorje văzusem răsăritul de soare –, am fost şocat să dau peste Beck Weathers stând singur în zăpadă şi tremurând din toți rărunchii. Presupusesem că se afla la tabăra IV de câteva ore bune.

— Beck, ce naiba faci aici? am exclamat.

Cu câțiva ani înainte Beck îşi făcuse o

operație de keratotomie radială[45] ca să-şi corecteze vederea. La începutul expediției din Everest a descoperit un efect secundar al intervenției: presiunea atmosferică joasă de la mare altitudine îi afecta vederea. Cu cât urca mai sus, cu atât presiunea atmosferică era mai joasă şi vederea lui se înrăutățea.

În după-amiaza trecută, după ce urcase de la tabăra III la tabăra IV, Beck mi-a mărturisit că „vederea îmi era atât de afectată, încât de-abia distingeam ce se întâmpla în fața mea. Aşa că m-am băgat în spatele lui John Taske şi, când îşi ridica piciorul, îl puneam pe al meu în urma lăsată de bocancul lui”.

---

[45] Keratotomia radială este o intervenție chirurgicală menită să corecteze miopia prin inciziile care se fac dinspre exteriorul spre interiorul retinei şi care astfel îi schimbă curbura. (N. a.)

Înainte Beck vorbise deschis despre problema lui, dar, cu vârful atât de aproape, nu spusese nimănui, nici măcar lui Rob, că starea i se agravase. În ciuda vederii tot mai proaste, se cățăra bine şi se simțea mai puternic decât la începutul expediției şi, după cum a explicat, „nu voiam să renunț prea devreme”.

Cât a urcat prin Şaua Sudică în timpul nopții, Beck a reuşit să țină pasul cu grupul folosindu-se de aceeaşi strategie ca în după-amiaza precedentă – păşea fix pe urmele celui din față. Dar când a ajuns la Balcon şi a răsărit soarele, şi-a dat seama că vederea lui era mai proastă ca niciodată. Mai mult, din neatenție se frecase la ochi şi nişte cristale de gheață îi zgâriaseră corneea la amândoi ochii.

— Cu un ochi vedeam în ceață, cu celălalt de-abia întrezăream câte ceva şi nu distingeam nimic la distanță. Am simțit că

nu vedeam destul de bine ca să urc mai departe fără să îmi pun viața în pericol sau să fiu o povară pentru altcineva, aşa că i-am spus lui Rob cum stăteau lucrurile, mărturiseşte Beck.

— Îmi pare rău, prietene, i-a spus Rob imediat, dar va trebui să cobori. O să trimit un şerpaş să te însoțească.

Dar Beck nu era pregătit să renunțe la visul de a ajunge pe vârf:

— I-am explicat lui Rob că există şanse mari ca vederea să mi se îmbunătățească odată ce soarele va urca mai sus pe cer şi pupilele mi se vor contracta. I-am spus că vreau să mai aştept un pic şi apoi să mă grăbesc să-i prind din urmă dacă începeam să văd mai bine.

Rob a cântărit propunerea lui Beck, apoi i-a spus:

— În regulă. Ai jumătate de oră la dispoziție ca să afli. Dar nu te pot lăsa să te

întorci la tabăra IV de unul singur. Dacă vederea nu ți se îmbunătățește după jumătate de oră, vreau să rămâi aici, ca să știu exact unde ești, și să mă aștepți până mă întorc de pe vârf, iar apoi o să coborâm împreună. Nu glumesc: fie cobori acum, fie promiți să nu te miști de aici până nu mă întorc.

— Așa că am jurat cu mâna pe inimă, mi-a spus Beck voios, în timp ce vântul spulbera zăpada în jurul nostru și afară se întuneca. Si m-am ținut de cuvânt. De-aia sunt încă aici.

Imediat după prânz, Stuart Hutchinson, John Taske și Lou Kasischke au trecut pe lângă el în timp ce coborau cu Lhakpa și Kami, dar Weathers nu i-a însoțit.

— Încă era vreme bună, așa că atunci nu am văzut de ce mi-aș fi încălcat promisiunea față de Rob, mi-a explicat.

Totuși, acum se întuneca și vremea se

strica.

— Hai jos cu mine, l-am rugat. O să mai treacă două, trei orc până o să se întoarcă Rob. O să am eu grijă de tine. O să te duc jos fără probleme.

Aproape că îl convinsesem pe Beck să coboare cu mine, când am făcut greşeala să spun că Mike Groom şi Yasuko erau la câteva minute în spatele meu. Într-o zi plină de greşeli, aceasta s-a dovedit a fi una foarte gravă.

— Mulțumesc oricum, a spus Beck. Dar cred că o să-l aştept pe Mike. Are coardă şi poate să mă lege şi să mă ajute să cobor.

— Bine, Beck, am răspuns. Tu decizi. Atunci ne vedem în tabără.

De fapt eram uşurat că nu trebuia să-l cobor pe Beck pe pantele dificile care urmau, dintre care majoritatea nu aveau corzi fixe. Ziua era pe terminate, vremea se înrăutățea, puterile mă lăsau. Cu toate

acestea, tot nu eram conştient de nenorocirea care ne păştea. Ba mai mult, după ce am vorbit cu Beck, nu m-am grăbit să cobor, ci am căutat o butelie de oxigen goală pe care-o ascunsesem în zăpadă când urcasem, în urmă cu zece ore. Nu voiam să las mizerii pe munte, aşa că am băgat-o în rucsac alături de celelalte două (una goală şi alta parțial plină), iar apoi m-am grăbit spre Şaua Sudică, aflată la 480 de metri mai jos.

*

De la Balcon am coborât fără incidente câteva sute de metri pe o viroagă lină, înzăpezită, dar apoi lucrurile au început să se complice. Traseul şerpuia peste straturi de gresii acoperite cu o pătură de cincisprezece centimetri de zăpadă proaspătă. Trebuia să fiu foarte atent la cum înaintez

pe acel teren instabil şi dificil, dar îmi era greu să mă concentrez având în vedere starea ca de beție în care mă aflam.

Era dificil să găsesc traseul bun, deoarece vântul ştersese urmele cățărătorilor care coborâseră înaintea mea. În 1993, partenerul lui Mike Groom – Lopsang Tshering Bhutia, un alpinist himalayan experimentat, nepotul lui Tshering Norgay – a făcut o întoarcere greşită în zona asta, a căzut şi a murit. Am început să vorbesc de unul singur ca să încerc să rămân lucid: „Păstrează-ți calmul, păstrează-ți calmul, păstrează-ți calmul”, îmi repetam încontinuu, ca pe o mantră. „Nu îți permiți să faci nicio greşeală. E mult prea serioasă treaba. Păstrează-ți calmul.”

Mă aşezasem pe o terasă largă, înclinată, ca să mă odihnesc, dar peste câteva minute un sunet asurzitor m-a speriat aşa de tare, încât am sărit în picioare. Având în

vedere că se depusese destulă zăpadă proaspătă, îmi făceam griji ca nu cumva să se fi pornit o avalanşă mai sus pe versant, dar când m-am întors să mă uit n-am văzut nimic. Apoi am auzit din nou acelaşi sunet, de data asta însoțit de un fulger care pentru o secundă a luminat tot cerul, şi mi-am dat seama că era vorba de un tunet.

Dimineață, în timp ce urcam, am încercat să studiez traseul din această zonă şi mă uitam după puncte de reper care să mă ajute la coborâre, memorând obsesiv terenul: „Ține minte să faci la stânga după pintenul care seamănă cu prora unei nave. Apoi urmează dâra de zăpadă până o coteşte brusc la dreapta”. Mă învățasem să procedez aşa în urmă cu mulți ani, şi a devenit un obicei pe care mă obligam să-l urmez de fiecare dată când escaladam un munte – pe Everest se poate să-mi fi salvat viața. La ora 18, când furtuna s-a trans-

format într-o vijelie în toată regula, cu rafale de zăpadă şi un vânt care bătea cu mai mult de 100 km/h, am dat peste coarda care fusese fixată de muntenegreni pe panta înzăpezită, 180 de metri mai sus de Şa. Mi-am revenit datorită urgiei care se înteţea şi mi-am dat seama că am coborât la timp cea mai dificilă porţiune din traseu.

Mi-am înfăşurat coarda fixă în jurul mâinilor ca să fac rapel şi am continuat să cobor înfruntând vijelia. Câteva minute mai târziu m-a cuprins o stare cunoscută de sufocare şi mi-am dat seama că rămăsesem din nou fără oxigen. În urmă cu trei ore, când fixasem cea de-a treia butelie de oxigen, şi ultima, la regulator, am observat că manometrul îmi arăta că butelia era doar pe jumătate plină. M-am gândit că îmi va ajunge o mare parte din drum, aşa că nu m-am obosit s-o schimb cu una plină. Iar acum rămăsesem fără oxigen.

Mi-am dat jos masca de pe față, am lăsat-o să-mi atârne de gât şi am continuat să cobor, surprinzător de liniştit. Totuşi, fără oxigen mă mişcăm mai greu şi a trebuit să fac pauze mai dese.

Cărțile despre Everest abundă în descrieri ale unor halucinații cauzate de hipoxie şi de oboseală. În 1933, faimosul alpinist englez Frank Smythe a văzut „două obiecte ciudate care pluteau în văzduh” direct deasupra lui, la 8.200 de metri: „[Unul] părea să aibă nişte aripi turtite, nedezvoltate şi celălalt avea o protuberanță care semăna cu un cioc. Pluteau fără se mişte, dar păreau să pulseze încet”. În 1980, în timpul ascensiunii solo, lui Reinhold Messner i se păruse că un însoțitor invizibil urcă alături de el. Încetul cu încetul mi-am dat seama că şi mintea mea o luase razna şi asistam la această transformare cu un amestec de fascinație şi groază.

Din cauza stării de epuizare în care mă aflam, am experimentat o ciudată detaşare de corp, de parcă mă aflam câțiva metri mai sus şi mă uitam la mine însumi cum cobor. Mă vedeam îmbrăcat într-un jerseu verde şi purtam pantofi. Şi, cu toate că atunci când bătea vântul temperatura scădea sub -56°C, în mod straniu îmi era cald.

La 18.30, când cerul s-a întunecat de tot, mai aveam încă 60 de metri verticali până la tabăra IV. Mai trebuia să trec un singur obstacol ca să ajung la adăpost: o pantă proeminentă de gheață tare şi lucioasă, pe care trebuia să cobor fără coardă. Zăpada înghețată, purtată de rafale de vânt care se deplasau cu 130 km/h, îmi lovea fața; orice porțiune expusă de piele îngheța imediat. Corturile, care se aflau la 200 de metri pe orizontală, erau vizibile când şi când prin

albul total[46]. Nu exista o marjă de eroare. Îngrijorat fiind că aş putea face o greşeală gravă, m-am aşezat ca să-mi drămuiesc energia înainte să cobor mai departe.

Inerția a pus stăpânire pe mine imediat ce m-am întins pe jos. Era mult mai uşor să rămân în repaus decât să mă motivez să înfrunt panta de gheață; aşa că am stat acolo în timp ce vijelia se dezlănțuia în jurul meu, mi-am lăsat mintea să zboare de la una la alta şi nu am făcut nimic vreo patruzeci şi cinci de minute.

Strânsesem şnurul de la glugă până când îmi rămăsese doar o mică deschizătură în jurul ochilor şi voiam să îmi dau jos

[46] *Whiteout* (în engleză, în orig.) este un fenomen meteorologic care apare în regiunile înzăpezite atunci când cerul este acoperit de nori sau de ceață, ceea ce face ca totul să fie cufundat într-o lumină albicioasă în care este foarte greu să te orientezi. (N. tr.)

de la gât masca de oxigen, care înghețase şi era oricum inutilă, când dintr-odată Andy Harris a apărut din beznă lângă mine. Mi-am îndreptat frontala înspre el, dar m-am tras instinctiv înapoi când am văzut în ce hal arăta. Obrajii îi erau acoperiți de o pojghiță de gheață, un ochi îi era înghețat şi de-abia putea să vorbească. Părea într-o stare foarte gravă.

— Încotro e tabăra? a întrebat, disperat să ajungă la adăpost.

I-am indicat în ce direcție se afla tabăra IV şi l-am avertizat în legătură cu panta de gheață de mai jos.

— E mai abruptă decât pare! am strigat, încercând să mă fac auzit în acea urgie. Poate ar trebui să cobor eu primul şi să mă întorc cu o coardă din tabără...

Nu apucasem să termin de vorbit când Andy s-a întors dintr-odată şi a păşit pe marginea pantei înghețate, lăsându-mă

mască.

Trăgându-se pe fund, a început să coboare cea mai abruptă porțiune a pantei.

— Andy, e o nebunie să încerci aşa ceva! Sigur o s-o dai în bară! am strigat după el.

A strigat şi el ceva înapoi, dar nu am auzit ce-a zis din cauza vijeliei. O secundă mai târziu s-a dezechilibrat, s-a întors cu fundul în sus şi dintr-odată l-am văzut alunecând cu viteză, cu capul înainte, pe gheață.

De-abia distingeam trupul nemişcat al lui Andy, care se prăbuşise la baza stâncii, 60 de metri mai jos. Eram convins că-şi rupsese cel puțin un picior, dacă nu chiar gâtul. Dar apoi, incredibil, s-a ridicat, mi-a făcut un semn că e OK şi a continuat să înainteze cu greu spre tabăra IV care atunci se vedea cu claritate, 150 de metri mai încolo.

Vedeam siluetele a trei sau patru per-

soane care stăteau în fața corturilor; lumina frontalelor pâlpâia prin furtuna de zăpadă. M-am uitat cum Harris se îndreaptă spre ei, peste terenul plan; i-au trebuit mai puțin de zece minute ca să ajungă în tabără. Când norii s-au închis un moment mai târziu si n-am mai văzut nimic, el mai avea cam 20 de metri până la corturi, poate chiar mai puțin. După aceea nu l-am mai văzut, dar eram sigur că ajunsese la adăpost, unde Chuldum şi Arita precis ne aşteptau cu ceai fierbinte. Cum stăteam în mijlocul furtunii şi mai aveam de coborât panta înghețată ca să ajung la corturi, am simțit că mă cuprinde invidia. Eram furios că ghidul meu nu mă aşteptase.

În rucsac nu aveam altceva decât trei butelii de oxigen goale şi o jumătate de litru de limonadă înghețată; probabil că nu cântărea mai mult de 7-9 kilograme. Dar eram obosit şi îngrijorat să nu-mi rup vre-

un picior la coborâre, aşa că am aruncat rucsacul peste margine şi am sperat că o să-l recuperez mai târziu. Apoi m-am ridicat şi am început să cobor pe gheața care era la fel de fină şi de tare precum o bilă de popice.

Coborârea a fost periculoasă şi obositoare, dar după un sfert de oră în care m-am ajutat de colțari, mă aflam Ia baza pantei. Mi-am găsit repede rucsacul, iar după încă zece minute eram în tabără. M-am aruncat în cort cu colțarii încă în picioare, am închis bine uşa şi m-am întins pe podeaua înghețată. Eram prea obosit ca să mă mai ridic în capul oaselor. Pentru prima dată simțeam cât de extenuat eram de fapt; niciodată nu mai fusesem atât de istovit. Dar eram în siguranță. Andy era în siguranță. Ceilalți urmau să ajungă şi ei în tabără. Reuşisem naibii. Urcasem pe Everest. Fusese şi greu, dar în cele din urmă

totul se sfârşise cu bine.

*

Au trecut multe ore până să aflu că de fapt nu se sfârşise cu bine – nouăsprezece oameni erau izolați pe munte din cauza viscolului, luptându-se cu disperare ca să supraviețuiască.

CAPITOLUL CINCISPREZECE

Vârful, 13.25, 10 mai 1996, 8.848 de metri

Primejdia aventurilor marinăreşti şi a furtunilor are multe fațete, şi numai când şi când îți apare în chip vădit acea violență cu intenție sinistră, acel ceva nedefinit care sileşte mintea şi inima omului să creadă că înlănțuirea de calamități sau furia elementelor îl atacă cu gânduri rele, cu o forță fără frâu, cu o cruzime dezlănțuită, vrând să-i smulgă din inimă orice speranță sau teamă, chinul oboselilor şi setea de odihnă, vrând să sfărâme, să distrugă, să nimicească tot ce el a văzut,

a cunoscut, a savurat, a iubit sau a urât, tot ce este necesar şi de nepreţuit – soarele, amintirile, viitorul – vrând să spulbere din faţa lui toate comorile lumii prin actul simplu şi groaznic al uciderii.

Joseph Conrad,
Lord Jim[47]

Neil Beidleman a ajuns pe vârf la ora 13.25 împreună cu clientul Martin Adams. Când au ajuns sus, Andy Harris şi Anatoli Boukreev erau deja acolo; eu coborâsem cu opt minute mai devreme. Presupunând că restul grupului său va apărea în scurt timp, Beidleman a făcut câteva poze, l-a tachinat pe Boukreev şi s-a aşezat ca să aş-

[47] Joseph Conrad, *Lord Jim*, trad. de Ticu Archip, Editura pentru literatură universală, Bucureşti, 1964, p. 12. (N. tr.)

tepte. La 13.45, clientul Kiev Schoening a urcat ultima porțiune, a scos o poză cu soția şi copiii lui şi a sărbătorit, cu ochii în lacrimi, faptul că ajunsese pe acoperişul lumii.

Din cauza unei ridicături a crestei, când eşti pe vârf nu poți să vezi traseul de mai jos, iar la ora 14 – ora de întoarcere – Fischer şi ceilalți clienți nu apăruseră încă. Beidleman era îngrijorat de întârziere.

În vârstă de treizeci şi şase de ani, de profesie inginer aerospațial, era un ghid foarte conştiincios, tăcut, gânditor şi îl plăceau majoritatea membrilor echipei sale şi a lui Hall. De asemenea, Beidleman era unul dintre cei mai puternici alpinişti de acolo. Cu doi ani urmă, el şi Boukreev – pe care-l considera un prieten bun – urcaseră pe vârful Makalu, 8.481 de metri, într-un timp aproape record, fără oxigen suplimentar şi fără ajutorul şerpaşilor. I-a cu-

noscut pe Fischer şi pe Hall în 1992 pe K2, unde competența şi felul lui plăcut de a fi i-au impresionat pe cei doi. Dar, pentru că Beidleman nu prea avea experiență în alpinismul de mare altitudine (Makalu era singurul vârf important din Himalaya pe care urcase), el era al treilea în rang după Fischer şi Boukreev la conducerea echipei Mountain Madness. Statutul lui de ghid începător se vedea şi în banii pe care-i primea: acceptase slujba pentru 10.000 de dolari, în comparație cu Boukreev, care primea 25.000 de dolari.

Beidleman, un tip sensibil din fire, era conştient de statutul lui în cadrul grupului.

— Era clar că mă considerau al treilea ghid, a recunoscut el la finalul expediției, aşa că am încercat să nu insist prea mult. Drept urmare, nu îmi spuneam mereu părerea când poate ar fi trebuit s-o fac, iar acum regret asta.

Beidleman a spus că, având în vedere planul vag al lui Fischer în legătură cu ziua marii ascensiuni, Lopsang Jangbu trebuia să fie în frunte şi să aibă la el o stație radio şi doi colaci de coardă pe care să-i fixeze pentru clienți; Boukreev şi Beidleman – niciunul din ei nu primise vreun walkie-talkie – trebuiau să se afle „pe la mijloc sau mai în față, depinde de cum se mişcau clienții; şi Scott, care avea celălalt walkie-talkie, era ultimul. După cum sugerase Rob, ne-am decis ca ora 14 să fie ora obligatorie de întoarcere – toți cei care nu se aflau la câțiva metri de vârf trebuiau să se întoarcă şi să coboare”.

— Scott trebuia să îi întoarcă din drum pe clienți, a explicat Beidleman. Vorbiserăm despre asta. I-am spus că, în calitate de ghid începător, nu mă simțeam bine să le spun clienților care plătiseră 65.000 de dolari că trebuiau să coboare. Aşa că Scott

şi-a asumat această responsabilitate. Dar, habar n-am de ce, nu s-a mai ținut de cuvânt.

De fapt, singurii care au ajuns pe vârf înainte de ora 14 au fost Boukreev, Harris, Beidleman, Adams, Schoening şi cu mine; dacă Fischer şi Hall ar fi ținut cont de planurile stabilite înainte, toți ceilalți s-ar fi întors înainte să ajungă sus.

În ciuda faptului că Beidleman era tot mai îngrijorat din cauza orei târzii, nu avea un walkie-talkie, deci nu avea cum să ia legătura şi să discute cu Fischer. Lopsang – care avea walkie-talkie – încă nu apăruse. Dimineața devreme, când Beidleman l-a văzut pe Lopsang vomitând pe Balcon, luase cei doi colaci de coardă de la şerpaş, ca să îi fixeze el pe stâncile de sus. Totuşi, acum se plânge că „nici măcar nu mi-a trecut prin cap să iau şi walkie-talkie-ul”. Urmarea a fost că, după

cum îşi aminteşte Beidleman, „am stat foarte mult timp pe vârf uitându-mă la ceas şi aşteptând ca Fischer să apară. Mă gândeam să cobor, dar, de fiecare dată când mă ridicam să plec, încă unul dintre clienții noştri apărea pe creastă, aşa că mă aşezam din nou să îi aştept”.

Sandy Pittman a trecut peste ultimul obstacol pe la 14.10, cu puțin înainte ca Charlotte Fox, Lopsang Jangbu, Tim Madsen şi Lene Gammelgaard să ajungă şi ei. Dar Pittman se mişca foarte încet şi chiar înainte de vârf s-a prăbuşit dintr-odată în genunchi în zăpadă. Când Lopsang a mers să o ajute, a observat că butelia ei de oxigen – a treia – se golise. În dimineața aceea, când se legase în coardă de Pittman şi o trăsese după el, îi deschise-se la maximum valva buteliei – aşa că ea primise patru litri de gaz pe minut, dar, prin urmare, rămăsese foarte repede fără

oxigen. Din fericire, Lopsang – care nu folosea oxigen – avea la el o butelie plină. A fixat-o de masca şi regulatorul lui Pittman şi apoi au urcat împreună ultimii metri până sus şi s-au alăturat veseliei generale.

Rob Hall, Mike Groom şi Yasuko Namba au ajuns şi ei pe vârf tot cam pe atunci. Hall a sunat-o pe Helen Wilton, la tabăra de bază, ca să-i dea vestea cea bună.

— Rob mi-a spus că bătea vântul şi că era rece, îşi aduce aminte Wilton, dar totul părea să fie în regulă. Mi-a spus că: „Doug tocmai urcă şi el; o să coborâm imediat ce ajunge. [...] Dacă nu mai primeşti nicio veste de la mine, să ştii că totul e în regulă”.

Wilton i-a anunțat pe cei de la biroul Adventure Consultants din Noua Zeelandă şi o mulțime de faxuri au fost trimise prietenilor şi familiilor de peste tot din lume, prin care îi anunțau de succesul expediției.

Dar Doug Hansen şi Fischer nu se aflau imediat sub vârf, cum credea Hall. De fapt, Fischer a ajuns sus la 15.40, iar Hansen abia după ora 16.

*

În după-amiaza trecută – joi, 9 mai – când urcaserăm cu toții de la tabăra III la tabăra IV, Fischer nu a ajuns la corturile de pe Şaua Sudică decât după ora 17. Se vedea cu ochiul liber că era obosit, deşi şi-a dat silința ca asta să nu se observe. Charlotte Fox, colega lui de cort, îşi aduce aminte că „în seara aceea nu mi-am dat seama că Scott s-ar putea să fie bolnav. Părea extrem de entuziasmat şi ne încuraja aşa cum face un antrenor înaintea unui important meci de fotbal american”.

De fapt, Fischer era extenuat din cauza eforturilor fizice şi psihice la care fusese

supus în săptămânile care trecuseră. Deşi avea nişte rezerve de energie extraordinare, fusese risipitor, iar când a ajuns la tabăra IV, acestea aproape că îi secaseră.

— Scott om puternic, a mărturisit Boukreev după expediție, dar înainte de urcare pe vârf e obosit, are multe probleme, iroseşte puterile. Griji, griji, griji, griji. Scott îngrijorat, dar ține în el.

De asemenea, Fischer nu a spus nimănui că, în timpul ascensiunii spre vârf, chiar era bolnav. În 1984, în timpul unui expediții pe masivul Annapurna din Nepal, s-a ales cu un parazit gastrointestinal, *Entamoeba histolytica*, de care nu a reuşit să scape complet în anii care au urmat. Amiba se trezea din starea de inactivitate la intervale neregulate şi atunci îi provoca dureri puternice şi îi lăsa câte-un chist pe ficat. Fischer le-a spus de problema lui doar câtorva oameni de la tabăra de bază

şi a insistat că nu e nimic grav.

După spusele lui Jane Bromet, când boala punea stăpânire pe Fischer (după cum se pare că s-a întâmplat în primăvara lui 1996), acesta „avea perioade în care transpira abundent şi avea frisoane. În acele momente nu putea să facă nimic, dar nu durau mai mult de zece-cincisprezece minute, după care nu mai avea nimic. În Seattle atacurile aveau loc poate o dată pe săptămână, dar când era stresat se manifestau mai des. La tabăra de bază suferea din cauza lor din ce în ce mai des – o dată la două zile, uneori o dată pe zi.

Fischer nu ne-a spus niciodată că ar fi avut astfel de atacuri la tabăra IV sau mai sus. Fox a menționat că, joi seara, imediat după ce el a intrat în cort, „Scott a adormit foarte repede şi a dormit buştean vreo două ore”. La 22, când s-a trezit, s-a pregătit încet şi a rămas în tabără mult după ce ul-

timii clienți, ghizi şi şerpaşi porniseră spre vârf.

Nu e clar la ce oră a plecat Fischer din tabăra IV; poate la 1 noaptea, vineri, 10 mai. Majoritatea traseului s-a aflat cu mult în urma tuturor şi nu a ajuns la Vârful Sudic decât la ora 13 după-masă. L-am văzut prima dată pe la 14.25, când coboram de pe vârf, şi am aşteptat împreună cu Andy Harris să se elibereze Pasul lui Hillary. Fischer era ultimul care venea pe coardă şi părea extrem de obosit.

După ce am schimbat nişte politeţuri, Fischer a vorbit puţin şi cu Adams şi Anatoli Boukreev, care se aflau puţin mai sus de mine şi Harris, aşteptând şi ei să coboare Pasul.

— Hei, Martin, l-a tachinat Fischer, vorbind prin masca de oxigen, încercând să pară glumeţ, crezi că poţi să urci pe vârful Everest?

— Hei, Scott, a răspuns Adams puțin enervat că Fischer nu-l felicitase, tocmai am făcut-o!

Apoi Fischer a schimbat câteva vorbe cu Boukreev. După câte îşi aduce aminte Adams, Boukreev i-a spus lui Fischer că „o să cobor cu Martin”. Fischer şi-a continuat cu greu drumul spre vârf, în timp ce Harris, Boukreev, Adams şi cu mine am făcut rapel pe Pas. Nimeni nu a spus nimic de starea lui Fischer. Nu ne-am dat seama că s-ar putea să dea de bucluc.

Beidleman spune că Fischer încă nu ajunsese pe vârf la ora 15.10, vineri după-masă. Mai adaugă că „am hotărât că e timpul să plec naibii de acolo, chiar dacă Scott nu-şi făcuse încă apariția”. I-a adunat pe Pittman, Gammelgaard, Fox şi Madsen şi a început să le ghideze coborârea pe creastă. Douăzeci de minute mai târziu, chiar înainte de Pasul lui Hillary, s-au în-

tâlnit cu Fischer.

— Nu i-am spus nimic, îşi aminteşte Beidleman. El doar ne-a făcut cu mâna. Părea că nu se simte bine, dar era Scott, aşa că nu mi-am făcut prea multe griji. M-am gândit că o să urce pe vârf şi apoi o să ne prindă repede din urmă ca să mă ajute să-i cobor pe clienți.

La momentul respectiv, Pittman era cea mai mare grijă a lui Beidleman.

— Toți erau destul de terminați, dar Sandy părea că se simte cel mai rău. Mă gândeam că, dacă nu stau mereu cu ochii pe ea, pur şi simplu o să cadă de pe creastă. Aşa că m-am asigurat că era prinsă de corzile fixe, iar în locurile în care nu exista coardă am prins-o din spate, de ham, şi am ținut-o strâns până când se apuca de următoarea coardă. Era atât de pierdută, încât nu cred că ştia că sunt acolo.

Cu puțin înainte de Vârful Sudic, în timp

ce coborau printr-o pătură groasă de nori şi ninsoare, Pittman a căzut din nou şi a rugat-o pe Fox să îi facă o injecție cu un steroid puternic numit dexametazonă. „Dex”, aşa cum i se mai spune, poate ameliora temporar efectele negative al răului de altitudine; urmând instrucțiunile doctoriței Ingrid Hunt, în caz de urgență fiecare membru din echipa lui Fischer avea la el o seringă cu acest medicament, pe care o ținea într-o cutie de plastic de la periuța de dinți, într-un buzunar din interiorul costumului, ca să nu înghețe.

— I-am tras puțin pantalonii lui Sandy, îşi aminteşte Fox, şi i-am băgat acul în şold, direct prin colanți.

Beidleman, care se oprise la Vârful Sudic ca să evalueze starea depozitului de oxigen, a ajuns la ceilalți exact când Fox înfigea acul în Pittman, care era întinsă cu fața în jos în zăpadă.

— Când am trecut de culme şi am văzut-o pe Sandy pe jos şi pe Charlotte aplecată peste ea cu seringa în mână, m-am gândit că situația e destul de gravă. Am întrebat-o pe Sandy ce s-a întâmplat, dar când a încercat să-mi răspundă a scos doar nişte sunete nearticulate.

Beidleman, foarte îngrijorat, i-a cerut lui Gammelgaard să îi dea lui Pittman butelia ei plină de oxigen şi să o ia pe cea aproape goală, apoi s-a asigurat că regulatorul era dat la maximum şi a început să o tragă pe panta abruptă, înzăpezită a Crestei Sud-Estice.

— Când începea să alunece, îi dădeam drumul şi glisam în fața ei, explică el. După 50 de metri mă opream, mă țineam de coarda fixă şi mă pregăteam să-mi folosesc corpul ca să o împiedic să alunece mai departe. Prima dată când Sandy a intrat în mine cu viteză, colțarii ei mi-au sfâşiat

pantalonii. Zburau pene peste tot.

Spre uşurarea tuturor, după aproximativ douăzeci de minute, injecția şi oxigenul suplimentar au revigorat-o pe Pittman şi a putut să continue coborârea de una singură.

În jurul orei 17, în timp ce Beidleman îi conducea pe clienți în josul crestei, Mike Groom şi Yasuko Namba ajungeau la Balcon, 150 de metri mai jos. De la acest promontoriu, aflat la 8412 metri, traseul o coteşte brusc dinspre creastă spre sud, în direcția taberei IV. Totuşi, când Groom s-a uitat în partea opusă – spre partea nordică a crestei – a văzut, prin ninsoarea deasă şi lumina care se împuțina, un alpinist care deviase mult de la traseu: era Martin Adams. Acesta îşi pierduse simțul orientării din cauza vijeliei şi coborâse din greşeală pe Fața Kangshung, spre Tibet.

Imediat ce Adams i-a văzut pe Groom şi

pe Namba deasupra lui, şi-a dat seama că greşise drumul şi a urcat încet înapoi spre Balcon.

— Martin era complet dezorientat când a ajuns lângă noi, îşi aminteşte Groom. Nu purta masca de oxigen şi fața îi era acoperită de zăpadă.

A întrebat „Încotro sunt corturile?”, Groom i-a arătat pe unde s-o ia, şi Adams a început imediat să coboare pe partea bună a crestei, urmărind cărarea pe care o făcusem cu vreo zece minute mai devreme.

În timp ce Groom îl aştepta pe Adams să urce pe creastă, a trimis-o pe Namba singură înainte, iar el şi-a făcut de lucru căutând o husă de la aparatul foto pe care o lăsase acolo la urcare. Când s-a uitat în jur a observat că mai era încă o persoană pe Balcon.

— Deoarece părea cumva camuflat de zăpadă, am crezut că e cineva din grupul

lui Fischer şi l-am ignorat. Apoi persoana respectivă s-a ridicat în picioare şi a spus: „Salut, Mike”. Atunci mi-am dat seama că e Beck.

Groom, care fusese la fel de surprins ca mine să dea peste Beck, şi-a scos coarda, l-a legat pe texan şi a început să-l coboare spre Şaua Sudică.

— Beck era orb şi neajutorat, povesteşte Groom, şi la fiecare zece metri făcea un pas în gol şi trebuia să-l țin cu coarda. De multe ori am crezut că o să mă tragă în jos după el. Era al naibii de stresant. Trebuia să mă asigur că mi-am fixat bine pioletul, că aveam colțarii mereu curați şi că se înfigeau în ceva solid.

Unul câte unul, urmând cărarea pe care o făcusem în urmă cu cincisprezece-douăzeci de minute, Beidleman şi ceilalți clienți ai lui Fischer coborau prin vijelia care se întețea. Adams era în spatele

meu, în fața celorlalți; apoi veneau Namba, Groom şi Weathers, Schoening şi Gammelgaard, Beidleman şi, la urmă, Pittman, Fox şi Madsen.

Cu 150 de metri înainte de Şaua Sudică, unde peretele de gresie, înclinat, se transforma într-o pantă mai lină, înzăpezită, lui Namba i s-a terminat oxigenul, iar micuța japoneză s-a trântit la pământ şi nu a mai vrut să se mişte de acolo.

— Când am încercat să-i dau jos masca de oxigen ca să respire mai bine, şi-a pus-o imediat înapoi, spune Groom. Indiferent cât am încercat să o conving că nu mai are oxigen şi că masca o sufocă de fapt, nu am reuşit. Beck era deja atât de slăbit, că nu mai putea să meargă singur şi trebuia să-l sprijin ca să stea în picioare. Din fericire, chiar atunci ne-a ajuns Neil din urmă.

Beidleman a văzut că Groom era ocupat cu Weathers, aşa că a tras-o pe Namba în-

spre tabăra IV, chiar dacă ea nu făcea parte din echipa lui Fischer.

Era deja 18.45 şi afară era aproape întuneric. Beidleman, Groom, clienții lor şi doi şerpaşi din echipa lui Fischer care apăruseră cu întârziere din ceață – Tashi Tshering şi Ngawang Dorje – formaseră un singur grup. Deşi înaintau încet, ajunseseră la 60 de metri verticali de tabăra IV. În acel moment eu tocmai ajungeam la corturi – probabil că nu aveam un avans mai mare de cincisprezece minute față de cei mai din față membri ai grupului lui Beidleman. Dar în acel răstimp furtuna s-a transformat dintr-odată într-un adevărat uragan şi vizibilitatea a scăzut la mai puțin de cinci metri.

Beidleman voia să evite periculoasa pantă de gheață, aşa că i-a condus pe cei din grup pe un alt traseu, care şerpuia mult înspre est, unde panta nu era aşa de

abruptă. Pe la 19.30 au ajuns cu bine la întinderea largă, deluroasă a Şeii Sudice. Cu toate acestea, mai erau doar trei, patru clienți cărora le mai funcționau bateriile din frontale şi toți erau pe punctul de a ceda fizic. Fox se baza tot mai mult pe ajutorul lui Madsen. Weathers şi Namba nu puteau să meargă dacă nu erau ajutați de Groom şi Beidleman.

Beidleman ştia că se aflau pe partea estică a Şeii, cea dinspre Tibet, şi că tabăra era undeva spre vest. Dar, ca să înainteze în acea direcție, ar fi trebuit să meargă împotriva vântului şi ar fi ajuns în mijlocul vijeliei. Particule de zăpadă şi gheață, purtate de vânt, îi loveau cu putere pe alpinişti peste față, le vătămau ochii şi, prin urmare, nu mai vedeau pe unde să o ia.

— Era atât de greu şi de dureros, încât aveam tendința să ne abatem din calea vântului, să ne ferim de el luând-o în stân-

ga, şi aşa ne-am rătăcit, explică Schoening. Uneori nu-ți vedeai nici propriile picioare, atât de puternică era vijelia, continuă. îmi era teamă ca nu cumva unul dintre noi să se trântească la pământ sau să se piardă de grup şi să nu-l mai vedem niciodată. Dar, odată ce am ajuns pe Şa, ne-am luat după şerpaşi crezând că ei ştiu unde e tabăra. Apoi s-au oprit brusc şi au luat-o în direcția opusă – mi-am dat repede seama că nici ei n-aveau habar unde se aflau. Atunci am avut un presentiment. Atunci am realizat pentru prima dată că am dat de bucluc.

În următoarele două ore Beidleman, Groom, cei doi şerpaşi şi cei şapte clienți s-au învârtit cu greu prin furtună, sperând să dea peste tabără. Erau din ce în ce mai obosiți şi starea de hipotermie li se agrava. Odată au găsit nişte butelii goale de oxigen, ceea ce sugera că tabăra era pe aproape, dar tot nu au găsit-o.

— Era un haos total, povesteşte Beidleman. Oamenii se împrăştiaseră peste tot; am strigat la ei şi am încercat să-i fac să se țină după un singur conducător. În cele din urmă, pe la ora 22, am urcat un mic deal şi m-am simțit de parcă mă aflam la capătul lumii. Simțeam că imediat după e un mare gol.

Grupul ajunsese din greşeală la partea cea mai estică a Şeii, chiar lângă prăpastia de 2.100 de metri de pe Fața Kangshung. Se aflau la aceeaşi altitudine cu tabăra IV, dar la 300 de metri pe orizontală[48] de adăpost. Beidleman explică:

— Ştiam că, dacă o să continuăm să ne

[48] Deşi unui alpinist puternic i-ar trebui trei ore ca să urce 300 de metri pe verticală, în cazul acesta ei aveau de străbătut un teren aproape plat şi ar fi putut să ajungă cam într-un sfert de oră la corturi dacă ar fi ştiut încotro să meargă. (N. a.)

învârtim prin furtună, o să pierdem repede pe cineva. Eu eram epuizat de la cum o cărasem pe Yasuko. Charlotte şi Sandy de-abia se mai țineau pe picioare. Aşa că le-am strigat să ne grupăm şi să rămânem acolo până se mai potoleşte vijelia.

Beidleman şi Schoening au căutat un loc unde să se adăpostească de vânt, dar n-au găsit nici unul. Toți rămăseseră de mult fără oxigen, ceea ce însemna că erau mult mai vulnerabili la frigul care depăşea -73°C. Alpiniştii au format un şir jalnic în spatele unui bolovan nu mai mare decât o maşină de spălat. S-au aşezat pe gheața de pe care vântul suflase zăpada.

— Frigul aproape că mă terminase, spune Charlotte Fox. Ochii îmi erau înghețați. Nu credeam că o să scăpăm cu viață. Frigul era atât de cumplit, încât nu ştiam cât pot să-l mai îndur. M-am ghemuit pe jos şi am sperat că voi muri repede.

— Am încercat să ne încălzim lovindu-ne unii pe alții cu mâinile, îşi aduce aminte Weathers. Cineva a strigat să ne mişcăm mereu mâinile şi picioarele. Sandy era isterică; striga încontinuu: „Nu vreau să mor! Nu vreau să mor!” Dar nimeni altcineva nu zicea mare lucru.

*

Trei sute de metri mai la vest, eu mă aflam în cortul meu şi nu mă puteam opri din tremurat – chiar dacă eram băgat în sacul de dormit şi purtam pufoaica şi toate hainele pe care le aveam. Vijelia amenința să zboare cortul. De fiecare dată când se deschidea uşa, vântul sufla înăuntru particule de zăpadă, aşa că totul era acoperit cu un strat de doi centimetri de zăpadă. Nu ştiam de tragedia care avea loc afară, în furtună; îmi pierdeam şi îmi recăpătăm

cunoştința, deliram din cauza oboselii, a deshidratării şi a efectelor lipsei de oxigen.

La un moment dat în acea seară, Stuart Hutchinson, colegul meu de cort, a intrat, m-a scuturat cu putere şi m-a întrebat dacă voiam să ies ca să batem în oale şi să luminăm cerul, în speranța că o să-i ghidăm pe alpinişti care se rătăciseră; eram prea slăbit şi incoerent ca să-i răspund. Hutchinson – care se întorsese în tabără la ora 14 şi, prin urmare, era într-o formă mult mai bună ca mine – a încercat apoi să-i trezească pe ceilalți şerpaşi şi clienți. Dar toți erau fie prea înfrigurați, fie prea extenuați. Aşa că Hutchinson a înfruntat singur furtuna.

În acea noapte, Stuart a ieşit de şase ori ca să-i caute pe alpinişti rătăciți, dar vijelia era atât de puternică, încât nu a cutezat să se îndepărteze mai mult de câțiva metri de tabără.

— Vântul era incredibil de puternic, subliniază el. Particulele de zăpadă parcă erau aruncate de un aparat de curățat cu nisip. Nu puteam să stau afară mai mult de un sfert de oră – mi se făcea prea frig şi trebuia să mă întorc în cort.

*

Dintre alpinişti care se ghemuiseră pe marginea estică a Şeii, Beidleman fusese cel care se hotărâse să urmărească vijelia, sperând să observe semnele încetării acesteia. Cu puțin înainte de miezul nopții, vigilența lui a fost răsplătită când a observat câteva stele şi le-a strigat şi celorlalți să privească. Vântul încă sufla cu putere de-a lungul muntelui, dar mai sus cerul începuse să se înseninеze şi puteau să distingă siluetele masive ale Everestului şi vârful Lhotse. Orientându-se după ele, Kiev

Schoening credea că poate să localizeze unde se afla grupul față de tabăra IV. După ce a discutat cu Beidleman, strigând ca să se facă auzit, l-a convins că ştie unde sunt corturile.

Beidleman a încercat să-i mobilizeze pe ceilalți ca să pornească toți în direcția indicată de Schoening, dar Pittman, Fox, Weathers şi Namba erau prea slăbiți. Ghidul şi-a dat seama că, dacă nu ajunge nimeni la corturi ca să ceară ajutor, vor muri cu toții. Aşa că Beidleman i-a chemat pe cei care puteau să meargă, şi a pornit împreună cu Schoening, Gammelgaar, Groom şi cu cei doi şerpaşi prin furtună ca să aducă ajutoare. I-au lăsat în urmă pe cei patru clienți şi pe Tim Madsen. Acesta nu voia să-şi abandoneze prietena, aşa că s-a oferit să rămână acolo şi să aibă grijă de ceilalți.

Douăzeci de minute mai târziu, echipa lui Beidleman a ajuns cu chiu, cu vai în ta-

bără, unde a avut loc o reîntâlnire emoționantă cu Anatoli Boukreev, care fusese foarte îngrijorat. Schoening şi Beidleman de-abia puteau să vorbească, dar i-au spus rusului unde se aflau ceilalți cinci clienți care rămăseseră în urmă, după care s-au prăbuşit extenuați în corturile lor.

Boukreev coborâse la tabăra IV cu multe ore înaintea clienților din echipa lui Fischer. La ora 17, când coechipierii lui se luptau să coboare prin norii de la 8.500 de metri, Boukreev era deja la el în cort, se odihnea şi bea ceai. Ghizi cu experiență aveau mai târziu să conteste decizia lui de a coborî atât de mult înaintea clienților – fusese un gest cu totul nepotrivit pentru un ghid. Unul dintre clienții din acel grup vorbeşte cu dispreț despre Boukreev şi subliniază că, atunci când au avut nevoie de el, acesta „şi-a luat tălpăşița”.

Anatoli a părăsit vârful pe la ora 14, dar

la scurt timp a trebuit să aştepte să se elibereze Pasul lui Hillary. Imediat ce aglomerația a trecut, a coborât rapid pe Creasta Sud-Estică, fără să aştepte niciun client – deşi pe Pas îi spusese lui Fischer că o să-l însoțească pe Martin Adams. Prin urmare, Boukreev a ajuns la tabăra IV cu mult înainte ca vijelia să fie în toi.

După expediție, când l-am întrebat pe Anatoli de ce se grăbise, mi-a dat transcrierea unui interviu care apăruse, cu ajutorul unui interpret rus, în urmă cu câteva zile în *Men's Journal*. Boukreev mi-a spus că transcrierea este corectă. Am citit-o pe loc şi am găsit imediat întrebările care aveau legătură cu coborârea, la care el răspunsese:

> *Am stat [pe vârf] cam o oră. [...] E foarte rece şi, evident, puterile îți slăbesc. [...] Nu aveam cum să fiu de fo-*

los dacă stăteam acolo înghețând, aşteptând. Aveam să îi ajut mai mult dacă mă întorceam la tabăra IV, ca să le duc butelii de oxigen alpiniştilor care coborau, sau să mă întorc şi să-i ajut dacă şi-ar fi pierdut forțele la coborâre. [...] Dacă la acea altitudine nu te mişti încontinuu, din cauza frigului rămâi fără putere şi apoi nu mai poți să faci nimic.

Faptul că Boukreev nu folosea oxigen suplimentar îi accentua, fără îndoială, sensibilitatea la frig; fără oxigen nu şi-a permis să îi aştepte pe clienții mai înceți pe creastă, altfel ar fi putut suferi din cauza degerăturilor şi a hipotermiei. Oricare ar fi fost motivul, s-a grăbit să coboare înaintea grupului – aşa cum procedase de-a lungul întregii expediții, după cum dovedeau ultimele scrisori şi telefoane ale lui Fischer

de la tabăra de bază.

Când am pus la îndoială gestul lui de a-i lăsa pe clienți pe creastă, Anatoli a insistat că a făcut-o spre binele echipei:

— E mai bine pentru mine să mă încălzesc la Şaua Sudică, să fiu gata să le duc clienților butelii cu oxigen dacă rămân fără.

Într-adevăr, la scurt timp după căderea întunericului, după ce grupul lui Beidleman nu s-a întors şi furtuna se transformase într-o adevărată vijelie, Boukreev şi-a dat seama că erau în pericol şi a dat dovadă de curaj încercând să le ducă oxigen. Dar planul lui avea un defect mare: deoarece nici el, nici Beidleman nu aveau walkie-talkie, Anatoli nu ştia care era situația alpiniştilor dispăruți şi nici nu avea cum să-i localizeze în zona întinsă din partea de sus a muntelui.

Totuşi, pe la 19.30, Boukreev a plecat

din tabăra IV În căutarea lor. Dar apoi, şi-a amintit:

> *Nu se vedea la mai mult de un metru. Apoi n-am mai văzut nici măcar atâta. Aveam o frontală şi am folosit oxigen ca sa urc mai repede. Aveam la mine trei butelii. Am încercat să merg mai repede, dar nu vedeam nimic. [...] Era ca şi cum n-aş fi avut ochi, ca şi cum n-aş fi putut să văd, era imposibil să disting ceva. Era o situație periculoasă, deoarece poți să cazi într-o crevasă sau să te duci 900 de metri în gol, spre partea sudică a Feței Lhotse. Am încercat să urc, era întuneric, nu am găsit coarda fixă.*

La vreo 200 de metri mai sus de Şa, Boukreev şi-a dat seama că efortul lui era zadarnic şi s-a întors la corturi, dar aproa-

pe că s-a pierdut şi el, recunoaşte acesta. În orice caz, mai bine că a renunțat, deoarece coechipierii lui nu se mai aflau pe creasta de deasupra, unde voia Boukreev să ajungă. Când Boukreev s-a dat bătut, grupul lui Beidleman rătăcea în Şa, 200 de metri mai jos de locul unde era rusul.

Boukreev a ajuns înapoi la tabăra IV pe la ora 21. Era extenuat şi foarte îngrijorat din cauza coechipierilor care lipseau. La marginea taberei s-a aşezat pe rucsac, şi-a luat capul în mâini şi a încercat să găsească o modalitate ca să-i salveze.

— Vântul îmi băga zăpadă pe la spate, dar nu aveam puterea necesară ca să mă mişc, şi-a amintit mai târziu. Nu țin minte cât am stat acolo. Am început să pierd noțiunea timpului din cauză că eram prea obosit, prea extenuat.

Într-una dintre incursiunile lui, Stuart Hutchinson, care îi căuta pe membrii echi-

pei lui Rob Hall care lipseau, a fost şocat să dea peste Boukreev, stând de unul singur în furtună. După spusele lui Hutchinson, Boukreev „era aplecat în față şi vomita cam la 30 de metri de corturile sud-africanilor. Când l-am întrebat dacă are nevoie de ajutor mi-a spus că „Nu! Nu! Nu!”. Părea să-i fie foarte rău şi se comporta ca un om beat. Aşa că l-am dus la corturile lui Fischer şi nişte şerpaşi l-au băgat înăuntru.

Boukreev era foarte îngrijorat din cauza celor nouăsprezece alpinişti dispăruți, dar, pentru că nu avea habar unde ar putea fi, nu putea să facă altceva decât să se încălzească, să încerce să-şi recapete puterile şi să aştepte răbdător. Apoi, la 00.45, Beidleman, Groom, Schoening şi Ciammelgaar au ajuns, împleticindu-se, în tabără.

— Kiev şi Neal erau atât de obosiți, încât de-abia mai puteau să meargă, îşi aduce

aminte Boukreev. Mi-au spus că Charlotte, Sandy şi Tim au nevoie de ajutor şi că Sandy e aproape moartă. Apoi mi-au dat indicații unde să-i găsesc.

Când Stuart a auzit că s-au întors alpiniştii, a mers să-l ajute pe Groom.

— L-am dus pe Mike la el în cort, îşi aminteşte Hutchinson. Era foarte, foarte obosit. Putea să se exprime coerent, dar era un efort foarte mare pentru el – parcă era un muribund care-şi rostea ultimele cuvinte. „Trebuie să chemi nişte şerpaşi. Trimite-i după Beck şi Yasuko”, mi-a spus. Iar apoi a arătat în direcția Feței Kangshung.

Cu toate acestea, Hutchinson nu a reuşit să organizeze o echipă de salvare. Chuldum şi Arita – şerpaşii din echipa lui Hall care nu urcaseră pe vârf tocmai ca să fie pregătiți să intervină în astfel de situații – se intoxicaseră cu monoxid de carbon,

deoarece gătiseră într-un cort prost aerisit; Chuldum chiar vomita sânge. Iar ceilalți patru şerpaşi din echipa noastră erau prea înfrigurați şi slăbiți din cauza urcuşului pe vârf.

După expediție l-am întrebat pe Hutchinson de ce, odată ce aflase unde erau alpiniştii dispăruți, nu a încercat să-i trezească pe Frank Fischbeck, Lou Kasischke sau pe John Taske – sau să încerce din nou să mă trezească pe mine – ca să îl ajute.

— Era evident că toți erați atât de extenuați, încât nici nu m-am gândit să vă cer ajutorul. Tu sufereai de ceva mai grav decât o simplă oboseală, încât m-am gândit că, dacă ai fi încercat să participi la operațiunea de salvare, doar ai fi înrăutățit situația – că ar fi trebuit să te salvăm şi pe tine.

Urmarea a fost că Stuart a plecat din

nou de unul singur, dar s-a întors iar după ce ajunsese la marginea taberei, de frică să nu se rătăcească dacă înaintează mai mult.

În acelaşi timp Boukreev încerca şi el să organizeze o echipă de salvare. Martin Adams, terminat după urcarea pe vârf, „dormea buştean; nu mai era bun de nimic”, deci nu avea cum să-l ajute, declară Boukreev. L-a găsit pe Lopsang, dar şerpaşul, la fel ca Adams, era prea slăbit ca să înfrunte furtuna. Boukreev a mers apoi din cort în cort încercând să găsească membri din alte expediții care ar putea să-i ajute – deşi nu a ajuns la cortul pe care-l împărțeam cu Hutchinson, aşa că nu si-au coordonat eforturile, iar eu n-am ştiu de niciun plan de salvare.

La tabăra IV erau câțiva alpinişti care nu urcaseră încă pe vârf şi erau relativ odihniți: Ian Woodall, Cathy O’Dowd şi Bruce Herrod din expediția sud-africană şi

Neil Laughton, Brigitte Muir, Michael Jorgensen, Graham Ratcliffe şi Mark Pfetzer din echipa lui Henry Todd. Dar, din cauza confuziei şi a haosului, Boukreev i-a localizat doar pe câțiva dintre aceştia. Şi în cele din urmă a descoperit, la fel ca Hutchinson, că toți cei pe care a reuşit să-i trezească erau fie prea bolnavi, prea obosiți, fie prea speriați ca să-l ajute.

Aşa că ghidul rus a decis să meargă de unul singur după grup. Şi-a învins propria oboseală, a intrat în mijlocul vijeliei şi i-a căutat pe Şa mai bine de o oră. A dat dovadă de o forță şi un curaj extraordinare, dar tot nu i-a găsit pe cei care lipseau.

Totuşi, Boukreev nu s-a dat bătut. S-a întors la tabără, a obținut mai multe informații de la Beidleman şi Schoening şi a pornit din nou. De data aceasta a văzut lumina slabă a frontalei lui Madsen si i-a localizat.

— Zăceau pe gheață fără să se mişte, spune Boukreev. Nu puteau să vorbească.

Madsen era conştient şi putea în mare să-şi poarte singur de grijă, dar Pittman, Fox şi Weathers era complet neajutorați, iar Namba părea să fie moartă.

După ce Beidleman şi ceilalți au părăsit grupul ca să aducă ajutor, Madsen i-a adunat pe cei care rămăseseră şi i-a forțat să se mişte încontinuu, ca să se încălzească.

— Am pus-o pe Yasuko în poala lui Beck, dar nici el nu prea mai dădea vreun semn că ar mai fi în viață, iar Yasuko nu se mişca deloc, îşi aduce aminte Madsen. Puțin mai târziu am văzut că ea se întinsese pe spate şi că în glugă îi intra zăpadă. îşi pierduse o mănuşă – mâna dreaptă era goală şi degetele îi erau aşa de încleştate, încât nu am reuşit să i le îndrept. Păreau să fi înghețai de tot. Am presupus că murise, dar puțin mai târziu s-a mişcat brusc şi

m-a speriat foarte tare: şi-a arcuit puțin gâtul ca şi cum ar fi încercat să se ridice şi şi-a ridicat mâna dreaptă – asta a fost tot. Yasuko s-a întins înapoi şi nu s-a mai mişcat deloc, continuă Madsen.

Când Boukreev a ajuns la ei şi-a dat seama că putea să ia doar câte un om o dată. Avea la el o butelie de oxigen pe care, cu ajutorul lui Madsen, a fixat-o de masca lui Pittman. Apoi Boukreev i-a dat de înțeles lui Madsen că se va întoarce cât de repede poate şi a ajutat-o pe Fox să ajungă înapoi la corturi.

— După ce au plecat, am văzut că Beck stătea ghemuit şi nu se prea mişca, iar Sandy era în poala mea şi nici ea nu se mişca prea mult. Am strigat la ea: „Hei, mişcă-ți mâinile! Hai să-ți văd mâinile!” Atunci s-a ridicat şi şi-a scos mâinile şi am văzut că nu are mănuşi, că îi atârnau de încheieturi. Încercam să-i bag mâinile îna-

poi în mănuşi când Beck a murmurat brusc: „Hei, mi-am dat seama”. Apoi s-a rostogolit puțin mai încolo, s-a ridicat în picioare pe un bolovan mare şi a înfruntat vântul cu mâinile întinse în lateral. O secundă mai târziu, o rafală l-a doborât pe spate şi a căzut în noapte, undeva unde lumina frontalei mele nu ajungea. Atunci l-am văzut ultima dată. Toli s-a întors puțin mai târziu şi a luat-o pe Sandy, aşa că eu mi-am strâns lucrurile şi m-am ținut după ei, încercând să urmăresc lumina lanternelor lor. Mă gândeam că Yasuko e moartă şi că Beck e un caz pierdut.

Când, în cele din urmă, au ajuns în tabără, era deja 04.30 şi cerul începea să se lumineze înspre est. Când Madsen i-a spus că Yasuko nu a supraviețuit, Beidleman a plâns încontinuu timp de patruzeci şi cinci de minute în cortul său.

CAPITOLUL ŞAISPREZECE

Şaua Sudică, 06.00, 11 mai 1996, 7.924 de metri

Nu am încredere în rezumate, nici în întoarcerile în timp, nici în afirmațiile sforăitoare ale celor care susțin că dețin controlul amintirilor lor; cred că cineva care pretinde că înțelege, dar este evident calm, cineva care pretinde că scrie cu emoție, dar care îşi aduce aminte de ce s-a întâmplat într-un moment de linişte, este un prost şi un mincinos. Să înțelegi înseamnă să tremuri. Să îți aduci aminte înseamnă să retrăieşti şi să suferi. [...] Admir puterea de a te afla în ge-

nunchi în fața evenimentului.

Harold Brodkey,
„Manipulări”

Stuart Hutchinson a reuşit în cele din urmă să mă trezească la ora 6, în dimineața zilei de 11 mai.

— Andy nu e în cortul lui, mi-a spus pe un ton grav, şi nu pare să fie nici în celelalte corturi. Nu cred că a ajuns azi-noapte.

— Lipseşte Harris? l-am întrebat. Nu cred. Doar l-am văzut cu propriii mei ochi înaintând spre marginea taberei.

Şocat şi derutat, mi-am încălțat bocancii şi m-am grăbit să pornesc în căutarea lui Harris. Vântul încă bătea cu putere – ba chiar m-a culcat la pământ de câteva ori dar era o dimineață clară, senină şi vizibilitatea era perfectă. L-am căutat în jumătatea vestică a Şeii mai bine de o oră; m-am

uitat după bolovani şi sub corturile zdrențuite şi de mult abandonate, dar n-am găsit nici urmă de Harris. Adrenalina îmi pompa în vene. Am lăcrimat şi, de la frig, pleoapele mi s-au lipit instantaneu. Cum să fi dispărut Andy? Aşa ceva nu era posibil.

Am mers în locul de unde Harris alunecase pe gheață, puțin mai sus de Şa, şi apoi am refăcut traseul lui pas cu pas – până în tabără, acesta străbătea o viroagă largă, aproape plată, acoperită cu gheață. Când l-am văzut ultima dată, înainte să fie învăluit de nori, trebuia să facă repede la stânga şi să urce vreo 13-15 metri pe o creastă stâncoasă ca să ajungă la corturi.

Totuşi, mi-am dat seama că, dacă nu făcuse la stânga, ci continuase să coboare pe viroagă – ceea ce era uşor de făcut în albul total, chiar fără să fii extenuat şi cu mintea tulbure din cauza răului de munte – ar fi ajuns repede la marginea vestică a Şeii.

Dedesubt se afla Fața Lhotse – un perete de gheață abrupt, gri – care cobora 1.200 de metri până pe fundul Circului Vestic. Stând acolo şi necutezând să mă apropii mai mult de margine, am observat nişte urme şterse, făcute de nişte crampoane, care treceau pe lângă mine şi duceau spre prăpastie. Mă temeam că acele urme erau ale lui Andy Harris.

În seara precedentă, după ce sosisem în tabără, i-am spus lui Hutchinson că-l văzusem pe Harris ajungând cu bine în zona corturilor. Hutchinson transmisese prin radio vestea la tabăra de bază, iar de acolo fusese trimisă mai departe, prin satelit, către Fiona McPherson, partenera lui Harris din Noua Zeelandă. Aceasta se simțise uşurată să audă că Harris este în siguranță la tabăra IV. Totuşi, sarcina cea mai ingrată îi revenea acum lui Jan Arnold, soția lui Hall din Christchurch: trebuia să o sune pe

McPhearson şi să-i spună că se produsese o greşeală îngrozitoare – Andy era dat dispărut şi presupuneam că era mort. Când mi-am imaginat acea conversație telefonică şi m-am gândit la rolul pe care-l avusesem, am căzut în genunchi şi am început să vomit, în timp ce vântul tăios îmi biciuia spatele.

După ce am petrecut o oră căutându-l în zadar pe Andy, m-am întors la cort, unde am auzit din greşeală o convorbire radio dintre Rob Hall şi cei de la tabăra de bază; am aflat că el era încă pe coama vârfului şi avea nevoie de ajutor. Hutchinson mi-a spus apoi că Beck şi Yasuko muriseră şi că Scott Fischer dispăruse undeva mai sus pe versant. La scurt timp după aceea ni s-au terminat bateriile de la stația radio, izolându-ne de ceea ce se întâmpla pe munte. Cei din echipa IMAX, îngrijorați că pierduseră legătura cu noi, i-au sunat din

tabăra II pe sud-africani, ale căror corturi de pe Şa erau la câțiva metri de ale noastre. David Breashears – conducătorul grupului IMAX, un alpinist pe care-l ştiam de douăzeci de ani – povesteşte:

— Ştiam că sud-africanii au o stație radio puternică şi funcțională, aşa că l-am rugat pe unul dintre membrii lor de la tabăra II să ia legătura cu Woodall, care se afla în Şaua Sudică, şi să îi spună că e vorba de o urgență, că sunt oameni care mor sus pe munte şi că trebuie să comunicăm cu supraviețuitorii din echipa lui Hall, ca să organizăm o echipă de salvare. L-am rugat să-i împrumute stația radio lui Jon Krakauer, dar Woodall nu a vrut să facă asta. Era foarte clar despre ce era vorba, dar ei tot nu au renunțat la stația lor.

*

Imediat după ce expediția s-a terminat, când mă documentam pentru articolul din revista *Outside*, am intervievat cât mai mulți oameni posibil dintre cei care făcuseră parte din echipele lui Hall şi Fischer şi care porniseră spre vârf – cu majoritatea am vorbit chiar de mai multe ori. Dar Martin Adams, care nu avea încredere în jurnalişti, a stat în umbră în perioada imediat următoare tragediei şi mi-a scăpat de fiecare dată când am vrut să vorbesc cu el. Asta până când reportajul din *Outside* a mers la tipar.

Când, în cele din urmă, l-am sunat la mijlocul lui iulie şi a fost de acord să vorbim, primul lucru pe care i l-am cerut a fost să-mi povestească tot ce-şi aminteşte despre marea ascensiune. Fusese unul dintre cei mai puternici clienți în acea zi şi urcase mereu pe la începutul şirului, fie înaintea mea, fie imediat în spatele meu.

Deoarece avea o memorie remarcabilă, eram curios să aud dacă varianta lui se potrivea cu a mea.

Târziu în după-amiaza aceea, când Adams a coborât de pe Balcon, de la 8.412 metri, a spus că încă mă putea vedea, că poate eram cu un sfert de oră înaintea lui, dar că eram mai rapid decât el, iar în curând am dispărut din raza lui vizuală.

— Când te-am văzut data următoare era aproape întuneric şi tu traversai Şaua Sudică, mai aveai cam 30 de metri până la corturi, mi-a spus. Te-am recunoscut după costumul tău roşu-aprins.

La scurt timp, Adams a coborât pe o terasă platâ, aflată puțin mai sus de panta de gheață care-mi dăduse atâta de furcă, şi a căzut într-o crevasă mică. A reuşit să iasă de acolo doar ca să cadă într-una mai mare şi mai adâncă.

— Stăteam în crevasă şi mă gândeam că

mi-a sunat ceasul, îşi aminteşte. A durat ceva, dar în cele din urmă am ieşit si de acolo. Când am ajuns sus, fața îmi era acoperită cu zăpadă, care a înghețat rapid. Apoi am văzut pe cineva cu o frontală stând pe limba de gheață din stânga, aşa că am mers într-acolo. Nu era beznă încă, dar era întuneric cât să nu mai văd corturile. Aşa că m-am dus la tipul ăla şi am spus: „Hei, încotro sunt corturile?”, iar tipul, care habar n-am cine era, mi-a arătat o direcție. Am spus: „Da, aşa credeam şi eu”. Apoi tipul a spus ceva de genul: ‚Ai grijă! Panta e mai abruptă decât pare. Poate ar trebui să cobor şi să aduc o coardă şi nişte pitoane de gheață”. M-am gândit: „S-o crezi tu. Eu am plecat!” Am făcut câțiva paşi, m-am împiedicat şi am alunecat pe burtă, cu capul înainte. Totuşi, pioletul mi s-a agățat de ceva şi m-am învârtit, apoi m-am oprit abia jos, la poalele pantei. M-am ridicat,

am mers împleticindu-mă până la cort şi cu asta, basta.

În timp ce Adams povestea despre întâlnirea cu alpinistul necunoscut şi cum apoi a alunecat pe gheață, mi s-a uscat gura şi mi s-a ridicat părul de pe ceafa.

— Martin, crezi că eu aş fi putut să fiu alpinistul acela? l-am întrebat după ce a terminat de vorbit.

— Vezi să nu! a râs. Nu ştiu cine era, dar sigur nu erai tu.

Dar apoi i-am povestit de întâlnirea mea cu Andy Harris şi de toate acele coincidențe înfiorătoare. Dădusem peste Harris cam la aceeaşi oră la care Adams vorbea cu necunoscutul şi aproximativ în acelaşi loc. Discuția dintre Harris şi mine era ciudat de asemănătoare cu cea dintre Adams şi necunoscut. Iar apoi Adams a alunecat pe gheață cu capul înainte, aşa cum îmi aduceam aminte că făcuse Harris.

După ce am mai discutat câteva minute, Adams era convins:

— Deci cu tine am vorbit pe pantă! a declarat uimit.

Şi-a dat seama că s-a înşelat când a crezut că mă vede îndreptându-mă spre tabără la lăsarea întunericului.

— Iar tu ai vorbit cu mine. Adică Andy Harris n-a fost acolo. Frate, cred că ai de dat nişte explicații.

Eram şocat. De mai bine de două luni le spuneam oamenilor că Andy Harris căzuse peste marginea Şeii Sudice şi murise, când aşa ceva nu se întâmplase. Fiona McPherson, Ron şi Mary Harris, părinții lui Andy, David Harris, fratele lui, şi prietenii lui suferiseră mult şi inutil din cauza greşelii mele.

Andy era un tip voinic, de 1,82 metri şi 90 de kilograme, care vorbea cu un pronunțat accent australian; Martin era mai

scund cu cel puțin cincisprezece centimetri, cântărea cam şaizeci de kilograme şi tărăgăna cuvintele aşa cum fac texanii. Cum am putut să fac o greşeală atât de gravă? Oare mintea îmi era atât de afectată, încât am stat față în față cu un om aproape necunoscut şi l-am confundat cu prietenul cu care îmi petrecusem ultimele şase săptămâni? Iar dacă Andy nu a ajuns niciodată la tabăra IV după ce a urcat pe vârf, ce s-a întâmplat cu el?

CAPITOLUL ŞAPTESPREZECE

Vârful, 15.40, 10 mai 1996, 8.848 de metri

Eşecul nostru a fost fără îndoială cauzat de această înrăutățire bruscă a vremii, care nu pare să aibă o cauză mulțumitoare. Nu cred că alții au trecut printr-o lună ca aceasta prin care am trecut noi; şi am fi supraviețuit dacă nu s-ar fi îmbolnăvit un al doilea coleg, căpitanul Oates, dacă nu am fi rămas în pană de combustibil – lucru care nu ştiu cum s-a întâmplat – şi, în cele din urmă, dacă nu ne-ar fi prins furtuna la 18 kilometri de depozitul de unde speram să ne aprovizionăm. Cu siguranță ultima nenorocire care ne-a lovit nu putea fi mai mare. [...] Am riscat, am ştiu că o să riscăm; lucruri-

le ne-au fost potrivnice şi, prin urmare, nu avem de ce să ne plângem, ci să ne înclinăm în faţa Providenţei şi să dăm ce avem mai bun în noi până în ultima clipă. [...]

Dacă am fi trăit, aş fi putut să-i impresionez pe englezi cu povestea despre îndrăzneala, anduranţa şi curajul colegilor mei. Aceste însemnări sporadice şi cadavrele noastre trebuie să spună povestea.

Robert Falcon Scott, în „Mesaj către public”,
scris înainte să moară în Antarctica,
la data de 29 martie 1912,
din *Ultima expediţie a lui Scott*

În după-amiaza zilei de 10 mai, în jurul orei 15.40, când Scott Fischer a ajuns pe

vârf, Lopsang Jangbu, prietenul şi sirdarul lui devotat, îl aştepta acolo. Şerpaşul a scos walkie-talkie-ul din geacă, a luat legătura cu Ingrid Hunt de la tabăra de bază, apoi i-a dat aparatul lui Fischer.

— Toți au ajuns, i-a spus Fischer lui Hunt, care se afla cu 3.474 de metri mai jos. Doamne, ce obosit sunt!

Tot cam pe atunci au ajuns şi doi şerpaşi din echipa taiwaneză, urmați imediat de Makalu Gau. Şi Rob Hall era pe vârf şi îl aştepta cu nerăbdare pe Doug Hansen, în timp ce o pătură de nori începuse să înconjoare amenințător Everestul.

După spusele lui Lopsang, Fischer a petrecut pe vârf cincisprezece-douăzeci de minute, timp în care s-a plâns de mai multe ori că nu se simte bine – ceea ce nu îi stătea în caracter acelui stoic înnăscut.

— Scott mi-a spus: „Sunt foarte obosit. Sunt bolnav şi am nevoie de medicamente

pentru stomac”, îşi aduce aminte şerpaşul. I-am dat ceai, dar nu a băut mult, doar o jumătate de cană. Prin urmare, i-am spus: „Scott, te rog, coborâm repede”. Aşa că am coborât atunci.

Fischer a coborât primul, pe la 15.55. Lopsang povesteşte că, deşi Scott folosise oxigen suplimentar pe parcursul întregii ascensiuni şi cea de-a treia butelie era pe trei sferturi plină, Scott şi-a scos masca.

Gau şi şerpaşii lui au coborât la scurt timp după Fischer, iar în cele din urmă a pornit şi Lopsang. Pe vârf a rămas doar Hall, care-l aştepta pe Doug. Imediat după ce a plecat Lopsang, pe la 16, Hansen şi-a făcut în cele din urmă apariția, înfruntând toate greutățile. Imediat ce Hall l-a zărit înaintând încet şi cu mare greutate peste ultima ridicătură, s-a grăbit să-l ajute.

Ora obligatorie de întoarcere pe care o stabilise Hall trecuse deja de mult. Colegii

lui şi-au exprimat nedumerirea în legătură cu această lipsă de judecată deloc caracteristică lui, având în vedere că era o persoană conservatoare şi extrem de metodică. De ce, se întreabă ei, Hall nu l-a pus pe Hansen să se întoarcă mai repede, imediat ce şi-a dat seama că alpinistul american nu mai avea timp?

Exact cu un an în urmă, Hall îi spusese lui Hansen să se întoarcă din drum pe la 14.30, când acesta se afla pe Vârful Sudic. Doug a fost foarte dezamăgit că nu a putut să urce până sus. Mi-a spus de mai multe ori că în 1996 revenise pe Everest ca urmare a pledoariei lui Hall – a spus că Rob l-a sunat din Noua Zeelandă „de zeci de ori", îndemnându-l să mai încerce o dată şi de data aceasta Doug era hotărât să ajungă pe vârf.

— Vreau să fac lucrul ăsta şi să scap odată de el, îmi spusese la tabăra II, în ur-

mă cu trei zile. Nu mai vreau să fiu nevoit să mă întorc aici. Sunt prea bătrân pentru aşa ceva.

Nu cred că ne înşelăm dacă presupunem că ar fi fost foarte greu pentru Hall să-l întoarcă iar din drum, având în vedere că el îl convinsese pe Hansen să mai încerce o dată.

— E foarte greu să îi spui cuiva că nu mai poate să urce, când e aproape de vârf, ne previne Guy Cotter, un ghid neozeelandez care a urcat pe Everest împreună cu Hall în 1992 şi care a ghidat expediția din 1995, când Hansen a încercat pentru prima dată să ajungă pe vârf. Dacă un client vede că vârful e aproape şi e absolut hotărât să ajungă la el, o să-ți râdă în față şi o să continue ascensiunea.

După tragedia de pe Everest, Peter Lev, un ghid american cu experiență, a declarat pentru revista *Climbing* că „noi credem că

oamenii ne plătesc ca să luăm cele mai bune decizii, dar de fapt ei ne plătesc ca să ajungă pe vârf.

În orice caz, Hall nu l-a întors pe Hansen din drum la ora 14 şi nici la 16, când a mers în întâmpinarea lui imediat sub vârf. În schimb, Lopsang spune că Hall şi-a petrecut mâna pe după Hansen şi l-a ajutat să urce ultimii 12 metri până sus. Au rămas acolo un minut sau două, apoi au început lunga coborâre.

Lopsang a văzut în ce stare era Hansen şi a coborât mai încet ca să se asigure că Doug şi Rob trec cu bine de o cornişă situată imediat sub vârf. Apoi, dorind să-l ajungă din urmă pe Fischer, care avea deja un avans de o jumătate de oră, şerpaşul şi-a continuat coborârea pe creastă, lăsându-i pe Hansen şi Hall în Pasul lui Hillary.

După ce Lopsang a coborât Pasul, Hansen a rămas fără oxigen şi a căzut la pă-

mânt. Se folosise de ultimele puteri ca să ajungă pe vârf, iar acum nu era în stare să coboare.

— La fel a pățit şi în ’95, spune Ed Viesturs, care, la fel ca şi Cotter, a fost unul dintre ghizii lui Hall în acel sezon. A fost bine la urcare, dar la coborâre a avut o cădere fizică şi psihică; s-a transformat într-un zombie, de parcă nu mai avea pic de energie.

La 16.30 şi la 16.41, Hall a anunțat prin walkie-talkie că el şi Hansen se aflau sus pe creastă şi că aveau urgent nevoie de oxigen. La Vârful Sudic se aflau două butelii pline; dacă Hall ar fi ştiut asta, ar fi putut să ajungă la ele destul de repede şi apoi să se întoarcă să-i dea una lui Hansen. Dar Andy Harris, care era încă la depozitul cu butelii de oxigen şi a cărui judecată era afectată de lipsa de oxigen, a auzit aceste apeluri şi i-a răspuns lui Hall că toate bute-

liile de pe Vârful Sudic erau goale – aceeaşi informație greşită ne-o dăduse lui Mike Groom şi mie.

Groom a auzit convorbirea dintre Harris şi Hall prin intermediul walkie-talkie-ului său, în timp ce se afla cu Yasuko Namba deasupra Balconului de pe Creasta Sud-Estică. A încercat să ia legătura cu Hall şi să-i spună că primise o informație greşită şi că de fapt pe Vârful Sudic erau butelii de oxigen pline, dar, explică Groom, „walkie-talkie-ul meu nu funcționa cum trebuie. Primeam aproape toate apelurile, dar mai nimeni nu auzea când sunam eu. Totuşi, în puținele dăți când am reuşit să dau de Rob şi am încercat să-i spun unde erau buteliile pline, Andy m-a întrerupt imediat ca să-i transmită că nu exista nicio butelie cu oxigen pe Vârful Sudic”.

Hall nu ştia ce să creadă în legătură cu

buteliile cu oxigen, prin urmare a hotărât să rămână cu Hansen, care aproape că nu se mai putea ține singur pe picioare, şi să continue fără oxigen suplimentar. Dar, când au ajuns în Pasul lui Hillary, acea stâncă verticală, înaltă de 12 metri, Hall nu a reuşit să-l coboare şi s-au oprit acolo.

— Nu pot să cobor, a transmis Hall prin stație, gâfâind. Nu ştiu cum naiba o să-l cobor pe Pasul lui Hillary fără oxigen.

Cu puțin înainte de ora 17, Groom a reuşit în cele din urmă să ia legătura cu Hall şi să-i spună că pe Vârful Sudic se află într-adevăr butelii cu oxigen. Un sfert de oră mai târziu Lopsang a ajuns la Vârful Sudic, unde l-a întâlnit pe Harris.[49] După

[49] Până la interviul pe care i l-am luat lui Lopsang în Seattle la data de 25 iulie 1996, nu am ştiut că îl văzuse pe Harris în după-amiaza zilei de 10 mai. Deşi mai vorbiserăm de câteva ori cu Lopsang, nu m-am gândit niciodată să-l

spusele lui Lopsang, Harris se pare că înțelesese într-un final că cel puțin două dintre buteliile de acolo erau pline, deoarece îl rugase pe şerpaş să îl ajute să le ducă lui Hall şi lui Hansen oxigenul de care aveau mare nevoie, pe Pasul lui Hillary.

— Andy zice că-mi dă 500 de dolari dacă duc oxigen lui Rob şi Doug, îşi aduce aminte Lopsang. Dar eu trebuie să am grijă doar de grupul meu. Trebuie să am grijă de Scott. Aşa că îi spun nu lui Andy, apoi cobor repede.

La 17.30, când Lopsang şi-a continuat coborârea, s-a întors şi l-a văzut pe Har-

---

întreb dacă-l văzuse pe Harris pe Vârful Sudic, deoarece atunci eram convins că eu îl văzusem la 18.30 pe Şaua Sudică, 900 de metri mai jos de Vârful Sudic. Mai mult, Guy Cotter îl întrebase pe şerpaş dacă îl văzuse pe Harris şi nu se ştie de ce – probabil că nu înțelesese întrebarea – Lopsang a spus că nu. (N. a.)

ris – care trebuie să fi fost extrem de slăbit, dacă ne luăm după starea în care era când îl văzusem pe Vârful Sudic în urmă cu două ore – urcând cu greu pe creastă ca să-i ajute pe Hall şi pe Hansen. Era un act eroic care avea să-l coste viața.

Câteva sute de metri mai jos, Scott Fischer se chinuia să coboare pe Creasta Sud-Estică, dar era din ce în ce mai slăbit. Când a ajuns la treptele de stâncă de la 8.656 de metri, avea de făcut o serie de rapeluri scurte, dar dificile, de-a lungul crestei. Fischer era prea obosit ca să se descurce cu corzile, aşa că şi-a dat drumul pe fund în jos pe o pantă înzăpezită din apropiere. Era mai uşor decât să coboare pe corzile fixe, dar, odată ajuns la poale, trebuia să traverseze, prin zăpada care-i ajungea până la genunchi, un deal înalt de 100 de metri ca să ajungă înapoi la traseu.

Pe la 17.20, Tim Madsen, care cobora cu

grupul lui Beidleman, s-a uitat întâmplător în sus de pe Balcon şi l-a văzut pe Fischer începând traversarea.

— Părea foarte obosit, îşi aminteşte Madsen. Făcea zece paşi după care se oprea ca să se odihnească, apoi iar mai făcea câțiva paşi, iar se mai odihnea. Se mişca foarte încet. Dar l-am văzut pe Lopsang mai sus, coborând pe creastă, şi m-am gândit că Scott o să fie bine dacă Lopsang e acolo să aibă grijă de el.

Lopsang spune că l-a ajuns din urmă pe Fischer pe la ora 18, imediat deasupra Balconului:

— Scott nu foloseşte oxigen, aşa că îi pun masca. Spune: „Sunt foarte bolnav, sunt prea bolnav ca să cobor. O să sar”. Spune asta mult, se comportă ca nebun, aşa că îl leg în coardă, repede, altfel sare în Tibet.

Lopsang l-a asigurat pe Fischer cu un

zelb de 22 de metri şi l-a convins să nu sară, apoi l-a făcut să coboare încet spre Şaua Sudică.

— Furtuna e puternică acum. BUM! BUM! Două sunete ca de armă, tunet puternic. De două ori a fulgerat foarte aproape de Scott şi mine, foarte puternic, foarte speriat, îşi aminteşte Lopsang.

Puțin mai târziu, când Fischer şi Lopsang se odihneau, au fost depăşiți de Makalu Gau şi de cei doi şerpaşi ai lui, Mingma Tshering şi Ngima Gombu. După un schimb de replici rapid şi semi-coerent, Gau, Mingma şi Ngima şi-au continuat drumul. Fischer şi Lopsang i-au urmat la scurt timp, luându-se după urmele abia vizibile ale echipei taiwaneze. Pe la ora 20 l-au întâlnit pe Gau stând singur, la 100 de metri mai jos de Balcon. Gau era prea slăbit ca să mai coboare şi şerpaşii l-au lăsat pe un platou acoperit de zăpadă.

Viroaga înzăpezită pe care Fischer şi Lopsang coborâseră cu precauție se termina şi de acolo începea o porțiune abruptă cu bolovani din gresie care se mişcau. Fischer, la fel ca Gau, nu putea să meargă mai departe având în vedere starea în care se afla.

— Scott nu poate să meargă, am mare problemă, spune Lopsang. Încerc să car, dar şi eu sunt foarte obosit. Scott e corp mare, eu sunt foarte mic; nu pot să-l car. îmi spune: „Lopsang, coboară. Coboară!” Eu îi spun: „Nu, rămân aici cu tine”. Rămân cu Scott şi Makalu o oră, poate mai mult, continuă el. Mi-e foarte rece, sunt foarte obosit. Scott spune: „Coboară, trimite-l pe Anatoli”. Aşa că spun: „Bine, cobor şi trimit repede şerpaş şi Anatoli”. Apoi fac un loc bun pentru Scott şi cobor.

Lopsang i-a lăsat pe Fischer şi pe Gau pe un platou aflat cu 360 de metri mai sus de

Şaua Sudică şi s-a luptat cu furtuna ca să poată coborî. Pentru că vizibilitatea era foarte slabă, s-a abătut mult de la traseu spre vest, a ajuns mai jos de Şa înainte să-şi dea seama de greşeală, apoi a fost nevoit să urce din nou pe marginea nordică a Feței Lhotse[50] ca să ajungă la tabăra IV. Totuşi, pe la miezul nopții a ajuns la adăpost.

— Mă duc în cortul lui Anatoli, povesteşte Lopsang. Ii spun lui Anatoli: „Te rog, urcă, Scott e foarte bolnav, nu poate să meargă”. Apoi merg în cortul lui, adorm imediat, dorm ca mort.

---

[50] A doua zi dis-de-dimineață, în timp ce îl căutam pe Andy Harris în Şa, am descoperit urmele şterse lăsate de colțarii lui Lopsang. Acestea urcau dinspre marginea Feței Lhotse, iar eu am crezut că erau urmele lui Harris care duceau în jos – de aceea mi-am închipuit că Harris căzuse peste marginea Şeii. (N. a.)

*

În după-amiaza de 10 mai, Guy Cotter, un prieten vechi de-al lui Hall şi Harris, s-a nimerit să fie la câțiva kilometri de tabăra de bază de pe Everest. Ghida o ascensiune pe vârful Pumori şi urmărise transmisiunile radio ale lui Hall pe tot parcursul zilei. La 14.15 vorbise cu Hall, care se afla pe vârf, şi totul părea OK. Cu toate acestea, la 16.30, Hall a sunat şi a spus că Doug rămăsese fără oxigen şi că nu se mai putea mişca.

— Am nevoie de o butelie de oxigen! s-a rugat Hall – ale cărui disperare şi oboseală i se citeau în voce – de toți cei de pe munte care ar fi putut să-l asculte. Oricine ai fi, te rog! Te implor!

Cotter era din ce în ce mai îngrijorat. La 16.53 a luat legătura cu Hall şi a insistat ca

acesta să coboare la Vârful Sudic.

— Am încercat în principal să-l conving să coboare şi să ia oxigen, deoarece ştiam că nu putea face nimic pentru Doug fără el. Rob a spus că el ar putea coborî în siguranță, dar nu şi cu Doug, spune Cotter.

Dar patruzeci de minute mai târziu, Hall era încă împreună cu Hansen pe Pasul lui Hillary, nu se mişcase de acolo. În timpul conversațiilor radio pe care le-a avut cu Hall la 17.36 şi la 17.57, Cotter şi-a implorat prietenul să îl lase pe Hansen şi să coboare singur.

— Ştiu că par un nenorocit pentru că i-am spus lui Rob să-şi abandoneze clientul, a mărturisit Cotter, dar era clar că aia era singura soluție.

Totuşi, Hall nu avea de gând să coboare fără Hansen.

Nu a mai primit niciun semn de la Hall până noaptea târziu. La 02.46, Cotter, care

dormea în cortul său aflat sub vârful Pumori, s-a trezit la sunetul unei transmisiuni lungi şi cu întreruperi, probabil neintenționată: microfonul pe care Hall îl avea prins de breteaua rucsacului se pornea uneori din greşeală. Cotter zice că în acest caz „Rob probabil nu ştia că transmite. Am auzit pe cineva strigând – se poate să fi fost Rob, dar nu eram sigur, din cauza vântului puternic din fundal. Dar zicea ceva de genul: «înaintează! înaintează!» Poate îl îndemna pe Doug să continue”.

Dacă aşa stăteau lucrurile înseamnă că, în primele ore ale dimineții, Hall şi Hansen – probabil însoțiți de Harris – încă se luptau să treacă de Pasul lui Hillary şi să ajungă la Vârful Sudic prin furtună. Şi dacă era aşa înseamnă că le-a luat mai mult de zece ore să coboare o porțiune din creastă pe care în mod normal o parcurgeai în mai puțin de jumătate de oră.

Evident, toate acestea sunt doar speculații. Tot ce se ştie cu siguranță e că Hall a luat legătura cu tabăra de bază la 17.57. El şi Hansen se aflau atunci tot pe Pas; în dimineața zilei de 11 mai, la 04.43, când a vorbit din nou cu cei de la Tabăra de Bază, coborâse la Vârful Sudic. Dar nici Hansen, nici Harris nu erau cu el.

În transmisiunile radio care au avut loc în următoarele două ore, Rob părea foarte confuz şi tulburat. Când a sunat la 04.43, i-a spus lui Caroline Mackenzie, doctorul nostru de la tabăra de bază, că picioarele nu-l mai ascultă şi că e „prea neajutorat ca să se mişte”. Cu o voce obosită, foarte slabă, Rob a murmurat:

— Harold a fost cu mine noaptea trecută, dar acum nu pare să fie cu mine. Era foarte slăbit.

Apoi, clar amețit, a întrebat:

— Poți să-mi spui dacă Harold a fost cu

mine?[51]

Hall avea la dispoziție două butelii de oxigen pline, dar valvele de pe mască erau atât de pline cu gheață, încât nu puteau să facă gazul să circule. Totuşi, anunțase că încearcă să îndepărteze gheața, „ceea ce ne-a liniştit un pic. Era prima veste bună pe care-o auzeam”, spune Cotter.

La 05.00, cei de la tabăra de bază au luat legătura prin telefon cu Jan Arnold, soția lui Hall, în Christchurch, Noua Zeelandă. În 1993 urcase pe Everest împreună cu Hall şi nu-şi făcea iluzii în legătură cu situ-

[51] Eu deja declarasem că eram absolut sigur că-l văzusem pe Harris pe Şaua Sudică la 18.30, la data de 10 mai. Când Hall a spus că Harris fusese cu el pe Vârful Sudic – cu 900 de metri mai sus de unde cică îl văzusem eu -, din cauza greşelii mele, mulți au presupus că afirmațiile lui Hall erau aiurelile unui om extenuat, care suferea de hipoxie acută. (N. a.)

ația soțului ei.

— Mi s-a oprit inima când i-am auzit vocea, îşi aminteşte aceasta. Vorbea cu mare greutate. Parcă era astronautul Major Tom din piesele lui Bowie, sau aşa ceva; parcă se tot îndepărta. Şi eu fusesem acolo sus: ştiam cum putea să fie pe vreme rea. Rob şi cu mine vorbiserăm despre imposibilitatea de a fi salvat de pe creastă. După cum chiar el a spus, „poți foarte bine să fii pe Lună”.

La 05.31, Hall a luat oral patru miligrame de dexametazonă şi a spus că încă încearcă să îndepărteze gheața de pe masca de oxigen. Vorbind cu cei de la tabăra de bază a întrebat mereu despre starea lui Makalu Gau, Fischer, Beck Weathers, Yasuko Namba şi a altor clienți. Îşi făcea griji în special pentru Andy Harris şi voia să ştie unde se află. Cotter zice că au încercat să abată discuția de la Harris, care

probabil era mort, „deoarece nu voiam ca Rob să aibă încă un motiv ca să mai stea acolo sus. La un moment dat, Ed Viesturs, de la tabăra II, a luat walkie-talkie-ul şi l-a mințit că: «E aici jos cu noi; nu-ți face griji pentru Andy»“.

Puțin mai târziu, Mackenzie l-a întrebat pe Rob cum se mai simte Hansen.

— Doug nu mai e, a răspuns acesta.

Nu a spus nimic mai mult şi nici nu a mai pomenit de Hansen.

La 23 mai, când David Breashears şi Ed Viesturs au ajuns pe vârf, nu au găsit corpul lui Doug; au găsit totuşi un piolet înfipt la vreo 15 metri verticali de Vârful Sudic, într-o porțiune foarte expusă din creastă, unde se terminau corzile fixe. Se prea poate ca Hall şi/sau Harris să-l fi coborât pe Hansen pe corzi până acolo, când s-a dezechilibrat şi a căzut 2.100 de metri pe Fața Sud-Vestică, lăsându-şi pioletul înfipt acolo

unde a alunecat. Dar şi asta e doar o ipoteză.

Ce s-a întâmplat cu Harris e încă şi mai greu de desluşit. Luând în calcul mărturia lui Lopsang, convorbirile cu Hall şi un alt piolet care a fost găsit pe Vârful Sudic şi care a fost identificat ca fiind al lui Andy, suntem aproape siguri că s-a aflat împreună cu Hall pe Vârful Sudic în noaptea de 10 mai. Cu toate acestea, nu se ştie nimic despre cum şi-a pierdut viața tânărul ghid.

La 06.00, Cotter l-a întrebat pe Hall dacă l-au ajuns razele soarelui.

— Aproape, a răspuns Rob – ceea ce era bine, deoarece cu puțin înainte menționase că nu se putea opri din tremurat din cauza frigului groaznic.

Dacă puneai la socoteală şi faptul că mai devreme le spusese că nu mai poate să meargă, aceasta fusese o veste foarte neplăcută pentru cei de jos. În orice caz, era

incredibil că Hall era încă în viață după ce petrecuse o noapte fără adăpost sau oxigen, la o altitudine de 8.747 de metri, cu vânturi care băteau cu puterea unor uragane şi cu temperaturi de -73°C.

În timpul aceleiaşi convorbiri radio, Hall a întrebat din nou despre Harris:

— L-a mai văzut cineva pe Harold azi-noapte, în afară de mine?

După aproape trei ore, Rob încă îşi făcea griji în legătură cu Andy. La 08.43, a spus îngândurat:

— O parte din echipamentul lui e încă aici. Credeam că a luat-o înainte în timpul nopții. Puteți să-mi spuneți unde e, sau nu?

Wilton a încercat să evite să dea un răspuns, dar Rob a insistat:

— OK. Ziceam că i-am găsit pioletul, geaca şi lucrurile.

— Rob, dacă poți să iei geaca pe tine, foloseşte-o, i-a răspuns Viesturs de la tabăra

II. Continuă să cobori şi nu-ți face griji pentru nimeni în afară de tine. Toți ceilalți au grijă de alții. Doar coboară odată.

După ce s-a chinuit patru ore să îndepărteze gheața de pe masca de oxigen, Hall a reuşit în cele din urmă şi, pe la 09.00, respira oxigen suplimentar pentru prima dată; deja petrecuse mai mult de şaisprezece ore mai sus de 8.740 de metri fără oxigen. La mii de metri mai jos, prietenii lui şi-au întețit efortul ca să-l convingă să coboare.

— Rob, sunt Helen de la tabăra de bază. Gândeşte-te la copilaşul tău. O să-l vezi peste câteva luni, aşa că nu te da bătut, l-a rugat Wilton, aproape plângând.

Hall a anunțat de mai multe ori că se pregăteşte să coboare, iar la un moment dat eram convinşi că în cele din urmă părăsise Vârful Sudic. La tabăra IV, Lhakpa Chhiri şi cu mine tremuram stând în vânt, lângă corturi şi ne uitam la un punct mic

care cobora încet dinspre partea de sus a Crestei Sud-Estice. Convinşi că era Rob, care cobora în cele din urmă, Lhakpa şi cu mine ne-am bătut pe spate şi am strigat ca să-l încurajăm. Dar după o oră tot optimismul mi-a dispărut brusc când mi-am dat seama că punctul era tot în acelaşi loc: de fapt era un bolovan – suferiserăm de o altă halucinație cauzată de altitudine. Rob nu a părăsit niciodată Vârful Sudic.

*

Pe la 09.30, Ang Dorje şi Lhakpa Chhiri au plecat de la tabăra IV şi au început să urce spre Vârful Sudic, ducând cu ei un termos cu ceai fierbinte şi două butelii suplimentare de oxigen. Aveau de gând să-l salveze pe Hall. Era o misiune extraordinar de grea. Indiferent cât de uluitoare şi de curajoasă fusese operațiunea de salvare

a lui Sandy Pittman şi Charlotte Fox de către Boukreev, aceasta pălea în comparație cu ce îşi propuseseră cei doi şerpaşi. Pittman si Fox se aflau la vreo douăzeci de minute distantă de cort, iar terenul era aproape plat; Hall era la 900 de metri verticali de tabăra IV – o urcare care dura opt, nouă ore în cele mai bune condiții.

Iar acestea clar nu erau cele mai bune condiții. Vântul sufla cu mai mult de 70 km/h. Ang Dorje şi Lhakpa erau înfrigurați şi obosiți după ce cu o zi în urmă fuseseră până pe vârf şi înapoi. Cu toate acestea, dacă ar fi reuşit să ajungă la Hall, ar fi fost deja după-amiază târziu, ceea ce ar fi însemnat că le rămânea doar o oră, două ca să înceapă chinul şi mai mare de a-l aduce jos. Dar cei doi îi erau atât de devotați lui Hall, încât nu au ținut cont de nicio piedică şi au pornit spre Vârful Sudic cât de repede au putut.

La scurt timp, doi şerpaşi din echipa Mountain Madness – Tashi Tshering şi Ngawang Sya Kya (un bărbat mărunt, îngrijit, cu tâmplele grizonante şi tatăl lui Lopsang) – şi un şerpaş din echipa taiwaneză, Tenzing Nuri, au urcat să-i aducă pe Scott Fischer şi Makalu Gau. Mai sus cu 360 de metri de Şaua Sudică, cei trei şerpaşi i-au găsit pe alpiniştii vlăguiți pe terasa unde îi lăsase Lopsang. Deşi au încercat să-i dea oxigen lui Fischer, acesta nu a reacționat în niciun fel. Scott încă respira, dar nu îşi mişca ochii şi avea maxilarul încleştat. După ce au tras concluzia că nu mai pot să facă nimic pentru el, l-au lăsat pe terasă şi au început să-l coboare pe Gau, care, după ce a primit ceai cald şi oxigen, şi fiind ajutat de aproape de Tenzing Nuri, a reuşit să ajungă la corturi legat în zelb, dar pe propriile picioare.

Dimineață fusese soare şi senin, dar

vântul încă sufla cu putere, iar înainte de amiază partea de sus a muntelui fusese învăluită într-o pătură groasă de nori. Echipa IMAX a transmis că, din tabăra II, aflată mai jos cu 2.100 de metri, vântul de pe vârf se auzea ca o escadrilă de Boeing 747. Intre timp, sus pe Creasta Sud-Estică, Ang Dorje şi Lhakpa Chhiri înaintau cu îndârjire spre Hall, în ciuda furtunii care se înteţea. Totuşi, la ora 15.00, când mai aveau încă 200 de metri până pe Vârful Sudic, vântul şi temperaturile cu mult sub zero grade i-au împiedicat să urce mai departe. Fusese o încercare curajoasă, dar eşuase – când au început să coboare, şansele ca Hall să supravieţuiască erau minime.

În decursul zilei de 11 mai, prietenii şi coechipierii lui l-au rugat încontinuu să încerce să coboare de unul singur. Hall i-a anunţat de mai multe ori că se pregăteşte

să coboare, doar ca să se răzgândească şi să rămână pe Vârful Sudic. La 15.20, Cotter – care plecase din tabăra lui de pe Pumori şi ajunsese la tabăra de bază Everest – l-a certat:

— Rob, coboară odată de pe creastă!

Hall i-a răspuns şi el pe acelaşi ton, părând enervat.

— Dacă aş fi crezut că mă descurc cu nodurile de pe corzile fixe, având în vedere că am mâinile degerate, aş fi coborât acum şase ore. Trimite câțiva băieți până la mine cu un termos cu ceva cald şi apoi o să fiu bine.

— Adevărul e că băieții care au urcat azi au avut parte de un vânt foarte puternic şi au trebuit să se întoarcă, i-a răspuns Cotter, încercând să-i transmită cât de delicat posibil că operațiunea de salvare fusese abandonată. Credem că cel mai bine ar fi dacă ai coborî tu.

— Mai pot să rezist o noapte dacă mâine-dimineață, nu mai târziu de 9.30-10, ajung la mine nişte băieți cu ceai de-al şerpaşilor, a răspuns Rob.

— Eşti un tip puternic, a spus Cotter cu vocea tremurândă. O să trimitem pe cineva la tine mâine dimineață.

La 18.20, Cotter l-a contactat pe Hall şi i-a spus că Jan Arnold sunase din Christchurch şi aştepta să i se facă legătura.

— Imediat, a spus Rob. Am gura uscată. Vreau să înghit nişte zăpadă înainte să vorbesc cu ea.

A revenit puțin mai târziu şi a spus încet, cu o voce spartă şi foarte distorsionată:

— Bună, draga mea. Sper că eşti în pat şi că ți-e cald. Ce faci?

— Nu pot să-ți spun cât mă gândesc la tine! a răspuns Arnold. Pari mult mai bine decât mă aşteptam. [...] Ți-e cald, dragule?

— Având în vedere altitudinea şi împrejurimile, mi-e destul de bine, a spus Hall, făcând tot posibilul să nu o îngrijoreze.

— Cum îți sunt picioarele?

— Nu mi-am dat jos bocancii ca să mă uit, dar cred că am nişte degerături. [...]

— De-abia aştept să te fac bine după ce vii acasă, a spus Arnold. Sunt convinsă că o să fii salvat. Să nu te simți singur. Îți trimit toate gândurile mele bune!

— Te iubesc. Somn uşor, draga mea. Te rog să nu-ți faci prea multe griji, i-a spus Hall soției sale înainte să închidă.

Acestea au fost ultimele cuvinte pe care le-am mai auzit de la el. În noaptea aceea şi în dimineața următoare am încercat în van să luăm legătura cu el prin radio – nu ne-a mai răspuns. Douăsprezece zile mai târziu, când Breashears şi Viesturs au trecut pe Vârful Sudic în drum spre acoperişul lumii, l-au găsit pe Hall întins pe partea

dreaptă într-o adâncitură în gheață, cu partea de sus a corpului acoperită de zăpadă.

CAPITOLUL OPTSPREZECE

Creasta nord-estică, 10 mai 1996, 8.702 metri

Everestul era întruchiparea tuturor forțelor fizice. Acestuia trebuia el să îi opună spiritul uman. Citea bucuria de pe fețele coechipierilor la auzul reuşitei lui. Îşi imagina emoția pe care ar stârni-o succesul său în rândul alpiniştilor; cinstea pe care ar aduce-o Angliei; interesul de care s-ar bucura peste tot în lume; renumele pe care şi l-ar câştiga; satisfacția că a făcut ceva măreț cu viața lui. [...] Poate că nu a exprimat-o niciodată, dar în mintea lui trebuie să fi existat ideea de „totul sau nimic". Din cele două alternative – să se întoarcă a treia oară sau să

moară – probabil a doua era cel mai uşor de ales pentru Mallroy. Suferința celei dintâi ar fi fost mai mult decât ar fi putut îndura el ca om, ca alpinist şi ca artist.

Sir Francis Younghusband,
Epopeea vârfului Everest
1926

La data de 10 mai, la ora 16.00, cam în acelaşi timp în care suferindul Doug Hansen ajungea pe vârf ajutat de Rob Hall, trei alpinişti indieni din provincia nordică Ladakh au luat legătura prin radio cu conducătorul expediției lor ca să îi spună că ajunseseră pe vârful Everest. Făceau parte dintr-o expediție de treizeci şi nouă de persoane, organizată de Poliția de frontieră indiano-tibetană. Tsewang Smanla, Tsewang Paljor şi Dorje Morup urcaseră pe

partea tibetană a muntelui, de-a lungul Crestei Nord-Estice – traseul pe care îl urmaseră şi George Leigh Mallroy şi Andrew Irvine când a avut lor dispariția lor faimoasă din 1924.

Şase persoane au plecat de la ultima tabără, aflată la 8.299 de metri, la 05.45.[52] Pe la mijlocul după-amiezii, când mai aveau încă mai mult de 300 de metri verticali până sus, au fost prinşi în aceiaşi nori de furtună pe care i-am întâlnit şi noi pe partea cealaltă a muntelui. Trei membri ai echipei au renunțat şi s-au întors pe la 14.00,

[52] Ca să evit confuziile, am calculat orele în funcție de fusul orar din Nepal, chiar dacă evenimentele descrise în acest capitol s-au petrecut în Tibet. Ceasurile din Tibet sunt fixate după fusul orar din Beijing, care este înaintea celui nepalez cu două ore şi cincisprezece minute – de exemplu, 06.00 în Nepal e 08.15 în Tibet. (N. a.)

dar Smanla, Paljor şi Morup au continuat ascensiunea în ciuda vremii care se înrăutățea.

— Erau cuprinşi de febra vârfului, a explicat Harbhajan Singh, unul dintre cei trei alpinişti care s-au întors.

Ceilalți trei au ajuns pe ceea ce credeau că e vârful la ora 16.00, când norii erau atât de deşi, încât vizibilitatea scăzuse la 30 de metri. Au luat legătura prin radio cu tabăra de bază de pe gheţarul Rongbuk şi le-au spus că erau pe vârf. Imediat după aceea, conducătorul echipei, Mohindor Singh, a sunat la New Delhi şi l-a anunțat cu mândrie pe prim-ministrul Narashima Rao de succesul expediției. Alpiniştii şi-au sărbătorit reuşita lăsând o ofrandă de steaguri de rugăciune, katas şi pitoane pe ceea ce părea a fi cel mai înalt punct, după care au coborât în viscolul care se înteţea cu repeziciune.

De fapt, ei s-au întors de la 8.702 metri: mai aveau încă vreo două ore de urcat până pe adevăratul vârf, care încă se ițea din cei mai înalți nori. Faptul că s-au oprit fără să ştie cu 150 de metri mai jos de țintă explică de ce nu i-au văzut pe Hansen, Hall sau pe Lopsang, şi viceversa.

Mai târziu, imediat după ce s-a întunecat afară, alpinişti aflați mai jos pe Creasta Nord-Estică au declarat că au văzut lumina de la două frontale pe la 8.625 de metri, aproape de bine-cunoscuta costişă problematică, numită Treapta a Doua, dar niciunul dintre cei trei indieni nu a ajuns la corturi în acea noapte şi nici nu au încercat să ia legătura prin radio cu cei de jos.

La data de 11 mai, ora 01.45 – aproximativ în aceeaşi perioadă în care Anatoli Boukreev îi căuta frenetic pe Sandy Pittman, Charlotte Fox şi Tim

Madsen în Şaua Sudică doi alpinişti japonezi, însoțiți de trei şerpaşi, au pornit spre vârf, în ciuda vânturilor puternice care măturau culmea, din aceeaşi tabără de pe Creasta Nord-Estică de unde plecaseră şi indienii. La 06.00, în timp ce ocoleau un promontoriu abrupt de stâncă numit Prima Treaptă, Eisuke Shigekawa, în vârstă de douăzeci şi unu de ani, şi Hiroshi Hanada, de treizeci şi şase de ani, au fost uimiți să dea peste unul dintre alpiniştii indieni, probabil Paljor. Acesta era întins pe zăpadă, avea nişte degerături cumplite şi murmura ceva neinteligibil, dar era încă în viață după ce petrecuse o noapte fără adăpost sau oxigen. Japonezii nu au vrut să-şi pericliteze ascensiunea către vârf, aşa că nu s-au oprit ca să-l ajute pe indian.

La 07.15 au ajuns la poalele Treptei a Doua, un pinten vertical din şist sfărâmicios, pe care se urcă de obicei folosind sca-

ra din aluminiu fixată de o echipă chineză în 1975. Spre disperarea alpiniştilor japonezi, scara se dezmembra şi se desprinsese în câteva locuri din stâncă. Prin urmare, le-au trebuit nouăzeci de minute ca să urce acel pinten de şase metri.

Puțin mai sus de Treapta a Doua, au dat peste ceilalți doi alpinişti indieni, Smanla şi Morup. După cum a scris jurnalistul britanic Richard Cowper într-un articol din Financial Times – i-a intervievat pe Hanada şi pe Shigekawa la 6.400 de metri, imediat după ce urcaseră pe vârf –, unul dintre indieni „părea că nu mai are mult de trăit, celălalt era ghemuit în zăpadă. Nu au schimbat niciun cuvânt cu ei. Nu le-au dat apă, mâncare sau oxigen. Japonezii şi-au continuat ascensiunea şi, 50 de metri mai încolo, s-au oprit să se odihnească şi să-şi schimbe buteliile de oxigen”.

Hanada i-a spus lui Cowper: „Nu-i ştiam.

Nu, nu le-am dat apă. Nu am vorbit cu ei. Sufereau de rău de altitudine acut. Păreau periculoşi”.

Shigekawa a explicat: „Eram prea obosiți ca să-i ajutăm. Mai sus de 8.000 de metri nu-ți permiți să ții cont de morală”.

După ce le-a întors spatele lui Smanla şi lui Morup, echipa japoneză a continuat să urce, a trecut de steagurile de rugăciune şi de pitoanele pe care le lăsaseră indienii la 8.702 metri şi – dând dovadă de multă perseverență – a ajuns pe vârf la 11.45, în plină furtună. Rob Hall era atunci ghemuit pe Vârful Sudic, la o jumătate de oră mai jos de ei, de-a lungul Crestei Sud-Estice, luptându-se să rămână în viață.

Când au coborât înapoi pe Creasta Nord-Estică spre tabăra lor, japonezii au trecut iar pe lângă Smanla şi Morup deasupra Treptei a Doua. Morup părea să fi murit; Smanla, încă viu, se încurcase în

coarda fixă. Pasang Kami, unul dintre şerpaşii din echipa japoneză, l-a eliberat, apoi şi-a văzut de drum. Când au coborât pe lângă Prima Treaptă – unde la urcare trecuseră pe lângă Paljor, ghemuit în zăpadă şi bătând câmpii –, nu l-au mai văzut pe cel de-al treilea alpinist indian.

Şapte zile mai târziu, expediția Poliției de frontieră indiano-tibetane a trimis încă o echipă spre vârf. În dimineața de 17 mai, la scurt timp după ce au plecat la ora 01.15 din cea mai de sus tabără, cei doi indieni şi trei şerpaşi au găsit corpurile înghețate ale colegilor lor. Au anunțat că unul dintre ei, în chinurile morții, se dezbrăcase aproape de tot. Smanla, Morup şi Paljor au fost lăsați pe munte, acolo unde muriseră, iar ceilalți cinci alpinişti şi-au continuat ascensiunea şi au ajuns pe vârful Everest la 07.40.

CAPITOLUL NOUĂSPREZECE

Şaua Sudică, 07.30, 11 mai 1996, 7924 de metri

Rotindu-se iar şi iar în cercuri tot mai largi
Şoimul nu îl mai aude pe şoimar;
Lucrurile se destramă; centrul nu mai poate face față; Anarhia e eliberată asupra lumii,
Mareea însângerată e eliberată şi pretutindeni
Ceremonia inocenței e înecată.

William Butler Yeats,
A doua venire

La data de 11 mai, duminică dimineață, când m-am împleticit înapoi la tabăra IV, pe la 07.30, mi-am dat seama cu groază de ce se întâmplase, de ce se întâmpla încă. Eram terminat fizic şi psihic după ce petrecusem o oră căutându-l pe Andy Harris în Şaua Sudică; eram convins că murise. Coechipierul meu Stuart Hutchinson urmărise convorbirile radio ale lui Rob Hall, care se afla pe Vârful Sudic, şi era clar că liderul nostru se afla într-o situație disperată şi că Doug Hansen era mort. Membrii echipei lui Scott Fischer, care petrecuseră cea mai mare parte din noapte pierduți în Şa ne-au informat că Yasuko Namba şi Beck Weathers muriseră. Şi despre Scott Fischer şi Makalu Gau se credea că sunt morți, sau aproape morți, 360 de metri mai sus de corturi.

Făcând calculul, mintea mi s-a oprit dintr-odată şi m-am retras într-o stare ciudată, aproape mecanică, de detaşare. Mă simțeam amorțit din punct de vedere emoțional, dar eram extrem de conştient de ce se întâmplă în jur, de parcă mă refugiasem într-un buncăr din adâncul minții mele şi priveam la dezastrul din jur printr-o fantă îngustă şi blindată. În timp ce mă uitam cu indiferență la cer, mi s-a părut că îşi schimbase culoarea într-o nuanță nefirească de albastru-deschis, că se decolorase şi rămăsese doar o urmă vagă de culoare. Orizontul zimțat era luminat ca de o aureolă care scânteia şi pulsa. Mă gândeam că începusem coborârea în lumea de coşmar a nebunilor.

După ce am petrecut o noapte la 7.924 de metri fără oxigen suplimentar, eram şi mai slăbit, şi mai obosit decât fusesem cu o seară în urmă, când coborâsem de pe vârf.

Dacă nu făceam cumva rost de nişte butelii de oxigen sau dacă nu coboram la o tabără de mai jos, starea coechipierilor mei şi a mea s-ar fi înrăutățit rapid.

Programul rapid de aclimatizare urmat de Hall şi de mulți dintre alpiniştii moderni de pe Everest este incredibil de eficient: le permite acestora să pornească spre vârf după ce au petrecut o perioadă de patru săptămâni mai sus de 5.000 de metri – care include o noapte de aclimatizare la 7.000 de metri.[53] Această strategie se ba-

[53] În 1996, echipa lui Rob Hall a petrecut doar opt nopți la tabăra II (6.437 de metri) sau mai sus înainte să pornească spre vârf de la tabăra de bază – o perioadă normală de aclimatizare în zilele noastre. Înainte de 1990, alpiniştii petreceau mult mai mult timp la tabăra II sau mai sus – inclusiv o ieşire de aclimatizare la 7.900 metri înainte să urce spre vârf. Deşi este discutabilă importanța aclimatizării la

zează pe presupunerea că toți alpiniştii vor folosi mereu oxigen îmbuteliat la mai sus de 7.3OO de metri. Când nu se întâmplă asta, se schimbă complet situația.

Am pornit în căutarea celorlalți coechipieri şi i-am găsit pe Frank Fischbeck şi pe Lou Kasischke întinşi într-un cort. Lou delira şi suferea de oftalmia zăpezilor, nu mai vedea, nu era în stare să facă nimic de unul singur şi bolborosea cuvinte fără înțeles. Frank părea să fie într-o stare acută de şoc, dar îşi dădea silința să aibă grijă de Lou. John Taske era într-un alt cort împreună cu Mike Groom; fie dormeau, fie erau inconştienți. Indiferent cât de slăbit şi de bolnav mă simțeam, era clar că toți ceilalți,

---

7.900 de metri (efectele secundare pot să depăşească beneficiile), nu încape îndoială că, dacă s-ar mări perioada de opt, nouă zile pe care alpiniştii o petrec la 6.400-7.300 de metri, s-ar mări şi marja de siguranța. (N. a.)

cu excepția lui Stuart Hutchinson, o duceau mult mai rău.

În timp ce mergeam din cort în cort căutam butelii de oxigen, dar toate erau goale. Hipoxia şi oboseala cruntă de care sufeream îmi accentuau disperarea şi starea de confuzie. Din cauza zgomotului pe care-l făceau corturile bătute de vânt, nu puteai să vorbeşti cu cei din cortul de lângă tine. Bateriile din ultima noastră stație radio erau pe terminate. O stare de damnare domnea în toată tabăra, şi sentimentul acela era accentuat şi de faptul că echipa noastră – care în ultimele şase săptămâni fusese încurajată să se bazeze doar pe ghizi – rămăsese dintr-odată fără conducătorii ei: Rob şi Andy muriseră şi, chiar dacă Groom era acolo, chinul prin care trecuse cu o noapte în urmă îşi lăsase amprenta asupra lui. Suferea de degerături serioase şi stătea întins în cort, nemişcat, şi cel pu-

ţin pe moment nu putea nici măcar să vorbească.

Cu toţi conducătorii scoşi din luptă, Hutchinson a preluat comanda. Era un tânăr hipersensibil, foarte serios, care aparţinea înaltei societăţi vorbitoare de limbă engleză din Montreal. Era un extraordinar cercetător în domeniul medicinei şi o dată la doi, trei ani mergea într-o mare expediţie pe munte, dar în rest nu prea avea timp pentru alpinism. Când criza s-a accentuat în tabăra IV, si-a dat toată silinţa să facă fată situaţiei.

În timp ce încercam să-mi revin după ce-l căutasem în zadar pe Harris, Hutchinson a organizat o echipă formată din patru şerpaşi care să localizeze corpurile neînsufleţite ale lui Weathers şi Namba, care fuseseră lăsaţi la marginea Şeii, când Anatoli Boukreev s-a întors la corturi cu Charlotte Fox, Sandy Pittman şi

Tim Madsen. Echipa de căutare, condusă de Lhakpa Chhiri, a plecat înaintea lui Hutchison, care era atât de obosit şi de confuz, încât a uitat să-şi pună bocanci şi a încercat să părăsească tabăra încălțat cu o pereche de ghete interioare de la bocanci. Abia când Lhakpa i-a atras atenția, s-a întors şi şi-a luat bocancii. Urmărind indicațiile lui Boukreev, şerpaşii au găsit imediat cele două corpuri: se aflau pe o pantă acoperită de gheață închisă la culoare, plină de bolovani, aproape de marginea Feței Kangshung. Fiind foarte superstițioşi în legătură cu morții, aşa cum sunt mulți şerpaşi, s-au oprit la 18-20 de metri depărtare şi l-au aşteptat pe Hutchinson.

— Ambele corpuri erau parțial acoperite cu zăpadă, îşi aminteşte Hutchinson. Rucsacurile lor erau la vreo 30 de metri mai sus de ei. Feţele şi partea de sus a corpurilor erau acoperite cu zăpadă; doar

mâinile şi picioarele ieşeau la suprafață. Vântul şuiera de-a lungul Şeii.

Primul corp la care a ajuns era cel al lui Namba, dar Hutchinson nu şi-a dat seama până când nu a îngenuncheat în furtună şi nu i-a curățat stratul de gheață de aproape opt centimetri care i se depusese pe față. A fost şocat să descopere că japoneza încă respira. Nu mai avea mănuşi şi ambele mâini păreau înghețate bocnă. Avea pupilele dilatate. Tenul îi era alb ca porțelanul.

— A fost îngrozitor, îşi aminteşte Hutchinson. Eram foarte afectat. Ea era pe moarte, şi eu nu ştiam ce să fac.

Şi-a îndreptat atenția asupra lui Beck, care era întins în zăpadă, vreo şase metri mai încolo. Şi capul lui Beck era acoperit de un strat gros de gheață. Bile de gheață mari cât boabele de strugure îi atârnau de păr şi de gene. După ce i-a curățat fața, Hutchinson a descoperit că şi texanul mai

trăia.

— Cred că Beck bolborosea ceva, dar nu am înțeles ce voia să spună. Nu avea mănuşa dreaptă şi mâna îi era cumplit de degerată. Am încercat să-l ridic în capul oaselor, dar n-am putut. Era aproape mort, şi totuşi respira.

Foarte afectat de ce văzuse, Hutchinson s-a întors la şerpaşi şi s-a sfătuit cu Lhakpa. Acesta, un veteran al Everestului, respectat pentru cunoştințele lui în ale alpinismului atât de şerpaşi, cât şi de sahibi, l-a îndemnat pe Hutchinson să-i lase pe Beck şi pe Yasuko acolo unde erau. Chiar dacă ar fi supraviețuit până ar fi reuşit să-i târască la tabăra IV, ar fi murit cu siguranță înainte să poată fi coborâți la tabăra de bază. Iar o asemenea încercare de salvare ar primejdui inutil viețile celorlalți alpinişti din Şa, dintre care mulți vor avea şi aşa destul de furcă să ajungă în siguranță

jos.

Hutchinson i-a dat dreptate lui Lhakpa – exista o singură opțiune, indiferent cât de greu de luat ar fi fost o astfel de decizie: să lase natura să-şi urmeze calea cu Beck şi Yasuko şi să păstreze resursele grupului pentru cei care puteau fi de fapt ajutați. Era un act clasic de triere. Când Hutchinson a ajuns înapoi în tabără, avea lacrimi în ochi şi era alb ca o fantomă. La îndemnul lui i-am trezit pe Taske şi pe Groom şi apoi ne-am înghesuit cu toții în cortul lor ca să discutăm ce să facem cu Beck şi Yasuko. Discuția care a urmat a fost dureroasă şi greoaie. Am evitat să ne privim în ochi. Totuşi, după cinci minute, toți patru am fost de acord că Hutchinson nu avusese ce să facă decât să-i lase pe Beck şi pe Yasuko pe munte.

Am discutat şi dacă să coborâm la tabăra II în acea după-amiază, dar Task a insis-

tat să nu o facem atâta vreme cât Hall era izolat pe Vârful Sudic.

— Nici nu mă gândesc să plec fără el, ne-a spus.

Oricum nu aveam ce să dezbatem: Kasischke şi Groom erau într-o stare atât de proastă, încât momentan nu puteam să mergem nicăieri.

— Îmi făceam griji să nu se repete evenimentele din 1986 de pe K2, spune Hutchinson.

În acel an, la data de 4 iulie, şapte alpinişti veterani ai Himalayei – printre care şi *Bergsteiger*-ul Kurt Diemberger – au început ascensiunea celui de-al doilea vârf din lume. Şase dintre ei au ajuns sus, dar în timp ce coborau o vijelie a cuprins versanții de sus ai K2, obligându-i pe alpinişti să rămână în tabăra de sus, de la 8.000 de metri. Viscolul a continuat fără întrerupere timp de cinci zile, iar alpiniştii erau din

ce în ce mai slăbiți. Când furtuna s-a oprit în cele din urmă, doar Diemberger şi încă un coechipier au ajuns jos în viață.

*

Sâmbătă dimineață, în timp ce noi discutam ce să facem cu Namba şi Weathers şi dacă să coborâm sau nu, Neal Beidleman i-a adunat pe cei din echipa lui Fischer şi i-a forțat să plece din Şa.

— Toți erau terminați după noaptea care trecuse, încât a fost foarte greu să îi trezesc şi să-i fac să iasă din corturi – pe unii chiar a trebuit să-i lovesc ca să-şi încalțe bocancii, povesteşte el. Dar eram hotărât să pornim imediat. După părerea mea, nu are cum să iasă ceva bun dacă rămâi la 7.900 de metri mai mult decât e absolut nevoie. Am văzut că se organizau operațiuni de salvare pentru Scott şi Rob, aşa că

m-am concentrat pe coborârea clienților la o tabără aflată la o altitudine mai mică.

Boukreev a rămas la tabăra IV ca să-l aştepte pe Fischer, iar Beidleman a pornit încet cu grupul lui. La 7.600 de metri au făcut o pauză, ca să-i mai administreze o injecție cu dexametazonă lui Pittman, iar apoi s-au oprit cu toții pentru o perioadă mai lungă la tabăra III, ca să se odihnească şi să se rehidrateze.

— Am fost şocat când i-am văzut, spune David Breashears, care era deja la tabăra III când a sosit grupul lui Beidleman. Arătau de parcă fuseseră cinci luni la război. Sandy s-a pierdut cu firea – plângea: ‚A fost îngrozitor! Mi-am pierdut speranța şi m-am întins pe pământ aşteptând să mor!” Toți păreau să fie într-o stare de şoc puternic.

Chiar înainte să se întunece, în timp ce ultimii alpinişti din grupul lui Beidleman

ajunseseră în partea de jos a Feței Lhotse, un perete înclinat şi acoperit cu gheață, şi mai aveau de coborât încă 150 de metri pe corzile fixe, au fost întâmpinați de nişte şerpaşi din echipa nepaleză care se ocupau de curățarea muntelui. Când şi-au continuat coborârea, un torent de pietre de mărimea unui grepfrut s-a abătut asupra lor de pe versanții de sus şi una dintre ele l-a nimerit pe un şerpaş în ceafa.

— Piatra l-a nenorocit pur şi simplu, spune Beidleman, care se afla puțin mai sus când a avut loc incidentul.

— A fost îngrozitor, îşi aminteşte Kiev Schoening. Ai fi zis că l-a lovit cineva cu o bâtă de baseball, aşa s-a auzit.

Impactul a fost atât de puternic, încât acolo unde l-a lovit piatra a rămas o gaură cât un dolar de argint. Şerpaşul a leşinat şi a făcut stop cardio-respirator, s-a răsucit şi a început să alunece pe coardă, dar

Schoening a sărit în fața lui şi i-a oprit căderea. Dar, în timp ce Schoening îl ținea în brațe, şerpaşul a fost lovit de încă o piatră, care l-a nimerit tot în ceafă.

În ciuda loviturilor primite, după câteva minute bietul şerpaş a gâfâit cu putere şi a începui să respire din nou. Beidleman a reuşit să-l coboare la poalele Feței Lhotse, unde îi aşteptau mulți dintre coechipierii şerpaşului şi, după ce l-au preluat, l-au dus la tabăra II. În acel moment, spune Beidleman, „Kiev şi cu mine ne-am uitat unul la altul cu uimire. Nu-mi venea să cred ce se întâmpla. Ce făcusem oare de muntele se mâniase în asemenea hal?”

*

În aprilie şi la începutul lui mai, Rob şi-a exprimat de mai multe ori îngrijorarea că una dintre echipele mai puțin pregătite o

să dea de bucluc, şi astfel vom fi nevoiți să-i salvăm, dându-ne peste cap planul de a urca pe vârf. În mod ironic, echipa lui Hall se afla într-o situație disperată şi celelalte echipe trebuiau să vină în ajutor. Fără pic de ranchiună, trei grupuri – expediția Alpine Ascents International a lui Todd Burleson, expediția IMAX a lui David Breashears şi expediția comercială a lui Mal Duff – şi-au amânat imediat planurile de a urca pe vârf ca să ne dea o mână de ajutor.

Cu o zi înainte – în timp ce noi, cei din echipele lui Hall şi Fischer urcam de la tabăra IV spre vârf –, expediția Alpine Ascents International, condusă de Burleson şi Pete Athans, ajungea la tabăra III. Duminică dimineața, când au auzit de tragedia ce avea loc mai sus pe versant, Burleson şi Athans şi-au lăsat clienții la 7.315 metri, în grija celui de-al treilea ghid,

Jim Williams, şi s-au grăbit să urce pe Şaua Sudică ca să ne ajute.

Breashears, Ed Viesturs şi ceilalți membri ai echipei IMAX se aflau la tabăra II; Breashears a amânat pe loc filmările ca să canalizeze toate resursele expediției înspre operațiunea de salvare. În primul rând, mi-a transmis că într-unul dintre corturile echipei IMAX de pe Şa există baterii de rezervă; le-am găsit pe la mijlocul după-amiezii şi am putut să reluăm legăturile radio cu taberele de mai jos. Apoi Breashears a oferit rezerva de oxigen a echipei lui – cincizeci de butelii care fuseseră cărate cu greu la 7.924 de metri – alpiniştilor suferinzi şi celor care aveau să participe la operațiunile de salvare de pe Şa. Chiar dacă punea în pericol proiectul lui cinematografic de 5.5 milioane de dolari, ne-a oferit prețiosul oxigen fără să ezite.

Athans şi Burleson au ajuns la tabăra IV la mijlocul dimineții şi au început imediat să împartă buteliile cu oxigen ale echipei IMAX celor care aveam mare nevoie de ele, apoi au aşteptat să vadă cum vor decurge operațiunile de salvare ale lui Hall, Fischer şi Gau. Burleson stătea lângă corturi când a văzut că cineva se apropia încet de tabără, târându-şi piciorul într-un mod ciudat.

— Hei, Pete, fii atent! i-a strigat lui Athans. Cineva se apropie de corturi.

Mâna dreaptă a persoanei respective, pe lângă faptul că nu avea mănuşă şi era expusă vântului extrem de rece, mai era şi îngrozitor de degerată: rămăsese întinsă ca pentru un salut ciudat. Indiferent cine era, lui Athans i se părea că seamănă cu o mumie dintr-un film horror cu buget redus. Când mumia s-a împleticit în tabără, Burleson şi-a dat seama că era de fapt Beck

Weathers, care se ridicase din morți.

În noaptea precedentă, în timp ce se cuibărea alături de Groom, Beidleman, Namba şi ceilalți din grup, Weathers a simțit că îi este „din ce în ce mai rece. Îmi pierdusem mănuşa dreaptă. Fața îmi înghețа. Mâinile îmi înghețau şi ele. Am amorțit şi apoi mi-a fost greu să mă concentrez, iar în cele din urmă mi-am pierdut cunoştința”.

Beck a rămas întins pe gheață, expus vântului nemilos, cataleptic şi aproape mort, pe tot parcursul nopții şi o mare parte din ziua următoare. Nu îşi aminteşte că Boukreev a venit să-i ia pe Pittman, Fox şi Madsen. Şi nici nu-şi aduce aminte că Hutchinson îi curățase fața de gheață în acea dimineață. A fost în comă timp de douăsprezece ore. Apoi, târziu duminică după-amiază, dintr-un motiv necunoscut, o luminiță s-a aprins în miezul reptilian al

creierului inert al lui Beck şi acesta şi-a recăpătat conştiința.

— La început am crezut că eram într-un vis, îşi aminteşte Weathers. Când mi-am revenit, am crezut că eram întins într-un pat. Nu îmi era frig şi stăteam comod. M-am întors pe o parte, mi-am deschis ochii şi mi-am văzut mâna dreaptă. Apoi mi-am dat seama de cât de degerată era, şi asta m-a ajutat să mă trezesc din reverie, în cele din urmă am realizat în ce situație de rahat eram şi că nu avea să vină nimeni după mine. Totul depindea de mine.

Deşi Beck era chior, iar cu ochiul stâng vedea numai până la 0,9-1,2 metri în față, a pornit-o în direcția din care bătea vântul, deducând corect că tabăra se afla într-acolo. Dacă s-ar fi înşelat, ar fi căzut imediat pe Fața Kangshung, a cărei margine era la nouă metri în direcția opusă. După vreo nouăzeci de minute, a dat peste

nişte „stânci nenatural de netede şi albăstrii”, care s-au dovedit a fi corturile de la tabăra IV.

Hutchinson şi cu mine eram în cortul nostru şi monitorizam un apel radio de-al lui Rob Hall de pe Vârful Sudic, când Burleson a alergat la noi.

— Doctore! Avem nevoie urgent de tine! ne-a strigat de lângă cort. Ia-ți trusa! Beck tocmai a ajuns la tabără şi e într-o stare foarte proastă!

A rămas perplex când a auzit de miraculoasa înviere a lui Beck şi, chiar dacă era foarte obosit, Hutchinson a ieşit din cort ca să vadă despre ce e vorba.

Împreună cu Athans şi Burleson l-au dus pe Beck într-un cort gol, l-au băgat în doi saci de dormit alături de mai multe sticle cu apă caldă şi i-au pus o mască de oxigen.

— niciunul dintre noi nu credea că Beck

o să supraviețuiască până a doua zi, mărturiseşte Hutchinson. De-abia puteam să-i simt pulsul din carotidă – ultimul puls dinaintea morții. Era într-o stare gravă. Şi chiar dacă ar fi rezistat până a doua zi, nu-mi imaginam cum aveam să-l ducem jos.

Cei trei şerpaşi care urcaseră ca să-i salveze pe Scott Fischer şi pe Makalu Gau se întorseseră la tabără doar cu Gau; îl lăsaseră pe Fischer pe o terasă aflată la 8.290 de metri, după ce hotărâseră că nu poate fi salvat. Totuşi, văzându-l pe Beck intrând în tabără după ce fusese crezut mort, Anatoli Boukreev nu voia să accepte că Fischer era un caz pierdut. La ora 17, când furtuna s-a întețit, rusul a pornit de unul singur ca să încerce să-l salveze.

— Îl găsesc pe Scott pe la şapte jumate, poate opt, spune Boukreev. E deja întuneric. Furtuna e foarte puternică. Are masca

de oxigen pe față, dar butelia goală. Nu are mănuşi; mâinile-i sunt complet goale. Are geaca descheiată, trasă de pe umăr, o mână îi iese afară. Nu pot să fac nimic. Scott e mort.

Întristat, Boukreev a înfăşurat rucsacul lui Fischer de capul acestuia ca un giulgiu şi l-a lăsat pe terasa pe care se afla. Apoi a luat aparatul foto, pioletul şi briceagul lui preferat – pe care Beidleman avea să i-l dea fiului de nouă ani al lui Fischer din Seattle – şi a coborât în furtună.

Vijelia de duminică seara a fost chiar mai puternică decât cea din noaptea precedentă. Când Boukreev a ajuns înapoi la tabăra IV, abia vedeai la câțiva metri în față şi de-abia a reuşit să găsească corturile.

Inspirând oxigen suplimentar pentru prima dată după treizeci de ore (mulțumită echipei IMAX), am căzut într-un somn

chinuit şi spasmodic, în ciuda gălăgiei pe care o făcea cortul bătut de vânt. Cu puțin înainte de miezul nopții am avut un coşmar legat de Andy: în timp ce cădea în gol de pe Fața Lhotse, trăgea după el o coardă şi voia să ştie de ce nu ținusem de ea. Dar apoi m-a trezit Hutchinson.

— Jon! a strigat ca să se facă auzit peste vuietul furtunii. Sunt îngrijorat din cauza cortului. Crezi că o să reziste?

În timp ce mă chinuiam să-mi revin din visul tulburător, ca un om care ajunge iar la suprafață după ce era cât pe ce să se înece, mi-a trebuit ceva timp să-mi dau seama de ce Stuart era aşa de îngrijorat: vântul culcase la pământ jumătate din cort, care se zguduia la fiecare rafală. Mai multe bețe de cort erau foarte îndoite şi, la lumina frontalei, am văzut că două dintre cusăturile principale de-abia mai rezistau. Particule fine de zăpadă umpleau cortul,

acoperind totul cu chiciură. Nu mai văzusem niciodată un vânt aşa de puternic, nici măcar pe calota de gheață din Patagonia, un loc celebru pentru vânturile sale. Am fi avut o mare problemă dacă adăpostul nostru avea să cedeze până dimineață.

Stuart şi cu mine ne-am luat bocancii şi toate lucrurile, apoi ne-am întors în direcția din care bătea vântul, sprijinind cu spatele şi cu umerii bețele de cort. Am petrecut următoarele trei ore ținând piept uraganului, în ciuda oboselii extraordinare. Am susținut domul de nailon de parcă viața noastră depindea de asta. Mi-l imaginam pe Rob, pe Vârful Sudic, la 8.747 de metri, fără oxigen, fără adăpost, complet expus furtunii sălbatice – dar era o imagine atât de crudă, încât am încercat să mi-o scot din minte.

Pe 12 mai, cu puțin înainte de ivirea zorilor, Stuart a rămas fără oxigen.

— Fără el simțeam cum mi-e din ce în ce mai rece si cum încep să sufăr de hipotermie, spune el. Nu îmi mai simțeam mâinile şi picioarele. îmi era frică să nu alunec pe creastă, să nu mai pot să cobor de pe Şa. Şi mă gândeam cu groază că, dacă nu cobor în dimineața aia, s-ar putea să n-o mai fac niciodată.

I-am dat lui Stuart butelia mea, am căutat prin cort şi am găsit una care mai avea puțin oxigen şi apoi ne-am făcut bagajele şi ne-am pregătim pentru coborâre.

Când m-am aventurat să ies, am văzut că cel puțin unul dintre corturile libere zburase de pe Şa. Apoi l-am văzut pe Ang Dorje: stătea singur în vântul acela groaznic şi plângea deznădăjduit din cauza morții lui Rob. După expediție, când i-am povestit acest episod lui Marion Boyd, prietena lui, ea mi-a explicat că „Ang Dorje crede că rolul lui în lume este să aibă grijă de

oameni – am vorbit mult cu el despre asta. Este crucial pentru el din punctul de vedere al religiei lui şi este o pregătire pentru următoarea reîncarnare.[54] Chiar dacă Rob era conducătorul expediției, Ang Dorje se credea responsabil pentru siguranța lui Rob, a lui Doug Hansen şi a celorlalți. Aşa că, atunci când au murit, nu a putut să nu se învinovățească".

Hutchinson era îngrijorat că Ang Dorje, fiind atât de supărat, nu va vrea să coboare, aşa că l-a implorat să părăsească imediat Şaua. Apoi, la 08.30 – presupunând că Rob, Andy, Doug, Scott, Yasuko şi Beck erau deja morți –, Mike Groom, care suferea de degerături puternice, a ieşit cu greu

[54] Budiştii evlavioşi cred în *sonam* – în faptul că atunci când o persoană a făcut destule fapte hune nu se mai reîncarnează, ci transcende pentru totdeauna din lumea aceasta plină de durere şi suferință. (N. a.)

din cort şi i-a adunat vitejeşte pe Hutchinson, Taske, Fischbeck şi pe Kasischke şi i-a ghidat spre poalele muntelui.

Pentru că nu mai erau alți ghizi, m-am oferit să cobor ultimul. În timp ce deprimantul nostru grup părăsea tabăra IV şi se îndrepta spre Pintenul Geneva, mi-am luat inima în dinți şi m-am dus pentru ultima dată la Beck despre care credeam că murise în cursul nopții. I-am găsit cortul, care fusese culcat la pământ de uragan, şi am văzut că ambele uşi erau deschise. Totuşi, când m-am uitat înăuntru, am fost şocat să văd că Beck trăia încă.

Era întins pe spate, pe jos, în cortul care se prăbuşise, şi avea frisoane puternice. Fața îi era grotesc de umflată; nasul şi obrajii îi erau acoperiți cu degerături întunecate. Furtuna îi suflase ambii saci de dormit, lăsându-l expus vântului şi tempe-

raturii de -17°C, şi, pentru că avea mâinile înghețate, nu putuse să se acopere din nou sau să închidă uşa de la cort.

— Dumnezeule mare! s-a plâns când m-a văzut şi fața i s-a crispat într-un rictus de agonie şi disperare. Ce trebuie să fac ca să mă ajute cineva?

Striga după ajutor de două, trei ore, dar nu îl auzise nimeni din cauza furtunii.

Beck s-a trezit în miez de noapte şi a văzut că „furtuna îmi doborâse cortul şi mai avea un pic şi-l făcea bucăți. Vântul îmi apăsa atât de tare peretele cortului de față, încât nu mai puteam să respir. Se potolea o secundă, apoi mă lovea din nou peste față şi peste piept şi mă lăsa fără aer. De parcă asta nu era de-ajuns, mi se umfla mâna dreaptă. Purtam un ceas tâmpit, aşa că, atunci când mâna mi se umfla, cureaua ceasului mă strângea şi mai tare, până când mi-a tăiat circulația aproape de tot.

Pentru că aveam mâinile atât de degerate, nu puteam să dau jos porcăria aia. Am strigat după ajutor, dar nu a venit nimeni. A fost o noapte al naibii de lungă. M-am bucurat când ți-ai băgat capul în cort”.

Când l-am găsit pe Beck, am fost atât de şocat de cât de oribil arăta – şi pentru că-l dezamăgiserăm încă o dată, un fapt de neiertat –, că aproape mi-au dat lacrimile.

— Totul o să fie bine, l-am mințit încercând să nu izbucnesc în lacrimi, în timp ce l-am învelit din nou cu sacii de dormit, am închis uşile şi am încercat să ridic cortul. Nu-ți face griji. Totul e sub control acum.

După ce l-am ajutat pe Beck cât am putut, am luat legătura prin stația radio cu dr. Mackenzie de la tabăra de bază.

— Caroline, ce să fac cu Beck? am implorat-o pe un ton isteric, încă trăieşte, dar nu cred c-o mai duce mult. E într-o stare foarte proastă!

— Încearcă să-ți păstrezi calmul, Jon, mi-a răspuns. Trebuie să cobori cu Mike şi cu ceilalți. Unde sunt Peter şi Todd? Roagă-i să aibă grijă de Beck, apoi coboară şi tu.

Înnebunit, i-am trezit pe Athans şi pe Burleson, care au sărit să-i ducă lui Beck un termos cu ceai fierbinte. În timp ce mă grăbeam să-i ajung pe ceilalți din urmă, Athans se pregătea să-i facă texanului muribund o injecție cu patru miligrame de dexametazonă. Erau gesturi demne de laudă, dar îmi era greu să cred că avea să-i ajute la ceva.

CAPITOLUL DOUĂZECI

Pintenul Geneva, 09.45, 12 mai 1996, 7.894 de metri

Lipsa de experiență îi conferă celui care vrea să devină alpinist un mare avantaj: el nu se lasă tras în jos de tradiție sau de ceea ce s-a întâmplat înainte. Pentru el totul este cât se poate de simplu, alege rapid soluții la problemele cu care se confruntă. Bineînțeles că de multe ori nu se bucură de succesul pe care spera să-l dobândească şi uneori totul se termină tragic, dar alpinistul nu ştie asta când porneşte la drum. Maurice Wilson, Earl Denman, Klavs Becker-Larsen –

niciunul nu ştia prea multe despre ce înseamnă alpinismul, altfel nu s-ar fi aventurat în acele expediții fără şansă de succes. Şi totuşi, lipsa cunoştințelor tehnice nu i-a împiedicat, iar voința i-a purtat departe.

Walt Unsworth,
Everest

În dimineața zilei de duminică, 12 mai, la un sfert de oră după ce am plecat de pe Şaua Sudică, i-am ajuns din urmă pe coechipierii mei, când aceştia tocmai începuseră să coboare Pintenul Geneva. Era o privelişte jalnică: eram cu toții atât de slăbiți, încât ne-a luat incredibil de mult să coborâm cei 100 de metri până pe panta înzăpezită de dedesubt. Totuşi, cel mai dureros era faptul că eram atât de puțini: în urmă cu trei zile, când urcaserăm pe acolo,

eram unsprezece; acum eram doar şase.

Când am ajuns lângă el, Stuart Hutchinson, ultimul din grup, era încă pe vârful Pintenului şi se pregătea să facă rapel pe corzile fixe. Am observat că nu avea ochelari. Chiar dacă era înnorat, razele ultraviolete erau foarte puternice la acea altitudine şi albul zăpezii l-ar fi orbit repede.

— Stuart, ochelarii! i-am strigat sperând să mă audă şi făcând semne spre ochi.

— Da, chiar, mi-a răspuns cu o voce stinsă. Mulțumesc că mi-ai adus aminte. Da dacă tot eşti aici, n-ai vrea să vezi cum mi-am pus hamul? Sunt atât de obosit, că nu mai gândesc clar. Ți-aş fi recunoscător dacă ai avea grijă de mine.

Când i-am inspectat hamul, am văzut imediat că nu îşi strânsese bine cureaua. Dacă s-ar fi agățat cu zelbul de coarda fixă, hamul s-ar fi desfăcut din cauza greutății şi el ar fi căzut pe Fața Lhotse. I-am arătat

care e problema, iar el a spus că „da, aşa am crezut şi eu, dar mâinile îmi erau prea înghețate ca să îl strâng ca lumea”. Mi-am dat jos mănuşile în vântul acela muşcător şi m-am grăbit să îi fixez hamul pe talie, ca să poată coborî şi el Pintenul.

După ce s-a prins de coarda fixă, şi-a aruncat pioletul şi l-a lăsat acolo, pe stâncă.

— Stuart, pioletul! am strigat în timp ce el făcea rapel.

— Sunt prea obosit ca să-l mai car, mi-a răspuns. Lasă-l acolo!

Şi eu eram epuizat, aşa că nu m-am împotrivit. Am lăsat pioletul unde-l aruncase, m-am prins de coardă şi l-am urmat pe Stuart în josul peretelui abrupt al Pintenului Genevei.

O oră mai târziu ne aflam deasupra Benzii Galbene, unde era destul de aglomerat. Fiecare alpinist cobora cu mare gri-

jă terasa de calcar înclinată. În timp ce îmi aşteptam rândul, la coadă, ne-au ajuns din urmă câțiva dintre şerpaşii lui Scott Fischer. Printre ei se afla şi Lopsang Jangbu, care aproape înnebunise de durere şi oboseală. I-am pus mâna pe umăr şi i-am spus că îmi pare foarte rău pentru Scott. Lopsang s-a bătut cu pumnul în piept şi a strigat înlăcrimat:

— Aduc mare ghinion, mare ghinion. Scott e mort; e vina mea. Aduc mare ghinion. E vina mea. Aduc mare ghinion.

*

Pe la 13.30, am ajuns într-un final în tabăra II. Deşi după oricare standard rațional mă aflam încă la altitudine mare – 6.347 de metri – locul acela era complet diferit de Şaua Sudică. Vântul ucigător în-

cetase de tot. În loc să tremur de frig şi să îmi fac griji că o să deger, acum transpiram din cauza soarelui fierbinte. Simțeam că mă mai agăț de viață de un fir tot mai subțire.

Cortul nostru de mese fusese transformat într-un fel de spital ambulant, condus de Henrik Jessen, un doctor danez din echipa lui Mal Duff, şi de Ken Kamler, un client şi doctor american din expediția lui Todd Burleson. La ora 15, în timp ce beam o cană de ceai, şase şerpaşi l-au băgat în cort pe Makalu Gau, care părea complet năucit, iar doctorii au intrat în acțiune.

L-au întins imediat, l-au dezbrăcat şi i-au pus o perfuzie. În timp ce îi examina mâinile şi picioarele înghețate, care aveau o tentă alburie, precum o chiuvetă murdară, Kamler a remarcat sinistru:

— Astea sunt cele mai grave degerături pe care le-am văzut vreodată.

L-a întrebat pe Gau dacă poate să-i fotografieze membrele pentru dosarul medical, iar alpinistul taiwanez a încuviințat zâmbind; precum un soldat care îşi arată rănile pe care le-a căpătat în bătălie, părea aproape mândru de leziunile îngrozitoare pe care le avea.

Nouăzeci de minute mai târziu, când doctorii încă se ocupau de Makalu, vocea lui David Breashears s-a făcut auzită prin stația radio:

— Coborâm cu Beck. O să ajungem la tabăra II înainte să se întunece.

Mi-a luat ceva timp ca să-mi dau seama că Breashears nu se referise la a coborî un cadavru de pe munte; el şi coechipierii lui urmau să-l aducă viu pe Beck. Nu-mi venea să cred. Cu şapte ore în urmă, când îl lăsasem pe Şaua Sudică, fusesem îngrozit că nu avea să reziste până la amiază.

Fusese abandonat încă o dată pentru că

nu i se mai dăduse nicio şansă de supraviețuire, dar Beck pur şi simplu refuzase să moară. Mai târziu am aflat de la Pete Athans că, imediat după ce i-a făcut lui Beck o injecție cu dexametazonă, texanul îşi revenise uimitor de mult.

— Pe la 10.30 l-am îmbrăcat, i-am pus hamul şi am observat că putea să stea în picioare şi să meargă. Ne-a uimit pe toți!

Când au plecat de pe Şa, Athans mergea în fața lui Beck şi îi spunea unde să calce. Beck se ținea cu o mână pe după umărul lui Athans şi Burleson îl apucase strâns de ham din spate – au coborât încet, cu precauție.

— Uneori trebuia să-l ajutăm destul de mult, dar, sincer, se mişca surprinzător de bine, spune Athans.

Când au ajuns pe terasa calcaroasă de deasupra Benzii Galbene, la 7.600 de metri, au fost întâmpinați de Ed Viesturs şi

Robert Schauer. Aceştia l-au coborât pe Beck fără prea mult efort până la poalele peretelui înclinat. La tabăra III au fost ajutați de Breashears, Jim Williams, Veikka Gustafsson şi Araceli Segarra; cei opt alpinişti sănătoşi l-au coborât pe Beck, care era într-o stare foarte proastă, pe Fața Lhotse mult mai repede decât coborâserăm noi de dimineață.

Când am auzit că începuseră să-l coboare pe Beck, m-am dus în cort şi mi-am încălțat cu greutate bocancii. Apoi am luat-o încet în sus ca să le ies în întâmpinare, aşteptându-mă să-i văd pe porțiunea de jos a Feței Lhotse. În schimb, am fost surprins să dau de ei la douăzeci de minute mai sus de tabără. Chiar dacă era legat în coardă, Beck mergea de unul singur. Breashears şi ceilalți l-au trecut atât de repede peste ghețar, încât, având în vedere starea jalnică în care mă aflam, de-abia am putut să țin pa-

sul cu ei.

L-au dus pe Beck în cortul care servea drept spital, l-au întins lângă Gau şi doctorii l-au dezbrăcat.

— Doamne Dumnezeule! a exclamat Kamler când a văzut cum arăta mâna dreaptă a lui Beck. Degerătura lui e chiar mai gravă decât a lui Makalu!

Trei ore mai târziu, când m-am băgat în sacul de dormit, doctorii încă îi dezgheţau încetul cu încetul membrele lui Beck într-un vas cu apă călduţă, lucrând la lumina frontalelor.

În dimineaţa următoare – luni, 13 mai – am plecat din tabără dis-de-dimineaţă şi am străbătut patru kilometri prin valea adâncă a Circului Vestic până la buza Căderii de gheaţă. Acolo, urmând instrucţiunile primite de la Guy Cotter de la tabăra de bază, am căutat un loc plan care putea servi drept heliport.

Zilele trecute Cotter dăduse o mulțime de telefoane ca să obțină un elicopter care să-l evacueze pe Beck din partea de jos a Circului. Astfel, acesta nu ar mai fi trebuit să coboare pe corzile şi scările nesigure din Căderea de gheață, o operațiune foarte grea şi periculoasă, având în vedere cât de afectate îi erau mâinile. În 1973 aterizaseră nişte elicoptere în Circ, când o expediție italiană s-a folosit de ele ca să transporte încărcături de la tabăra de bază. Totuşi, au fost intervenții periculoase, la limita la care pot zbura elicopterele, ba unul dintre ele chiar s-a prăbuşit pe ghețar. În cei douăzeci şi trei de ani care au trecut de atunci, nimeni nu a mai încercat să aterizeze mai sus de Căderea de gheață.

Totuşi, Cotter a insistat şi, datorită eforturilor sale, Ambasada Americii i-a convins pe cei din armata nepaleză să încerce o operațiune de salvare în Circ. Luni dimi-

neață, pe la ora 08.00, în timp ce căutam zadarnic un loc potrivit pentru un heliport, Cotter m-a contactat prin walkie-talkie:

— Jon, elicopterul e pe drum. Ai face bine să găseşti rapid un loc unde să aterizeze.

Am urcat în speranța că voi găsi un teren mai nivelat mai sus pe ghețar şi m-am întâlnit cu Athans, Burleson, Gustafsson, Breashears, Viesturs şi restul echipei IMAX care îl coborau în coardă pe Beck.

Breashears, care lucrase cu multe elicoptere de-a lungul carierei sale deosebite şi vaste în cinematografie, a găsit imediat un heliport, între două crevase adânci, la 6.053 de metri. Am legat o *kata* de mătase de un băț de bambus pe post de roza-vânturilor, în timp ce Breashears – folosind suc Rool Did roşu pe post de vopsea – a trasat cu X gigantic pe zăpadă locul

de aterizare. Câteva minute mai târziu a apărut şi Makalu Gau – fusese târât în josul gheţarului pe o folie de plastic de către şase şerpaşi. Imediat după, am auzit elicea elicopterului rotindu-se rapid în aerul rarefiat.

Elicopterul B2 Squirrel – care nu avea mai mult decât minimum necesar de combustibil şi echipament şi care era pilotat de locotenent-colonelul Madan Kliati Chhetri din armata nepaleză – a încercat de două ori să aterizeze, dar de fiecare dată s-a ridicat din nou în ultima clipă. Însă la a treia încercare, Madan a reuşit şi elicopterul, zgâlţâindu-se, s-a aşezat pe gheţar, cu coada atârnând peste o crevasă fără fund. Pilotul, lăsând elicele să se învârtă la viteză maximă şi uitându-se doar la panoul de comenzi, a ridicat un singur deget – ceea ce însemna că putea să ia un singur pasager; la acea altitudine orice greutate în

plus sporea pericolul de a se prăbuşi la decolare.

Pentru că doctorii îi dezgheţaseră picioarele la tabăra II, Gau nu putea nici să stea pe ele, nici să meargă. Prin urmare, Breashears, Athans şi cu mine am căzut de acord să-l trimitem pe taiwanez cu elicopterul.

— Îmi pare rău, am strigat către Beck, ca să mă fac auzit peste zgomotul făcut de elicopter. Poate o să mai vină o dată.

Beck a dat din cap cu înţelegere.

L-am pus pe Gau în spatele elicopterului, apoi maşinăria s-a ridicat cu precauţie în aer. Când tălpile elicopterului s-au desprins de gheţar, pilotul a înclinat aparatul în faţă, a coborât rapid de-a lungul căderii de gheaţă şi s-a făcut nevăzut. O tăcere profundă pusese stăpânire pe Circ.

Jumătate de oră mai târziu ne aflam tot în zona heliportului şi discutam cum să-l

coborâm pe Beck, când am auzit un zgomot îndepărtat, care semăna cu cel făcut de elicea unui elicopter, venind din vale. Încetul cu încetul, zgomotul s-a întețit, iar în cele din urmă micul elicopter verde a apărut din nou. De data asta Madan a zburat puțin mai sus de-a lungul Circului înainte să întoarcă elicopterul cu fața înspre poalele muntelui. Apoi, fără să mai ezite, a aterizat direct pe marcajul făcut cu suc, şi Breashears şi Athans s-au grăbit să-l urce pe Beck la bord. Câteva secunde mai târziu, elicopterul era deja în aer şi zbura rapid pe lângă Fața Vestică a Everestului precum o libelulă ciudată de fier. O oră mai târziu, Beck şi Makalu Gau primeau îngrijiri medicale într-un spital din Kathmandu.

După ce membrii echipei de salvare au plecat care-ncotro, am stat de unul singur mult timp în zăpadă, uitându-mă la bo-

canci şi străduindu-mă să înțeleg ce se întâmplase în ultimele şaptezeci şi două de ore. Cum fusese posibil ca evenimentele să ia o asemenea turnură? Cum era posibil ca Andy, Rob, Scott, Doug şi Yasuko să fie morți? Dar, oricât am încercat, nu am găsit niciun răspuns. Tragedia era mult mai mare decât orice îmi imaginasem vreodată, astfel încât mintea mea nu a putut să-i facă față şi a încetat să mai proceseze informația. Am abandonat speranța de a înțelege ce se întâmplase, mi-am luat rucsacul în spinare şi am luat-o în jos, pe drumul înghețat şi vrăjit al căderii de gheață. Eram foarte neliniştit în timp ce străbăteam pentru ultima oară labirintul de seracuri care începuseră să se topească.

CAPITOLUI DOUĂZECI ŞI UNU

Tabăra de bază Everest,
13 mai 1996, 5.364 de metri

Fără îndoială că mi se va cere să judec raţional expediţia, aşa cum ne-a fost imposibil să facem atunci când eram implicaţi în ea [...]. Pe de altă parte, Amundsen a mers ţintă într-acolo, a ajuns primul, s-a întors fără să piardă niciun om şi fără să-şi supună echipa la corvezi mai grele decât cele pe care le presupunea implicit o zi de explorare polară. Pe de altă parte, expediţia noastră şi-a asumat nişte riscuri groaznice, a dat dovadă de o anduranţă ieşită din co-

mun, şi-a asigurat o glorie veşnică, a fost sărbătorită în maiestuoase slujbe ținute în catedrale şi i s-au ridicat statui, şi totuşi, am ajuns la Pol doar ca să aflăm că acea călătorie teribilă fusese în zadar şi ca să ne lăsăm acolo cei mai buni oameni. Ar fi ridicol să ignori o asemenea diferență; şi ar fi o pierdere de vreme să scrii o carte fără să încerci să oferi o explicație.

Apsley Cherry-Garrard,
Cea mai cumplită călătorie din lume,
o relatare a expediției dezastruoase
către Polul Sud
a lui Robert Falcon Scott, din 1912

În dimineața zilei de luni, 13 mai, am ajuns la poalele căderii de gheață Khumbu. l-am văzut pe Ang Tshering, Guy Cotter şi Caroline Mackenzie

aşteptându-mă la baza gheţarului când am coborât ultima pantă. Guy mi-a dat o bere, Caroline m-a îmbrăţişat şi, până să-mi dau seama ce se întâmplă, stăteam aşezat pe gheaţă cu faţa în mâini şi lacrimile îmi şiroiau pe obraji; am plâns cum n-o mai făcusem de când eram copil. Acum, că mă aflam în siguranţă, povara covârşitoare a ultimelor zile mi s-a ridicat de pe umeri şi am plâns pentru coechipierii mei care muriseră, am plâns pentru că eram recunoscător să fiu încă în viaţă, am plâns pentru că mă simţeam groaznic că eu supravieţuisem, în timp ce alţii muriseră.

Marţi după-masă, Neal Beidleman a oficiat o slujbă de comemorare la tabăra Mountain Madness. Tatăl lui Lopsang Jangbu, Ngawang Sya Kya – un lama hirotonisit a ars tămâie de ienupăr şi a psalmodiat scripturi budiste sub un cer de un gri metalic. Neil a spus câteva cuvinte, apoi

a vorbit Guy, Anatoli Boukreev a plâns moartea lui Scott Fischer. Eu m-am ridicat de la locul meu şi am depănat împleticit câteva amintiri despre Doug Hansen. Pete Schoening a încercat să ne ridice moralul îndemnându-ne să privim înainte, nu înapoi. Dar când s-a încheiat slujba şi am plecat cu toții la corturile noastre, tabăra de bază era cuprinsă de o atmosferă funebră.

A doua zi, dis-de-dimineață, a venit un elicopter ca să-i evacueze pe Charlotte Fox şi pe Mike Groom, care sufereau de degerături la picioare care s-ar fi agravat dacă ar fi încercat să păşească. John Taske, care era doctor, i-a însoțit ca să-i îngrijească pe drum. Apoi, înainte de prânz, în timp ce Helen Wilton şi Guy Cotter au rămas în urmă ca să supravegheze demontarea taberei Adventure Consultants, Lou Kasischke, Stuart Hutchinson, Frank Fischbeck, Caroline Mackenzie şi cu mine

am pornit cu greu înapoi spre casă.

Joi, 16 mai, am fost transportați cu elicopterul din Pheriche până în satul Syangboche, chiar deasupra Bazarului Namche. În timp ce ne îndreptam spre heliportul de unde un alt elicopter urma să ne ducă spre Kathmandu, Stuart, Caroline şi cu mine am fost opriți de trei japonezi negri de supărare. Primul a spus că se numeşte Muneo Nukita – era un alpinist renumit, care urcase de două ori pe Everest –, apoi ne-a spus că este ghidul şi interpretul celorlalți doi: Kenichi Namba, soțul lui Yasuko Namba, şi fratele ei. În următoarele patruzeci şi cinci de minute ne-au pus o mulțime de întrebări, dar nu am putut să răspund decât la câteva dintre ele.

Deja moartea lui Yasuko devenise una dintre principalele ştiri din Japonia. Ba mai mult, la 12 mai – la mai puțin de două-

zeci şi patru de ore de când murise pe Şaua Sudică un elicopter a aterizat în mijlocul taberei de bază şi doi jurnalişti japonezi au sărit din el purtând măşti de oxigen. L-au abordat pe primul om pe care l-au văzut – un alpinist american pe nume Scott Darsney – şi i-au cerut să le dea informații despre Yasuko. Deşi trecuseră patru zile de atunci, Nukita ne-a avertizat că astfel de grupuri de jurnalişti agasanți ne aşteaptă în Kathmandu.

În acea după-amiază ne-am înghesuit la bordul unui elicopter gigantic Mi-17 şi ne-am ridicat printr-o spărtură în nori. O oră mai târziu am aterizat pe Aeroportul Internațional Tribhuvan. La coborâre am fost întâmpinați de o mulțime de reporteri cu microfoane şi camere de filmat. În calitate de jurnalist, a fost edificator să mă aflu de partea cealaltă a baricadei. Gloata de jurnalişti, majoritatea japonezi, voiau o

variantă frumos scrisă a tragediei, plină cu eroi şi răufăcători. După douăzeci de minute în care m-am copt pe pista de aterizare, am fost salvat de către David Schensted, consulul de la Ambasada Americii, care m-a dus la hotelul Garuda.

Au urmat alte interviuri, ale altor reporteri, şi apoi nişte angajați nervoşi din Ministerul Turismului m-au pus să trec pe sub furcile caudine. Vineri seara, în timp ce mă plimbam fără țintă prin cartierul Thamel din Kathmandu, am încercat să fug de depresia care se agrava. I-am dat un pumn de rupii unui băiat nepalez slăbănog şi am primit în schimb un pachețel învelit într-o hârtie împodobită cu un tigru care rage. L-am desfăcut în camera de hotel şi am fărâmițat conținutul pe o foiță de țigară. Bobocii de un verde-pal erau lipicioşi de la răşină şi miroseau puternic a fructe putrezite. Am rulat joint-ul şi l-am fumat

pe tot. Apoi am mai făcut unul şi am fumat aproape jumătate din el înainte ca încăperea să se învârtă cu mine.

Stăteam gol în pat şi ascultam sunetele nopții care ajungeau până la mine pe fereastra deschisă. Țârâitul soneriilor de la ricşe se amesteca cu claxoanele maşinilor, cu ofertele ademenitoare ale vânzătorilor ambulanți, cu râsul unei femei, cu muzica dintr-un bar din apropiere. Întins pe spate, prea drogat ca să mă mişc, am închis ochii şi am lăsat căldura premusonică, lipicioasă să mă acopere ca un balsam; mă simțeam de parcă mă contopeam cu salteaua. O procesiune, în culori țipătoare, de morişti minuțios gravate şi de personaje năsoase din desene animate plutea în spatele pleoapelor mele închise.

Când mi-am întors capul pe o parte, mi-am atins urechea de ceva ud; mi-am dat seama că lacrimile îmi curgeau pe obraji şi

îmbibau cearşaful. Am simțit cum o bulă plină cu durere şi ruşine tot creşte şi bolboroseşte şi îmi încovoaie spatele de undeva dinăuntrul meu. Primul hohot mi-a erupt pe gură şi pe nas într-un şuvoi de mucozități. Apoi a urmat încă unul şi încă unul.

*

Pe 19 mai am zburat înapoi în State. Aveam cu mine două genți pline cu lucrurile lui Doug Hansen, pe care urma să le returnez celor dragi lui. La aeroportul din Seattle am fost întâmpinat de copiii lui, Angie şi Jamie, de prietena lui, Karen Marie, şi de alte neamuri şi prieteni de-ai lui. M-am simțit ca un tâmpit, complet neputincios când i-am văzut plângând.

Am inspirat aerul marin, dens, care aducea cu el mirosul refluxului, m-am mi-

nunat de cât de fertilă era primăvara în Seattle, de cât de umed şi plin de muşchi era totul, şi am preţuit toate acestea mai mult ca niciodată. Încet, cu mici ezitări, Linda şi cu mine am început să ne obişnuim din nou unul cu celălalt. Slăbisem unsprezece kilograme în Nepal, dar le-am pus înapoi cu vârf şi îndesat. Bucuriile mărunte ale vieţii de acasă – să iau micul dejun cu soţia mea, să mă uit cum apune soarele peste Puget Sound, să mă trezesc în mijlocul nopţii şi să merg desculţ în baia încălzită – uneori aproape mă făceau să mă extaziez. Dar umbra pe care o arunca Everestul asupra mea, care părea să nu se retragă odată cu trecerea timpului, îmi întuneca acele momente.

În timp ce mă frământam în legătură cu vinovăţia mea, am amânat foarte mult timp să o sun pe partenera lui Andy Harris, Fiona McPherson, şi pe soţia lui Rob

Hall, Jan Arnold, încât, în cele din urmă, m-au sunat ele din Noua Zeelandă. Când am vorbit cu ea la telefon, nu am fost în stare să spun nimic care să o liniştească pe Fiona. Iar când m-a sunat Jan, mai mult m-a consolat ea pe mine decât viceversa.

Am ştiut dintotdeauna că alpinismul este un sport foarte riscant. Am acceptat pericolul ca pe o componentă principală a jocului – fără el, alpinismul nu ar fi prea diferit de alte sute de activități banale. Era incitant să te apropii de enigma mortalității, să arunci o privire în partea interzisă a frontierei. Credeam cu tărie că alpinismul este o activitate extraordinară, nu în ciuda pericolelor inerente, ci tocmai datorită lor.

Însă până să ajung în Himalaya nu cunoscusem moartea de aproape. La naiba, înainte să merg pe Everest, nu fusesem niciodată la o înmormântare! Mortalitatea rămăsese, în mod convenabil, o noțiune

ipotetică, o idee la care să te gândeşti doar ca la ceva abstract. Mai devreme sau mai târziu tot trebuia să renunț la o asemenea inocență privilegiată, dar, când s-a întâmplat, şocul a fost amplificat de gravitatea carnagiului: per total, Everestul a omorât doisprezece alpinişti în primăvara lui 1996. Atunci au pierit cei mai mulți oameni într-un singur sezon de când primii alpinişti puseseră piciorul pe vârf, în urmă cu şaptezeci şi cinci de ani.

Dintre cei şase clienți ai lui Rob Hall care au ajuns pe vârf, doar Mike Groom şi cu mine am coborât de pe munte: patru coechipieri cu care râsesem, vomitasem, purtasem discuții lungi şi intime şi-au pierdut viața. Acțiunile mele – sau mai degrabă lipsa lor – au dus la moartea lui Andy Harris. Şi, în timp ce Yasuko Namba murea pe Şaua Sudică, eu mă aflam la 100 de metri distanță, cuibărit într-un cort, nepăsător la

lupta pe care o ducea, preocupat doar de propria mea siguranță. Experiența aceasta m-a afectat atât de tare, încât nu am putut să-mi revin nici după luni întregi de mâhnire şi de reproşuri încărcate de vinovăție.

În cele din urmă am vorbit despre starea de neliniște de care nu puteam să scap cu Kiev Schoening, care nu stătea departe de mine. Kiev mi-a spus că şi el se simte groaznic pentru că au murit atâția oameni, dar, spre deosebire de mine, el nu suferea de „vinovăția supraviețuitorului”. Mi-a explicat că „în acea noapte, pe Şa, mi-am epuizat toate forțele încercând să mă salvez şi să-i salvez şi pe cei care erau cu mine. Pe când am ajuns la corturi, nu mai eram bun de nimic. îmi înghețase corneea de la un ochi şi practic eram orb. Sufeream de hipotermie, deliram şi nu mă puteam opri din tremurat. A fost îngrozitor să o pierd pe Yasuko, dar sunt împăcat cu mine

însumi, deoarece ştiu că am făcut tot ce mi-a stat în putință ca să o salvez. Nu ar trebui să fii aşa de dur cu tine. Având în vedere condițiile de pe munte, ce ai fi putut să faci pentru ea?”

Poate că nimic, am conchis. Dar, spre deosebire de Schoening, nu o să fiu niciodată sigur. Şi nu pot să-mi aflu pacea de invidiat despre care îmi povesteşte.

*

Având în vedere numărul mare de alpinişti nepregătiți care urcă pe Everest, mulți se aşteptau ca o tragedie de o asemenea amplitudine să aibă loc chiar mai devreme. Dar nimeni nu şi-a imaginat că aşa ceva se poate întâmpla cu o expediție condusă de Rob Hall. El conducea una dintre cele mai sigure şi mai căutate companii de pe munte, fără excepție. Era un om ex-

trem de organizat – crease sisteme care ar fi trebuit să împiedice astfel de catastrofe. Ce s-a întâmplat de fapt? Cum să explici aşa ceva, nu doar celor dragi, ci şi unui public critic?

Probabil că de vină era orgoliul său. Hall era atât de bun la a urca şi coborî pe Everest alpinişti mai mult sau mai puțin pregătiți, încât poate că devenise cam încrezut. Se lăudase de mai multe ori că poate să ducă pe vârf orice persoană cât de cât în formă, iar palmaresul lui părea să confirme asta. De asemenea, demonstrase o aptitudine formidabilă de ieşi cu bine din situații-limită.

De exemplu, în 1995, Hall şi ghizii lui nu doar că au trebuit să facă față problemelor pe care Hansen le-a întâmpinat aproape de vârf, ci s-au confruntat şi cu colapsul unui alt client, Chantal Mauduit – o renumită alpinistă franceză, care încerca a şaptea

oară să ajungă pe Everest fără oxigen suplimentar. Mauduit şi-a pierdut cunoştința la 8.747 de metri şi a fost târâtă şi cărată precum „un sac cu cartofi”, după cum s-a exprimat Guy Cotter, de pe Vârful Sudic până pe Şaua Sudică. După ce toți au supraviețuit acelei urcări, se prea poate ca Hall să fi crezut că poate să facă față oricărei situații.

Însă până acum Hall avusese parte de un noroc ieşit din comun în ceea ce priveşte vremea, şi asta se poate să-i fi influențat judecata.

— Sezon după sezon, vremea a fost incredibil de bună de fiecare dată când Rob a urcat pe vârf, confirmă David Breashears, care a luat parte la mai mult de douăsprezece expediții în Himalaya şi a ajuns pe Everest de trei ori. Niciodată nu l-a prins furtuna sus pe munte.

De fapt, vijelia din data de 10 mai, chiar

dacă puternică, nu a fost ieşită din comun; era ceva tipic pentru Everest. Dacă ar fi început cu două ore mai târziu, se prea poate să fi scăpat cu toții. Dimpotrivă, dacă ar fi început cu o oră mai devreme, ar fi putut ucide cu uşurință 18-20 de alpinişti – inclusiv pe mine.

De bună seamă că timpul a fost un factor-cheie al tragediei, la fel ca vremea. Faptul că nu s-a ținut cont de oră nu poate fi catalogat drept vrerea lui Dumnezeu. Întârzierile de la corzile fixe erau previzibile, se puteau foarte bine anticipa. Orele de întoarcere, care fuseseră stabilite dinainte, au fost ignorate cu desăvârşire.

Concurența dintre Fischer şi Hall se poate să fi influențat într-o oarecare măsură amânarea orelor de întoarcere. Până în 1996 Fischer nu mai ghidase nicio expediție pe Everest. Ca afacerea să meargă, Fischer trebuia să aibă succes. Avea foarte

multe motive ca să îşi ducă clienții pe vârf, mai ales când din expediție făcea parte o celebritate precum Sandy Hill Pittman.

De asemenea, din moment ce niciunul dintre clienții lui nu ajunsese pe vârf în 1995, nu ar fi fost bine pentru afacerea lui Hall dacă ar fi dat greş şi în 1996 – mai ales dacă Fischer avea să reuşească. Scott era un tip charismatic, şi Jane Bromet se folosise din plin de această trăsătură a lui pentru marketing. Fischer încerca să-l întreacă pe Hall, şi Rob ştia asta. Date fiind circumstanțele, se prea poate ca ideea de a-şi întoarce clienții din drum în timp ce ai concurentului său continuau să urce să nu-i fi surâs lui Hall şi astfel să nu mai fi gândit clar.

Mai mult, este foarte important să subliniez că Hall, Fischer şi noi ceilalți am fost obligați să luăm asemenea decizii hotărâtoare în timp ce eram afectați de hipoxie.

Când vă gândiți la cum a putut să se întâmple o asemenea tragedie, este obligatoriu să țineți minte că la 8.800 de metri nu mai eşti în stare să judeci rațional.

E uşor să îți dai cu părerea după ce s-a terminat totul. Şocați de numărul morților, criticii au venit repede cu metode şi proceduri ca astfel de tragedii să nu se mai întâmple. De exemplu, s-a propus ca pe Everest fiecare client să aibă propriul său ghid şi să fie mereu legat în coardă de acesta.

Poate că cel mai uşor mod de a evita astfel de carnagii ar fi să se interzică folosirea buteliilor de oxigen, cu excepția urgențelor medicale. Câteva suflete nesăbuite ar pieri încercând să ajungă pe vârf fără oxigen, dar propriile limite fizice i-ar forța pe alpinişții nepregătiți să se întoarcă înainte să urce destul de sus ca să dea de bucluc. O lege împotriva folosirii oxigenului suplimentar ar reduce automat şi gunoiul, şi

aglomerația, deoarece numărul alpiniştilor care ar încerca să ajungă pe vârf, ştiind că nu pot folosi oxigen suplimentar, ar fi mai mic.

Dar afacerile care se ocupă de ghidarea pe Everest nu sunt normate; de ele se ocupă birocrații corupte din țări din Lumea a Treia care nu au cunoştințele necesare pentru a evalua pregătirea ghizilor şi a clienților. Mai mult, cele două popoare care controlează accesul spre vârf – Nepalul şi China – sunt extrem de sărace. Disperate după valută forte, guvernele ambelor țări au un interes întemeiat ca să elibereze oricâte permise scumpe de cățărat este nevoie şi nu cred că vor lua măsuri care să le limiteze semnificativ încasările.

Este bine să analizezi unde anume s-a greşit pe Everest; s-ar putea ca la un moment dat să împiedice moartea altor alpinişti. Dar este o iluzie să crezi că, dacă di-

seci până în cele mai mici amănunte evenimentele tragice din 1996, o să reduci semnificativ rata mortalității. Impulsul de a cataloga zecile de gafe ca să „înveți din greşeli” este, în mare parte, un exercițiu de negație şi de autoamăgire. Dacă eşti convins că Rob Hall a murit pentru că a făcut nişte greşeli prosteşti, şi tu eşti prea deştept ca să le repeți, îți este mai uşor să încerci să urci pe Everest în ciuda dovezilor clare că o asemenea acțiune este cât se poate de nesăbuită.

De fapt, tragedia din 1996 face parte, în multe privințe, din afacere. Deşi s-au înregistrat cele mai multe morți per sezon de până atunci, cei doisprezece oameni care şi-au pierdut viața reprezintă doar 3% dintre cei trei sute nouăzeci şi opt de alpinişti care au ajuns mai sus de tabăra de bază; cel mai mare procent de până acum este de 3,3. Sau haideți să privim lucrurile

dintr-o altă perspectivă: între 1921 şi mai 1996 au murit o sută patruzeci şi patru de oameni şi cam şase sute treizeci au ajuns pe vârf – asta înseamnă unul din patru. Primăvara trecută, doisprezece alpinişti au murit şi optzeci şi patru au ajuns sus – adică unul din şapte. Comparând aceste standarde înregistrate de-a lungul timpului, 1996 a fost un an „mai sigur decât media".

Adevărul este că escaladarea Everestului a fost mereu un lucru extraordinar de periculos şi fără îndoială că aşa va rămâne, indiferent dacă cei implicați sunt neofiți pe Himalaya şi urcă în expediții ghidate sau alpinişti de elită care urcă împreună cu cei asemenea lor. Merită să menționez că înainte ca Hall şi Fischer să moară pe munte, mulți alți alpinişti de elită au pierit tot acolo, printre care Peter Boardman, Joe Tasker, Marty Hoey, Jake Breitenbach,

Mick Burke, Michel Parmentier, Roger Marshall, Ray Genet şi George Leigh Mallory.

În 1996 mi-am dat repede seama că, în cazul ascensiunilor ghidate, doar câțiva clienți dintre cei care am ajuns pe vârf (inclusiv eu) eram cu adevărat conştienți de riscurile la care ne expunem – de cât de fragilă e viața omenească la peste 7.500 de metri. Cei care visează cu ochii deschişi să ajungă pe Everest trebuie să țină minte că, atunci când apar probleme în Zona Morții – mai devreme sau mai târziu tot apar –, chiar şi cei mai puternici ghizi din lume nu pot să îşi salveze mereu clienții; mai mult, după cum au demonstrat evenimentele din 1996, cei mai puternici ghizi din lume nu se pot salva nici pe ei înşişi. Patru dintre coechipierii mei au murit nu din cauză că metoda lui Rob Hall nu era bine pusă la punct – de fapt, nu exista alta mai bună –

ci pentru că pe Everest orice metodă dă greş.

În toiul dezbaterilor de după tragedie, este uşor să pierzi din vedere faptul că alpinismul nu va fi niciodată o afacere lipsită de primejdii, previzibilă şi care să urmeze anumite reguli. Este o activitate care idealizează asumarea riscurilor: cei mai de succes alpinişti sunt cei care şi-au asumat cele mai mari riscuri. În general, prudența excesivă nu este tipică pentru alpinişti. Şi asta în special pentru cei care urcă pe Everest: istoria ne învață că, atunci când au şansa să ajungă pe cel mai înalt vârf din lume, oamenii renunță foarte repede la judecata sănătoasă. „În cele din urmă, ce s-a întâmplat sezonul ăsta pe Everest sigur o să se repete”, spune Tom Hornbein la treizeci şi trei de ani după ce a escaladat Creasta Vestică.

Pe 17 mai, la două zile după ce echipa

lui Hall a părăsit tabăra de bază, un austriac pe nume Reinhard Wlasich împreună cu coechipierul său maghiar au ajuns, fără oxigen suplimentar, la ultima tabără aflată la 8.300 de metri pe Creasta Nordică, pe partea tibetană a muntelui. Au folosit unul dintre corturile abandonate de fatidica expediție din Ladakhi. În dimineața următoare, Wlasich s-a plâns că îi este rău şi apoi a leşinat; un doctor norvegian care s-a nimerit să fie de față a stabilit că austriacul suferea şi de edem pulmonar, şi de edem cerebral. Deşi doctorul i-a administrat medicamente şi oxigen, Wlasich a murit la miezul nopții.

Între timp, pe partea nepaleză a muntelui, expediția IMAX a lui David Breashears s-a regrupat şi a analizat opțiunile pe care le avea. Din moment ce se investiseră 5,5 milioane de dolari în acel proiect de film, aveau motive serioase să rămână pe mun-

te şi să încerce să ajungă pe vârf. Din echipă făceau parte Breashears, Ed Viesturs şi Robert Schauer, prin urmare, era, fără îndoială, cea mai puternică şi cea mai bine pregătită de pe munte. Şi, chiar dacă donaseră jumătate din rezerva lor de oxigen ca să-i ajute pe salvatori şi pe cățărătorii aflați la ananghie, în cele din urmă au reuşit să obțină destule butelii cu oxigen de la expedițiile care plecau de pe munte ca să le înlocuiască pe cele consumate.

Pe 10 mai, când a avut loc tragedia, Paula Barton Viesturs, soția lui Ed, monitorizase stația radio în calitate de manager al taberei de bază al echipei IMAX. Era prietenă şi cu Hall, şi cu Fischer şi fusese îngrozită de cele întâmplate; Paula presupusese că, după o asemenea experiență şocantă, echipa IMAX îşi va strânge corturile şi va pleca acasă. Apoi a auzit o convorbire radio dintre Breashears şi un alt alpinist,

în care conducătorul IMAX declara cu nonşalanță că echipa va lua o mică pauză la tabăra de bază după care vor urca pe vârf.

— Nu-mi venea să cred că aveau de gând să urce după tot ce se întâmplase acolo sus! spune Paula. Pur şi simplu m-am pierdut cu firea când am auzit convorbirea aia!

S-a supărat aşa de tare, încât a plecat de la tabăra de bază şi a coborât la Tengboche, unde a rămas cinci zile ca să se reculeagă.

Miercuri, 22 mai, echipa IMAX a ajuns pe Şaua Sudică. Vremea era perfectă, aşa că au pornit spre vârf în acea noapte. Ed Viesturs, care era alpinistul principal din film, a ajuns pe vârf la 11.00 joi dimineața, fără să folosească oxigen suplimentar.[55]

[55] În 1990 şi în 1991 Viesturs ajunsese pe Eve-

Breashears a ajuns după douăzeci de minute, urmat de Araceli Segarra, Robert Schauer şi Jamling Norgay Sherpa – fiul lui Tenzing Norgay, primul şerpaş care a ajuns pe Everest, şi cel de-al nouălea membru al familiei Norgay care reuşea să escaladeze vârful. Pe scurt, şaisprezece oameni au ajuns în acea zi pe Everest, printre care şi Goran Kropp, suedezul care pedalase din Stockholm până în Nepal, şi Ang Rita Sherpa, care mai urcase de încă nouă ori până atunci.

În drum spre vârf, Viesturs a trecut pe lângă cadavrele înghețate ale lui Fischer şi Hall.

— Jean [soția lui Fischer] şi Jan [soția lui Hall] m-au rugat să le aduc obiecte perso-

---

rest fără oxigen suplimentar. În 1994 a urcat a treia oară, cu Rob Hall; atunci a crezut că e de datoria lui să folosească oxigen din moment ce ghida ascensiunea. (N. a.)

nale, povesteşte ruşinat Viesturs. Ştiam că Scott îşi poartă verigheta atârnată la gât şi voiam să i-o duc lui Jeannie, dar n-am putut să sap pe lângă corpul lui neînsufleţit. Pur şi simplu n-am fost în stare.

În loc să ia suvenire, la coborâre Viesturs s-a aşezat lângă Fischer şi a stat câteva minute singur cu el. „Hei, Scott, ce faci?” l-a întrebat Ed cu tristeţe pe prietenul lui. „Ce s-a întâmplat?”

Vineri după-masă, 24 mai, în timp ce echipa IMAX cobora de la tabăra IV la tabăra II, la Banda Galbenă s-au întâlnit cu ultimii rămaşi din expediţia Africii de Sud – Ian Woodall, Cathy O’Dowd, Bruce Herrod şi patru şerpaşi; aceştia erau în drum spre Şaua Sudică, urmau să încerce să ajungă pe vârf.

— Bruce părea în formă, arăta bine, îşi aminteşte Breashears. Mi-a strâns mâna cu putere, ne-a felicitat, mi-a spus că se simte

minunat. Ian şi Cathy erau la o jumătate de oră în spatele lui, se prăbuşiseră peste pioleți, arătau ca naiba – nu erau deloc pregătiți. Mi s-a părut important să stau un pic de vorbă cu ei, continuă Breashears. Ştiam că nu au experiență, aşa că le-am spus: „Vă rog să fiți atenți. Ați văzut ce s-a întâmplat la începutul lunii. Țineți minte că partea uşoară e să ajungi pe vârf; greul începe abia la coborâre”.

În acea noapte sud-africanii au pornit spre vârf. O’Dowd şi Woodall au plecat din tabără la 00.20, însoțiți de şerpaşii Pemba Tendi, Ang Dorje[56] şi Jangbu, care le cărau buteliile cu oxigen. Se pare că Herrod a plecat la câteva minute după ei, dar a rămas în urmă din ce în ce mai mult. Sâmbă-

[56] O precizare: şerpaşul din echipa sud africană pe care-l cheamă Ang Dorje nu este acelaşi cu şerpaşul Ang Dorje din echipa lui Rob Hall. (N. a.)

tă, 25 mai, ora 09.50, Woodall a luat legătura cu Patrick Conroy, operatorul radio de la tabăra de bază, şi i-a spus că se află pe vârf împreună cu Pemba şi că O'Dowd va ajunge şi ea împreună cu Ang Dorje şi cu Jangbu peste un sfert de oră. Woodall i-a mai spus că Herrod, care nu avea walkie-talkie, se afla undeva mai jos.

Herrod, pe care îl întâlnisem de câteva ori pe munte, era un tip de treizeci şi şapte de ani, prietenos şi destul de robust. Deşi nu mai fusese niciodată la o altitudine aşa de mare, era un alpinist cu experienţă: petrecuse optsprezece luni în pustietăţile Antarcticii în calitate de geofizician; era de departe cel mai bun alpinist care rămăsese în echipa sud-africană. Din 1988 se străduia să se descurce ca fotograf independent şi spera ca escaladarea Everestului să fie imboldul de care avea nevoie cariera lui.

Se pare că, în timp ce Woodall şi

O’Dowd erau pe vârf, Herrod se afla cu mult în urma lor, chinuindu-se să urce pe Creasta Sud-Estică de unul singur, într-un ritm foarte lent şi periculos. La 12.30 s-a întâlnit cu Woodall, O’Dowd şi cei trei şerpaşi care deja coborau. Ang Dorje i-a dat un walkie-talkie şi i-a explicat unde lăsaseră o butelie cu oxigen pentru el, apoi Herrod a continuat să urce singur. A ajuns pe vârf abia după ora 17, şapte ore mai târziu decât ceilalți; Woodall şi O’Dowd erau deja înapoi la corturile lor de pe Şaua Sudică.

Din întâmplare, când Herrod a sunat la tabăra de bază ca să îi anunțe că a ajuns pe vârf, prietena lui, Sue Thompson, l-a sunat şi ea pe Conroy din Londra.

— Când Patrick mi-a spus că Bruce e pe vârf, am spus „La naiba! Nu are ce să caute la ora asta pe vârf – e cinci şi jumătate! Nu-mi place deloc ce se întâmplă!” îşi adu-

ce aminte Thompson.

Imediat după aceea, Conroy i-a făcut legătura lui Thompson cu Herrod, care era tot pe vârf.

— Bruce părea să fie *compos mentis*, spune ea. Ştia şi el că i-a luat foarte mult să ajungă sus, dar părea să fie bine, atât cât de bine putea să fie cineva la altitudinea aia după ce şi-a dat jos masca de oxigen ca să vorbească. Nu părea să respire prea greu.

Cu toate acestea, lui Herrod i-au trebuit şaptesprezece ore ca să ajungă de pe Şaua Sudică pe vârf. Deşi vântul nu bătea prea tare, partea de sus a muntelui era acoperită de nori şi întunericul se lăsa cu repeziciune. Era singur pe acoperişul lumii, era extrem de obosit şi probabil că nu mai avea nici mult oxigen.

— E de necrezut că a fost acolo la ora aia şi de unul singur, spune fostul lui coe-

chipier Andy de Klerk. E incredibil!

Herrod fusese pe Şaua Sudică din după-amiaza zilei de 9 mai până pe 12 mai. Ştia cât de puternică fusese vijelia, auzise prin stația radio chemările disperate după ajutor, văzuse în ce hal arătau degerăturile lui Beck Weathers. La începutul ascensiunii din data de 25 mai, Herrod a trecut pe lângă cadavrul lui Scott Fischer şi, câteva ore mai târziu, la Vârful Sudic, a trebuit să calce peste picioarele neînsuflețite ale lui Rob Hall. Totuşi, se pare că asta nu l-a impresionat pe Herrod, având în vedere că, în ciuda ritmului lent şi a orei înaintate, a continuat să urce spre vârf.

După convorbirea de la 17.15, Herrod nu a mai dat niciun semn de pe vârf.

— Îl aşteptam la tabăra IV cu stația radio pornită, explică O'Dowd intr-un interviu pe care l-a dat ziarului Mail & Guardian din Johannesburg. Eram extrem de

obosiți şi, în cele din urmă, am adormit. În dimineața următoare, când m-am trezit pe la 05.00 şi el tot nu ne contactase prin radio, am ştiut că l-am pierdut.

Bruce Harrod este presupus mort şi este cea de-a douăsprezecea victimă din acel sezon.

EPILOG

Seattle, 29 noiembrie 1996, 82 de metri

Acum visez la atingerea catifelată a femeilor, la cântecul păsărilor, la mirosul pe care-l are pământul când îl fărâmițez între degete şi la verdele aprins al plantelor pe care le îngrijesc cu zel. Caut să cumpăr pământ pe care să-l populez cu căprioare, mistreți şi păsări şi pe care să plantez plopi şi platani şi unde să construiesc un iaz la care să vină rațele şi din care peştii să iasă la suprafață ca să prindă insecte în lumina asfințitului. Vor fi poteci prin această pădure, iar noi doi o

sa ne pierdem prin cotituri şi dealuri line. O să mergem şi o să stăm în iarbă pe marginea apei şi acolo o să se afle un indicator mic şi discret, pe care o să scrie ACEASTA E LUMEA ADEVĂRATĂ, MUCHACHOS, ŞI CU TOȚII FACEM PARTE DIN EA. – B. TRAVEN.

Charles Bowden,
Orhideea însângerată

Câțiva dintre cei care au fost în mai anul trecut pe Everest mi-au spus că au reuşit să lase tragedia în urmă. La mijlocul lui noiembrie am primit o scrisoare de la Lou Kasischke, în care-mi spunea că:

Mi-au trebuit câteva luni ca să încep să văd părțile bune. Dar le văd. Everestul a fost cea mai groaznică expe-

rienţă prin care am trecut. Dar asta s-a întâmplat atunci. Acum e acum. Mă concentrez pe aspectele pozitive. Am învăţat nişte lucruri importante despre viaţă, despre ceilalţi şi despre mine. Simt că acum am o perspectivă mai clară asupra lumii. Văd lucruri care-mi scăpaseră până acum.

Lou tocmai se întorsese după ce petrecuse un weekend cu Beck Weathers în Dallas. După ce a fost evacuat cu elicopterul de pe Circul Vestic, lui Beck i-au amputat mâna dreaptă până la jumătatea antebraţului. Iar la mâna stângă nu mai are deloc degete. I-au amputat şi nasul şi l-au reconstituit cu ţesut de pe ureche şi de pe ceafa. Lou a meditat la întâlnirea cu Beck, care a fost

atât tristă, cât şi victorioasă. Mă doa-

re să-l văd pe Beck în starea asta: cu nasul reconstituit, cu cicatrice pe față, handicapat pe viață, întrebându-se dacă o să mai poată profesa vreodată şi aşa mai departe. Dar a fost incredibil să văd cum cineva acceptă toate astea şi e gata să meargă mai departe. EL este stăpân pe situație. O să o iasă victorios.

Beck a avut numai lucruri bune de spus despre toți. Nu învinovățeşte pe nimeni. Poate că n-ați avut aceleaşi păreri politice, dar ar trebui să fii la fel de mândru ca mine văzând cum face față situației. Cumva, la un moment dat, toate astea o să fie în folosul lui Beck.

Mă încurajează, şi sunt invidios în acelaşi timp, faptul că Beck, Lou şi alții pot să vadă şi partea pozitivă a experienței. Poate

că după ce o să mai treacă timpul şi eu o să recunosc că din toată această suferință a rezultat un bine mai mare, dar acum nu pot să văd asta.

Când scriu aceste cuvinte a trecut jumătate de an de când m-am întors din Nepal, şi în timpul acestor luni nu au trecut mai mult de două, trei ore în care să nu mă gândesc doar la Everest. Nici măcar în somn nu scap de ele: imagini cu ascensiunea şi ce s-a întâmplat după continuă să-mi apară în vis.

După ce articolul meu despre expediție a fost publicat în numărul din septembrie al revistei *Outside*, la redacție au sosit nenumărate scrisori legate de el. Mulți dintre cei care ne-au scris au spus că sunt alături de noi, cei care ne-am întors, şi că ne susțin, dar au fost şi multe scrisori extrem de critice. De exemplu, un avocat din Florida mă admonestează:

Tot ce pot să spun e că sunt de acord cu Krakauer când zice că „acțiunile mele – sau mai degrabă lipsa lor – au dus la moartea lui Andy Harris”. De asemenea, sunt de acord cu el şi când zice că „[era] la doar 100 de metri [distanță], cuibărit într-un cort, şi n-a făcut absolut nimic [...]”. Nu ştiu cum poate să trăiască cu el însuşi.

Unele dintre cele mai vehemente scrisori – si fără îndoială că şi cele mai neplăcute – au venit de la rudele celor decedați. Lisa Fischer-Luckenbach, sora lui Scott Fischer, a scris:

Bazându-mă pe ce ai scris, se pare că TU ai acum puterea supranaturală de a şti precis ce se petrecea în mintea şi sufletul fiecăruia din expediție. Acum că TU te-ai întors acasă teafăr şi ne-

vătămat, le-ai judecat judecățile celorlalți, le-ai analizat intențiile, comportamentul, personalitatea şi motivațiile. Ai comentat în legătură cu ce AR FI TREBUIT să facă liderii, şerpaşii, clienții şi ai făcut acuzații arogante legate de greşelile lor. Toate din perspectiva lui Jon Krakauer, care, după ce a simțit că primejdia se apropie, s-a cărăbănit în cort ca să fie în siguranță. [...] Poate ar trebui să întrezăreşti care sunt consecințele atunci când pretinzi că ŞTII TOTUL. Ai greşit deja când ți-ai dat cu PRESUPUSUL în legătură cu moartea lui Andy Harris şi, prin urmare, i-ai mâhnit şi chinuit profund pe prietenii şi familia lui. Iar acum ai pătat caracterul lui Lopsang cu „bârfele" tale despre el.
Ceea ce citesc este EGOUL TĂU care încearcă cu disperare să înțeleagă ce

s-a întâmplat. Nu contează cât analizezi, critici, judeci sau presupui – nu o să-ți aducă liniştea pe care o cauți. Nu există răspunsuri. Nu există țapi ispăşitori. Nu e vina nimănui. Toți au făcut ce au putut la momentul respectiv, în condițiile respective. Nu au vrut să-şi facă rău unii altora. Nimeni nu a vrut să moară.

Această scrisoare a fost cu atât mai tulburătoare, cu cât am primit-o la scurt timp după ce am aflat că pe lista victimelor se află şi Lopsang Jangbu. În august, după ce musonul s-a retras din Himalaya înaltă, Lopsang s-a întors ca să ghideze un client japonez pe ruta care trece prin Şaua Sudică şi pe Creasta Sud-Estică. Pe 25 septembrie, în timp ce urcau de la tabăra III la tabăra IV, o avalanşă în plăci i-a prins pe Lopsang, pe un alt şerpaş şi pe un alpinist

francez mai jos de Pintenul Geneva şi i-a târât la vale de-a lungul Feței Lhotse, omorându-i. Lopsang a lăsat în Kathmandu o soție tânără si un bebeluş de două luni.

Au mai fost şi alte veşti proaste. Anatoli Boukreev s-a odihnit doar două zile la tabăra de bază după ce coborâse de pe Everest, iar la 17 mai a urcat de unul singur pe vârful Lhotse. „Sunt obosit, dar merg pentru Scott”, mi-a spus. Şi-a continuat planul de a urca pe cele paisprezece optmiare, aşa că în septembrie a mers în Tibet şi a ajuns pe vârfurile Cho Oyu şi Shisha Pangma, de 8.013 metri. Dar la mijlocul lui noiembrie, în timp ce se afla acasă, în Kazahstan, autobuzul în care se afla a avut un accident. Şoferul a murit iar Anatoli a fost grav rănit la cap, iar un ochi a fost puternic afectat şi s-ar putea să nu se mai refacă niciodată.

La 14 octombrie 1996, următorul mesaj

a fost postat pe Internet pe un forum sud-african despre Everest:

Sunt un orfan şerpaş. Tatăl meu a murit în Căderea de gheață Khumbu în timp ce ducea încărcături pentru o expediție din anii ’60. Mama a murit mai jos de Pheriche, când i-a cedat inima din cauza greutății încărcăturii pe care o ducea pentru o altă expediție din anii ’70. Trei dintre frații mei au murit din diverse cauze, iar sora mea şi cu mine am fost trimişi la centre de plasament din Europa şi America.

Nu m-am întors niciodată în țara natală, deoarece simt că e blestemată. Strămoşii mei au ajuns în regiunea Solo Khumbu fugind de persecuțiile din ținuturile joase. Acolo au găsit adăpost la poalele vârfului

„Sagarmathaji”, „zeița-mamă a pământului”. În schimb, li se cerea să protejeze sanctuarul zeiței de cei din afară.

Dar cei din neamul meu au făcut exact pe dos. I-au ajutat pe străini să găsească drumul spre sanctuar şi s-o pângărească stând pe vârful ei, bucurându-se de victorie şi murdărindu-i şi poluându-i poalele. Unii au fost nevoiți să se sacrifice, alții au scăpat ca prin urechile acului sau au oferit alte vieți la schimb. [...]

Prin urmare, cred că până şi şerpaşii sunt vinovați pentru tragedia din 1996de pe „Sagarmatha”. Nu regret că nu m-am întors, deoarece ştiu că oamenii de acolo sunt blestemați, şi la fel sunt şi străinii bogați şi aroganți care cred că pot să cucerească lumea. Amintiți-vă Titanicul. Chiar şi vasul

de nescufundat s-a dus la fund; atunci ce înseamnă nişte muritori nesăbuiți, precum Weathers, Pittman, Fischer, Lopsang, Tenzing, Messner, Bonington, în fața „Zeiței-mamă“? Prin urmare, am jurat să nu mă întorc niciodată acasă şi să nu iau parte la acel sacrilegiu.

*

Se pare că Everestul a otrăvit multe vieți. Unele relații s-au destrămat. Soția uneia dintre victime a fost internată cu depresie. Ultima dată când am vorbit cu un coechipier, mi-a spus că viața lui era un calvar. Că efortul de a face față urmărilor expediției îi punea în pericol căsnicia. Nu se putea concentra la serviciu şi fusese ocărât şi insultat de necunoscuți.

După ce s-a întors în Manhattan, Sandy

Pittman a descoperit că devenise un magnet pentru furia publică declanşată de ce se întâmplase pe Everest. Revista *Vanity Fair* a publicat un articol usturător despre ea în numărul din august 1996. O echipă de filmare a emisiunii de scandal *Hard Copy* a încolțit-o în fața apartamentului ei. Scriitorul Christopher Buckley s-a folosit de necazurile ei de la mare altitudine într-o poantă care a apărut pe coperta a patra a *The New Yorker*. Până în toamnă situația scăpase aşa de mult de sub control, încât Sandy i-a mărturisit, cu lacrimi în ochi, unei prietene că fiul ei era ridiculizat şi ostracizat de colegii lui de la şcoala privată exclusivistă la care învăța. Intensitatea mâniei înverşunate a celorlalți, privitor la ce s-a petrecut pe Everest – şi faptul că o mare parte era îndreptată asupra ei –, a luat-o pe Pittman prin surprindere şi a marcat-o.

În ceea ce-l priveşte pe Neal Beidleman, a salvat viața a cinci clienți ghidându-le coborârea, şi totuşi are mustrări de conştiință legate de o moarte pe care nu a putut să o împiedice, a unui client care nici măcar nu făcea parte din echipa lui şi, prin urmare, oficial, nu era responsabilitatea lui.

Am povestit cu Beidleman după ce amândoi ne reacomodaserăm cu mediul de acasă. Şi-a adus aminte cum a fost pe Şaua Sudică, când au stat înghesuiți unul într-altul ca să se ferească de vijelie şi cum a încercat cu disperare să îi țină în viață pe cei din grupul lui.

„Când norii s-au rărit cât să ne dăm seama încotro era tabăra, m-am gândit că furtuna s-ar putea să se întețească imediat, aşa că trebuia să mergem ACUM! Le-am strigat că e timpul să pornim la drum, dar mi-am dat seama că unii nu aveau puterea

necesară să meargă sau măcar să stea în picioare”, povesteşte el. Oamenii din grup plângeau, cineva a strigat „Nu mă lăsa să mor aici!”. Era clar că trebuia să acționez imediat. Am încercat s-o ridic pe Yasuko. S-a agățat de mâna mea, dar era prea slăbită şi s-a ridicat doar în genunchi. Am început să merg şi am târât-o un pas sau doi, apoi şi-a slăbit strânsoarea şi a căzut. Trebuia să merg în continuare. Cineva trebuia să ajungă la corturi şi să aducă ajutoare, altfel ar fi murit cu toții.

Beidleman s-a oprit din povestit.

— Nu pot să nu mă gândesc la Yasuko, a spus încet apoi. Era atât de mică. Încă simt cum degetele ei îmi alunecă de-a lungul bicepsului şi cum îşi dau drumul. Nici măcar nu m-am uitat în urmă.

Nota autorului

Articolul meu din revista *Outside* i-a înfuriat pe câțiva dintre cei despre care am scris şi i-a rănit pe prietenii şi neamurile unora dintre victimele de pe Everest. Regret profund asta – nu mi-am propus să supăr pe nimeni. Intenția mea a fost ca în acel articol, şi într-o mai mare măsură în această carte, să povestesc cât mai exact şi mai sincer ce s-a întâmplat pe munte şi să fac asta cu tact şi cu respect. Cred cu tărie că această poveste trebuia spusă. Evident, nu toți cred asta, şi le cer scuze celor care s-au simțit răniți de vorbele mele.

Mai mult, aş vrea să le transmit sincere condoleanțe Fionei McPherson, lui Ron Harris, Mary Harris, David Harris, Jan Ar-

nold, Sarah Arnold, Eddie Hall, Millie Hall, Jamie Hansen, Angie Hansen, Bud Hansen, Tom Hansen, Steve Hansen, Diane Hansen, Karen Marie Rochel, Kenichi Namba, Jean Price, Andy Fischer-Price, Katie Rose Fischer-Price, Gene Fischer, Shirley Fischer, Lisa Fischer-Luckenbach, Rhonda Fischer Salerno, Sue Thompson şi lui Ngawang Sya Kya Sherpa.

Când am pus cap la cap această carte, mulți mi-au oferit ajutorul lor neprețuit, dar Linda Mariam Moore şi David S. Roberts merită să fie menționați în special. Nu doar că sfaturile acestor experți au fost extrem de importante pentru carte, dar fără să mă susțină şi să mă încurajeze nu m-aş fi încumetat niciodată să mă apuc de această meserie nesigură – a trăi din scris – şi nici nu aş fi continuat cu ea de-a lungul anilor.

Pe Everest m-am bucurat de compania

lui Caroline Mackenzie, Helen Wilton, Mike Groom, And Dorje Sherpa, Lhakpa Chhiri Sherpa, Chhongba Sherpa, Ang Tshering Sherpa, Kami Sherpa, Tenzing Sherpa, Arita Sherpa, Chuldum Sherpa, Ngawang Norbu Sherpa, Pemba Sherpa, Tendi Sherpa, Beck Weathers, Stuart Hutchinson, Frank Fischbeck, Lou Kasischke, John Taske, Guy Cotter, Nancy Hutchinson, Susan Allen, Anatoli Boukreev, Neal Beidleman, Jane Bromet, Ingrid Hunt, Ngima Kale Sherpa, Sandy Hill Pittman, Charlotte Fox, Tim Madsen, Pete Schoening, Kiev Schoening, Lene Gammelgaard, Martin Adams, Dale Kruse, David Breashears, Robert Schauer, Ed Viesturs, Paula Viesturs, Liz Cohen, Araceli Segrra, Sumiyo Tsuzuki, Laura Ziemer, Jim Litch, Peter Athans, Todd Burleson, Scott Darsney, Brent Bishop, Andy de Klerk, Ed February, Cathy O'Dowd, Deshun Deysel,

Alexandrine Gaudin, Philip Woodall, Makalu Gau, Ken Kamler, Charles Corfield, Becky Johnston, Jim Williams, Mal Duff, Mike Trueman, Michael Burns, Henrik Jesen Hansen, Veikka Gustafsson, Henry Todd, Mark Pfetzer, Ray Door, Goran Kropp, Dave Hiddleston, Chris Jillet, Dan Mazur, Jonathan Pratt şi a lui Chantal Mauduit.

Le sunt foarte recunoscător redactorilor mei de neînlocuit de la Villard Books/Random House, David Rosenthal şi Ruth Fecych. De asemenea, le mulțumesc şi lui Adam Rothberg, Annik LaFarge, Dan Rembert, Diana Frost, Kirsten Raymond, Jennifer Webb, Melissa Milsten, Dennis Ambrose, Bonnie Thompson, Brian McLendon, Beth Thomas, Caroline Cunningham, Dianne Russell, Katie Mehan şi lui Suzanne Wickham. Extraordinarele xilogravuri au fost create de Randy Rackliff –

în ed. americană.

Această carte are la origine un reportaj pe care revista Outside m-a însărcinat să-l scriu. Le mulțumesc în special lui Mark Bryant, care de aproape cincisprezece ani îmi editează textele cu o inteligență şi o finețe ieşite din comun, şi lui Larry Burke, care îmi publică scrierile de şi mai mult timp. Alte persoane care au contribuit la reportajul despre Everest au fost Brad Wetzler, John Alderman, Katie Arnold, John Tayman, Sue Casey, Greg Cliburn, Hampton Sides, Amanda Stuermer, Lorien Warner, Sue Smith, Cricket Lengyel, Lolly Merrell, Stephanie Gregory, Laura Hohnhold, Adam Horowitz, John Galvin, Adam Hicks, Elizabeth Rand, Chris Czmyrid, Scott Parmalee, Kim Gatone şi Scott Mathews.

Îi sunt îndatorat lui John Ware, agentul meu extraordinar. De asemenea, le mul-

țumesc lui David Schensted şi lui Peter Bodde de la Ambasada Statelor Unite ale Americii în Kathmandu; lui Lisa Choegyal de la Tiger Mountain şi lui Deepak Lama de la Wilderness Experience Trekking pentru ajutorul acordat după tragedie.

Pentru inspirație, ospitalitate, prietenie, informații şi sfaturi înțelepte, le sunt recunoscător lui Tom Hornbein, Bill Atkinson, Madeleine David, Steve Gipe, Don Peterson, Martha Kongsgaard, Peter Goldman, Rebecca Roe, Keith Mark Johnson, Jim Clash, Muneo Nukita, Helen Trueman, Steve Swenson, Conrad Anker, Alex Lowe, Colin Grissom, Kitty Calhoun, Peter Hackett, David Shlim, Brownie Schoene, Michael Chessler, Marion Boyd, Graem Nelson, Stephen P. Martin, Jane Tranel, Ed Ward, Sharon Roberts, Matt Hale, Roman Dial, Peggy Dial, Steve Rottler, David Trione, Deborah Shaw, Nick Miller, Dan

Cauthorn, Greg Collum, Dave Jones, Fran Kaul, Dielle Havlis, Lee Joseph, Pat Joseph, Pierret Vogt, Paul Vogt, David Quammen, Tim Cahill, Paul Theroux, Charles Bowden, Alison Lewis, Barbare Detering, Lisa Anderheggen-Leif, Helen Forbes şi lui Heidi Baye.

M-au ajutat eforturile colegilor mei scriitori şi jurnalişti, Elizabeth Hawley, Michael Kennedy, Walt Unsworth, Sue Park, Dile Seitz, Keith McMillan, Ken Owen, Ken Vernon, Mile Loewe, Keith James, David Beresford, Greg Child, Bruce Barcott, Peter Potterfield, Stan Armington, Jennet Conant, Richard Cowper, Brian Blessed, Jeff Smoot, Patrick Morrow, John Colmey, Meenakshi Ganguly, Jennifer Mattos, Simon Robinson, David Van Biema, Jerry Adler, Rod Nordland, Tony Clifton, Patricia Roberts, David Gates, Susan Miller, Peter Wilkinson, Claudia Glenn Dowling, Steve

Kroft, Joanne Kaufman, Howie Masters, Forrest Sawyer, Tom Brokaw, Audrey Salkeld, Liesl Clark, Jeff Herr, Jim Curran, Alex Heard şi Lisa Chase.

Post-scriptum

În noiembrie 1997, o carte cu titlul Ascensiunea (The Climb) *a ajuns în librării – era vorba despre relatarea lui Anatoli Boukreev a tragediei de pe Everest din 1996, povestită de un american numit G. Weston DeWalt. Pentru mine a fost fascinant să citesc despre evenimentele din 1996 din perspectiva lui Boukreev. Anumite părți erau povestite cu patos şi m-au impresionat profund. Deoarece Boukreev a fost foarte ofensat de modul în care l-am descris în În aerul rarefiat, o mare parte din Ascensiunea explică acțiunile ghidului de pe Everest şi pune la îndoială veridicitatea relatărilor mele şi integritatea mea de jurnalist.*

DeWalt – care a supravegheat munca de

cercetare, a scris Ascensiunea *şi şi-a asumat rolul de purtător de cuvânt al lui Boukreev – s-a ocupat de discreditarea cărții* În aerul rarefiat *cu un entuziasm şi o energie remarcabile. Fără să obosească, şi-a exprimat părerea despre cartea mea – şi despre caracterul meu – în ziare şi în interviuri de la radio, pe Internet şi în scrisori pe care le-a trimis familiilor celor care au murit pe munte. DeWalt s-a folosit în special de un articol care a apărut în numărul din iulie-august al revistei* Columbia Journalism Review. *Articolul „De ce cărțile ne induc în eroare aşa de des" era scris de Steve Weinberg, un autor şi un profesor de jurnalism din Missouri, şi punea la îndoială acuratețea a trei bestselleruri recent apărute. Una dintre cărțile criticate era* În aerul rarefiat. *DeWalt a fost încântat de articolul lui Weinberg şi l-a citat adeseori.*

Când am insistat, Weinberg a recunoscut

ruşinat că şi-a bazat critica doar pe ce citise în cartea lui DeWalt. Weinberg nu a făcut altceva decât să repete acuzațiile nefondate ale lui DeWalt fără să se mai obosească să verifice pe cont propriu acuratețea acelor acuzații. După ce a apărut articolul lui, Weinberg a publicat următoarea lămurire în Columbia Journalism Review*:*

> Articolul meu face o deosebire între cartea lui Krakauer si celelalte best-selleruri care au fost criticate. Deşi o mică parte din carte a fost pusă la îndoială, niciunul dintre critici nu a demonstrat că ar exista cu adevărat erori.
>
> Cartea *În aerul rarefiat* a fost menționată în articolul meu nu ca să o condamn, ci mai degrabă ca să pun sub semnul întrebării o practică editorială. Apare Cartea A, Cartea B o

critică, iar autorul, redactorul şi editorul Cărții A nu răspund în niciun fel, lăsându-i pe cititori într-o stare de nelămurire.

După ce am citit asta, l-am rugat pe Weinberg să îmi explice mai pe larg cum stau lucrurile. Mi-a spus că presupusese greşit că eu acceptasem drept adevărate acuzațiile lui DeWalt, deoarece prima ediție a cărții În aerul rarefiat (care a apărut la cinci luni după Ascensiunea*) nu respingea acuzațiile respective. Apoi Weinberg a argumentat cu destulă convingere – că, atunci când un autor crede că i-a fost pusă la îndoială credibilitatea, el are obligația profesională de a publica, la momentul potrivit, un articol în care să dezmintă acuzațiile, ca nu cumva cititorii să fie induşi în eroare. După ce l-am ascultat cu atenție pe Weinberg, am revenit asupra deciziei de a nu mă implica*

într-o răsunătoare dezbatere publică.

Când Ascensiunea *a fost publicată, am hotărât să nu dezmint acuzațiile lui DeWalt în mod public. În schimb, în scrisorile pe care le-am trimis lui DeWalt şi editorilor lui de la St. Martins, am încercat să îndrept prin documente unele dintre numeroasele greşeli din carte. Un purtător de cuvânt al editurii mi-a dat de înțeles că în următoarele ediții greşelile vor fi corectate.*

De necrezut, dar când St. Martins a publicat o ediție de buzunar a Ascensiunii, în iulie 1998, multe dintre erorile pe care le semnalasem în urmă cu şapte luni se regăseau şi în noua ediție. Disprețul fățiş față de adevăr afişat de DeWalt şi editorul lui m-a deranjat. Din întâmplare, am aflat de noua ediție şi de greşelile necorectate la câteva zile după ce Weinberg îmi explicase că este datoria jurnaliştilor să-şi apere opera. Date fiind circumstanțele, am pus capăt reticen-

ței şi am apărat acurateţea şi integritatea cărții mele, În aerul rarefiat. Din păcate, singurul mod în care am putut acționa a fost să scot în evidență nişte denaturări din Ascensiunea. Am rupt tăcerea auto-impusă în vara lui 1998, când am vorbit cu un reporter de la revista online Salon *şi când am combătut acuzațiile lui DeWalt în addenda de la ediția ilustrată a În aerul rarefiat, publicată în noiembrie 1998. În iunie 1999, St. Martin s a tipărit o ediție adăugită, într-o nouă formă, a* Ascensiunii. *Aceasta conținea un nou amplu atac asupra credibilității mele. Tirada lui DeWalt m-a inspirat să scriu post-scriptumul care urmează.*

Dintre cei şase ghizi profesionişti care au fost prinşi sus pe culmile Everestului când a izbucnit furtuna din data de 10 mai 1996, doar trei au supraviețuit: Boukreev, Michael Groom şi Neal Beidleman. Se pre-

supune că un jurnalist meticulos şi care vrea să descrie tragedia cât mai exact, cu toate aspectele ei complexe, i-ar intervieva pe toți ghizii care au supraviețuit (aşa cum am procedat eu pentru *În aerul rarefiat*). În cele din urmă deciziile fiecărui ghid au influențat într-o mare măsură rezultatul tragediei. Nu pot să-mi explic de ce DeWalt a vorbit cu Boukreev, dar a omis să-l intervieveze pe Groom sau Beidleman.

La fel de greu de crezut mi se pare că DeWalt nu a luat legătura cu Lopsang Jangbu, sirdarul alpinist al lui Scott Fischer. Lopsang a avut un rol principal şi controversat în evenimentele de atunci. El a tras-o în coardă pe Sandy Hill Pittman. El se afla cu Fischer când conducătorul expediției Mountain Madness s-a prăbuşit la pământ în timp ce coborau; Lopsang a fost ultimul care a vorbit cu Fischer înainte ca acesta să moară. De asemenea, Lopsang a

fost ultimul care i-a văzut pe Rob Hall, Andy Harris şi Doug Hansen înainte ca şi ei să îşi piardă viața. Şi totuşi, DeWalt nu a încercat niciodată să-l contacteze pe Lopsang, deşi şerpaşul şi-a petrecut o mare parte din vara lui 1996 în Seattle şi era uşor să dai de el la telefon.

Lopsang Jangbu Sherpa şi-a pierdut viața într-o avalanşă pe Everest în septembrie 1996. DeWalt a susținut că voia să-l intervieveze pe Lopsang, dar şerpaşul a murit înainte să apuce să vorbească cu el. Este o explicație la îndemână (şi poate că e adevărată), dar asta nu justifică de ce nu a discutat cu niciunul dintre ceilalți şerpaşi care au avut roluri-cheie în tragedie. De asemenea, nu justifică nici de ce a omis să ia interviul a trei clienți din opt din echipa lui Boukreev şi a multor alți alpinişti care au avut un rol important în tragedie şi/sau în operațiunea de salvare care a urmat.

Poate că este o simplă coincidență, dar majoritatea celor pe care Boukreev a ales să nu-i contacteze criticaseră acțiunile lui Boukreev de pe Everest.[57]

---

[57] Printre cei mai duri critici ai lui Boukreev se numără mai mulți şerpaşi care au fost implicați în tragedie. Până acum nu am menționat acest lucru în niciun articol şi în nicio ediție a cărții de față, iar acum o fac deoarece DeWalt a ridicat primul problema în ediția din 1999 a Ascensiunii.

Noua ediție a lui DeWalt divulgă faptul că în 1998 i-am trimis o scrisoare lui Galen Rowell, faimosul alpinist, în care-i spuneam că mulți şerpaşi „îl consideră pe Boukreev vinovat de tot ce s-a întâmplat”. Apoi DeWalt subliniază că Rowell (în timpul unei călătorii la tabăra de bază Everest, din 1998) nu „a găsit niciun şerpaş care să-l învinovățească pe Boukreev şi niciun şerpaş care să cunoască pe cineva care crede asta”.

Dar Rowell nu a vorbit niciodată cu Lopsang

DeWalt a declarat că a vrut să-i intervieveze pe doi dintre cei menționați mai sus,

---

Jangbu sau cu Ang Dorje (sirdarul alpinist din echipa lui Rob Hall). Cu diferite ocazii, atât Lopsang, cât şi Ang Dorje mi-au spus, cât se poate tic clar, că ei (şi, de fapt, toți şerpaşii din echipele lor) îl consideră vinovat pe Boukreev pentru tragedia care a avut loc. Părerile lor se regăsesc în notițe, interviuri înregistrate şi în corespondența noastră.

Totuşi, DeWalt a omis un detaliu hotărâtor, care face ca această chestiune să fie irelevantă. A omis să menționeze ca scrisoarea pe care i-am trimis-o lui Rowell conținea şi aceste fraze importante: „In primul rând, cred că şerpaşii greşesc când îl învinovățesc pe Anatoli, de aceea nu am prezentat acest punct de vedere în cartea mea. Mi se pare nedrept şi provocator să îl pomenesc chiar şi în treacăt. Decizia lui DeWalt de a porni discuția în cartea lui – când eu nu am pomenit-o deloc în a mea este, prin urmare, de neînțeles. (N. a.)

dar a fost refuzat. Cel puțin în ceea ce-l privește pe Kiev Schoening, este adevărat. Dar DeWalt a făcut tot posibilul să nu menționeze că l-a contactat pe Schoening abia după ce *Ascensiunea* fusese publicată. „Mă intrigă faptul că abia acum iei legătura cu mine”, i-a scris Schoening lui DeWalt când acesta îi ceruse să îi acorde un interviu după ce cartea era deja în librării. „Este evident că tu ți-ai urmărit propriile interese, care, din punctul meu de vedere, nu au pus accentul pe adevăr, fapte, constatări sau reconciliere.”

Oricare ar fi motivele pentru neglijențele jurnalistice ale lui DeWalt, a rezultat un document compromis. Poate că are legătură cu faptul că DeWalt – un regizor amator care l-a cunoscut pe Boukreev la scurt timp după tragedia de pe Everest – nu ştia ce înseamnă alpinismul şi nu fusese niciodată în munții din Nepal, în orice caz,

Beidleman a fost suficient de dezamăgit de carte ca în decembrie 1997 să-i scrie lui DeWalt că, „după părerea mea, *Ascensiunea* este o relatare neonestă a tragediei din mai [...]. Nici tu, nici partenerii tăi n-ați sunat ca să verificați vreo informație”.

Deoarece DeWalt nu s-a documentat temeinic, *Ascensiunea* este plină de greşeli. Ca să dau doar un exemplu: pioletul lui Andy Harris – a cărui localizare ne ajută să stabilim cum a murit – nu a fost găsit acolo unde zice DeWalt. Aceasta a fost una dintre multele greşeli pe care i le-am semnalat lui DeWalt şi redactorilor săi după ce a apărut prima ediție a *Ascensiunii*, în noiembrie 1997, care au rămas necorectate şi în ediția revizuită, publicată şapte luni mai târziu. Oricât de incredibil ar părea, această greşeală nu a fost corectată nici în noua ediție, complet revizuită, care a apărut în iulie 1999, deşi DeWalt promisese în scris

că o să facă asta.[58]

O asemenea indiferență este jignitoare pentru cei care am fost marcați de tragedie şi care încă încercăm să ne dăm seama ce s-a întâmplat de fapt. Cu siguranță că familia lui Andy Harris sigur nu consideră că locul în care a fost găsit pioletul lui este un detaliu lipsit de importanță.

Din păcate, unele erori din *Ascensiunea* nu par a fi produsul neglijenței, ci sunt de-a dreptul distorsionări voite, care au ca

[58] Referindu-se în special la această greşeală, în ediția din 1999, DeWalt a scris că „în toate edițiile de buzunar ale Ascensiunii, legenda unei fotografii a fost ştearsă, ca să îndreptăm o greşeală neintenționată şi regretabilă”. Într-adevăr legenda a fost în cele din urmă ştearsă. Dar, de fapt, nici DeWalt, nici redactorul său nu s-au obosit să corecteze greşeala care apare la pagina 228 în textul principal al ediției din 1999. (N. a.)

scop discreditarea celor scrise de mine în *În aerul rarefiat*. De exemplu, DeWalt spune în *Ascensiunea* că detalii importante din articolul care a apărut în *Outside* nu au fost verificate, deşi ştia că John Alderman, redactor al revistei, s-a întâlnit cu Boukreev şi au povestit pe îndelete în Santa Fe, la biroul de acolo al revistei, tocmai ca să confirme că reportajul meu era corect înainte ca revista să meargă la tipar. În plus, în decurs de două luni am purtat mai multe conversații cu Boukreev în care am încercat din răsputeri să îmi dau seama care e adevărul.

Versiunea lui Boukreev/DeWalt este diferită de cea pe care eu o consider adevărată, dar *Outside* a publicat ceea ce redactorii şi cu mine credem că este versiunea reală, nu cea a lui Boukreev. În timpul numeroaselor interviuri cu Anatoli, am observat că relatarea lui despre evenimen-

te-cheie se schimba semnificativ de la o întâlnire la alta, ceea ce m-a făcut să mă îndoiesc de acuratețea memoriei sale. Iar alți martori – în special Dale Kruse, Kiev Schoening, Lopsang Jangbu, Martin Adams şi Neal Beidleman (dintre care DeWalt l-a intervievat doar pe Adams) – au dovedit că versiunile lui Anatoli despre anumite evenimente sunt false. Pe scurt, nu poți avea încredere în multe dintre amintirile lui Anatoli.

DeWalt a sugerat în *Ascensiunea* şi în alte părți că am scris *În aerul rarefiat* cu intenția să-i distrug reputația lui Boukreev. Ca să-şi susțină această acuzație mârşavă, DeWalt se bazează pe două obiecții: 1) că nu am menționat o presupusă conversație dintre Boukreev şi Scott Fischer care a avut loc mai sus de Pasul lui Hillary, când Fischer i-ar fi dat permisiunea lui Boukreev să coboare înaintea clienților lui;

2) că am refuzat să admit că Fischer ar fi avut un plan prestabilit, care presupunea ca Boukreev să coboare înaintea clienților lui.

În legătură cu acele obiecții, asta ştiu eu că s-a întâmplat în ceea ce priveşte conversația dintre Fischer şi Boukreev deasupra Pasului lui Hillary: Boukreev, Martin Adams, Andy Harris şi cu mine aşteptam împreună deasupra Pasului, când Fischer, clar suferind, a ajuns şi el acolo, în drum spre vârf. Prima dată Fischer a schimbat câteva cuvinte cu Adams, apoi a vorbit chiar mai puțin cu Boukreev. După cum îşi aminteşte Adams, Boukreev i-a spus lui Fischer că „Eu cobor cu Martin” şi nimic altceva. La aceste patru cuvinte se rezumă discuția lor, după care Fischer a vorbit puțin şi cu mine, s-a întors şi a continuat să urce cu greu. Mai târziu Boukreev a susținut că, după ce Harris, Adams şi cu mine

am plecat, a vorbit din nou cu Fischer şi că acesta i-ar fi dat voie să coboare înaintea clienților, ca să le facă ceai şi să „fie la dispoziția lor în tabără”.

În săptămânile şi lunile care au urmat tragediei, Adams – unul dintre cei mai buni prieteni ai lui Boukreev şi apărătorul lui cel mai înverşunat – mi-a spus mie, lui Neal Beidleman şi altora că se îndoieşte că această a doua conversație chiar a avut loc. Între timp, şi-a schimbat puțin părerea: acum susține că nu ştie dacă Fischer şi Boukreev au mai vorbit încă o dată sau nu, deoarece nu a fost de față când se zice că s-ar fi petrecut acea conversație.

Evident, nici eu nu am fost de față. Atunci de ce pun la îndoială amintirea lui Boukreev despre cea de-a doua conversație? În parte pentru că prima dată când Boukreev mi-a spus că a vorbit pe îndelete cu Fischer şi că acesta l-ar fi îndemnat să

coboare înaintea clienților, Boukreev a declarat cu convingere că acel schimb de replici a avut loc după ce Fischer ajunsese deasupra Pasului lui Hillary – când Adams, Harris şi cu mine eram de față. Apoi, după ce l-am lămurit că Adams îşi aduce aminte că au discutat cu totul altceva, Anatoli şi-a schimbat povestea: acum chipurile ar fi avut o altă conversație cu Fischer, după ce Adams, Harris şi cu mine coborâserăm.

Cu toate acestea, principalul motiv pentru care mă îndoiesc că a doua conversație a avut loc are legătură cu ce am văzut în timp ce coboram de pe Pasul lui Hillary: când m-am uitat pentru ultima dată în sus, ca să verific ancorele pentru rapel, am observat că Fischer era deja destul de departe de mica platformă unde Harris, Adams, Boukreev şi cu mine ne adunaserăm ca să ne prindem de corzile pentru rapel. Sunt oare convins că Boukreev nu a urcat îna-

poi după Fischer şi că nu au discutat din nou? Nu. Dar Anatoli, ca şi noi, ceilalți, era înfrigurat şi obosit şi era foarte nerăbdător să ajungă jos. În timp ce făceam rapel peste buza Pasului, Anatoli tremura impacientat pe creasta îngustă de deasupra mea; mi-e greu să-mi imaginez că ceva l-ar fi determinat să urce înapoi ca să vorbească iar cu Fischer.

Astfel, am toate motivele ca să fiu sceptic în ceea ce priveşte o a doua conversație dintre Fischer şi Boukreev. Dar, privind în urmă, ca să fiu corect față de Boukreev, ar fi trebuit să scriu că şi-a amintit că a vorbit încă o dată cu Fischer şi să explic de ce mă îndoiesc de asta, nu să nu menționez nimic despre asta în cartea mea. Regret furia şi cuvintele tăioase care au rezultat.

Însă mă uimeşte faptul că DeWalt s-a scandalizat atât de tare pentru că nu am menționat acea conversație controversată,

când, la rândul lui, nu a crezut de cuviință să menționeze prima conversație dintre Fischer şi Boukreev – o conversație care a avut loc fără îndoială: „Cobor cu Martin” i-a spus Boukreev lui Fischer. Deşi Adams şi-a exprimat părerea că eu nu eram suficient de aproape ca să-i aud, nu a negat niciodată că asta e exact ce i-a spus Anatoli. Dar, în versiunea pe care DeWalt o prezintă în Ascensiunea, această conversație nu apare nicăieri. Mai mult, trebuie să ținem cont de faptul că Boukreev nu a fost alături de Adams la coborâre, aşa cum i-a spus lui Fischer că o să facă, iar din cauza asta Adams aproape că şi-a pierdut viața.

În cartea lui, *Voință pură (Sheer Will),* Michael Groom descrie cum el, Yasuko Namba şi cu mine l-am întâlnit pe Adams în timp ce coboram spre Balconul aflat la 8.412 metri. Groom povesteşte că Adams „aluneca necontrolat undeva în stânga

noastră. Mi s-a părut că pierduse controlul şi că nu se grăbea deloc să se redreseze”. Groom s-a întâlnit din nou cu Adams, undeva mai jos, după ce asta se oprise cumva din alunecare. Adams

> *tocmai ce se ridica [...]. Se tot rostogolea în zăpadă ca un om beat şi se apropia periculos de mult de versantul greşit, putând să cadă peste margine în Tibet. M-am abătut din drum ca să mă apropii şi să vorbesc cu el. Am văzut că masca de oxigen îi alunecase sub bărbie şi că țurțuri de gheață îi atârnau de sprâncene şi bărbie. Era pe jumătate îngropat în zăpadă şi râdea – din cauza lipsei de oxigen. I-am spus să-şi pună masca de oxigen la gură. Apoi într-un mod destul de părintesc l-am convins să se apropie de culme [...]. „Îi vezi pe cei*

doi alpinişti în roşu de acolo? Ia-te după ei" i-am spus, indicându-i pe Jon şi Yasuko, care încă se vedeau în defileul de jos. A coborât de pe creastă atât de neatent, încât mă întrebam dacă-i pasă dacă trăieşte sau nu. Îmi făceam griji în privința lucidității sale, aşa că am decis să rămân cu el.

Dacă Groom nu s-ar fi întâlnit cu Adams – care era complet dezorientat după ce fusese lăsat în spate de Boukreev – se prea poate ca acesta să fi continuat să coboare pe partea greşită a muntelui şi să moară. Şi totuşi, despre asta nu există nicio mențiune în *Ascensiunea*.

Cred că cea mai gravă denaturare din *Ascensiunea* se referă la o conversație dintre Scott Fischer şi Jane Bromet (redactorul şi prietena lui Fischer, care îl însoțise la tabăra de bază). DeWalt o citează pe

Bromet, care îi povesteşte cum a decurs conversația, într-un mod care îşi propune să-i convingă pe cititori că Fischer plănuise de fapt ca Boukreev să coboare înaintea clienților, imediat ce ajunge pe vârf. Pe acest citat trunchiat îşi bazează DeWalt cea de-a doua afirmație importantă: faptul că în cartea mea nu am menționat acel presupus plan era „o calomnie atât de josnică, încât nu cred că aşa ceva poate fi justificat”.

De fapt, nu am menționat acel aşa-zis plan, deoarece am găsit argumente convingătoare că aşa ceva nu a existat niciodată. Beidleman – care este respectat de mulți datorită modestiei sale neostentative, a onestității şi a puterii şi a experienței de alpinist – mi-a spus că, dacă exista un asemenea plan, el nu ştia nimic de el atunci când echipa Mountain Madness a urcat pe vârf la data de 10 mai şi e sigur că

nici Boukreev nu avea cum să ştie de el. În anul următor, Boukreev şi-a explicat de nenumărate ori decizia de a coborî înaintea clienților săi – la televizor, pe Internet, în interviuri din reviste şi ziare. Şi totuşi, în nici una dintre acele ocazii nu a dat de înțeles că ar fi urmat un plan prestabilit. Mai mult, în vara lui 1996, Boukreev însuşi a declarat într-un interviu filmat pentru ABC News că nu exista niciun plan. După corespondentul Forrest Sawyer, Boukreev i-a zis că, până când nu a ajuns pe vârf, „nu ştiam cum, care mi-e planul. Trebuie să văd situația şi apoi fac unul. [...] Pentru că nu am avut planul ăsta".

Nereuşind să-l înțeleagă pe Boukreev, Sawyer îl întreabă: .Atunci planul tău era ca, odată ce i-ai depăşit, să-i aştepți pe ceilalți pe vârf?"

Boukreev l-a luat în râs şi a repetat că nimic nu fusese stabilit dinainte: „Nu era

chiar un plan. Nu am făcut plan. Dar trebuie să văd situația. Apoi îmi fac planul”.

În ediția din 1999 a cărții *Ascensiunea*, chiar şi DeWalt recunoaşte cu întârziere că „Boukreev nu a spus niciodată că ar fi ştiut de planul lui Fischer înainte de ziua ascensiunii”. DeWalt mai recunoaşte şi că singura dovadă care vine în ajutorul presupunerii că ar fi existat un plan prestabilit este o conversație pe care Bromet îşi aminteşte că a avut-o cu Fischer. Totuşi, Bromet ne-a atenționat, atât pe mine, cât şi pe DeWalt, înainte să ne publicăm cărțile, că ar fi greşit să presupunem, bazându-ne pe ceea ce-i spusese Fischer, că acesta ar fi avut cu adevărat un plan în minte. În 1997, cu puțin timp înainte de apariția cărții *Ascensiunea*, Bromet le-a trimis o scrisoare lui DeWalt şi celor de la St. Martin’s Press, în care se plângea că DeWalt i-a editat spusele în aşa fel încât le-a schimbat complet

înțelesul. Le-a atras atenția că i-a falsificat declarația, ca să pară că acea conversație importantă dintre ea şi Fischer avusese loc cu câteva zile înainte de ascensiunea finală, când, de fapt, se petrecuse cu mai bine de trei săptămâni înainte de ziua tragediei. Aceasta nu este o discrepanță lipsită de importanță.[59]

---

[59] DeWalt a scris în ediția din 1999 a *Ascensiunii:* „Nu mi-am făcut griji că nu am menționat nicio dată, deoarece am crezut că afirmația lui Fischer față de Bromet nu ar fi fost mai puțin lipsită de importanță dacă ar fi fost făcută la data de 25 martie, în Kathmandu, sau la 2 aprilie, în timpul trekking-ului spre tabăra de bază”. Dar Boukreev alege să nu ia în considerare că opinia lui Fischer despre Boukreev s-a schimbat radical, iar această schimbare a fost foarte bine documentată pe parcursul ultimelor săptămâni din expediție.

Faimoasa conversație dintre Fischer şi Bromet a avut loc în jurul datei de 15 aprilie, la

După cum le-a spus Bromet lui DeWalt şi redactorilor săi, versiunea editată a declarației ei care apare în *Ascensiunea* este

---

o săptămână după ce echipa lui Fischer ajunsese la tabăra de bază. Atunci Fischer nu avea decât cuvinte de laudă la adresa ghidului în principal. Însă, după trei săptămâni, când echipa Mountain Madness a început ascensiunea spre vârf, Fischer era destul de dezamăgit de metodele de ghidare ale lui Boukreev şi se înfuria pe el frecvent (vezi paginile 149-150 din *În aerul rarefiat*). Data exactă a acestei convorbiri – şi încercarea lui DeWalt din Ascensiunea de a o manipula cu trei săptămâni – este foarte importantă. Cu multe zile înainte de ascensiunea finală a echipei sale, Fischer se plânsese des celor apropiați că, în ciuda faptului că îl tot admonesta, nu putea să-l facă pe Boukreev să stea lângă clienți. Prin urmare, este greu de crezut că la 10 mai, când a ajuns pe creasta vârfului, Fischer a hotărât ca Boukreev să coboare singur, înaintea tuturor. (N. a.)

complet greşită! Denaturarea îi va face pe cititori să tragă concluzia greşită în legătură cu mulți dintre cei mai importanți factori care au provocat tragedia. Din cauza denaturării [...], cititorii pot fi manipulați să creadă că Boukreev a coborât [înaintea clienților] ca parte a unui plan bine stabilit. [...] După cum e scrisă această declarație, există riscul să fie considerată o parte a unei analize calculate şi distorsionate a accidentului, al cărei singur scop este să-l absolve pe Anatoli Boukreev de orice vină şi să încerce să îi învinovățească pe alții. [...] I s-a acordat prea mare importanță acestei declarații când s-a stabilit cum s-au petrecut lucrurile. [...] Scott nu a mai pomenit a doua oară de acel plan. Mai mult, Scott era un tip comunicativ.

Dacă acesta ar fi fost „planul” lui, ar fi vorbit despre el cu Neal şi Anatoli. (Neal mi-a spus ulterior că Scott nu i-a comunicat niciun asemenea plan.) Declarația, aşa cum apare ea, mi se pare extrem de înşelătoare.

În timp ce disputa dintre mine şi DeWalt se transforma într-un fel de război de tranşee, el încerca să minimalizeze mesajul clar şi fără echivoc al scrisorii citate mai sus – în primul rând semănând confuzie şi apoi analizând meticulos fiecare cuvânt al lui Bromet. Însă cât timp a durat disputa, Bromet s-a menținut tare pe poziții.

— E penibil ca DeWalt să spună că ştie mai bine decât mine ce gândesc, explică ea. Scrisoarea pe care i-am trimis-o în octombrie 1997 descrie exact care este părerea mea, în ciuda încercărilor lui de a-mi

denatura spusele şi de a pretinde că nu e aşa.

Când Bromet şi-a menținut poziția în ceea ce priveşte acuratețea scrisorii sale, DeWalt a discreditat-o în ediția din 1999 a cărții. Ceea ce este foarte ciudat, având în vedere că şi-a bazat teoria despre aşa-zisul plan al lui Fischer pe propria interpretare a declarațiilor lui Bromet, în ciuda dovezilor copleşitoare care demonstrau contrariul. Dacă DeWalt consideră că Bromet nu este vrednică de crezare, nu ştiu pe ce altceva se poate baza.

Nimeni nu contestă că Fischer prețuia forța, curajul şi experiența extraordinare ale lui Boukreev. Şi nimeni nu contestă că, până la urmă, încrederea lui Fischer în aptitudinile lui Boukreev s-a dovedit a fi justificată: Anatoli a salvat doi oameni care în mod sigur nu ar fi supraviețuit fără ajutorul lui. Dar nu există nicio dovadă care să

susțină afirmațiile lui DeWalt, care insistă că Fischer a plănuit de la început ca Boukreev să coboare înaintea clienților. Şi este scandalos ca DeWalt să insiste în continuare că eu am încercat să-i distrug reputația lui Anatoli din cauză că nu am menționat un plan care nu a existat niciodată.

*

Dacă Fischer i-a dat sau nu voie lui Boukreev să coboare înaintea clienților săi a fost o chestiune foarte importantă pentru Boukreev după ce a avut loc tragedia. Dar disputa violentă care s-a iscat din cauza acestei întrebări tangențiale a căpătat proporții uriaşe şi eclipsează problema şi mai importantă, cea a ghizilor care nu folosesc oxigen când conduc expedițiile pe Everest. Nimeni – nici măcar DeWalt – nu

a contestat dovezile hotărâtoare care stau la baza acestei probleme: Anatoli a ales să nu folosească oxigen suplimentar în ziua în care a urcat pe vârf şi, după ce a ajuns sus, a coborât singur, cu multe ore înaintea clienților lui, încălcând regulile de temelie ale ghizilor montani profesionişti din lume. Ce s-a pierdut din vedere în disputa legată de existența planului lui Fischer de a-l trimite pe Boukreev jos înaintea clienților este că, în clipa în care Anatoli a decis, la începutul expediției, să îi conducă pe aceştia fără mască de oxigen suplimentar, probabil a influențat decizia lui de a-şi lăsa clienții pe creasta vârfului şi de a coborî cât de repede posibil. Anatoli s-a băgat singur într-o situație foarte dificilă când a ales să urce fără oxigen. Fără oxigen suplimentar, singura alegere rațională era să coboare rapid în ziua ascensiunii finale – indiferent dacă Fischer i-ar fi dat sau nu

voie.

Mai mult, la baza problemei nu a stat oboseala, ci frigul. În general, este cunoscută importanța oxigenului îmbuteliat în prevenirea oboselii, răului de altitudine şi a începătoşării gândirii la altitudini extreme. Mai puțin cunoscut este faptul că oxigenul joacă un rol la fel de mare, dacă nu chiar mai important, în a întârzia efectele vătămătoare ale frigului la altitudini mari.

La 10 mai, când Anatoli a început coborârea de pe Vârful Sudic înaintea tuturor, petrecuse trei, patru ore la peste 8.740 de metri fără să folosească oxigen suplimentar. În majoritatea timpului a stat şi a aşteptat în vântul muşcător, a cărui temperatură era de sub -17°C; îi era din ce în ce mai frig, aşa cum i-ar fi fost oricărui alpinist în acele condiții. După cum Anatoli însuşi a explicat în *Men's Journal*, într-un citat pe care l-a aprobat înainte de publi-

care,

> *Am stat [pe vârf] aproximativ o oră. [...] Evident, e foarte rece, îți secătuieşte puterile. [...] M-am gândit că nu aş fi de niciun folos dacă aş aştepta acolo înghețând. [...] Dacă la altitudinea aceea eşti imobil, îți pierzi forța din cauza frigului, iar apoi nu mai eşti în stare de nimic.*

Lui Boukreev îi era din ce în ce mai rece, risca să facă degerături şi să sufere de hipotermie, aşa că a fost nevoit să coboare, dar nu din cauza oboselii, ci a frigului.

Ca să vă faceți o idee despre cât de mult accentuează lipsa de oxigen efectele vântului letal de la altitudini mari, gândiți-vă la ce a pățit Ed Viesturs la treisprezece zile după tragedia din 1996, când a urcat pe vârf cu echipa IMAX. La 23 mai, Viesturs a

părăsit tabăra IV dis-de-dimineață, cu vreo 20-30 de minute în fața celorlalți. A plecat mai devreme decât ceilalți, deoarece, precum Boukreev, nu folosea oxigen suplimentar (în acel an Viesturs era protagonist în filmul IMAX, nu ghid) şi îşi făcea griji că, din cauza asta, s-ar putea să nu țină pasul cu membrii echipei de filmare – toți foloseau oxigen îmbuteliat.

Însă Viesturs era un alpinist atât de puternic, încât niciunul nu a putut să țină pasul cu el, chiar dacă Ed era cel care făcea potecile prin zăpadă până la coapse. Deoarece ştia că este important ca David Breashears să îl filmeze în timp ce urcă spre vârf, Viesturs se oprea din când în când şi aştepta oricât era nevoie ca echipa de filmare să-l ajungă din urmă. Dar de fiecare dată când nu se mai mişca simțea instantaneu efectele epuizante ale frigului – chiar dacă ziua de 23 mai era mult

mai caldă decât cea de 10 mai. Pentru că îi era frică să nu facă degerături sau să i se întâmple ceva şi mai rău, Viesturs a fost forțat de fiecare dată să-şi reia ascensiunea înainte ca echipa de filmare să se apropie destul ca să-l filmeze.

— Ed este cel puțin la fel de puternic ca Anatoli, şi totuşi, fără oxigen, de fiecare dată când s-a oprit ca să ne aştepte, i s-a făcut frig, explică Breashears.

Prin urmare, Breashears nu a reuşit să-l filmeze pe Viesturs mai sus de tabăra IV (filmarea finală din „ziua marii ascensiuni” s-a făcut într-o altă zi). Ce încerc să explic este că Boukreev a trebuit să fie mereu în mişcare din acelaşi motiv ca Viesturs: ca să nu înghețe. Fără oxigen suplimentar, nimic – nici măcar cei mai puternici alpinişti – nu poate să zăbovească în aerul extrem de rece de pe crestele înalte ale Everestului.

— Îmi pare rău, dar Anatoli a fost extrem de iresponsabil când a urcat fără oxigen, subliniază Breashears. Indiferent cât de puternic eşti, te afli la limită când urci pe Everest fără oxigen suplimentar. Nu poți să-ți ajuți clienții. Anatoli disimulează când zice că Scott l-a trimis jos ca să facă ceai. La Şaua Sudică erau şerpaşi care să facă asta. Singurul loc în care ar trebui să fie un ghid este fie lângă clienți, fie imediat în spatele lor, folosind oxigen îmbuteliat, gata să le vină în ajutor.

Cei mai respectați ghizi de mare altitudine, precum şi experți importanți din ezotericul domeniu al medicinei/psihologiei de mare altitudine, sunt de acord că este extrem de riscant ca un ghid să-şi conducă clienții pe Everest fără să folosească oxigen îmbuteliat. Întâmplarea face că, atunci când s-a documentat pentru cartea lui, DeWalt l-a însărcinat pe un asistent să ia

legătura cu Peter Hackett, doctor în medicină, una dintre autoritățile mondiale care au studiat efectele devastatoare ale altitudinilor extreme. Voia să solicite părerea expertului în legătură cu disputa legată de folosirea oxigenului suplimentar. Dr. Hackett – care, în 1981, a ajuns pe vârful Everest ca membru al unei expediții de cercetare medicale – a dat un răspuns clar şi răspicat: după părerea lui este primejdios şi nerecomandat să ghidezi clienți pe Everest fără oxigen suplimentar, chiar dacă eşti la fel de puternic ca Boukreev. Mai mult, după ce l-a contactat şi a primit răspunsul lui Hackett, DeWalt a omis intenționat să-l publice în Ascensiunea şi a continuat să insiste că Boukreev ar fi fost un ghid mai capabil tocmai pentru că nu a folosit oxigen îmbuteliat în 1996.

În timpul campaniei de promovare a cărții, Boukreev şi DeWalt au afirmat cu

diverse ocazii că Reinhold Messner – cel mai respectat şi important alpinist din era modernă – aprobă acțiunile lui Boukreev de pe Everest, inclusiv decizia lui de a nu folosi oxigen. În noiembrie 1997, când am vorbit cu Boukreev, mi-a spus în față că „Messner zice că am făcut ce trebuia pe Everest”. În *Ascensiunea*, răspunzând criticii mele aduse modului în care Boukreev s-a comportat pe munte, DeWalt îl citează pe acesta:

> *Puținele voci care captaseră imaginația presei americane aveau doar lucruri rele de spus despre mine. Dacă nu m-aş fi bucurat de susținerea colegilor europeni precum [...] Reinhold Messner, m-ar fi deprimat perspectiva americană a ceea ce aveam de oferit profesiei mele.*

În mod lamentabil, la fel ca alte declarații din *Ascensiunea*, şi afirmația lui Boukreev/DeWalt despre spusele lui Messner s-a dovedit a fi neadevărată.

În februarie 1998, în timpul unei întâlniri din New York, l-am înregistrat pe Messner zicând, fără tăgadă, că Anatoli a greşit când a coborât înaintea clienților. El a presupus că dacă Anatoli ar fi rămas cu clienții lui, urmările tragediei ar fi putut să fie diferite. Messner a declarat că „nimeni nu ar trebui să ghideze pe Everest fără să folosească oxigen suplimentar” şi că Anatoli se înşela dacă credea că Messner era de acord cu ce făcuse pe munte.

Messner nu este singurul alpinist respectat ale cărui păreri au fost denaturate de DeWalt în încercarea de a mă discredita. L-a citat de asemenea şi pe David Breashears, care, într-un interviu publicat în 1997 în *The Improper Bostonian*, a criti-

cat portretul pe care i-l făcusem lui Sandy Hill Pittman, una dintre prietenele lui apropiate. Admir loialitatea lui Breashears față de Pittman. De asemenea, el este cunoscut şi pentru că uneori spune lucrurilor pe nume; îi admir şi această calitate, chiar dacă cel criticat sunt eu. Se pare că şi Breashears şi-a exprimat părerea cât se poate de sincer în ceea ce priveşte afirmațiile lui DeWalt din *Ascensiunea*. Următorul pasaj provine dintr-un e-mail pe care Breashears mi l-a trimis din proprie inițiativă în iulie 1998:

> *Părerea mea este că [DeWalt] nu are nicio credibilitate din moment ce se afla la 16.000 de kilometri depărtare de locul unde a avut loc tragedia. Sunt convins că îmi dai dreptate când zic că nu ai fi putut să scrii cu acuratețe despre alpinismul de mare altitudine*

fără să fi fost acolo, chiar dacă ai ani buni de experiență în domeniu. În ciuda a ceea ce DeWalt declară referitor la alpinismul fără oxigen suplimentar, majoritatea alpiniştilor cu experiență la mare altitudine nu sunt de acord cu el. [...] TOATE dovezile şi logica (oxigen=combustibil=energie=căldură, forță, etc.) contestă afirmațiile lui DeWalt. [...] Anatoli a coborât, chipurile, ca să fie pregătit să sară în ajutor. Dar nu şi-a găsit clienții – aceştia mureau din cauza frigului pe Şaua Sudică. A trebuit ca ei să ajungă la tabără cu informațiile vitale salvării lor. [...] Anatoli a stat la el în cort şi nu a putut să ajute pe nimeni până când nu i s-a spus unde se aflau alpiniştii care se rătăciseră. Mare păcat că Anatoli nu e aici ca să continue conversația! Îmi mențin părerea că a coborât pen-

tru că îi era frig şi era obosit şi nu putea să mai rămână (relativ nemişcat) pe vârf în aşteptarea clienților. [...] În definitiv, de ce nu se mai termină controversa despre cartea ta? De ce nu se indignează nimeni în legătură cu adevăratele probleme? [...] Tu pur şi simplu ai avut curajul să scrii despre tot ce s-a întâmplat.

Mulți dintre cei care am fost în mai pe Everest am făcut anumite greşeli. După cum am arătat mai devreme în carte, acțiunile mele se poate să fi cauzat moartea a doi dintre coechipierii mei. Nu mă îndoiesc că Boukreev a avut intenții bune în ziua ascensiunii pe vârf. Sunt ferm convins că a fost bine intenționat. Cu toate acestea mă tulbură faptul că Anatoli refuză să ia în considerare posibilitatea că a greşit măcar o dată.

DeWalt a scris că l-am criticat pe Boukreev în *În aerul rarefiat* ca să „abat atenția de la întrebarea care începuse să se contureze în săptămânile de după tragedia din 1996 de pe Everest: Faptul că Krakauer a făcut parte din expediția Adventure Consultants [în calitate de reporter pentru revista Outside] a contribuit la tragedia care a urmat?”. Adevărul este că încă mă nelinişteşte posibilitatea ca prezența mea ca jurnalist, şi cea a lui Sandy Hill Pittman, să fi contribuit în mod direct la tragedie. În ciuda afirmației cinice a lui DeWalt, eu nu am încercat niciodată să abat atenția de la acest subiect. Mai mult, chiar eu am adus în discuție această problemă în numeroase interviuri, ca să nu mai zic de această carte. Îi sugerez lui DeWalt să citească din nou paginile 100-101[60], unde tratez pe larg

[60] Autorul se referă la Capitolul şapte, paginile

acest subiect. Nu m-am ferit să recunosc greşelile pe care le-am făcut pe Everest, oricât de dureros a fost acest lucru. îmi doresc doar ca şi alții să-şi fi prezentat propriile versiuni despre tragedie cu aceeaşi sinceritate.

Chiar dacă am criticat în scris unele dintre hotărârile lui Anatoli, mereu am subliniat că s-a comportat ca un erou când tragedia s-a abătut asupra noastră, înainte de zorii zilei de 11 mai. Nimeni nu contestă că Anatoli le-a salvat pe Sandy Hill Pittman şi pe Charlotte Fox, riscându-şi propria viață – am spus asta de câte ori am avut ocazia, în mai multe locuri. îl admir foarte mult pe Anatoli pentru că a plecat singur pe furtună ca să-i găsească pe alpinişti pierduți, în timp ce noi zăceam neajutorați în corturi. Dar unele dintre deciziile pe ca-

---

100-101 din ediția tipărită a cărții.

re le-a luat mai devreme în acea zi şi mai devreme în expediție sunt, fără îndoială, tulburătoare şi pur şi simplu nu puteau fi ignorate de un jurnalist care îşi propusese să descrie cu franchețe tot ce se petrecuse.

Întâmplarea face că multe dintre lucrurile pe care le-am văzut pe Everest m-au tulburat, şi la fel s-ar fi întâmplat şi dacă tragedia nu ar fi avut loc. Revista Outside m-a trimis în Nepal ca să scriu despre expedițiile ghidate de pe cel mai înalt munte din lume. Eram acolo ca să evaluez pregătirea ghizilor şi a clienților şi ca să ofer publicului un reportaj pătrunzător şi direct de la sursă despre cum se desfăşoară expedițiile ghidate de pe Everest. De asemenea, cred cu tărie că aveam datoria – față de ceilalți supraviețuitori, de familiile îndoliate, de arhivele istorice şi față de coechipierii mei care nu s-au întors acasă – să scriu pe larg tot ce s-a întâmplat pe

Everest în 1996, indiferent de cum ar fi primit reportajul meu. Şi asta am şi făcut: m-am bazat pe experiența mea de jurnalist şi de alpinist ca să scriu cea mai exactă şi sinceră relatare posibilă.

*

Disputa legată de ce s-a întâmplat pe Everest în 1996 a luat o întorsătură groaznică în ziua de Crăciun a anului 1997, la şase săptămâni după ce apăruse *Ascensiunea*, când Anatoli Nikoliavich Boukreev a murit într-o avalanşă pe Annapurna, al zecelea cel mai înalt munte din lume. Pierderea lui a fost plânsă pe tot mapamondul. Avea treizeci şi nouă de ani când a murit; fusese un atlet incredibil cu un curaj colosal. Părerea generală este că fusese un om remarcabil şi foarte complex.

Boukreev a crescut într-un oraş minier

sărac din sudul munților Ural, în Uniunea Sovietică. Conform articolului publicat în ziarul londonez *Mail on Sunday* de către jurnalistul britanic Peter Gillman, când Anatoli era mic, tatăl său

> *își câștiga existența ca pantofar și ceasornicar. Erau cinci frați, locuiau într-o casă mică de lemn fără canalizare [...]. Boukreev visa să scape de acolo. Munții au fost șansa lui.*

Boukreev a învățat să se cațere când avea nouă ani, și aptitudinile lui fizice nemaipomenite au fost imediat remarcate. La șaisprezece ani a câștigat un loc mult râvnit în tabăra de alpinism din lanțul muntos Tian Shan din Kazahstan. La douăzeci și patru de ani a fost selectat să facă parte din echipa națională de alpinism, ceea ce i-a adus o bursă, prestigiu și alte

beneficii, atât tangibile, cât şi intangibile. În 1989 a ajuns pe vârful Kanchenjunga, al treilea cel mai înalt vârf din lume, ca membru al unei expediții sovietice, şi, când s-a întors acasă, în Almaty, Kazahstan, preşedintele Mihail Gorbaciov i-a conferit titlul sovietic de Maestru al Sportului.

Însă având în vedere revoluțiile care au însoțit Noua Ordine Mondială, această situație fericită nu avea să dureze mult. După cum explică Gillman,

> *Uniunea Sovietică se dizolva. Doi ani mai târziu Gorbaciov şi-a dat demisia şi Boukreev – care urcase recent pe Everest – s-a trezit fără statut şi privilegii. „Nu mai aveam nimic", i-a spus lui [Linda] Wylie [iubita lui americană]. „N-aveam bani – trebuia să mănânc la cantina săracilor. " Boukreev*

a decis să nu se dea bătut. Dacă regimul comunist dispăruse, atunci trebuia să se adapteze la noua lume a afacerilor private, folosindu-se de aptitudinile lui de alpinist şi de dârzenia-i caracteristică.

Într-o însemnare despre Anatoli postată pe Internet la începutul lui 1997, prietena lui, Fran Distefano-Arsentiev[61], îşi aminteş-

[61] Fran Distefano-Arsentiev locuieşte în Norwood, Colorado, şi l-a cunoscut pe Boukreev prin intermediul soțului ei, faimosul alpinist rus Serguei Arsentiev. În 1998, Fran şi Serguei au ajuns împreună pe Everest urcând pe Creasta Nord-Estică, fără să folosească oxigen suplimentar. Prin urmare, Fran a devenit prima femeie de origine americană care a urcat pe Everest fără oxigen. Însă înainte să ajungă pe vârf, cuplul a petrecut trei nopți la peste 8.200 de metri, fără oxigen îmbuteliat, şi

te că

Acelea au fost vremuri foarte grele [pentru Boukreev]; simplul fapt de a cumpăra mâncare era considerat un lux. [...] Singura modalitate în care un alpinist sovietic putea ajunge în Himalaya era să concureze cu sistemul şi să câştige acel privilegiu. Să ai libertatea de a merge pur şi simplu în Himalaya, indiferent dacă erai sau nu un alpinist suficient de bun, nu a fost niciodată o opțiune. Era un vis. [...] înainte ca Buka să devină faimos, a trecut printr-o perioadă în care nu i-a fost deloc uşor. Dar şi-a urmat visuri-

---

la coborâre a fost forțat să mai stea încă o noapte chiar mai sus pe creastă – atunci au fost complet expuşi intemperiilor, nu aveau oxigen, cort, saci de dormit. Ambii alpinişti au murit înainte să ajungă la taberele de mai jos. (N. a.)

le cu o dârzenie şi o vitalitate pe care nu le-am mai întâlnit la nimeni.

Boukreev s-a transformat într-un fel de nomad aflat în căutarea munților şi a banilor care să-i permită să supraviețuiască. Ca să-şi câştige existența s-a angajat ghid pe Himalaya, în Alaska şi Kazahstan; a ținut prezentări în magazine de alpinism americane şi, din când în când, a lucrat ca zilier. Dar în tot acest timp a continuat să adune un număr record de ascensiuni la mare altitudine.

Deşi iubea alpinismul şi iubea să fie pe munte, Boukreev nu s-a prefăcut niciodată că i-ar plăcea să fie ghid. În Ascensiunea a vorbit foarte deschis despre asta:

Îmi doresc foarte mult să fi existat şi alte posibilități de a-mi câştiga existența [...]. Este prea târziu să găsesc

alte modalități de a-mi finanța propriile proiecte; şi totuşi am mari rezerve de fiecare dată când lucrez ca să aduc în această lume [a alpinismului periculos de mare altitudine] oameni fără experiență.

Astfel a continuat să ghideze alpinişti începători pe cele mai înalte vârfuri, chiar şi după ce a trecut prin experiența îngrozitoare şi prin controversele iscate de tragedia din 1996.

Un an mai târziu, în primăvara lui 1907, Boukreev a acceptat să ghideze o echipă de ofițeri din Armata Indoneziană care sperau să devină primii membri ai națiunii aceleia insulare care să urce pe Everest – în ciuda faptului că niciunul nu avea niciun fel de experiență în ceea ce priveşte alpinismul şi niciunul nu mai văzuse zăpadă până atunci. Ca să-l ajute cu clienții lui în-

cepători, Boukreev a angajat doi alpinişti ruşi foarte buni, pe Vladimir Bashkirov şi pe Evgheny Vinogradski, şi pe Apa Sherpa, care urcase pe Everest de şapte ori. Mai mult, spre deosebire de 1996, în 1997 toți membrii expediției au folosit oxigen suplimentar în ziua ascensiunii pe vârf, inclusiv Boukreev – în ciuda faptului că a insistat că era mai sigur pentru el „să urce fără oxigen ca să nu aibă o cădere atunci când avea să i se termine rezerva”. Merită menționat şi că, în 1997, Anatoli a stat mereu în apropierea clienților în ziua ascensiunii finale.

La 26 aprilie, puțin după miezul nopții, echipa a plecat de pe Şaua Sudică spre vârf. Pe la prânz, Apa Sherpa, care se afla în fruntea expediției, a ajuns la Pasul lui Hillary, unde a dat peste corpul neînsufle-

țit al lui Bruce Herrod[62] atârnat de o coardă veche. Trecând cu greutate peste corpul fotografului britanic, Apa, Anatoli şi indonezienii şi-au continuat urcuşul spre vârf.

Abia la 15.30 a ajuns primul indonezian, Asmujiono Prajurit, pe vârf, în urma lui Boukreev. Au rămas acolo doar zece minu-

[62] L-au găsit pe Herrod atârnând cu capul în jos. Se pare că s-a rostogolit în timp ce făcea rapel pe Pasul lui Hillary, la data de 25 mai 1996, şi nu a putut să se reechilibreze – poate pentru că era obosit sau poate pentru că se lovise la cap şi îşi pierduse cunoştința. În orice caz, Boukreev şi indonezienii nu s-au atins de el. O lună mai târziu, la 23 mai 1997, Pete Athans a tăiat coarda care-l ținea pe Herrod în timp ce urca spre vârf; făcea parte dintr-o expediție care filma un documentar pentru NOVA, o emisiune de la PBS. Înainte să-l elibereze, Athans a recuperat aparatul de fotografiat al lui Herris, unde a văzut ultima poză a acestuia: un autoportret pe Everest. (N. a.)

te, iar Boukreev i-a convins pe ceilalți doi indonezieni să se întoarcă, deşi unul se afla la aproximativ 30 de metri de vârf. Echipa a ajuns doar la Balcon în acea seară, unde au bivuacat, la 8412 metri. Datorită calităților de conducător ale lui Boukreev şi a unei nopți fără vânt, toți au ajuns cu bine pe Şaua Sudică, la 27 aprilie. „Am avut noroc”, a recunoscut Anatoli.

În timp ce coborau spre tabăra IV, Boukreev şi Vinogradski s-au oprit la 8.290 de metri ca să acopere corpul lui Scott Fischer cu pietre şi zăpadă. „Am adus un ultim omagiu celui pe care l-am considerat a fi cea mai bună şi mai strălucită expresie a sufletului american”, a reflectat Boukreev în *Ascensiunea*. „Mă gândesc des la zâmbetul lui luminos şi la felul lui optimist de a fi. Sunt o persoană dificilă, dar sper să-mi aduc mereu aminte de el urmându-i exemplul.” În ziua următoare Boukreev a

traversat Şaua Sudică până la marginea Feței Kangshung, unde a găsit corpul lui Yasuko Namba, l-a acoperit cum a putut cu pietre şi a luat câteva dintre obiectele ei personale ca să le dea familiei acesteia.

La o lună după ce urcase pe Everest cu indonezienii, Boukreev a încercat o traversare-fulger a Lhotse şi Everest împreună cu un extraordinar alpinist italian în vârstă de 30 de ani, Simone Moro.[63] La data de

[63] După ce l-a cunoscut pe Boukreev în 1997, Moro a devenit unul dintre prietenii lui cei mai apropiați. „L-am iubit şi încă îl iubesc foarte mult (ca pe un prieten, evident) pe Anatoli Boukreev”, mi-a spus Moro, „încât, după ce l-am cunoscut, mi-am schimbat viața, proiectele, visurile. Probabil că doar mama lui şi Linda, iubita lui, țineau mai mult la el”. Evident, Moro nu este deloc de acord cu portretul pe care i l-am tăcut lui Boukreev în această carte. „Nu înțelegi cine era Anatoli cu adevărat”, mi-a ex-

26 mai, Boukreev şi Moro au pornit spre vârful Lhtose. În aceeaşi zi, opt membri dintr-o altă echipă rusă – printre care şi prietenul lui Boukreev Vladimir Bashkirov, care l-a ajutat să ghideze expediția indoneziană – au urcat de asemenea tot pe Lhotse. niciunul dintre cei zece alpi-

---

plicat Moro. „Tu eşti american, el era rus. Tu erai pentru prima dată pe un optmiar; el era cel mai bun la astfel de altitudini (nimeni altcineva nu mai urcase de douăzeci şi unu de ori la peste 8.000 de metri). Tu eşti un alpinist obişnuit; el era un atlet extraordinar şi un supraviețuitor. Tu nu ai probleme financiare; el a ştiut ce înseamnă foamea. [...] După părerea mea, tu eşti ca un om care, după ce a citit un tratat de medicină, se preface că-l învață pe unul dintre cei mai faimoşi şi competenți chirurgi ce înseamnă să fii doctor. [...] Când judeci deciziile pe care le-a luat Anatoli în 1996, trebuie să ții minte asta: niciunul dintre clienții din echipa lui nu a murit.” (N. a.)

nişti nu folosea oxigen suplimentar.

Moro a ajuns pe vârf la ora 13.00. Boukreev l-a atins douăzeci şi cinci de minute mai târziu, dar nu se simțea bine, aşa că a coborât după ce petrecuse doar câteva minute sus. Moro a rămas pe vârf încă vreo 40 de minute, apoi a coborât şi el. Pe drumul de întoarcere s-a întâlnit cu Bashkirov, care şi acesta se simțea rău, dar care continua să se chinuie să urce. În aceeaşi după-amiază Bashkirov şi ceilalți ruşi au ajuns cu toții pe vârf.

La scurt timp după ce ruşii au atins vârful, Moro şi Boukreev au ajuns înapoi în tabără şi s-au culcat. Când s-a trezit în dimineața următoare, Moro a dat drumul la stația radio şi a auzit o transmisiune a unor prieteni italieni care urcau pe Fața Lhotse. Italienii erau panicați, deoarece, sus pe vârf, au dat peste cadavrul unui alpinist îmbrăcat într-o salopetă verde şi cu

bocanci galbeni.

— Mi-am dat seama pe loc că probabil era vorba de Bashkirov, zice Moro. L-a trezit imediat pe Boukreev, care a luat legătura prin radio cu echipa rusă. Ruşii i-au confirmat că Bashkirov murise în timpul nopții, când cobora de pe vârf, din cauza unei boli cauzate de altitudine.

Deşi Boukreev mai pierduse încă un prieten din cauza înălțimilor, nu a lăsat ca asta să-i domolească pasiunea de a escalada cei mai înalți munți din lume. La 7 iulie 1997, la şase săptămâni de la moartea lui Bashkirov, Boukreev a urcat singur pe Broad Peak din Pakistan. Exact o săptămână mai târziu a realizat o ascensiune-fulger pe vârful Gasherbrum III din apropiere. Deşi Moro spune că pentru Boukreev nu era neapărat important să urce pe toate cele paisprezece optmiare, acesta urcase deja pe 11 dintre ele: îi mai

rămăseseră Nanga Parbat, Hidden Peak şi Annapurna I.

În acea vară Anatoli l-a invitat pe Reinhold Messner să-l însoţească în Tian Shan, pe care să-l escaladeze de plăcere. În timpul acelei vizite, Boukreev i-a cerut sfatul legendarului alpinist italian în legătură cu cariera lui. De când a fost prima dată în Himalaya, în 1989, Boukreev adunase un număr record de ascensiuni la mare altitudine. Însă în afară de două urcări, toate celelalte urmaseră trasee tradiţionale, destul de umblate, care ridicau puţine dificultăţi tehnice. Messner a subliniat că, dacă Boukreev voia să se numere printre cei mai buni alpinişti din lume, trebuia să se concentreze pe trasee extreme, neîncercate încă.

Anatoli s-a gândit foarte serios la sfatul oferit de Messner. De fapt, chiar înainte să se consulte cu el, Boukreev şi Moro hotărâ-

seră să încerce să urce pe Annapurna I pe un traseu faimos pentru dificultatea lui, aflat pe enorma față sudică a muntelui; acest traseu mai fusese urcat de o echipă foarte bună de anglo-americani în 1970. Ca provocarea să fie şi mai mare, Boukreev şi Moro au decis să urce iarna. Ar fi o inițiativă extraordinar de ambițioasă şi periculoasă, care ar presupune tehnici extreme de alpinism efectuate pe un vânt şi la nişte temperaturi inimaginabile. Chiar şi când este escaladat pe cele mai uşoare trasee, vârful Annapurna – 8.091 de metri – este considerat unul dintre cele mai mortale din lume: la fiecare doi alpinişti care ajung pe vârf, unul moare. Dacă Boukreev şi Moro aveau să reuşească, ar fi fost una dintre cele mai îndrăznețe ascensiuni din istoria alpinismului himalayan.

La sfârşitul lui noiembrie 1997, la scurt timp după apariția cărții *Ascensiunea*,

Boukreev şi Moro au mers în Nepal şi au zburat cu elicopterul până la tabăra de bază Annapurna, însoțiți de cameramanul kazah Dimitri Sobolev. Iarna venise mai repede anul acela. Furtunile erau dese şi ningea foarte mult, iar pe traseul pe care voiau să urce aveau loc avalanşe enorme. Prin urmare, la o lună de la începutul expediției, şi-au schimbat planul original şi şi-au propus să urce pe un traseu diferit, din partea estică a feței sudice. Mai mulți alpinişti cu experiență încercaseră acel traseu, dar fără succes. Dificultățile pe care le aveau de înfruntat erau extreme – echipa lui Boukreev ar fi trebuit să escaladeze un formidabil vârf-satelit, numit Fang, ca să ajungă pe vârf – dar riscul formării avalanşelor părea mult mai mic pe acel nou traseu.

Au ridicat tabăra I la 5.100 de metri, puțin mai jos de versantul noului traseu. În

ziua de Crăciun, dis-de-dimineață, Boukreev, Moro şi Sobolev au plecat din tabără cu intenția de a fixa corzi de-a lungul unui defileu lat până la o creastă care se afla la 800 de metri mai sus de corturile lor. Pe la amiază, Moro, care se afla în frunte, ajunsese la vreo 70 de metri de vârful crestei. La 12.27, când s-a oprit să ia ceva din rucsac, a auzit o detunătură. Când s-a uitat în sus a văzut o avalanşă formată din blocuri masive de gheață care se rostogolea spre el. A strigat şi i-a avertizat pe Boukreev şi pe Sobolev, care urcau prin defileu şi se aflau cu vreo 200 de metri mai jos, înainte ca masa de zăpadă şi gheață să-l izbească şi să-l târască la vale.

Inițial Moro a încercat să-şi oprească alunecarea ținându-se bine de coarda fixă – care i-a lăsat urme adânci în palme –, dar degeaba. Avalanşa l-a purtat aproximativ 800 de metri în jos şi el şi-a pierdut

cunoştința. Când masa de gheață sfărâmată s-a oprit pe o pantă lină de deasupra taberei I, norocul a făcut ca Moro să fie deasupra resturilor avalanşei. Când şi-a revenit, i-a căutat înnebunit pe coechipierii lui, dar nu i-a găsit nicăieri. În următoarea săptămână au fost căutați prin aer şi pe jos, dar fără niciun rezultat. Boukreev si Sobolev au fost declarați morți.

Vestea morții lui Anatoli Boukreev a fost primită cu groază şi neîncredere pe mai multe continente. Călătorise foarte mult şi avusese prieteni peste tot prin lume. Mulți oameni au fost afectați de moartea lui, mai ales femeia cu care îşi petrecea viața, Linda Wylie din Santa Fe, New Mexico.

Şi pe mine m-a bulversat moartea lui Anatoli, dintr-o mulțime de motive complicate. După ce a avut loc accidentul de pe Annapurna, disputa legată de ce s-a întâmplat pe Everest în 1996 a căpătat o no-

uă perspectivă. M-am gândit la cum s-au stricat relațiile dintre noi. Deoarece amândoi eram încăpățânați şi mândri şi urâm să lăsăm de la noi când ne certăm, neînțelegerea dintre noi a căpătat proporții uriaşe şi ne-a discreditat. Şi dacă e să fiu cinstit cu mine însumi, şi eu sunt la fel de vinovat pentru ce s-a întâmplat precum Boukreev.

Îmi doresc să-l fi prezentat pe Anatoli altfel în carte? Nu, nu cred. Nimic din ce am învățat de când au fost publicate *În aerul rarefiat* şi *Ascensiunea* nu mă face să cred că am înțeles greşit lucrurile. Poate că ceea ce îmi doresc este să fi fost mai puțin tăios în faimosul schimb de scrisori dintre Anatoli şi mine, care a fost publicat pe Internet la scurt timp după ce articolul meu despre Everest a apărut în numărul din septembrie 1996 al revistei *Outside*. De la cearta respectivă a pornit tonul nefericit care s-a intensificat în următoarele luni şi

care a polarizat discuția.

Deşi criticile pe care i le-am adus lui Boukreev în articolul din *Outside* şi în carte erau moderate şi aplanate de cuvinte sincere de laudă, totuşi Anatoli s-a simțit rănit şi jignit. El şi DeWalt au ripostat folosind atacul la persoană şi prezentând nişte interpretări foarte inventive ale faptelor. Ca să-mi apăr onoarea am fost nevoit să fac publice anumite informații pe care inițial nu le publicasem ca să nu îl rănesc pe Boukreev degeaba. Ca urmare, Boukreev, DeWalt şi St. Martin's Press şi-au intensificat atacurile *ad hominem* asupra mea şi discuțiile au devenit tot mai acerbe în perioada următoare. Poate că, aşa cum a scris DeWalt în *Ascensiunea*, există „un avantaj în cazul unei dezbateri deschise şi neîntrerupte" legate de ce s-a întâmplat pe Everest în 1996. În mod clar a ajutat la vânzarea cărții lui – şi a cărții mele, fără

îndoială. Dar, luând în considerare toată amărăciunea pe care a cauzat-o, nu cred că lucrurile cu adevărat importante au fost lămurite.

Disputa a ajuns la apogeu la începutul lui noiembrie 1997, la Târgul de Carte Banff Mountain. Boukreev participa la o masă rotundă din cadrul unui forum cu alpinişti de excepție. Eu refuzasem să particip în calitate de vorbitor, de teamă ca evenimentul să nu se transforme într-un câmp de bătălie, dar am făcut greşeala să rămân în public. Când a venit rândul lui Anatoli să vorbească, a pus-o pe Linda Wylie (care făcea pe interpreta) să citească o declarație pregătită dinainte, care începea cu afirmația că majoritatea lucrurilor pe care le scrisesem despre el erau „nişte porcării”. Rezultatul a fost că am înghițit momeala întinsă de Anatoli şi am ajuns la un schimb de replici nechibzuit şi înfier-

bântat în sala plină.

Mi-am regretat imediat ieşirea. După ce forumul s-a încheiat şi mulțimea s-a împrăştiat, m-am grăbit să ies şi să-l caut pe Anatoli; l-am prins din urmă în timp ce traversa împreună cu Wylie Centrul Banff. Le-am zis că sunt de părere că trebuie să vorbim între patru ochi ca să încercăm să lămurim lucrurile. La început Anatoli s-a împotrivit zicând că deja întârziase la alt eveniment de la târgul de carte. Dar am insistat şi, în cele din urmă, mi-a acordat câteva minute. El, Wylie şi cu mine am stat jumătate de oră în aerul rece din acea dimineață canadiană şi am vorbit deschis, dar calm despre neînțelegerile noastre.

La un moment dat Anatoli mi-a pus mâna pe umăr şi mi-a zis:

— Jon, nu sunt supărat pe tine, dar nu înțelegi.

La finalul discuției, înainte să pornească

fiecare pe drumul lui, ajunsesem la concluzia că atât Anatoli, cât şi eu trebuia să facem un efort ca să temperăm tonul dezbaterii. Amândoi am fost de acord că nu era necesar ca atmosfera dintre noi să fie atât de încărcată emoțional şi atât de beligerantă. Am stabilit că avem păreri diferite despre anumite aspecte – în primul rând despre cât de înțelept este să ghidezi clienți pe Everest fără să foloseşti oxigen suplimentar şi despre ultima discuție dintre Boukreev şi Fischer de pe Pasul lui Hillary –, dar amândoi ne-am dat seama că suntem pe aceeaşi lungime de undă în privința celorlalte aspecte importante.

Deşi coautorul lui Boukreev, DeWalt (care nu a fost de față la întâlnirea sus-menționată), a continuat să aţâțe de zor focul disputei, după ce m-am despărțit de Anatoli în Banff am fost oarecum încrezător că vom rezolva problema. Poate că

eram prea optimist, dar chiar vedeam o ieşire din această încurcătură. Însă şapte săptămâni mai târziu Anatoli a murit în Annapurna, iar eu mi-am dat seama că începusem eforturile de împăcare mult prea târziu.

Jon Krakauer,
august 1999

Bibliografie selectivă

Armington, Stan, *Trekking În the Nepal Himalaya*, Lonely Planet, Oakland, CA, 1994.

Bass, Dick şi Frank Wells cu Rick Ridgeway, *Seven Summits*, Warner Books, New York, 1986.

Baume, Louis C., Sivalaya, *Explorations of the 8.000-Meter Peaks of the Himalaya*, The Mountaineers, Seattle, 1979.

Cherry-Garrad, Apsley, *The Worst Journey In the World*, Carroll & Graf, New York, 1989.

Dyrenfurth, G.O., *To the ThirdPole*, Werner Laurie, London, 1955.

Fischer, James F., *Sherpas: Reflections on Change În Himalayan Nepal*, University of California, Berkeley, 1990.

Holzel, Tom şi Audrey Salkeld, *The Mystery of Mallory and Irvine*, Henry Hoit, New York, 1986.

Hornbein, Thomas F., *Everest: The West Ridge*, The Sierra Club, San Francisco, 1966.

Hunt, John, *The Ascent of Everest*, The Mountaineers, Seattle, 1993.

Long, Jeff, *The Ascent*, William Morrow, New York, 1992.

Messner, Reinhold, *The Crystal Horizon: Everest – the First Solo Ascent*, The Mountaineers, Seattle, 1989.

Morris, Jan, Coronation Everest: *The First Ascent and the Scoop ThatCrowned the*

Queen, Boxtree, London, 1993.

Roberts, David, *Moments of Doubt*, The Mountaineers, Seattle, 1986.

Shipton, Eric, *The Six Mountain - Travel Books*, The Mountaineers, Seattle, 1985.

Unsworth, Walt, *Everest*, GraftonBooks, London, 1991.

Le suntem recunoscători următoarelor edituri pentru că ne-au dat permisiunea să retipărim materialele apărute deja:

BÂTON WICKS PUBLICATIONS: Citate din Upon That Mountain de Eric Shipton (Hodder, London, 1943). Acest titlu apare în volumul colectiv *Eric Shipton – The Six Mountain Travel Books* (Diadem, London şi Mountaineers, Seattle, 1995). Retipărite cu permisiunea lui Nick Shipton şi Baton

Wicks Publications, Macclesfield, Cheshire, Anglia.

HAYNES PUBLISHING: Citate din *Everest* de Walt Unsworth. Carte publicată de Oxford Illustrated Press, parte a Haynes Publishing, Sparkford, Nr Yeovil, Somerset, BA22 7JJ. Retipărite cu permisiunea autorului şi a editurii.

SIMON AND SCHUSTER ŞI A.P. WATT LTD: Şase versuri din „The Second Corning” de William Butler Yeats, din *The Collected Works ofW.B. Yeats, Volume 1: The Poems* revizuit şi editat de Richard J. Finneran. Copyright © 1924 Macmillan Publishing Company. Copyright reînnoit în 1952 de Bertha Georgie Yeats. Retipărite cu permisiunea Editurii Simon and Schuster şi A.P. Watt Ltd., reprezentantul lui Michael Yeats.